Popwasku. —

KRÓTKI
KATECHIZM WYTRWAŁOŚCI.

KRÓTKI
KATECHIZM WYTRWAŁOŚCI

CZYLI

WYKŁAD HISTORYCZNY,

DOGMATYCZNY, MORALNY I LITURGICZNY RELIGII,

OD POCZĄTKÓW ŚWIATA AŻ DO DNI NASZYCH.

PRZEZ

Księdza J. GAUME

KANONIKA W NEVERS.

Z FRANCUZKIEGO.

Jesus Christus heri et hodie, ipse et in saecula.

Hebr. XIII, 8.

Jezus Chrystus który wczora i dziś: ten i na wieki.

Deus charitas est.

1 Joan. IV, 8.

Bóg jest miłością.

TOM I.

WARSZAWA.

Nakładem **S. H. Merzbacha**, Księgarza

przy ulicy Miodowéj Nr. 486.

1851.

Wolno drukować, z warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury, po wydrukowaniu, prawem przepisanéj liczby exemplarzy.

W Warszawie dnia 2 (14) Listopada 1850 r.

Cenzor, **Czerskier.**

W DRUKARNI J. UNGER.

Książkę pod tytułem: „*Krótki Katechizm Wytrwałości*“ w rękopiśmie przeczytałem, a znalazłszy, że w wiernym przekładzie polskim z wzorowego francuzkiego dzieła X. J. Gaume, obejmuje całość nietylko nauki wiary i moralności, lecz nadto historyi kościelnéj i liturgii, najzupełniéj zgodną z duchem Kościoła świętego; mniemam, iż nietylko godna jest ogłoszenia drukiem, lecz że w ręku każdego kapłana i chrześcianina znajdowaćby się powinna.

W Warszawie dnia 6 Września 1850 r.

Xiądz Leon Topolski,

Cenzor Xiąg Religijnéj treści w Archidyecezyi Warszawskiéj.

IMPRIMATUR.

Datum Varsaviae 6 Septembris 1850.

Judex Surrogatus.

Antonius Białobrzeski.

(L. S.)

JOSEPHUS STECKI *Sekretarius*.

*

PRZEDMOWA DO DZIECI.

Gdyby wam kto powiedział: „Pomiędzy rodzicami waszemi a wami niéma żadnego węzła, żadnego stosunku; dawcy dni waszych wcale nie są obowiązani udzielać wam, ani starań, ani pomocy, ani rad, ani środków utrzymania; a wy nie winniście im ani miłości, ani wdzięczności, ani uszanowania, ani téż uległości;“ ta mowa niepojęta zgorszyłaby was i z zgrozą byście ją od siebie odepchnęli. Mielibyście słuszność; bo człowiek któryby się ośmielił podobnie odezwać, byłby albo głupcem albo złośliwym.

Pomiędzy ojcem a synem, pomiędzy matką a córką, istnieją stosunki i węzły zarówno słodkie jak święte. Owe stosunki są naturalne i niewzruszone, tojest, że nie są wynalazkiem ludzi i nie mogą ustać, tak jak rodzice wasi nie mogą przestać być rodzicami waszemi, a wy ich dziećmi.

Powiédźcie mi teraz czy nieprawda że Bóg jest naszym Stwórcą i naszym Ojcem, a my Jego stworzeniami i Jego dziećmi? Pomiędzy Bogiem a nami istnieją węzły i stosunki słodsze i świętsze niż łączące rodziców i dzieci; gdyż Bóg jest naszym stworzycielem i naszym ostatecznym końcem, czém nie są dawcy dni naszych. Stosunki te są zarówno potrzebne czyli naturalne, tojest, iż będąc ugruntowane na naturze Boga i na naturze człowieka, nie mogły zostać wymyślonemi; są one niezachwiane, tojest, że nie mogą ustać, równie jak Bóg nie może poprzestać być naszym Stwórcą i naszym Ojcem, a my Jego stworzeniami i Jego dziećmi.

Trzeba więc wiedzieć wam, że owe stosunki miłe, święte, naturalne, potrzebne i niewzruszone, stanowią Religią; gdyż według pięknéj definicyi świętego Augustyna, *religia jest węzłem łączącym człowieka z Bogiem* (1). Uczyńcie ztąd wniosek, że nauka religii powinna być najpiérwszym celem waszych starań, a wykonywanie jéj najświętszą z waszych powinności; szczęście wasze w tym świecie i w przyszłym będzie tego nagrodą.

Dziatki, dla dopomożenia wam do dokładnego poznania tego świętego i wzniosłego społeczeństwa, łączącego was z Bogiem, ofiaruję wam ten *Krótki Ka-*

(1) De Retract. lib. I, cp. XIII, Nr. 9.

techizm Wytrwałości. Jeśli chcecie osiągnąć z niego istotny pożytek, poznajcie przedewszystkiém jego plan i porządek: dzieli się on na cztery części.

Piérwsza: obejmuje całą historyą religii od początku świata aż do przyjścia Messyasza. „Dla poznania religii w całym jéj majestatycznym ogóle, należy, mówi święty Augustyn, począć od wyrazów: Na początku Bóg stworzył Niebo i Ziemię, i dobiedz aż do czasów obecnych Kościoła (1).

Istotnie prawdziwa religia, jaką wyznajecie, początkiem swoim sięga stworzenia świata.

Dlategoto ten *Krótki Katechizm* naprzód daję wam poznać Boga i człowieka, tak samo jak dla zapoznania rodziny, zaczynamy od zaznajomienia się z rodzicami i z dziećmi; następnie dopiéro przechodzimy do stosunków jakie ich łączą. Wznosząc się aż ku niebu, rozważamy Boga w Nim Samym; potém zszedłszy na ziemię, zapatrujemy się na Jego dzieła, w których boskie doskonałości Jego odbijają się jakby w najpiękniejszém zwierciedle. Wszystko nam głosi Jego istność, Jego jedyność, Jego potęgę, Jego mądrość i dobroć nieskończoną. Z podziwieniem przejrzawszy wspaniały widok świata, uzupełniamy go wstrzymując się na człowieku, owém arcydziele rąk Boga. Rozważamy go w jego duszy i w jego ciele,

(1) De Cath. Rud. Nr. 1.

jak również w jego przeznaczeniu pośród innych stworzeń. Następnie badamy węzły i stosunki łączące go z Bogiem, Jego stwórcą i ojcem.

Zobaczycie Adama i Ewę zupełnie szczęśliwymi dopóki są wiernymi religii, utracających zaś swą pomyślność i stających się łupem nędzy, od chwili gdy powstawszy przeciw Stwórcy i Ojcu swojemu, zerwali świętą społeczność jaką z Nim mieli. Jednak, Bóg, pełen miłosierdzia, nie opuszcza dzieci swoich i przyrzeka człowiekowi naprawiciela jego błędu, który znowu przywróci ów święty węzeł. Wierzyć w owego naprawiciela, mieć w nim nadzieję, kochać go, łączyć swoje czyny i modły z jego przyszłemi zasługami, będzie odtąd dla człowieka nieodbitym warunkiem zbawienia się.

Jednak postanowiono w radzie wiecznéj mądrości, że ów naprawiciel zstąpi na ziemię dopiéro po upływie długiego ciągu wieków. Tymczasowo, Bóg utrzymuje w umysłach wspomnienie wielkiego Wybawiciela przez mnóstwo *figur*, *obietnic* i *proroctw*; wszystkie one zwiastują lub wskazują go z taką dokładnością, że niepodobna człowiekowi, przynajmniéj dobrowolnie niezaślepionemu, powątpiewać iż on przychodzi, lub go nie uznać gdy przyjdzie.

Przeprowadzam przed waszemi oczami owe wszystkie figury, owe wszystkie obietnice i owe wszystkie proroctwa, których zupełne spełnienie wykazuję w Pa-

nu naszym Jezusie-Chrystusie. Następnie wykładam jakim sposobem Bóg *przygotowuje* umysły do przyjęcia Messyasza, i jak przez następstwo cztérech wielkich państw: Assyryjczyków, Persów, Greków i Rzymian uprząta wszelkie drogi do szybkiego wzniesienia wiecznego panowania.

Z téj pięknéj historyi wypływa jasna jak słońce owa zasadnicza prawda, że *Jezus-Chrystus był końcem wszystkich żywiołów starożytnego świata, jak również typem wszystkich figur i przedmiotem wszystkich proroctw.* Syn więc Boży zstąpił na ten świat tylko dla zbawienia naszego; z tego wynika że zbawienie człowieka przez Jezusa-Chrystusa było celem wszystkich zamiarów Boga i punktem do którego się wszystko odnosi w porządku natury i łaski. To wszystko jest zdolne przejąć nas wdzięcznością i dać nam wysokie wyobrażenie o nas samych. Taką jest piérwsza część tego *Krótkiego Katechizmu Wytrwałości.*

Druga: zaczynająca się od przyjścia Messyasza, obejmuje historyą Odkupiciela i wykład Jego nauki. Po cztérech tysiącach lat oczekiwania, Syn Boży raczy stać się człowiekiem. Chce się zrodzić, żyć i umrzeć, nietylko dlatego aby odpokutować nieprawości nasze cierpieniami swojemi, lecz by jeszcze być dla nas wzorem swojemi przykłady. Krok w krok za Nim stąpać będziecie od żłobu aż do krzyża. Jego podziwiane dzieła, Jego mowy, Jego cuda, tajemnice Jego

życia, Jego zgonu, Jego Zwartwychwstania, Jego Wniebowstąpienia będą wam zarazem dowodem, że jest człowiekiem, lecz człowiekiem wyjętym od zepsucia grzechu; i że jest Bogiem, lecz Bogiem Zbawicielem, którego jedyną myślą było uwolnienie ode złego i w takim stanie umieszczenie abyśmy po zgonie osiągnęli szczęśliwość bez końca. Jego życie tak świętobliwe jest wam przedstawione, Dziatki moje, jako wzór obowiązujący wasze życie w każdéj porze jego, i we wszystkich położeniach; albowiem powiedział On: *Dałem wam przykład, abyście jakom Ja wam uczynił, tak i wy czynili* (1); gdzie indziéj znów: *Jam jest droga i prawda* (2) *i żywot.*

Dziatki upadłe piérwszego Adama, dowiecie się że dla odzyskania waszéj straconéj godności, powinniście stać się dziećmi tego drugiego Adama. Należy więc ducha waszego z duchem Jego zjednoczyć przez wiarę w Niego, wolę waszą z Jego wolą przez miłość, nawet zmysły wasze z Jego zmysłami przez komunią. On wam zaleca to potrójne zjednoczenie, mówiąc: *Kto nie wierzy będzie potępiony; Kto nie miłuje trwa w śmierci; Jeślibyście nie jedli ciała Syna człowieczego i nie pili krwie Jego, nie będziecie mieć żywota w sobie* (3).

(1) Joan. XIII, 15.
(2) Joan. XIV, 6.
(3) Mar. XVI, 16.—Joan, IV, 6.

Tu wyłożony wam będzie Skład Apostolski wiary czyli skrócenie nauki Boga-Człowieka. Wierząc z uległością rozmaitym artykułom składającym takowy, jednoczycie ducha waszego z duchem tego nowego Adama, a jego myśli stają się waszemi. Ujrzycie że to wiara w tę małą liczbę prawd zasadniczych oświeca was i oswobodza z wszystkich grubych błędów, z wszelkich wstydnych i okrutnych przesądów, które hańbiły pogan i po dziś jeszcze poniżają wszystkie ludy i wszystkich ludzi niechrześcian. Nauczycie się z tego jak najszczerzéj być przywiązanymi do waszéj wiary, wyznawać ją z świętą dumą i niezachwianą wiernością.

Jeśli Skład Apostolski wiary oświeca i podnosi do Boga ducha waszego, Dziesięcioro przykazań, ów skrót prawa boskiego Odkupiciela, kieruje i uświęca waszą wolę. Przyjmując go za regułę waszego postępowania i zapragnień, połączacie serca wasze z sercem nowego Adama; wola jego staje się waszą. Dziesięcioro przykazania okaże się wam ogromném dobrodziejstwem. Onoto zmieniło postać świata; jemuto winniście żeście się nie stali niewolnikami namiętności osobistych, które czyniły pogan tak nędznymi i nikczemnymi, i dziś jeszcze czynią nieszczęśliwymi i pogardzonymi wszystkich ludzi i wszystkie narody, które za podstawę swojego prawodawstwa i swojego postępowania nie mają Dziesięcioro przykazania.

Po wykładzie Składu Apostolskiego wiary i Dziesięciorga przykazania następuje wyjaśnienie Sakramentów. Żobaczycie że wszystkie odnoszą się do waszego doskonałego zjednoczenia się z nowym Adamem w komunii Przenajświętszego Sakramentu ołtarza. Okażą się one wam niètylko jako przedziwny środek, ustanowiony przez Zbawiciela dla udzielenia wam łask potrzebnych do wykonania cnót wszelkich, lecz jeszcze jako wielka nauka o godności waszéj natury i wielkości waszych przeznaczeń. Wszystkie te wyjaśnienia połączone z wyjaśnieniami modlitwy, nauczą was błogosławić, kochać, i całe życie wykonywać ową boską religią, któréj świat winien jest wszystko co miał i wszystko co kiedykolwiek mieć może pod względem oświecenia, cnót, poświęcenia, ustaw dobroczynnych i praw wyrozumiałych, a w skutku tego, chwały i szczęścia. Jak widzicie ta druga Część Katechizmu jest nader ważną i zajmującą.

Trzecia: niemniéj jest zdolna zająć waszą pobożną ciekawość. Zaczyna się ona od Zstąpienia Ducha-Świętego na Apostołów. Z rybakami galilejskimi wychodzimy z wieczornika, jesteśmy obecni rodzącemu się Kościołowi. Ujrzycie z jednéj strony stare społeczeństwo pogańskie, schydzone zbrodniami, z wściekłością rospaczy opierające się wprowadzeniu społeczeństwa nowego. Tu dam wam poznać obyczaje starego świata, i piérwszych chrześcian, waszych Oj-

ców w wierze. W téj walce na śmierć całéj potęgi rzymskiéj, przeciw kilku ludziom z gminu, ujrzycie jaśniejący jakby słońce ów cud tryumfu słabszego nad mocniejszym, i ofiar nad ich katami. Wspierany ręką Boga, Kościoł, wasza matka, idzie wśród stosów i rusztowań na podbój świata, rozpraszając w swém przejściu ciemności pogaństwa, oczyszczając obyczaje, wprowadzając w miejsce grubiańskiego prawa silniejszego, łagodne prawo powszechnéj miłości i po trzech wiekach walki, zwycięzko wstępujący na tron Konstantyna.

Zachowanie Kościoła niemniéj jest cudownén jak i jego ustanowienie; gdyż straszliwe napady świata i złego ducha ponawiają się we wszystkich wiekach. Krwawe prześladowania, kacerstwa, zgorszenia, kolejno będą napastować religią; lecz Bóg czuwa nad nią z wysokości niebios.

Przeciw *Ciemiężycielom*, którzy usiłują zatopić ją we krwi jéj uczniów, stawia *męczenników*, a ich krew rozlana staje się nasieniem nowych chrześcian.

Przeciw *Niedowiarkom*, których celem nadwerężyć skład wiary, stawia *koncylia*, wielkich *doktorów*, lub *zakony religijne*, które gromiąc nowatorów, zapewniają tryumf prawdy.

Przeciw *zgorszeniom*, które usiłują zniszczyć świętą moralność Ewangielii, stawia świetny przykład cnót przeciwnych w osobie *ofiar świętych*, niekiedy *w cał-*

kowitości zakonów, które czynią pokutę za winę zgorszenia świata i utrzymują czystość obyczajów.

Nakoniec odszczepieństwo i zgorszenie ściągają na państwa klęski, morowe powietrze, wojny i plagi wszelkiego rodzaju; Bóg przeciw nim stawia *świętych* i *zakony religijne*, które się poświęcają niesieniu ulgi wszelkim nędzom ludzkim.

Takto Zbawiciel nasz czuwał nad zachowaniem swojego dzieła: *a bramy piekielne nie zwyciężą go* (1). To jeszcze nie jest dostateczném dla Jego miłości; i znów wznosząc się w Niebo, syn Boży, który tu zstąpił dla zbawienia wszystkich ludzi, nakazał aby Jego religia była ogłoszoną całemu światu: *Idąc tedy nauczajcie wszystkie narody* (2). Z tego powstały missye. Znajdziecie więc w téj trzeciéj części Katechizmu historyą znaczniejszych missyj od ustanowienia Kościoła aż do dni naszych. Ta historya tak stosowna do wzbudzenia waszéj ciekawości, da wam 1, pojąć szczęście zrodzenia się na łonie prawdziwej religii; 2, nauczy że Bóg odejmuje światło Ewangielii ludom, które stają się jéj niegodnemi i że je przenosi na inne narody; tym sposobem Kościoł zyskuje zawsze z jednéj strony co traci z drugiéj. To postępowanie zdolne przejąć nas obawą uczyni wam widzialną Opatrzność czuwającą nad religią i poweźmiecie postanowienie

(1) Math. XVI, 18.
(2) Math. XXVIII., 19.

żyć tak po chrześciańsku, iżbyście nigdy nie zasłużyli na utracenie kosztownego daru wiary.

Trzecia część Katechizmu jeszcze inne wam korzyści nastręcza. Podobnie jak piérwsza stawia was w stosunkach z patryarchami, prorokami i sprawiedliwymi dawnego przymierza, ta was obznajmia z Apostołami, męczennikami i znaczniejszymi świętymi nowego przymierza, waszymi ojcami i waszemi wzorami wiary. Być może że już często ich sławne imiona obiły się w uszach waszych w czasie nauk pasterskich, czytaliście one w książkach nabożnych; lecz ich życie tak zajmujące pod wszelkiemi względami, nie jest wam znane jeszcze. Po nauczeniu się téj trzeciéj części Katechizmu tak nie będzie.

Czwarta niemniéj wam jest użyteczną, a spodziewam się że i mniéj przyjemną nie będzie. Część zewnętrzna, tojest godna uwielbienia rozmaitość ceremonij religijnych świąt Kościoła, ich początek, historya, wykład, harmonia wszystkiego, wraz z potrzebami naszéj podwójnéj natury, cielesnéj i duchowéj, przejdzie przed oczami waszemi, podobna do pysznéj galeryi obrazów, na których są odmalowane wzniosłe dogmata i obowiązki z jakich religia się składa. Ukaże się jakby księga, która za pomocą rzeczy dotykalnych, wznosi nasze słabe umysły do pojęcia rzeczy duchowych.

Obrzędy katolickie są jeszcze autentycznym pomnikiem spełnionych czynów. Niéma ani jednéj z naszych ceremonij, ani jednego z naszych świąt, coby nie opowiadały teraźniejszym pokoleniom jakowego wypadku, którego były świadkami przeszłe pokolenia. Tym sposobem zobaczycie jak są godne uszanowania swoim początkiem, znaczeniem i użyciem, wszystkie owe święte obrzędy, które aż dotąd były dla was literą martwą, nieznanym językiem. Nauka o nich nietylko was przejmie większém uszanowaniem, silniéj utwierdzi, bardziéj bacznymi uczyni w sądzeniu o praktykach Kościoła; ale jeszcze dozwoli ocenić jak zasługują owe świętokradzkie szyderstwa złych chrześcian. Wykaże się wam, że bezbożność obwiniająca i z uśmiechem przyjmująca zwyczaje Kościoła jakie one są, jest dowodem bez odpowiedzi niewiadomości i pieczęcią mierności.

Lecz co nadewszystko, nauczycie się podziwiać to następstwo naszych świąt chrześciańskich i harmonię z porami roku i naszemi potrzebami. Kościół z nieporównanym talentem skreślił w podziale swojego roku całą historyą rodu ludzkiego i wstrząsł kolejno wszystkiemi tętnami serca naszego.

Cztery tygodnie Adwentu, łączące się z Narodzeniem Zbawiciela, przypominają nam cztery tysiące lat, przez które nasz boski Messyasz był oczekiwanym. Wówczas wszystko głosi wiarę, nadzieję, po-

kutę, które tylko same mogą otworzyć bramy serca naszego boskiemu Dziecięciu.

Czas upływający od Narodzenia aż do Zielonych Świąt, powtarza nam całe życie ukryte, publiczne i zaszczytne Odkupiciela; ta część roku kończy się Wniębowstąpieniem Jezusa-Chrystusa i założeniem Kościoła. Jakże tkliwą miłość ku Bogu Zbawicielowi wzbudza w duszy wiernego chrześcianina następstwo wielkich tajemnic obchodzonych w téj epoce!

Nakoniec przerwa od Zielonych Świąt do Wszystkich Świętych, przedstawia nam pielgrzymkę Kościoła na ziemi; ta nowa część roku kończy się uroczystością niebian, świętem naszych przyjaciół i naszych braci już uwielbionych. Jakimże zapałem dni cnoty nie powinnyby natchnąć, i odwaga męczenników i cnoty świętych i owe walki matki naszéj, których wspomnienie obchodzimy przy końcu roku kościelnego. Tu należy powiedzieć wam: że Niebo powinno być celem wszystkich prac waszych; że ta myśl wzniosła winna przewodniczyć wszystkim skłonnościom waszym i kierować wszystkiemi postępkami waszemi; czy znacie użyteczniejszą naukę?

Nakoniec w ostatniéj lekcyi, przestępując z wami progi wieczności, ujrzymy cel godny uwielbienia do którego religia nas wiedzie. Niebo się nam okaże jako uzupełnienie wszystkich prawych życzeń człowieka, tak co do jego ciała, jak i co do jego duszy. Oby ta

ostatnia myśl wspierała aż do końca wasze kroki jeszcze niepewne na ścieszce cnoty, która jest w tém życiu jedyną drogą szczęścia!

Tak więc w tym *Krótkim Katechizmie Wytrwałości*, zbawienie człowieka przez Jezusa-Chrystusa, *który wczora i dziś: ten i na wieki* (1), okazuje się wam jako jedyny cel wszystkich myśli Boga, koniec wszystkich wypadków świata, nareszcie jako ostateczny wyraz wszystkich rzeczy. Oto jest sposób jakim wykładać wam będę według świętego Augustyna *literę religii.*

Lecz nadewszystko Dziatki winnyście pracować nad zrozumieniem jéj *ducha*, zachowaniem i ożywianiem go w sobie. Duchem religii jest miłość. Bóg nas miłuje; oto wyjaśnienie wszystkiego co uczynił od początków świata dla ocalenia człowieka, i wszystkiego co uczyni dla uświetnienia go przez ciąg trwania wieczności. W zawdzięczeniu za tyle miłości, Bóg chce byśmy go kochali bardziéj nad inne rzeczy, a bliźniego naszego jak siebie samych dla miłości Boga. Czy to jest tak wiele? Do tego odnoszą się Prawo, Prorocy, Ewangielia i nauki Kościoła. Dziatki Boga, nieprawdaż? będziecie kochały tak dobrego Ojca i zarówniež będziecie kochały wszystkich ludzi, waszych braci, również jak wy dziatki Boga, tak jak wy żyjące Jego wyobrażenia, tak jak wy dziedziców jego królestwa:

(1) Hebr. XIII, 8.

Kochajcie ich, tak kochajcie, aby wasza miłość była katolicką, tak jak i wiara wasza.

Do was to Dziatki, któreście już biesiadowały przy świętym stole, zwraca się ten *Krótki Katechizm*. O! nie gardźcie nim. O! nie gardźcie nim! słuchajcie głosu waszego rozumu przemawiającego, że objaśnienia religijne, które poprzedziły waszą piérwszą komunią są niedostatecznemi; nieudolność waszego umysłu dobrze ich zrozumieć nie dozwala, a częściéj jeszcze lekkomyślność zachować przeszkadza. Jak wy i ja byłem dziecięciem, a moje doświadczenie łączy się z waszém dla stwierdzenia téj prawdy.

A potém smutny wiek, w którym się spełnia wasze istnienie, powszechny upadek wiary, niezliczone zgorszenia was otaczające, powabne sposobności do grzechu czychające na was, zatrute maxymy zewsząd rozsiewane, czyż nie czynią dziś uczenie się religii świętszą niż kiedykolwiek powinnością?

Nakoniec powiem wam, wam tak młodym jeszcze, wam pieszczonym tysiącem marzeń pomyślności i szczęścia, że na drodze życia niejedno traficie ciernie. Przyjdą dni smutne i pochmurne, które wam łzy wycisną i serca zakrwawią. Strata przyjaciół i krewnych, choroby, ciosy fortuny, i niezliczone inne przeciwności i nędze, z życia waszego uczynią krzyż, jakowy chcąc niechcąc mając, musicie dobrze być wyciągniętemi i przybitemi na łożu boleści. Wówczas ludzie

oddalą się od was; bo widzicie, ludzie nie lubią patrzéć na cierpienia; a wreszcie będąc tak bezsilnemi, jakąż istotną ulgę mogliby wam udzielić? W waszém opuszczeniu do kogoż zwrócicie oczy łzami zalane?

Ah tylko jedna jest pocieszycielka, która wysłucha wasze jęki, która posiada moc i wolę złagodzenia boleści waszych; jestto miła córa niebios, boska religia, na łonie któréj zrodziliście się. Ta tkliwa matka tylko sama, z uśmiechem przybędzie w waszych cierpieniach; ona sama utrzyma koronę, sama udzieli cokolwiek radości w zmartwieniach; sama zastąpi omylone nadzieje niezawodną obietnicą szczęścia i nieśmiertelności. Lecz jeśli religia jest wam obcą; jeśli ją znacie zaledwie, a mniéj jeszcze miłujecie, czegóż od niéj się spodziewać możecie? Otóż powtarzam, niedostatecznie znacie ją teraz, a jeśli jéj zaniechacie się uczyć, w krótkim przeciągu lat całkiem znać jéj niebędziecie.

Dziatki, wierzcie mi; gdy wam mówię o tych rzeczach, nie jestem zwiedziony ani téż zwodzicielem. Oczekując aż wasze doświadczenie usprawiedliwi moje wyrazy, przyjmijcie jako dowód przezornéj przyjaźni ten *Krótki Katechizm Wytrwałości*. Może on zapewnić wam szczęście; bo udzieli należytą znajomość, a spodziewam się że i natchnie trwałém zamiłowaniem owéj religii, któréj pomoc jest wam tak nieodbicie potrzebną.

Oby Bóg dziatek pobłogosławił téj nowéj pracy, przedsięwziętéj dla chwały i zbawienia owych aniołów ziemskich, o których boski mistrz powiedział cisnąc ich do serca swojego: *Nie zabraniajcie im przychodzić do mnie: albowiem takowych jest królestwo niebieskie* (1).

(1) Math. XIX, 14.

KRÓTKI
KATECHIZM WYTRWAŁOŚC.

CZĘŚĆ PIÉRWSZA

Obejmująca Historyą i Wykład Religii od początku świata aż do przyjścia Messyasza.

LEKCYA I.
UCZENIE RELIGII.

KATECHIZM.

Pytanie. Jaki jest cel Katechizmu Wytrwałości?

Odpowiedź. Celem Katechizmu Wytrwałości, jest utrwalenie w nauce i wykonaniu religii dzieci, które odbyły piérwszą kommunią.

P. Dla czego jest potrzebne wytrwanie w nauce religii po piérwszéj kommunii?

O. Potrzebne jest wytrwanie w nauce religii po piérwszéj kommunii, 1. że objaśnienia poprzedzające piérwszą

kommunią są zbyt krótkie i łatwo się zapominają; 2. że zbawienie wielu osób może zależéć będzie od rad i nauk naszych; 3. nakoniec, iż życie nasze jest narażone na mnóstwo cierpień, które tylko sama religia dobrze poznana i zamiłowana, może złagodzić.

P. Dla czegoż potrzebne wytrwanie w wykonaniu religii po piérwszéj kommunii?

O. Potrzebne jest wytrwanie w wykonaniu religii po piérwszéj kommunii, albowiem *ten tylko*, mówi Pan nasz, *zbawion będzie, kto wytrwa aż do końca.*

P. Jakim sposobem Katechizm Wytrwałości nastręcza nam obie te korzyści?

O. Katechizm Wytrwałości nastręcza nam te obie korzyści przez gruntowne nauki, jakie z niego otrzymujemy, przez modlitwy i przykłady które się w nim znajdują.

P. Co znaczy wyraz katechizm?

O. Wyraz katechizm znaczy nauczanie ustne głosem żyjącego nauczyciela.

P. Dla czego tak nazywają naukę elementarną religii?

O. Nazywają tak naukę elementarną religii, bo religia była nauczaną żywym głosem mowy, a nie martwym pisma w początkach świata aż do Mojżesza i w piérwszych wiekach kościoła.

P. Dla czego religia była nauczaną głosem w początkach świata?

O. Religia była nauczaną głosem w początkach świata, 1. ponieważ takie nauczanie było najprzyzwoitsze stanowi religii, mniéj wówczas rozwiniętéj niż dzisiaj; 2. ponieważ ludzie dłużéj żyli, bardzo łatwo więc im było oświécać się naukami udzielanemi głosem żyjących nauczycieli.

P. Dla czego tak było jeszcze w początkach Kościoła?

O. Tak było jeszcze w początkach Kościoła z obawy pogan, którzy mogli szkalować i w szyderstwo zwracać to czego nie rozumieli. Nawet z wielką ostrożnością mówiono o tajemnicach religii katechumenom.

P. Co nam powinien przypominać wyraz katechizm?

O. Wyraz katechizm winien nam przypominać czyste obyczaje Patryarchów, cnoty ewangieliczne i cierpienia piérwszych Chrześcian i być bodźcem do naśladowania ich cnót.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *obecnym będę nauce Katechizmu Wytrwałości z żądzą korzystania z niéj.*

LEKCYA II.

NAUCZANIE RELIGII.

PISMO I PODANIE.

P. Dla czego Bóg spisał swe prawo?

O. Bóg spisał swe prawo dla przeszkodzenia ludziom by o takowém nie zapomnieli, lub go nie zmienili. Nawet sam je oddał Mojżeszowi wyryte na dwóch kamiennych tablicach. Polecił mu także, by spisywał wszystkie Jego rozkazy. Następnie, Prorocy i inni natchnieni autorowie spisywali swoje przepowiednie, swoje nauki i historyą ludu żydowskiego. Wszystkie te księgi połączone zowią się Starym Testamentem.

P. Co znaczy ten wyraz Testament?

O. Wyraz Testament znaczy przymierze. Stary Testament jest przymierzem które Bóg zawarł z dawnym ludem żydowskim, przez pośrednictwo Mojżesza. Jestto umowa obejmująca z jednéj strony wolę i obietnicę Boga, a z drugiéj zobowiązania ludu żydowskiego.

P. Jak się dzielą księgi Starego Testamentu?

O. Księgi Starego Testamentu mogą się dzielić na cztery części: 1. księgi Mojżesza których jest pięć: Genesis, Exod, Lewityk, Numeri i Deuteronomium; nazywane są one Pentateutek albo Prawo, albowiem obejmują przymierze; 2. księgi historyczne, obejmujące *historyą ludu Bożego w ogólności*, takiemi są: Księga Jozuego, księga Sędziów, cztery księgi Paralipomen, księga Ezdrasza, Nechemiasza i dwie księgi Machabeuszów, czyli *historya kilkunastu świętych i innych sławnych osób*; takiemi są historye Joba, Ruth, Tobiasza, Judyty i Estery.

P. Daléj ciągnij tę samą odpowiedź.

O. 3. Stary Testament obejmuje księgi nauczające jak dobrze żyć należy; takiemi są: Psalmy Dawida w liczbie stu pięćdziesięciu; Przysłowia, *Ecclesiastes*, *Pieśni nad pieśniami*, księga *Mądrości* i *Ecclesiastika*; księgi proroctw, to jest księgi czterech wielkich proroków, Izajasza, Jeremiasza, Ezechiela, Daniela, do których przyłączyć można także Dawida; i księgi dwunastu małych proroków, którzy tak są nazywani, gdyż mniéj pisali od piérwszych.

P. Coto jest nowy Testament?

O. Nowy Testament jestto przymierze które Bóg zawarł z nowym ludem, czyli ludem chrześciańskim, za pośrednictwem Jezusa-Chrystusa samego. Przymierze to daleko jest dokładniejsze niż stare.

P. Z czego się składa Nowy Testament?

O. Nowy Testament się składa: 1. z Ksiąg historycznych; sąto ewangielie świętego Mateusza, świętego Marka, świętego Łukasza, świętego Jana i Akt Apostołów, napisanych przez świętego Łukasza; 2. z ksiąg nauczających; takiemi są listy które Apostołowie pisali do swoich uczniów lub do kościołów które pozakładali. Liczą takowych czternaście świętego Pawła, jeden świętego Jakóba, dwa świętego Piotra, trzy świętego Jana i jeden świętego Judy; 3. z księgi proroctw, to jest Apokalipsy świętego Jana.

P. Jak się zowie połączenie ksiąg Starego i Nowego Testamentu?

O. Połączenie ksiąg Starego i Nowego Testamentu zowie się Biblią, to jest księgą nad księgami.

P. Co rozumiesz przez natchnienie, autentyczność i nienaruszoność ksiąg świętych?

O. Księga jest *natchnioną* gdy sam Bóg objawił rzeczy w niéj zawarte, a których autor nie mógł naturalnie znać; gdy kierował wyborem rzeczy znanych autorowi i ustrzegł go od błędów w opisaniu ich; *autentyczną* gdy rzeczywiście jest autora któremu bywa przyznawaną; *nienaruszoną* gdy doszła aż do nas tak jak wyszła z rąk autora bez żadnéj ważnéj zmiany.

P. Jak wiemy że księgi Starego i Nowego Testamentu są natchnione, autentyczne i nienaruszone?

O. Wiemy że księgi Starego i Nowego Testamentu są natchnione, autentyczne i nienaruszone z świadectwa Żydów i Chrześcian, z świadectwa męczenników, nakoniec z nauki Kościoła którego nieomylność jest stwierdzoną niezaprzeczonemi cudami.

P. Czy wszystkie prawdy religii znajdują się w piśmie świętém?

O. Wszystkie prawdy religii nie znajdują się w Piśmie świętém. Jest wiele takich które doszły nas przez podanie.

P. Coto jest podanie?

O. Podanie jestto świadectwo lub prawda przekazana. Przez podanie rozumiemy tu słowo Boże niewypisane w księgach świętych, a przekazane przez ojców dzieciom.

P. Wiele jest podań?

O. Dwa są podania: podanie Żydowskie i podanie Chrześciańskie.

P. Coto jest podanie Żydowskie?

O. Podanie Żydowskie jestto słowo Boże niespisane w Starym Testamencie, lecz przechowywane u Żydów w mowie lub na piśmie.

P. Coto jest podanie Chrześciańskie?

O. Podanie Chrześciańskie jestto słowo Boże niespisane w Nowym Testamencie, jakowe Apostołowie otrzymali z ust Jezusa-Chrystusa, a które przekazali mównie swoim uczniom, a to doszło aż do nas przez nauki lub pisma Ojców kościoła i pasterzy.

P. Jakie są dwa wielkie źródła prawd religii?

O. Dwa wielkie źródła prawd religii są: Pismo i Podanie. Winniśmy wierzyć prawdom przekazanym przez powszechne podanie kościoła, jak i objętym w piśmie, albowiem zarówno są one słowem Boga.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *słuchać będę czytania Ewangelii z najgłębszém uszanowaniem.*

LEKCYA III.

ZNAJOMOŚĆ BOGA.

BÓG UWAŻANY SAM W SOBIE.

P. Coto jest Bóg?

O. Bóg jestto duch nieskończony, wieczny, wszechmocny, który wszystko widzi, który wszystko słyszy, który jest wszędzie, który stworzył świat swoją potęgą, a rządzi nim swoją mądrością.

P. Jaki znasz dowód istnienia Boga?

O. Mamy wiele dowodów istnienia Boga. Oto są trzy tylko: 1. niemasz wcale skutku bez przyczyny. Z obrazu wnioskujem o malarzu, z domu wnioskujem o budowniczym; tak samo z świata wnioskujem o przyczynie która go stworzyła. Przeto widok świata jest dostrzegalnym dowodem istności Boga. 2. Świadectwo wszystkich ludzi. Wszystkie ludy wierzyły w istnienie Boga. Uważać powinniśmy za głupca tego, któryby się ośmielił powiedzieć iż to wierzenie jest fałszywe. 3. Niedorzeczność bezbożności. Zaprzeczać istnieniu Boga, jestto przypuszczać skutki bez przyczyny, równość pomiędzy dobrem a złem, i t. d.

P. Jakie są główne doskonałości Boga?

O. Główne doskonałości Boga są: Wieczność: Bóg będąc istotą nieskończoną, nie miał przeto początku i nie będzie mieć wcale końca. 2. Niepodległość: Bóg będąc nieskończonym, nie zależy od nikogo, a wszystko zależy od Niego; nic się nie dzieje tylko za zezwoleniem lub wolą Jego. 3. Jedność: Bóg będąc nieskończonym, koniecznie jest jeden. 4. Duchowość: Bóg będąc nieskończonym, niéma ciała, albowiem wszelkie ciało jest ograniczone, niedokładne, uległe zmia-

nom i zepsuciom. Stworzeni na obraz Boga winniśmy odbijać w sobie te rozmaite doskonałości.

P. Co się rozumie przez ręce, ramiona i oczy Boga?

O. Przez ręce Boga chcemy wyrazić iż wszystko zdziałał; przez Jego ramiona, iż może wszystko; przez Jego oczy, iż widzi wszystko. Jestto sposób mówienia zastosowany do naszego pojęcia. Nawet przez gniew Boży rozumiemy sprawiedliwość z jaką on karze grzech; lecz Bóg nigdy się nie gniewa.

P. Jakie są inne doskonałości Boga?

O. Inne doskonałości Boga są: Wiedza; ponieważ Bóg jest nieskończonym, zna wszystko, przeszłość, teraźniejszość i przyszłość; a raczéj niéma dla Boga ani przeszłości, ani przyszłości, wszystko dla niego jest teraźniejszością. Dobroć, świętość, miłosierdzie, są także doskonałościami Boga. Słowem, Bóg posiada wszystkie doskonałości bez żadnéj mięszaniny niedoskonałości.

P. Coto jest Opatrzność Boga?

O. Opatrzność Boga jestto działanie przez które Bóg utrzymuje i rozrządza wszystkiemi stworzeniami odpowiednio celowi ich bytu.

P. Wskaż kilka dowodów Opatrzności?

O. Oto jest kilka dowodów Opatrzności: 1. widok świata, którego harmonia wykazuje iż nim rządzi przyczyna rozumna; 2. świadectwo wszystkich ludów, które zawsze wierzyły w Boga rządzącego światem i zawsze mu składały modły i ofiary; 3. niedorzeczność deizmu. Zaprzeczać Opatrzności, jestto przypuszczać że Bóg jest niewidomy, głuchy, niemy, leniwy, który zdał świat trafowi wypadku i zarówno

obchodzi się z człowiekiem co mu cześć oddaje jak i z tym który go obraża.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga, a na dowód téj miłości często powtarzać będę: *Bóg mnie widzi.*

LEKCYA IV.

ZNAJOMOŚĆ BOGA. — BÓG UWAŻANY W DZIEŁACH SWOICH.

PIÉRWSZY DZIEŃ STWORZENIA.

P. Jakie było piérwsze słowo, które Bóg wyrzekł stwarzając świat?

O. Piérwsze słowo, które Bóg wyrzekł stwarzając świat było: „*Niech się stanie światłość;*“ *i stała się światłość.* To słowo tak proste i natychmiast po niém nastąpiony skutek okazuje nam całą Wszechmocność Boga. Ten który może wszystko, działa co chce za wymówieniem.

P. Czy Bóg nie mógł stworzyć świata w jednéj chwili?

O. Bóg mógł stworzyć świat w jednéj chwili, lecz używając sześciu dni do wywołania go z nicości i uporządkowania, chciał nam okazać że wolno mu działać według swojego upodobania.

P. W jakim stanie była ziemia gdy ją Bóg stworzył?

O. Gdy Bóg stworzył ziemię, była ona nagą, bez ozdoby, bez mieszkańców, zupełnie otoczona głębokiemi wodami, i też same były osłonięte mgłą gęstą.

P. Coto jest światło?

O. Niepodobna wiedzieć coto jest światło. Wiemy tylko iż ono istnieje, lecz go pojąć nie możemy: jestto tajemnica natury, która nas uczy abyśmy z powolnością wierzyli w tajemnice wiary.

P. Na co Bóg stworzył światło?

O. Bóg stworzył światło abyśmy się cieszyli widokiem świata, podziwiali jego piękności, i mogli wśród dnia odbywać potrzebne zajęcia.

P. Czy światło dochodzi nas z wielką szybkością?

O. Światło się rozchodzi z szybkością niepojętą: w siedmiu lub ośmiu minutach jeden z jego promieni przebiega wiele milionów mil.

P. Dla czego Bóg chce aby światło się rozchodziło z taką szybkością i we wszystkich kierunkach?

O. Bóg chce aby światło się rozchodziło z taką szybkością i we wszystkich kierunkach, aby niezliczona moc przedmiotów mogła być postrzeżoną w jednéj chwili przez wielką liczbę osób, i aby noc najspieszniéj rozpierzchła.

P. Jakie są jeszcze inne dobrodziejstwa światła?

O. Inne jeszcze dobrodziejstwa światła są: 1. Nadaje barwy przedmiotom, abyśmy mogli one odróżniać; 2. ma wpływ na nasze zwyczaje i na nasze przyjemności; albowiem kolory upiękniają nasze sprzęty, i mają udział w wszelkich naszych położeniach. Jedne otaczają nas skromnością, inne blaskiem, a niektóre żałobą. 3. Światło utrzymuje zdrowie i życie; tak więc Bóg wszystko dla nas utworzył.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *często wznosić będę ku Niebu moje spojrzenia.*

LEKCYA V.

ZNAJOMOŚĆ BOGA. — BÓG UWAŻANY W DZIEŁACH SWOICH.

DRUGI DZIEŃ STWORZENIA.

P. Co Bóg drugiego dnia dokonał?

O. Bóg drugiego dnia stworzył firmament i oddzielił wody otaczające całą ziemię: wzniósł jedne po nad firmament i te zowią się wodami wyższemi; drugie pod nim pozostawił; te nazywają wodami niższemi.

P. Coto jest firmament?

O. Firmament czyli Niebo jestto cała przestrzeń rozciągająca się od ziemi aż do gwiazd stałych.

P. Jaka jest rozległość Nieba?

O. Aby sądzić o ogromnéj rozległości Nieba, dość wiedzieć: 1. Iż słońce które zdaje się zajmować tak mało miejsca, jest półtora miliona razy większe od ziemi, któréj obwód wynosi pięć tysięcy czterysta mil jeograficznych; 2. że toż słońce jest o dwadzieścia milionów mil jeograficznych oddalone od ziemi; co w porównaniu odległości gwiazd stałych jest prawie niczém; 3. że gwiazdy stałe są tyluż słońcami; a jest ich tysiące tysięcy. Tymto sposobem firmament głosi chwałę Boga.

P. Jaki wniosek z tego wyprowadzić możemy?

O. Możemy ten wniosek z tego wyprowadzić: 1. Że jesteśmy zbyt małą rzeczą na świecie, jeśli tylko zważamy na miejsce jakowe w nim zajmujemy; lecz że jesteśmy bardzo wielkimi, jeśli pomyślimy że to dla nas ów firmament i wszystkie te cuda zostały stworzone; 2. żeśmy powinni wielce czcić i kochać Boga, gdyż on będąc tak wielkim i tak wszechmo-

cnym, raczył się dla nas uczynić dziecięciem i oddać się nam w świętéj Kommunii.

P. Co uważasz w kolorycie Nieba?

O. Koloryt lazurowy Nieba jest najstosowniejszym do zachwycenia oczu naszych. Ów koloryt zmienia się niekiedy; naprzykład rano i wieczór, aby ulżyć wzrokowi naszemu i tenże przygotować, bądź do promieni połyskliwych słońca, bądź do ciemności nocy.

P. Co się znajduje w przestrzeni oddzielającéj ziemię od Nieba?

O. W przestrzeni oddzielającéj ziemię od Nieba znajduje się powietrze. Powietrze okrąża całą ziemię i ciśnie nas z wielką siłą; każdy człowiek dźwiga na swéj głowie słup onego ważący najmniéj dwadzieścia jeden tysięcy funtów; a nie jesteśmy zgnieceni, albowiem powietrze, które jest w naszém ciele, utrzymuje równowagę z będącém nad nami. Gdyby ta równowaga chybiła; natychmiast zginęlibyśmy.

P. Cóż to nam wskazuje?

O. To nam wskazuje, jak życie nasze jest zawsze w ręku Boga i jak bardzo lękać się powinniśmy obrazić go.

P. Dla czego powietrze jest niewidzialne?

O. Powietrze z tak bliska stykające się z nami jest niewidzialne, albowiem gdyby było widzialne, widok przedmiotów nie byłby wyraźny.

P. Jaki jest użytek powietrza?

O. Powietrze jest posłannikiem donoszącym nam zapachy i dopomagającym do rozpoznania dobréj lub złéj własności mięs; donosi głosy i daje nam poznać co się dzieje w dalekości od nas, jakotéż myśl przemawiającego.

P. Ciągnij daléj tę samą odpowiedź.

O. 2. powietrze jest jakby pompa wznosząca z morza potrzebną wodę do upłodnienia ziemi, i tę następnie rozdziela wszędzie, gdzie tylko Stwórca rozkaże; 3. nakoniec powietrze utrzymuje życie nasze przez oddychanie. Jestto wielkie dobrodziejstwo, za które wielu bardzo ludzi zapomina dziękować Panu.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *z pośpiechem posłuszny będę wszystkim moim przełożonym.*

LEKCYA VI.

ZNAJOMOŚĆ BOGA. — BÓG UWAŻANY W DZIEŁACH SWOICH.

TRZECI DZIEŃ STWORZENIA.

P. Co Bóg trzeciego dnia dokonał?

O. Trzeciego dnia Bóg umieścił morze w łożysku, które mu przeznaczył; rozkazał ziemi wystąpić i wydać trawę zieloną, rośliny i drzewa.

P. Co uważasz co do przestrzeni morza?

O. Uważam co do przestrzeni morza, że ono nie jest ani zbyt wielkie, ani zbyt małe. Gdyby było większe, ziemia byłaby niezamieszkałém bagniskiem, albowiem mielibyśmy zawiele deszczów; gdyby zaś było mniejsze nie mielibyśmy ich dosyć; ziemia byłaby bezpłodną i my pomarlibyśmy z głodu.

P. Jak Bóg przeszkodził by woda w morzu nie ulegała zepsuciu?

O. Bóg przeszkodził wodzie w morzu ulegać zepsuciu dwoma sposobami: piérwszym jest przypływ i odpływ morza. Morze w ciągłém jest poruszeniu; przez sześć godzin prze ono swe wody od środka ku brzegom, i przez sześć godzin odciąga one od brzegów ku środkowi; drugim jest sól, woda w morzu jest słoną. Owa sól jeszcze tę ma korzyść, iż czyniąc wodę cięższą, nie dozwala słońcu wyciągać jéj zbyt wielką ilość.

P. Co winni jesteśmy morzu?

O. Winni jesteśmy morzu wielką liczbę dobrodziejstw: 1. Ono dostarcza nam deszczu, ryb, pereł; 2. ono znosi nam, za pośrednictwem żeglarstwa, bogactwa wszystkich krajow; 3. ułatwia ono szybkie rozszerzenie się wiary u wszystkich narodów.

P. Co Bóg uczynił po umieszczeniu morza w łożysku, które mu przygotował?

O. Umieściwszy morze w łożysku, które mu przygotował, Bóg kazał wystąpić ziemi, któréj nadał nazwę *suchéj*, dla wskazania nam, że dobrodziejstwa które ona wydaje, nie pochodzą z jéj łona.

P. Czém ją pokrył?

O. Pokrył ją następnie trawą zieloną, albowiem zieloność jest najdogodniejszym kolorem dla naszego oka. Gdyby bowiem był zafarbował ziemię czerwono, biało lub czarno, nie moglibyśmy znieść jéj widoku.

P. Jaką własność Bóg nadał trawom?

O. Bóg dał trawom własność, iż noszą ziarno, aby się tak rozradzały, iżby dostatecznemi były do naszego utrzymania i do utrzymania zwierząt, które nam służą.

P Wiele części rozróżniamy w roślinie?

O. Rozróżniamy cztery części w roślinie: 1. korzeń, który ustala i żywi roślinę; 2. łodygę przeznaczoną do dźwigania ziarna i owocu; 3. liść, który ją upiększa, ogrzewa i żywi; 4. ziarno czyli owoc, służący naszym potrzebom i przyjemnościom i który zachowuje roślinę.

P. Jakiż wniosek z tego wywieźdź należy?

O. Ten wniosek z tego wywieźdź należy, że dość zauważyć najmniejszy kwiatek, aby zostać przejętym ufnością i miłością ku Bogu, i zawołać z Panem: *Ani Salomon we wszystkiéj swéj chwale nie był ubranym jako jedna z tych. A jeśliż trawę, która dziś jest na polu, a jutro bywa w piec wrzucona, tak Bóg przyodziewa, jakoż więcéj was ma téj wiary.*

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *oddawać będę serce moje Bogu każdego poranku.*

LEKCYA VII.

ZNAJOMOŚĆ BOGA. — BÓG UWAŻANY W DZIEŁACH SWOICH.

KONIEC TRZECIEGO I POCZĄTEK CZWARTEGO DNIA STWORZENIA.

P. Co Bóg zrobił jeszcze trzeciego dnia?

O. Trzeciego dnia Bóg stworzył jeszcze drzewa wszelkiego gatunku. Ziemia, która dotąd była tylko łąką, nagle stała się ogromnym sadem, obsadzonym wszelkiego rodzaju drze-

wami obciążonemi owocami tysiącznych rozmaitych gatunków.

P. Dla czego Bóg stworzył drzewa owocowe?

O. Bóg stworzył drzewa owocowe dla naszych potrzeb i naszych przyjemności. Okazał on w tém swoją tkliwość rodzicielską, ofiarując nam w owocach posiłek równie zdrów jak i niekosztowny, okazuje jeszcze w tém swoją tkliwość zsyłając one w porze, w któréj najbardziéj ich potrzebujemy.

P. Czy Bóg nie stworzył także innych drzew?

O. Bóg stworzył także inne drzewa, których owoce nie służą dla naszego pożywienia. Drzewa te są bardzo użyteczne; z nich albowiem wyrabiają się domy, okręty, sprzęty, przy ich ogniu gotują się pożywienia potrzebne do życia; one udzielają nam cienia, oczyszczają powietrze i zachwycają nasz wzrok wielkością swojéj postawy i pięknością swojéj zieloności.

P. Czy my widzimy wszystkie bogactwa ziemi?

O. My nie widzimy wszystkich bogactw ziemi; jéj wnętrza pełne są kosztownych i użytecznych bardzo kruszców, jakimi są: złoto i żelazo; Bóg dał nam one, aby służyły dla naszego użytku, lecz by nie przywięzywały serca naszego.

P. Co Bóg uczynił czwartego dnia?

O. Czwartego dnia Bóg stworzył słońce, księżyc i gwiazdy; słońce, aby przewodniczyło dniowi, a księżyc aby przewodniczył nocy.

P. Dla czego gwiazdy stworzone zostały dopiéro czwartego dnia?

O. Gwiazdy zostały stworzone dopiéro czwartego dnia,

by człowiek wiedział, że one nie są pierwiastkiem płodności ziemi. Bóg przez to chciał zapobiedz bałwochwalstwu.

P. Dla czego słońce jest tak oddalone od ziemi?

O. Słońce jest tak oddalone od ziemi, aby nas oświecało bez oślepienia, a ogrzewało bez palenia. Gdyby bliżéj nas było, ziemia byłaby spaloną i niepłodną; gdyby było bardziéj oddalone od ziemi, ta zlodowaciałaby. Toż samo byłoby, gdyby słońce było większe lub mniejsze.

P. Co uważasz jeszcze co do słońca?

O. Uważam jeszcze co do słońca, że wschodzi co dzień, że obieg swój odbywa z wielkim pośpiechem, że oświeca i ożywia całą naturę. W tém jest wyobrażenie Pana naszego, który wyszedłszy z łona Ojca swojego, wrócił do Nieba oświeciwszy wszystkich ludzi swoją nauką, i uświęciwszy ich swojemi zasługami i swojemi przykładami.

P. Czy słońce wschodzi codziennie o jednéj godzinie?

O. Słońce nie wschodzi nigdy o jednéj godzinie i dla tegoto dni są nierówne. Każdego dnia Bóg oznacza mu punkt, z którego ma wyruszyć i ten, w którym się ma zatrzymać, aby rozpościerało ciepło swoje i światło równie nad złymi jak i dobrymi. Ojciec nasz Niebieski chciał przez to dać poznać: żeśmy powinni kochać wszystkich ludzi bez wyjątku, albowiem oni wszyscy są braćmi naszymi.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nie pominę nigdy moich modlitw przed i po jedzeniu.*

LEKCYA VIII.

ZNAJOMOŚĆ BOGA.—BÓG UWAŻANY W DZIEŁACH SWOICH.

DALSZY CIĄG CZWARTEGO DNIA STWORZENIA.

P. Co Bóg dokonał jeszcze czwartego dnia?

O. Bóg czwartego dnia stworzył jeszcze księżyc aby przewodniczył nocy. Piękna ta gwiazda świadczy nam największe przysługi: ona łagodzi głęboką ciemność jakową słońce pozostawia zachodząc; ona porządkuje roboty w polu; ona przyświeca człowiekowi który potrzebuje podróżować w nocy; ona wykazuje w każdéj chwili mądrość Stwórcy; gdyż codziennie księżyc zmienia, tak jak słońce, chwilę swojego wschodu i zachodu.

P. Co Bóg jeszcze dokonał?

O. Bóg jeszcze utworzył gwiazdy. Ich liczba, ich wielkość i ruch ciągły i regularny opiewają chwałę naszego Pana niebieskiego i zachęcają do wdzięczności.

P. Jakto?

O. Gwiazdy wyświadczają nam wielkie przysługi. Naprzykład gwiazda biegunowa jest przewodniczką w podróżach naszych tak na morzu jak i lądzie; inne łagodzą ciemności nocy w nieobecności księżyca. Gdyby one były bliżéj nas, oślniły i spaliłyby nas; bardziéj oddalone, stałyby się nieużytecznemi nam.

P. Dla czego Bóg stworzył słońce i księżyc?

O. Bóg stworzył słońce i księżyc dla oddzielenia dnia od nocy i uporządkowania pór roku. Światło, ciepło, łatwość bez obawy zajmowania się wszelkiemi zatrudnieniami, oto

są niektóre z dobrodziejstw dnia. Zasługują one na zupełną naszą wdzięczność.

P. Jakież są dobrodziejstwa nocy?

O. Noc zsyła nam także wiele dobrodziejstw: 1. Naucza nas, albowiem usuwając z przed wzroku i użycia stworzenia, przypomina nam nicość z jakowéj wyszliśmy i owe ciemności bałwochwalstwa, z których wyrwani zostaliśmy przez Ewangielią; 2. Ona zsyła nam spoczynek i sen; lecz czyni to stopniowo i z uszanowaniem, abyśmy się nauczyli że wszystkie istoty są dla nas stworzone, a my sami dla Boga.

P. Ciągnij daléj tę samą odpowiedź.

O. 3. Noc odświeża powietrze, utrzymuje trawy i rośliny, któreby zaginęły, gdyby słońce ciągle było na widnokręgu; 4. Ona zabezpiecza byt nasz przeciw dzikim zwierzętom. Owe zwierzęta wychodzą w nocy dla szukania łupu swojego; lecz gdyby nie było nocy, głód zmusiłby one wychodzić w dzień, a wtenczas człowiek byłby narażony bezustannie na ich wściekłość.

P. Jakąż jeszcze inną usługę z słońca i księżyca otrzymujemy?

O. Otrzymujemy jeszcze usługę z słońca i księżyca: ustanawiają one porządek pór roku. Cztery pory roku są potrzebne i wiosna przygotowuje, lato dojrzewa, jesień wydaje płody których potrzebujemy, zima zaś jest spoczynkiem dla strudzonéj ziemi.

P. Jakież są dobrodziejstwa i nauki z każdéj pory roku?

O. Wiosna ożywia całą naturę i głosi nam krótkość młodości życia; lato udziela nam część tego co nam jest istotnie potrzebne i wskazuje że w wieku dojrzałym należy nadewszystko pracować dla Nieba; jesień napełnia domy nasze dobro-

dziejstwami; lecz ostrzega zarazem byśmy nie przywięzywali do nich serc naszych. Nakoniec zima dozwala użyć to co inne pory nam dały, ona przemawia do nas byśmy byli miłosiernymi dla tych którzy cierpią głód i zimno.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *we wszystkiém zastosuję się do woli Boga.*

LEKCYA IX.

ZNAJOMOŚĆ BOGA.—BÓG UWAŻANY W DZIEŁACH SWOICH.

PIĄTY DZIEŃ STWORZENIA.

P. Co Bóg dokonał piątego dnia?

O. Piątego dnia Bóg stworzył ryby i ptaki. Nowy ten rodzaj stworzeń, doskonalszy od poprzednich, przedstawia nam nowy przedmiot podziwienia. 1. Jestto godne podziwienia że ryby mogą żyć w wodzie morskiéj, która jest słoną i nic nie wydaje; 2. I to także cudowne że ich rasa nie wyginęła od dawnych czasów.

P. Jakto?

O. Największe bowiem czychają na najmniejsze, a żaden wał nie obrania ich. Aby się uchronić, cofają się one ku brzegom, dokąd znów wielkie ryby dostać się nie mogą; lecz ocaleniem małych, zdaje się że inne skazane są na zagładę przez pozbawienie ich łupu. Niezawodnie tak byłoby, gdyby znów Bóg w pieczy swojéj nie zsyłał im chmary drobnych

zwierzątek, które one tysiącami pochłaniają w swoim ogromnym żołądku.

P. Co jeszcze uważasz względem ryb?

O. Uważam jeszcze że ryby, które z pozoru powinnyby wyginąć od zimna, są bardzo ogrzewane przez łuskę i tran jakiemi są okryte.

P. Jaki pożytek otrzymujemy z ryb?

O. Otrzymujemy z ryb wielki pożytek: mięsem żywimy się, kości zaś służą nam do rozlicznego użycia. Są niektóre co przybywają corocznie aż ku naszym brzegom, by tam zostały złowione; inne znów przepływają rzeki aż do ich źródeł, aby nieść ludziom dobrodziejstwa Stwórcy.

P. Co Bóg jeszcze stworzył piątego dnia?

O. Bóg jeszcze stworzył piątego dnia ptaki. Jak ryby, zrodziły się one z morza, i to cud wielki że ów żywioł wydał w mgnieniu oka dwa rodzaje istot tak różnych. Ptaki są nowym dowodem nieskończonéj mądrości Pana.

P. Jakto?

O. 1. Co do składu ciała swojego zadziwiająco są one usposobione do szybowania w powietrzu; 2. co do zachowania; są opatrzone one we wszystko co im tylko potrzeba do ochrony od powietrza i deszczu, jak również we wszystkie narzędzia niezbędne dla wyszukania sobie utrzymania.

P. Ciągnij daléj tęż samą odpowiedź.

O. 3. Co do gniazd; wiedzą one dobrze iż takowych potrzebować będą, porę w któréj je robić powinny, kształt, wielkość jaką im nadać należy. To nie człowiek lecz Bóg wszystko wskazał ptakom.

P. Skończ tę samą odpowiedź.

O. 4. Nakoniec ptaki są dowodem mądrości Boga z powodu swojego instynktu. Ptaki zmieniają swoją naturę i pociąg od chwili jak tylko mają jajka do wysiedzenia lub pisklęta do wyżywienia. Drobne te stworzenia dawniéj tak płoche, tak trwożliwe, tak chciwe i tak łakome, stają się nieruchliwemi, wstrzemięźliwemi i odważnemi.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *z wielką pobożnością odbywać będę moją poranną modlitwę.*

X

LEKCYA X.

ZNAJOMOŚĆ BOGA. — BÓG UWAŻANY W DZIEŁACH SWOICH.

KONIEC PIĄTEGO A POCZĄTEK SZÓSTEGO DNIA STWORZENIA.

P. Co uważasz jeszcze co do ptaków?

O. Uważam jeszcze co do ptaków iż one zmieniają kraje corocznie. Z nadejściem zimy odlatują w okolice, gdzie znajdują ciepło i pożywienie na których im zbywało gdzie indziéj. Odbywają te podróże w czasie przyzwoitym, bez przewodnika, bez mapp, bez zapasów, a jednak dostają się wszystkie do dobrego portu. Opatrzność to one utrzymuje i wiedzie.

P. Jaki mamy użytek z ptaków?

O. Ptaki wielce są nam użyteczne: ich mięso służy nam za pokarm, ich pióra do tysiącznych potrzeb używamy, ich

śpiew nas rozwesela, uwalniają nas od mnóstwa owadów, których mnogość pożarłaby nasze owoce i zbiory.

P. Co nam przypomina dobroć Boga pod względem ptaków?

O. Dobroć Boga pod względem ptaków, przypominają nam owe wyrazy Pana naszego: *Iżali dwu wróblów za pieniądz nie przedają? a jeden z nich nie upadnie na ziemię bez ojca waszego... Nie bójcie się tedy, lepszyście wy niż wiele wróblów.*

P. Co Bóg dokonał szóstego dnia?

O. Szóstego dnia stworzył na początku zwierzęta domowe; rozumie się przez to wszelkie bydlęta przeznaczone ulegać człowiekowi, wyręczać go w pracy i dostarczać mu odzienia i pożywienia. Na korzyśćto człowieka, który stał się grzesznikiem, zostały one stworzone.

P. Jakie są główne ich zalety?

O. Główne zalety zwierząt domowych są: powolność, są one posłuszne głosowi dziecięcia; wstrzemięźliwość, albowiem jedzą mało i poprzestają na tém co jest najmniéj użyteczne w płodach natury; nareszcie pewien rodzaj przyjaźni jaką dla nas uczuwają, znają one swojego pana i zawsze są usposobione do służenia mu.

P. Jakie są główniejsze z nich przysługi?

O. Główniejsze z nich przysługi są: iż przenoszą nasze towary lub nas samych pospiesznie z jednego miejsca na drugie; uprawiają pola nasze; żywią nas mlekiem swojém, odziewają swoją wełną.

P. Co Bóg jeszcze dokonał szóstego dnia?

O. Szóstego dnia Bóg stworzył jeszcze owady i gady. Mądrość i Wszechmocność Boga z niemniejszą jaśnieje świet-

nością w utworzeniu najdrobniejszego owadu jak i widnokręgu.

P. Jak to można okazać?

O. Można to okazać: 1. Świetnością stroju którym przyozdobił owady; przyodział je bowiem powabną wspaniałością; na ich odzieniu połyskują: purpura, złoto, dyamenty i najświetniejsze kolory; 2. bronią jaką im udzielił do obrony; 3. narzędziami jakiemi je opatrzył do pracy, gdyż każdy z owadów ma swoje rzemiosło. Jedne z nich są tkaczami, jak pająk; drugie dystylatorami, jak pszczoła; wszystkie zaś chemikami i matematykami, to jest, że z dokładnością umieją porozróżnić rośliny im potrzebne i znają sposób budowania pomieszkań swoich, by takowe były ogrzane, wygodne, przyjemne i dostateczne do przebywania ich samych wraz z rodzinami.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę wiernie spełniał moje poranne postanowienia.*

LEKCYA XI.

ZNAJOMOŚĆ BOGA. — BÓG UWAŻANY W DZIEŁACH SWOICH.

DALSZY CIĄG DNIA SZÓSTEGO STWORZENIA.

P. Czego nas nauczają mrówki?

O. Mrówki uczą nas, tak jak i inne stworzenia, wielbić Boga. Uczą nas także żeśmy winni być przezornymi i gorliwymi w pracy, nakoniec wskazują tkliwość jaką mieć win-

ni rodzice dla dzieci swoich, i staranność z jaką o ich wychowanie dbać powinni.

P. Czego nas nauczają pszczoły?

O. Pszczoły uczą nas szanować przełożonych, kochać i wspierać bliźniego. One także pobudzają nas do składania dziękczynienia ich i naszemu Stwórcy; gdyż z jegoto rozkazów i dla nas składają one miód.

P. Czego nas nauczają jedwabniki?

O. Jedwabniki uczą nas: 1. Jak wielką jest potęga Boga, który z prostego ziemnego robaka tworzy źródło bogactw dla całych państw; 2. jak pokora miła jest Bogu, gdyż w religii jak i w naturze używa małych i uniżonych do zdziałania największych rzeczy; 3. jak bezrozumnymi jesteśmy chlubiąc się z naszych ubiorów, albowiem najkosztowniejsze są tylko szczętem robaka.

P. Jakie przysługi nam świadczą gady i dzikie zwierzęta?

O. Gady i dzikie zwierzęta świadczą nam rozliczne przysługi. Uczą nas szanować i lękać się Boga, którego potęga stworzyła tyle groźnych zwierząt, a ręka ojcowska wstrzymuje one ujarzmione w pustyniach i skałach, mogąc wypuścić gdyby chciał. One dostarczają nam także kosztownych futer i pożerają trupy innych zwierząt, jakowe mogłyby zepsuć powietrze, gdyby pozostawały na ziemi.

P. Co rozumiesz mówiąc, że wszystko jest harmonią w świecie?

O. Mówiąc że wszystko jest harmonią w świecie, rozumiem że wszystkie części świata odnoszą się jedne do drugich, że są jakby następstwem jednych z drugich, jedne w drugie wchodzące jakby kółka zegarowe, tak dalece że gdyby ujęto

lub dodano najmniejszą rzecz, równowaga byłaby straconą, i nie byłoby już ani porządku, ani piękności.

P. Jak świat uważać powinniśmy?

O. Powinniśmy uważać jako księgę w któréj Bóg spisał swoje istnienie, swoją dobroć, mądrość i potęgę, nasze obowiązki względem niego, względem bliźniego i względem siebie samych. Jeżli będziem umieli czytać w téj pięknéj książce, ujrzymy wszędzie obecnym Boga, a myśl o jego obecności uświęci nas, napełniając uszanowaniem, ufnością i miłością.

Postanawiam miłować Boga nadewszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego; a na dowód téj miłości, *będę często powtarzał: Bóg jest tutaj.*

LEKCYA XII.

ZNAJOMOŚĆ CZŁOWIEKA.

CZŁOWIEK UWAŻANY SAM W SOBIE.

P. Co Bóg uczynił jeszcze dnia szóstego?

O. Szóstego dnia stworzył jeszcze człowieka, mówiąc: *Uczyńmy człowieka na wyobrażenie i na podobieństwo nasze.* Świat istniał jako księga wspaniała w któréj Bóg spisał swoje czcigodne doskonałości, lecz nie miał jeszcze czytelnika; wiat był świetnym pałacem, lecz nie było jeszcze króla któryby w nim zamieszkał i użytkował z niego; i dlategoto Bóg stworzył człowieka.

P. Dla czego Bóg stworzył człowieka na ostatku.

O. Bóg stworzył człowieka na ostatku, albowiem jest królem wszystkich stworzeń, i należało aby już wszystko było przygotowane na jego przyjęcie.

P. Dla czego Bóg powiedział: *Uczyńmy człowieka*?

O. Bóg powiedział: *Uczyńmy człowieka*, a nie: *Niech człowiek się stanie*, dla okazania wielkości dzieła jakie miał zrobić; naradza się z sobą, rozważa, a nakoniec mówi: *Uczyńmy*. Nareszcie wziął gliny i ukształtował z niéj ciało człowieka; następnie dał mu duszę. Przeto człowiek jest złożony z ciała i duszy.

P. Co wskazuje ciało człowieka?

O. Ciało człowieka wskazuje naprzód wszechmocność mądrość nieskończone Stwórcy, następnie oznacza godność człowieka. W oczach rozumu ciało nasze jest arcydziełem godném uwielbienia, a w oczach wiary, żyjącym kościołem Ducha świętego, godnym najgłębszego uszanowania.

P. Coto jest dusza?

O. Dusza nasza jestto pierwiastek duchowy, wolna, nieśmiertelna, która ma myśli, ma wolę i działa w nas.

P. Coto jest powiedziéć, że nasza dusza jest duchowa?

O. Dusza nasza jest duchowa, tojest że niema ani długości, ani szerokości, ani głębokości; że nie może być widzianą ani wzrokiem oczu naszych, ani dotkniętą naszemi rękami. Dusza nasza jest duchową, albowiem jéj działania są duchowe.

P. Dusza nasza jestże wolną?

O. Dusza nasza jest wolną, to jest że może chciéć lub nie chciéć, działać lub nie działać. Stworzenia widzialne nie są wolne, albowiem one wykonywają zawsze i niezmiennie jednę i tęż samą rzecz. Czujemy iż jesteśmy wolni, albowiem

doznajemy radości gdyśmy co dobrego zrobili, a zgryzot gdyśmy co złego uczynili.

P. Dusza nasza jestże nieśmiertelną?

O. Dusza nasza jest nieśmiertelną, to jest że nigdy nie umrze; nie może zginąć przez rozkład na pierwiastki jak ciało, ponieważ niéma wcale składowych części. Bóg tylko sam mógłby ją zniszczyć, a Bóg powiedział że jéj nigdy nie zniszczy, lecz nagrodzi lub ukarze przez całą wieczność.

P. Okaż nam że człowiek był stworzony na obraz Boga?

O. Człowiek był stworzony na obraz Boga, gdyż Bóg jest czystym duchem; człowiek przez duszę jest czystym duchem. Bóg jest wolny i nieśmiertelny; człowiek przez duszę swoję jest wolny i nieśmiertelny. Bóg jest królem całego świata, człowiek jest namiestnikiem Boga i panem wszystkiego co go otacza. Wszystko się odnosi do Boga, wszystko się odnosi do człowieka; lecz człowiek winien się odnosić do Boga.

P. Jaki wniosek z tego wyprowadzisz?

O. Ponieważ jesteśmy stworzeni na obraz Boga, wnoszę więc że jesteśmy wielcy i bardzo lękać się powinniśmy abyśmy nic takiego nie uczynili, coby niegodném nas było.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga, a na dowód téj miłości, *czynić będę z wielkiém uszanowaniem znak krzyża.*

LEKCYA XIII.

ZNAJOMOŚĆ CZŁOWIEKA.

CZŁOWIEK UWAŻANY W STOSUNKACH SWOICH Z STWORZEMIAMI.

P. Co nam okazują stosunki człowieka z stworzeniami?

O. Stosunki człowieka z stworzeniami okazują nam dobroć Boga i godność naszéj natury. Człowiek został stworzony aby był: 1. panem, 2. użytkującym, 3. najwyższym kapłanem stworzenia.

P. Co to znaczy gdy mówisz, że człowiek jest panem świata?

O. Człowiek jest panem świata, to się znaczy że Bóg nadał mu przewodnictwo nad wszelkiemi stworzeniami. Dopóki człowiek był niewinny, stworzenia samowolnie podlegały jego woli; powstały przeciw niemu natychmiast, jak tylko on powstał przeciw Bogu. Jednakowoż nie utracił całkiem potęgi swojéj.

P. Co to znaczy gdy mówisz, że człowiek jest użytkującym z świata?

O. Człowiek jest użytkującym z świata, tojest że używa wszystkich stworzeń i że wszystkie odnoszą się do niego.

P. Jakto?

O. Zapomocą pięciu zmysłów: wzroku, słuchu, powonienia, smaku i dotykania, ściąga on ku sobie wszystkie stworzenia i używa ich do swoich potrzeb i swoich przyjemności. Jedząc kawałek chleba, używamy całego świata; gdyż dla wydania kawałka chleba i włożenia onego aż do

ust naszych, potrzeba współzawodnictwa wszystkich żywiołów, ludzi i Boga nawet samego.

P. Co to znaczy że człowiek jest najwyższym kapłanem stworzenia?

O. Człowiek jest najwyższym kapłanem stworzenia, czyli że jest obowiązany odnosić do Boga i Jemu ofiarować wszystkie stworzenia. Bóg wszystko uczynił dla chwały swojéj; lecz stworzenia nie mogą uwielbiać Boga sposobem godnym Jego; albowiem nie mają ani rozumu dla znania Go, ani serca dla kochania Go, ani ust dla błogosławienia. Człowiek więc tylko winien spełniać wszystkie te obowiązki względem ich Stwórcy.

P. Co Bóg uczynił po stworzeniu człowieka?

O. Po stworzeniu człowieka Bóg uczynił go panem całego świata; powiódł go do pałacu który mu przygotował. Tym pałacem był ogród obsadzony wszelkiego gatunku drzewami, obciążonemi najpiękniejszemi owocami; miejsce to właśnie zwane jest rajem ziemskim. Gdy Adam wszedł tam, Bóg kazał wszystkim zwierzętom stanąć przed nim; Adam nadał każdemu nazwę jako swoim domownikom, i wszystkie się poddały swojemu nowemu panu.

P. Jak człowiek powinien był rządzić światem?

O. Człowiek powinien był rządzić światem z mądrością i słusznością, to jest że powinien był używać wszystkich stworzeń na chwałę Boga i dla własnego zadowolenia. Adam tak czynił dopóki był niewinny; my powinniśmy go naśladować i nie iść za przykładem mnóstwa ludzi, którzy zamiast używać stworzeń dla uwielbiania Boga, nadużywają ich dla obrażania.

P. Czy ludzie zawsze będą nadużywać stworzeń?

O. Ludzie nie zawsze będą nadużywać stworzeń, kiedyś zostaną one wyzwolone. Aż dotąd jęczą one iż mają udział

w nieprawościach naszych i oczekują z niecierpliwością ostatecznego sądu.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *codziennie będę martwił który z zmysłów moich.*

LEKCYA XIV.

ZNAJOMOŚĆ CZŁOWIEKA.

CZŁOWIEK UWAŻANY W SWYCH STOSUNKACH Z BOGIEM.

P. W jakim stanie człowiek został stworzony?

O. Człowiek został stworzony nietylko z wszelkiemi przymiotami i przywilejami doskonałéj natury, lecz nadto jeszcze w stanie łaski i sprawiedliwości nadprzyrodzonéj.

P. Co się to znaczy?

O. To się znaczy, że złowiek był stworzony i jedynie złaski Stwórcy wyjęty od wszelkich nędz i niedołęztw, a co większa przeznaczony do końca nadprzyrodzonego.

P. Wyjaśnij tę ostatnią prawdę.

O. Istota skończona, człowiek, nie miał prawa do nieskończoności, tylko do szczęścia skończonego, tojest do widzenia Boga w stworzeniach jakby w zwierciedle. W dobroci zaś swojéj Bóg przeznaczył mu by go oglądał oko w oko przez całą wieczność, tak jak aniołowie widzą go w Niebie, co jest szczęściem nieskończenie większém.

P. Czy Bóg obowiązanym był takie uszczęśliwienie człowiekowi?

O. Bóg nie był obowiązanym dać takie uszczęśliwienie człowiekowi; i człowiek nie mógł go dostąpić jedynie siłami własnéj natury. I dla tegoto nazwane jest ono nadprzyrodzoném.

P. Jak człowiek mógł go dostąpić?

O. Człowiek mógł go dostąpić przez łaskę, to jest przez światło i pomoc nadprzyrodzone jakowe Bóg mu udziela, a które nie niszczą naszéj natury, owszem ją udoskonalają.

P. Jakiż więc jest cel, dla którego człowiek został stworzony?

O. Cel dla którego człowiek został stworzony, jest znać, kochać Boga, służyć mu na ziemi, nareszcie, aby go posiąść i oglądać oko w oko przez całą wieczność.

P. Człowiek niewinny byłże szczęśliwym?

O. Człowiek niewinny był bardzo szczęśliwym; duch jego znał wszystko co znać powinien; serce jego miłowało wszystko co miłować powinien; ciało jego nie ulegało chorobom i było nieśmiertelne. Po uczczeniu, umiłowaniu i rozważeniu Boga w jego stworzeniach, człowiek miał przejść, nie ulegając śmierci, rozważać go oko w oko w niebie z aniołami.

P. Jak została stworzoną piérwsza niewiasta?

O. Bóg zesłał sen tajemniczy na Adama, wśród którego wyjął mu bez gwałtowności jedno z żeber jego i z niego utworzył ciało i umieścił w niém duszę obdarzoną rozumem. Tak została utworzoną piérwsza niewiasta. Ujrzawszy ją zawołał Adam: *To teraz kość z kości moich i ciało z ciała mojego.* Pan Najwyższy pobłogosławił ich następnie i postanowił świętą społeczność małżeństwa.

P. Jakie Bóg dał przykazanie naszym piérwszym rodzicom?

O. Aż dotąd Bóg nie przemawiał do naszych piérwszych rodziców tylko o ich władzy i szczęściu; słuszną więc było rzeczą, że od nich wymagał hołdu i wdzięczności. Powiedział im, aby jedli ze wszystkich owoców raju ziemskiego, wyjąwszy owoc z drzewa wiadomości dobrego i złego.

P. Piérwsi nasi rodzice czy powinni byli być posłusznymi Bogu?

O. Nasi piérwsi rodzice z wszystkich względów powinni byli być posłusznymi Bogu: 1. Nakaz ten był bardzo sprawiedliwy; 2. był bardzo łatwy; 3. posiadali wszelkie potrzebne łaski do spełnienia go; 4. wszelkie powody do niepogwałcenia; ich szczęście obecne i wieczne miało być nagrodą ich posłuszeństwa.

P. Przez kogo byli skuszeni?

O. Byli skuszeni przez czarta. Bóg, którego mądrość i wszechmocność są nieskończone, utworzył istoty czysto materyalne, jak rośliny i zwierzęta; inne materyalne i duchowe, jak człowiek; nakoniec jeszcze czysto duchowe, jak Aniołowie.

P. Coto są Aniołowie?

O. Aniołowie są stworzenia czysto duchowe i wyższe od człowieka. Niektórzy z nich powstali przeciw Bogu i natychmiast zostali skarani i zmienieni w czartów.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *każdego dnia czynić będę akt pokory.*

LEKCYA XV.

ZNAJOMOŚĆ ANIOŁÓW.

P. W czém Aniołowie są wyższymi od człowieka?

O. Aniołowie sąwyższymi od człowieka w znajomości i mocy. Znają daleko lepiéj niż my rzeczy, które i my znamy; znają i takie które nam są ukryte; i mogą uskuteczniać wiele takich, które dla nas są niepodobieństwem.

P. W jakim stanie Aniołowie byli stworzeni?

O. Wszyscy Aniołowie byli stworzeni w świętości i niewinności, lecz ów stan szczęśliwy nie uczynił ich niepodległymi grzechowi; wieczne szczęście widzenia Boga miało być nagrodą ich wierności. Niektórzy z nich jednak nie chcieli upokorzyć się przed Bogiem i zostali przemienieni w czartów.

P. Czém się zajmują czarci, czyli źli aniołowie?

O. Źli aniołowie zajmują się kuszeniem ludzi i wyrządzaniem wszelkiego złego jakie tylko mogą, jak to widzimy z przykładu świętego człowieka Joba. Jednak czart nie może szkodzić bez dozwolenia Boga. On mu pozwala kusić nas, by doświadczyć naszéj cnoty, lecz nam udziela wszystkie łaski potrzebne do tryumfowania z jego napadów.

P. Czy jest jakowe odznaczenie pomiędzy dobrymi Aniołami?

O. Tak, zachodzi niejakie odznaczenie pomiędzy dobrymi Aniołami. Dzielą się oni na trzy orszaki, a każden z nich znowu obejmuje trzy rzędy; te dziewięć rzędów zowią się dziewięciu chórami Aniołów. Pierwszy orszak obejmuje

Trony, Cherubinów i Serafinów; drugi: Mocy, Cnoty i Władztwa; trzeci Aniołów, Archaniołów i Księztwa.

P. Jakie są obowiązki dobrych Aniołów.

O. Piérwszym obowiązkiem dobrych Aniołów, czcić i wychwalać Boga. Święty Jan przedstawia ich przejętych czcią przed tronem Jego boskiego majestatu wiecznie powtarzających ów hymn: *Święty, Święty, Święty, Pan Bóg wszechmogący, który był, który jest i który ma przyjść.*

P. Jaki jest drugi obowiązek dobrych Aniołów?

O. Drugi obowiązek dobrych Aniołów przewodniczyć w zarządzie świata widzialnego i niewidzialnego i wykonywać rozkazy Boga względem człowieka. Przez pośrednictwo to Aniołów wszystkie wielkie wypadki Starego i Nowego Testamentu się spełniły.

P. Jaki jest trzeci obowiązek dobrych Aniołów?

O. Trzecim obowiązkiem dobrych Aniołów jest czuwanie na straży Kościoła powszechnego. Święci Ojcowie uczą nas, że miliony Aniołów otacza owczarnią Jezusa-Chrystusa, dla bronienia jéj w ciągłéj wojnie, jaką wiedzie przeciw złym aniołom. Czuwają oni jeszcze na straży królestw i państw. Pismo święte wspomina nam o Aniele Stróżu Persów i Greków, a Ojcowie święci mówią, że każdy Kościół ma dla straży swojéj nietylko biskupa, ale jeszcze i Anioła Stróża.

P. Jaki jest czwarty obowiązek dobrych Aniołów?

O. Czwartym obowiązkiem dobrych Aniołów jest czuwać na straży każdego z nas. W piérwszéj chwili naszego istnienia, Anioł przybywa i staje obok nas, dla bronienia i prowadzenia nas do Nieba. Onto przedstawia Bogu nasze modły i nasze dobre uczynki, i modli się za nas.

P. Jakiż wniosek wyprowadzisz z całego dzieła dni sześciu?

O. Należy ten wniosek wyprowadzić: 1. że Bóg jest nader wszechmocny, nader mądry i nader dobry; 2. że człowiek jest bardzo wielki, gdyż niższe stworzenia do niego się odnoszą i że nawet aniołowie ciągle pracują dla niego; 3. że powinniśmy bardzo kochać Boga, wszystkiego używać na chwałę jego i sami siebie bardzo szacować; 4. że powinniśmy zachowywać niedzielę z ścisłą wiernością.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę polecać się każdego dnia mojemu dobremu Aniołowi.*

LEKCYA XVI.

UPADEK CZŁOWIEKA.

P. Jaką karą Bóg zagroził naszym piérwszym rodzicom?

O. Karą, jaką Bóg zagroził naszym piérwszym rodzicom, była śmierć ciała i duszy. Rzekł im: *Bo którego dnia będziesz jadł z niego, śmiercią umrzesz.* Występni w powstaniu jak Aniołowie, powinni byli zostać ukarani jak oni; a jeśli Bóg nie wykonał swéj groźby, to winni jesteśmy jego wielkiemu miłosierdziu.

P. Jak zgrzeszyli nasi piérwsi rodzice?

O. Czart pod postacią węża uwiódł niewiastę, powiedziawszy jéj, iż gdyby zjedli owocu zakazanego, staną się jakby bogami. Niewiasta uwiedziona zjadła. I podała mężo-

wi swojemu. Adam nie był zwiedziony, tylko przez słabość dla swojéj żony zjadł także owocu zakazanego.

P. W jakim stanie znajdowali się po piérwszym upadku?

O. Po piérwszym upadku wstyd i zgryzoty ogarnęły ich sumienie, pobiegli skryć się pomiędzy drzewami ogrodu. Pan przywołał ich i wyrzekł na nich sprawiedliwy wyrok.

P. Na jaką karę skazał węża?

O. Skazał węża aby pełzał po ziemi, i karmił się pyłem. Bóg chciał nam okazać jak mu jest nieznośnym czart, gdy karząc tego który był narzędziem zbrodni, powiedział mu jeszcze: *Położę nieprzyjaźń między tobą, a między niewiastą; ona zetrze głowę twoją*. Te wyrazy zwiastowały już przyszłego Odkupiciela.

P. Jaką karę wyrzekł na piérwszych naszych rodziców?

O. Skazał niewiastę by w bólach rodziła i podlegała mężczyznie; mężczyznę zaś skazał aby pożywał chléb w pocie czoła swojego, i podlegał wszelkim niedoskonałościom natury, chorobom i śmierci. Ogołocił go także z wszelkich przywilejów nadprzyrodzonych.

P. Co uważasz w téj karze?

O. Uważam w téj karze wielkie miłosierdzie. Bóg miał prawo śmiercią ukarać naszych piérwszych rodziców natychmiast po ich grzechu; a jednak tego nie uczynił, dał im czas do czynienia pokuty. Co więcéj, nastręczył im środki ku temu, zwiastował im Odkupiciela, a tym sposobem zostawił nadzieję podźwignienia się kiedyś.

P. Co Bóg potém uczynił?

O. Potém Bóg wzruszony litością dla naszych piérwszych rodziców, dał im odzienie aby się okryli. Poczém wyszli

z raju ziemskiego; Cherubin, uzbrojony płomienistym mieczem, stanął na straży dla wzbronienia im powrotu.

P. Adam czy pokutował?

O. Adam za grzech swój pokutował przez dziewięćset trzydzieści lat i był tak szczęśliwy iż odzyskał łaskę Boga i umarł miłowany od niego.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *natychmiast odeprę od siebie wszelkie kuszenie, jak tylko się spostrzegę.*

LEKCYA XVII.

ZGODNOŚĆ SPRAWIEDLIWOŚCI I MIŁOSIERDZIA BOSKIEGO W UKARANIU PIERWORODNEGO GRZECHU.

P. Jaką była sprawiedliwość Boga w ukaraniu piérworodnego grzechu?

O. Sprawiedliwość Boga w ukaraniu piérworodnego grzechu była zupełną i nieulegającą żadnemu zarzutowi.

P. Jakto?

O. 1. Nakaz dany od Boga naszym piérwszym rodzicom był bardzo łatwy do wykonania; 2. był nader ważny: albowiem stanowił oznakę zewnętrzną wierności, jakowéj Bóg wymagał na zawdzięczenie wielkich dobrodziejstw jakiemi ich obdarzył, do niego bowiem było przywiązane ich szczęście; 3. był nader słuszny: Bóg sam go im podał, a Bóg

jest panem udzielania łask swoich pod warunkami, jakie się mu podobają.

P. Jakie są skutki grzechu piérworodnego?

O. Skutki grzechu piérworodnego są: pozbawienie łaski poświęcającéj, niewiadomość, pożądliwość, cierpienia i śmierć.

P. Jakież było miłosierdzie Boga w ukaraniu piérworodnego grzechu?

O. Miłosierdzie Boga w ukaraniu piérworodnego grzechu równie było zupełne, jak i jego sprawiedliwość. Zamiast bowiem skazać na śmierć naszych piérwszych rodziców zaraz po spełnieniu przez nich grzechu, jak miał do tego prawo, Bóg zostawił im czas do czynienia pokuty i podał ku temu wszelkie środki, przyrzekłszy Zbawiciela, który miał im zwrócić wszelkie dobro stracone, nawet większemi obdarzyć.

P. Jaki był powód tego miłosierdzia?

O. Powodem tego wielkiego miłosierdzia było słowo Przedwieczne, Syn Boga jedyny, który ofiarował się Ojcu zmazać grzechy naszych piérwszych rodziców.

P. Jak Bóg godzi prawa swojéj sprawiedliwości i swojéj dobroci w skaraniu piérworodnego grzechu?

O. Dla pogodzenia sprawiedliwości, która chce skarać człowieka, z dobrocią która chce mu przebaczyć, Bóg dozwoli umrzéc jednemu człowiekowi w miejscu wszystkich ludzi, i ze względu na tego człowieka, ową ofiarę za wszystkich, przebaczy wszystkim innym ludziom.

P. Coto będzie za człowiek?

O. Ten człowiek będzie przedmiotem całéj surowości sprawiedliwości Boga, albowiem dźwigać będzie grzechy

wszystkich ludzi; nieskończenie także będzie miłowany od Boga, albowiem przez wzgląd na niego, Bóg przebaczy wszystkim ludziom. Ów pośrednik będzie więc *Bogiem-Człowiekiem*. Człowiekiem aby mógł cierpieć; Bogiem aby nieskończoną zasługę nadał swoim cierpieniom.

P. Ludzie czy mogą być inaczéj ocaleni jak przez owego Pośrednika?

O. Nie, ludzie nie mogą być ocaleni tylko przez owego Pośrednika, albowiem on tylko jeden będąc *Bogiem-Człowiekiem*, zdolnym jest odpokutować grzech i przywrócić nadprzyrodzony związek pomiędzy Bogiem i człowiekiem, jaki przez grzech został zniszczony.

P. Jak zostali ocaleni ludzie, którzy żyli przed przyjściem Pośrednika?

O. Ludzie którzy żyli przed przyjściem Pośrednika, ocaleni byli zasługami tego Pośrednika. Dlatego powinni byli wierzyć w niego; ta wiara była potrzebną wszystkim ludziom i we wszystkich czasach.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *ponawiać będę co miesiąc obietnice przy chrzcie moim uczynione.*

LEKCYA XVIII.

ŻE WIARA W TAJEMNICĘ ODKUPIENIA JEST NIEZBĘDNĄ I ZAWSZE TAKĄ BYŁA.

HISTORYA JOBA.

P. Pan nasz czy wcielił się za wszystkich ludzi bez wyjątku?

O. Nasz Pan wcielił się za wszystkich ludzi bez wyjątku: *Który jest zbawicielem wszystkich ludzi* mówi Apostoł, *a najwięcéj wiernych*.

P. Jaki z tego wniosek można uczynić?

O. Z tego można uczynić wniosek, że Bóg dał we wszystkich czasach i wszystkim ludziom potrzebne łaski do osiągnienia potrzebnéj znajomości tajemnicy odkupienia, i do zjednania sobie zbawienia.

P. Wykaż nam tę prawdę.

O. Pewną jest rzeczą iż żydzi zawsze oczekiwali Odkupiciela. To oczekiwanie było piérwszym artykułem ich wiary. Co do pogan, byli oni zarówno jak żydzi dziećmi Adama i Noego. Oddalając się od wspólnéj kolebki rodu ludzkiego, unieśli z sobą pamięć upadku człowieka i piérwsze obietnice Odkupiciela.

P. Podania te czy nie zostały skażone?

O. Podania te zostały skażone baśniami najgrubszemi. Jednakowoż znajdują się ich szczątki dość znaczące w historyi wszystkich ludów pogańskich. Co więcéj, święty Tomasz mówi że objawienie Odkupiciela było udzielone wielkiéj liczbie pogan. Nakoniec byli pomiędzy nimi tacy, którzy prze-

powiedzieli narodzenie odkupiciela i byli jakby prorokami pogańskich ludów.

P. Który z nich był najsławniejszy?

O. Najsławniejszym z proroków Messyasza pomiędzy poganami był święty człowiek Job.

P. Opowiédz jego historyą.

O. Job był księciem wschodnim; lękał się Boga i służył mu z całą prawością serca swojego. Był on nadzwyczajnie bogaty. Bóg dozwolił czartowi doświadczyć jego cnoty. Czart w jednym dniu pozbawił Joba wszelkich bogactw, zgubił jego dziesięcioro dzieci. Job dowiedziawszy się o tych zasmucających wieściach, wyrzekł z wielką rezygnacyą: *Pan dał, Pan odjął; jako się Panu upodobało, tak się stało: Niech będzie imie pańskie błogosławione.*

P. Ciągnij daléj historyą Joba.

O. Czart rozgniewany iż nie mógł pobudzić Joba do szemrania przeciw Bogu, prosił go o pozwolenie ugodzenia go w własnéj jego osobie. Otrzymał je; i natychmiast Job pokryty został straszliwą raną rozciągającą się od głowy do stóp. Biedny, chory, odrażający, musiał kłaść się na gnojowisku i w kawał naczynia glinianego stłuczonego zbierać materyę wychodzącą z swoich wrzodów.

P. Jakież jeszsze nowe doświadczenie musiał wytrzymać?

O. Job musiał jeszcze bardzo przykre wytrzymać doświadczenie. Żona go znieważyła i powiedziała by złorzeczył Panu. Job jéj odrzekł: *Jako jedna z niewiast szalonych rzekłaś. Jeżliśmy przyjęli dobra z ręki Bożéj, złego czemubyśmy przyjmować nie mieli.*

P. Co się stało następnie?

O. Trzej książęta przyjaciele Joba, dowiedziawszy się o jego nieszczęściach, przybyli go odwidzić. Utrzymywali

oni że Job musiał popełnić jakowy grzech, gdy Bóg tak go ukarał. Job odpowiedział że jest niewinny; lecz przyjaciele nie chcieli mu wierzyć. Wówczasto Job wyrzekł ową przepowiednią o Odkupicielu: *Wiem bowiem iż Odkupiciel mój żywie, a w dzień ostateczny powstanę z ziemie. I zaś obleczon będę w skórę moją i w ciele mojém oglądam Boga mego.*

P. Bóg czy opuścił świętego człowieka Joba?

O. Bóg nie opuścił świętego człowieka Joba, wykazał jego niewinność i zmusił jego przyjaciół do złożenia ofiary pokuty. Job prosił za nimi i Bóg przebaczył im krzywdy, jakie wyrządzili temu człowiekowi. Następnie Bóg zwrócił Jobowi tyle dzieci ile ich miał, podwoił jego bogactwa, udzielił mu długiego życia i zgonu świętego.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę się przyczynić do dzieła rozszerzenia wiary.*

LEKCYA XX.

ZNAJOMOŚĆ RELIGII — JESTTO WIELKA ŁASKA.

P. Jak należy uważać religią?

O. Religią należy uważać za największe dobrodziejstwo jakie Bóg nam udzielił.

P. Wyjaśnij nam tę prawdę.

O. Przez dobroć swoją darmo daną, Bóg przeznaczył człowieka do szczęścia nadprzyrodzonego, i dla dostąpienia

onego udzielił mu wszelkie środki. Religia która obejmuje w sobie ogół tych środków jest więc wielką łaską.

P. Coto jest łaska?

O. Łaska jestto pomoc nadprzyrodzona, którą Bóg udziela ludziom darmo i bez ich zasług przez wzgląd na zasługi Jezusa-Chrystusa, dokonane dla ich zbawienia.

P. Ile gatunków łask odróżniasz?

O. Odróżnia się dwa wielkie gatunki łask: łaski zewnętrzne i łaski wewnętrzne. Łaskami zewnętrznemi sę wszystkie widoczne pomoce, jakowe Bóg nam udziela z względu na zasługi Jezusa-Chrystusa dokonane dla naszego zbawienia.

P. Rozwiń bardziéj tę samą odpowiedź.

O. W Starym Testamencie, obietnice, figury, przepowiednie Messyasza, prawo dane na górze Sinai, dziesięcioro przykazania, ofiary, nauki proroków, przykłady sprawiedliwych, jedném słowem, cała religia żydowska była wielką łaską, łaską zewnętrzną. Tak samo jest z religią chrześciańską, z wszystkiemi cudami, mowami i przykładami Zbawiciela, apostołów i świętych, oraz naukami Kościoła.

P. Coto jest łaska wewnętrzna?

O. Łaską wewnętrzną jest wszystko co porusza wewnętrznie nasze serce, oświeca nasz umysł, wzmacnia naszą wolę i unosi ją do zdziałania zbawienia naszego. Podobnie jak łaski zewnętrzne i łaski wewnętrzne są nieprzeliczone.

P. Co wiedziéć powinniśmy dotyczącego łaski?

O. Wiedziéć powinniśmy dotyczącego łaski: 1. że jest darmo daną, to jest żeśmy takową winni jedynie zasługom Jezusa-Chrystusa; 2. że ten który dobrze korzysta z łask otrzymanych, nabywa w skutku obietnic Boga prawo dostąpienia łask nowych; 3. ze łaska nieodzownie jest potrzebną;

że bez niéj nic nie możemy, a z nią wszystko możemy co do zbawienia; 4. że łaska nietylko iż nie krępuje naszéj wolności, ale ją wydoskonala; 5. nakoniec, że łaska jest droższą nad wszystkie dary natury; albowiem wiedzie nas do nieskończonego szczęścia.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *codzień poświęcę cokolwiek czasu na rozmyślanie.*

LEKCYA XX.

COTO JEST RELIGIA.

P. Coto jest Religia?

O. Religia jest, według świętego Augustyna, węzłem łączącym człowieka z Bogiem; czyli w inném wyrażeniu, religia jest spółecznością człowieka z Bogiem.

P. Objaśnij tę prawdę.

O. Pomiędzy rodzicami i dziećmi istnieją węzły czyli stosunki naturalne i święte. Tak samo istnieją pomiędzy Bogiem Stworzycielem i Ojcem człowieka, a człowiekiem stworzeniem i dziécięciem Boga. Węzeł istniejący pomiędzy człowiekiem i Bogiem jest nawet świętszy niż łączący syna z ojcem.

Dlaczego?

O. Albowiem więcéj winniśmy Bogu niż syn winien ojcu swojemu: Bóg jest naszym stwórcą i naszym ostatecznym końcem, czém nie są dawcy dni naszych.

P. Jakiż z tego wniosek wyprowadzić?

O. Z tego wniosek wyprowadzić należy, że obowiązki, jakie winniśmy Bogu, są daleko świętsze, niż obowiązki dzieci dla swoich rodziców.

P. Co znaczy ten wyraz Religia?

O. Wyraz Religia znaczy doskonały związek; albo, powtórny związek; doskonały związek, ponieważ religia połącza nas nadprzyrodzonym sposobem z Bogiem, który jest istotą najdoskonalszą; powtórny związek, albowiem Pan nasz, ofiarując się Ojcu swojemu by zostać naszą ofiarą, *przywrócił* związek nadprzyrodzony, który istniał pomiędzy człowiekiem i Bogiem przed grzechem piérworodnym.

P. Czy jest inna religia jak religia Jezusa Chrystusa?

O. Nie, nie masz innéj religii jak Religia Jezusa-Chrystusa, albowiem Jezus-Chrystus sam tylko był Bogiem i człowiekiem zarazem, i mógł zmazać grzech, pojednać człowieka z Bogiem, i przywrócić związek nadprzyrodzony połączający ich.

P. Religia prawdziwa, czyli religia Jezusa-Chrystusa, jestże bardzo dawną?

O. Religia Jezusa-Chrystusa, jest równie dawną jak świat.

P. Okaż to.

O. Religia chrześciańska jest równe dawną jak świat, albowiem dochodzi aż do dnia w którym Syn Boży ofiarował się Ojcu swojemu dla odkupienia człowieka, i że zawsze miała za przedmiot swéj wiary i swojéj nadziei tegoż samego pośrednika i też same nagrody.

P. Czy Religia była zawsze tak rozwiniętą jak dzisiaj jest?

O. Nie, Religia nie była zawsze tak rozwiniętą jak jest dzisiaj. Lecz dla tego nie przestała być tą samą; równie jak

człowiek przechodząc rozmaite wieki, nie przestaje jednak być tymże samym człowiekiem.

P. Jakaż różnica zachodzi pomiędzy wiernymi, którzy poprzedzili przyjście Messyasza, a tymi którzy po nim przybyli?

O. Ta różnica zachodzi, iż starożytni sprawiedliwi wierzyli w Jezusa-Chrystusa przyobiecanego, gdy tymczasem my wierzymy w Jezusa-Chrystusa przybyłego. Nasza wiara, nasza nadzieja, nasza religia jest tą samą, jaką była Patryarchów i Proroków?

P. Dla czego Bóg kazał tak długi czas oczekiwać Messyasza.

O. Bóg tak długi czas kazał oczekiwać Messyasza: 1. aby człowiek poznał przez długie doświadczenie nędzy potrzebę Odkupiciela, a tém samém by go pragnął tém żarliwiéj; 2. iżby nie mógł nie uznać Jezusa-Chrystusa za Messyasza widząc iż wszystkie figury, wszystkie obietnice, wszystkie proroctwa w Nim spełniły się i sprawdziły.

P. Co było przedmiotem wszystkich myśli Boga od grzechu piérworodnego?

O. Przedmiotem wszystkich myśli Boga od grzechu piérworodnego było zbawienie człowieka. Przed przyjściem Messyasza celem wszystkich jego zamiarów było przygotowanie odkupienia, a potém utrzymanie go i rozciągnienie do wszystkich ludzi.

P. Jaką korzyść otrzymujesz z téj prawdy?

O. Tę korzyść powinniśmy otrzymać z téj prawdy, byśmy miłowali Boga jak On nas miłował, stale i jedynie.

P. Dla czego Bóg tylko stopniowo dał poznać tajemnicę odkupienia?

O. Bóg stopniowo dał poznać tajemnicę odkupienia, aby oszczędził nieudolność człowieczą. Trzeba było aby mnóstwo cudów przysposobiło poprzednio człowieka do uwierzenia w największy z nich.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *odmawiać będę często modlitwy strzeliste.*

LEKCYA XX.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

PIERWSZA OBIETNICA.—ADAM I ABEL, PIERWSZA I DRUGA FIGURA MESSYASZA.

P. Jak Bóg dawał poznać Odkupiciela piérwszym ludziom?

O. Bóg dawał poznać Odkupiciela piérwszym ludziom, 1. przez obietnice; 2. przez figury; 3. przez proroctwo.

P. Co rozumiesz przez figury Messyasza?

O. Przez figury Messyasza rozumiem pewne czyny, pewne wypadki, pewne osoby, które poprzednio przedstawiały charaktery i czyny Messyasza.

P. Jak wiemy że patryarchowie, ofiary i lud żydowski całkowity byli figurą Odkupiciela?

O. Wiemy że patryarchowie, ofiary i lud żydowski całkowity byli figurą Odkupiciela: 1. przez powagę samego Pana naszego, Apostołów i Ewangielistów; u świętego Pawła w szczególności; mówi on że Jezus-Chrystus jest końcem

prawa Mojżesza, i że wszystko co się wydarzyło żydom, było figurą tego co się spełniło u chrześcian.

P. Jakto wiemy jeszcze?

O. Wiemy jeszcze: 2. przez powagę ojców Kościoła. Święty Augustyn powiada, że cały lud żydowski był tylko jedną wielką figurą Messyasza; 3. przez zgodność figur z Panem naszym; gdyż widząc wiele portretów jakiego króla robionych przez rozmaitych malarzy, nikt nie mówi że te wszystkie portrety podobne są do niego tylko z przypadku.

P. Patryarchowie i dawni żydzi czy znali téż w ogólności sens obietnic, figur i proroctw o Odkupicielu?

O. Patryarchowie i dawni żydzi znali w ogólności sens obietnic, figur i proroctw o Odkupicielu. Najświetlejsi mieli zupełną wiadomość; inni tylko taką jaką potrzebną była do ich zbawienia.

P. Jaka jest piérwsza obietnica Messyasza?

O. Piérwsza obietnica Messyasza jest ta którą Bóg uczynił naszym rodzicom w raju ziemskim: rzekł on do węża, że niewiasta zetrze mu głowę.

P. Kto jest piérwszą figurą Messyasza?

O. Piérwszą figurą Messyasza, jest Adam. Adam jest ojcem wszystkich ludzi co do ciała. Jezus Chrystus jest ojcem wszystkich ludzi co do ducha. Adam usypia, a Bóg z jednego z żeber jego tworzy mu towarzyszkę, z którą będzie połączony na zawsze, i która obdarzy go liczném potomstwem. Pan nasz umiera na krzyżu; z jego przebitego boku Bóg wydobywa Kościół, z którym Pan nasz połączony będzie aż do końca wieków, a ten mu wyda liczne dziatki.

P. Mów daléj o téj saméj figurze.

O. Adam grzesznik wygnany jest z raju i skazany na pracę, cierpienia i śmierć; nasz Pan, obarczony grzechami świata, zstępuje z nieba i skazuje się na pracę, cierpienia i śmierć. Zbawia wszystkich ludzi posłuszeństwem swojém, tak jak Adam ich wszystkich zgubił swojém nieposłuszeństwem.

P. Jaka jest druga figura Messyasza?

O. Drugą figurą Messyasza jest Abel. Abel składa ofiarę Bogu która jest mu przyjemną; nasz Pan składa ofiarę nieskończenie przyjemniejszą Bogu swojemu ojcu. Abel niewinny wyprowadzony jest w pole i zabity przez Kaina, brata swojego; nasz Pan, sama niewinność, wyprowadzony poza Jeruzalem, jest zamordowany przez żydów, swoich braci. Krew Abla woła o pomstę przeciw Kainowi; krew Pana naszego woła o miłosierdzie dla nas. Kain, morderca Abla, jest skazany na błądzenie jak tułacz po ziemi; żydzi, mordercy Pana naszego, są skazani na tułactwo po całéj ziemi, bez kapłanów, bez ofiar.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; i na dowód téj miłości, *pozdrawiać będę tych co mi krzywdę wyrządzą i modlić się za nich.*

LEKCYA XXII.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

NOE, TRZECIA FIGURA MESSYASZA (przed J.—C. 2348).

P. Jak się nazywał syn, którego Bóg dał naszym piérwszym rodzicom w miejsce Abla?

O. Syn którego Bóg dał naszym piérwszym rodzicom w zastępstwie Abla, nazywał się Seth. Onto dochował na ziemi cześć prawdziwego Boga.

P. Jak się nazywali potomkowie Setha?

O. Potomkowie Setha nazywali się *dziećmi Bożemi*, albowiem żyli według ducha Religii; potomkowie Kaina przeciwnie, nazywani byli *dziećmi ludzkiemi*, albowiem zupełnie się oddali wszelkim skłonnościom zepsutym serca.

P. Czy Bóg zesłał kogo dla powołania dzieci ludzkich do pokuty?

O. Dla powołania dzieci ludzkich do pukuty, Bóg zesłał Henoha; ten bez przestanku nakłaniał ich by się nawrócili. Następnie, Bóg żyjącego wzniósł do Nieba, zkąd powróci przed końcem świata dla nakłaniania grzészników do poprawy.

P. Dzieci Boga czy zawsze wiernemi były Panu?

O. Dzieci Boga nie zawsze wiernemi były Panu. Połączyły się one z dziećmi ludzkiemi, które ich popsuły i wkrótce ziemia została splamioną zbrodniami.

P. Jak Bóg ukarał ludzi?

O. Bóg ukarał ludzi potopem. Ziemia i najwyższe góry były pokryte wodą przez sto czterdzieści dni.

P. Czy wszyscy ludzie wyginęli przez Potop?

O. Noe i jego rodzina, w ogóle ośm osób, ocaleni zostali wraz z zwierzętami każdego gatunku, dla zaludnienia ziemi.

P. Co to jest Arka?

O. Arka, byłto wielki okręt zbudowany przez Noego z rozkazu Boga, a do którego on wszedł wkrótce przed potopem; budował takowy stodwadzieścia lat. Bóg albowiem chiał grzesznikom dać czas do czynienia pokuty.

P. Co Noe zrobił wychodząc z Arki?

O. Noe wyszedłszy z Arki, okazał swą wdzięczność Panu złożeniem mu ofiary. Pan zaś przyrzekł, że już nigdy nie będzie gubić świata potopem.

P. Noe jestże figurą Pana naszego?

O. Noe jest trzecią figurą Pana naszego. Noe znaczy pocieszyciel. Jezus znaczy Zbawiciel. — Noe tylko znalazł łaskę u Boga. Pan nasz sam ma łaskę u Boga. Noe zbudował Arkę która go ocala, a wraz z nim całą jego rodzinę od potopu powszechnego. Pan nasz buduje kościół, dla zbawienia od zgonu wiecznego tych wszystkich, którzy wejść zechcą do niego. Im bardziéj wody przybierały, tém więcéj arka wznosiła się ku Niebu. Im więcéj kościół doznaje przeciwności, tém więcéj wznosi się ku Bogu. Noe był wybrany by został ojcem świata nowego. Pan nasz wybrany został, dla zaludnienia świata sprawiedliwymi, a Nieba świętymi.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego; i na dowód téj miłości, *ponowię co miesiąc obietnicę chrztu mojego.*

LEKCYA XXIII.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

DRUGA OBIETNICA I CZWARTA FIGURA MESSYASZA: MELCHIZEDECH. (Przed J.—C. 2247—1921).

P. Co się stało po Potopie?

O. Po potopie życie ludzi zmniejszyło się widocznie. Długi pobyt wód zmniejszył dobre własności roślin, zepsuł powietrze i spowodował w naturze utratę jéj piérwotnéj siły.

P. Jacy byli synowie Noego?

O. Synami Noego byli: Sem, Cham i Jafet; z nichto powstały wszystkie ludy ziemi.

P. Czy wszyscy trzej byli pobłogosławieni przez ojca swojego?

O. Cham ponieważ uchybił uszanowania Noemu, przeto ten święty patryarcha przeklął go w osobie Chanaana i to przekleństwo miało swój skutek.

P. Co zrobili potomkowie Noego, nim się rozłączyli?

O. Nim się rozłączyli, potomkowie Noego chcieli zbudować miasto i wieżę, któréjby wierzchołek sięgał aż ku niebu, a to by unieśmiertelnili imię swoje i zabezpieczyli przeciw nowemu potopowi. Byłto zły zamiar i Bóg takowego nie pobłogosławił.

P. Jak Bóg wstrzymał wykonanie onego?

O. Bóg wstrzymał wykonanie onego przez pomieszanie języków ludzkich. Nie mogąc się więcéj zrozumiéć, byli przymuszeni wyrzec się dzieła. I dlategoto owa wieża jest nazwaną *Babel*, co się znaczy zamieszanie.

P. Co się stało z ludźmi po zamieszaniu języków?

O. Rozdzielili się na wielkie rodziny i powoli rozeszli, nakoniec zaludnili całą ziemię. Unieśli oni ze sobą znajomość głównych prawd religii i wspomnienie wielkich wypadków zdarzonych przed potopem. I ztądto ma początek podanie u wszystkich ludów świata.

5*

P. Czy ludy długo dochowały prawdziwą religią.

O. Ludy niedługo dochowały prawdziwą religią. Zaślepione namiętnościami, nie uznały prawdziwego Boga; a w miejscu Jego, ubóstwiały stworzenia i bałwochwalstwo się rozpoczęło.

P. Co Pan uczynił dla zachowania na ziemi prawdziwéj religii, a nadewszystko wspomnienia wielkiéj obietnicy Odkupiciela?

O. Dla zachowania prawdziwéj religii, a nadewszystko wspomnienia wielkiéj obietnicy Odkupiciela, Bóg wybrał sobie jeden lud i temu powierzył ów skład; byłto lud żydowski. Ojcem tego ludu wybranego był Abraham, potomek Sema a syn Tarrego.

P. Co mu Bóg przyobiecał?

O. Bóg przyobiecał Abrahamowi, że wszystkie narody będą błogosławione w tym który wyjdzie z niego; to jest Bóg przyobiecał mu, że z niego narodzi się Messyasz. Druga ta obietnica wyłącza tym sposobem wszystkie inne ludy, i daje nam poznać, że odtąd w potomstwie Abrahama należy szukać Oswobodziciela.

P. Jaka była czwarta figura Messyasza?

O. Czwartą figurą Messyasza był Melchizedech. Melchizedech znaczy król Sprawiedliwości. Pan nasz jest samą Sprawiedliwością. — Melchizedech jest kapłanem Najwyższego. Pan nasz jest najwyższym kapłanem.— Melchizedech błogosławi Abrahama. Pan nasz błogosławi kościół przedstawiony przez Abrahama. — Melchizedech składa na ofiarę chleb i wino. Nasz Pan oddaje się w ofierze pod postaciami chleba i wina.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *we wszystkich rzeczach szanować będę mojego ojca i matkę.*

LEKCYA XXIV.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

IZAAK, PIĄTA FIGURA MESSYASZA. (Przed J.—C. 1871—1836).

P. Jaką obietnicę Bóg uczynił Abrahamowi po oswobodzeniu Lotha jego synowca?

O. Po oswobodzeniu Lotha, Bóg przyobiecał syna Abrahamowi.

P. Jaki był znak przymierza, które Bóg zawarł z Abrahamem?

O. Znakiem przymierza, które Bóg zawarł z Abrahamem, był obrzęd obrzezania.

P. W jakiéj okoliczności Bóg ponowił Abrahamowi obietnicę syna.

O. Bóg ponowił świętemu Patryarsze obietnicę syna, po udzieleniu przez niego gościnności trzem aniołom, przybyłym pod postacią trzech podróżnych.

P. Czego nas naucza rozmowa Abrahama z Panem, pod postacią tych trzech aniołów.

O. Rozmowa Abrahama z Panem wskazuje: 1. Z jak świętą poufałością Bóg dozwala nam przemawiać do siebie

w modlitwie; 2, że modły i zasługi niektórych sprawiedliwych mogą ocalić wielu winnych. Przez wzgląd na dziesięciu sprawiedliwych, Bóg przebaczył pięciu całkowitym miastom.

P. Czy nikt nie został ocalony z pożaru Sodomy?

O. Loth, jego żona i dwie córki sami tylko ocaleni zostali z pożaru Sodomy. Lecz żona Lotha za karę swojéj ciekawości zamienioną była w słup soli, który widziano jeszcze za czasów apostołów.

P. Co Bóg rozkazał Abrahamowi?

O. W wiele lat po pożarze Sodomy, Bóg rozkazał Abrahamowi zabić Izaaka.

P. Jak Abraham był posłuszny rozkazowi Boga?

O. Abraham był posłuszny rozkazowi Boga szybko i bez szemrania. Sam powiódł swojego syna na górę wskazaną mu od Boga: związał Izaaka na stosie, i już miał zadać cios téj ukochanéj ofiarze, gdy w tém Bóg, zadowolony jego posłuszeństwem, rzekł mu by go oszczędził.

P. Co przedstawia ofiara Abrahama.

O. Ofiara Abrahama przedstawia ofiarę Pana naszego. Izaak jest ukochanym synem ojca swojego. Pan nasz jest przedmiotem miłości Boga Ojca. — Izaak, niewinny, jest wskazany na śmierć. Pan nasz, sama niewinność, jest wskazany na śmierć. Ojciec Izaaka ma go poświęcić. Bóg Ojciec przez ręce żydów poświęca sam Pana naszego.

P. Mów daléj o téj figurze.

O. Izaak sam przynosi drzewo, które ma go spalić. Pan nasz sam dźwiga drzewo krzyża na którém ma umrzeć. Izaak bez szemrania dozwala się wiązać na stosie. Pan nasz jak spokojny baranek dozwala się wznieść na krzyżu. Na

Kalwaryi Izaak składa swoją ofiarę. Na Kalwaryi takżc Pan nasz składa swoją ofiarę. Izaak błogosławiony jest od Boga w nagrodę swojego posłuszeństwa. Pan nasz w nagrodę swojego posłuszeństwa błogosławiony jest od Boga, i otrzymuje dziedzictwo wszystkich narodów ziemi.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *poddam się zupełnie wyrokom Opatrzności.*

LEKCYA XXV.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

TRZECIA I CZWARTA OBIETNICE. — SZÓSTA FIGURA MESSYASZA: JAKÓB (Przed J.—C. 1739.)

P. Jak umarł Abraham?

O. Abraham pełen dni i zasług umarł świętobliwie, mając lat 137. Był pochowany przez obu synów swoich Izaaka i Izmaela.

P. Któremu z dzieci Abrahama była uczynioną trzecia obietnica co do Messyasza?

O. Trzecia obietnica co do Messyasza, była uczynioną Izaakowi. Pan rzekł do niego: *I rozmnożę nasienie twoje jako gwiazdy niebieskie. I błogosławione będą w nasieniu twojém wszystkie narody ziemi.* Więcéj ona nam mówi niż poprzedzające, iżto w rodzinie Izaaka należy szukać Messyasza.

P. Ile dzieci miał Izaak?

O. Izaak miał dwoje dzieci, Ezawa i Jakóba. Bóg który jest panem swoich darów, wybrał Jakóba, jakkolwiek młodszego, aby był ojcem Messyasza.

P. W jakiéj okoliczności Bóg uczynił Jakóbowi obietnicę Messyasza?

O. Gdy Jakób szedł do Mezopotamii dla wyszukania żony w swojéj rodzinie, noc go zaszła wśród pustyni. Zasnąwszy, miał sen w którym Pan się mu okazał i rzekł: *Jam jest Pan Bóg Abrahama ojca twojego i Bóg Izaaka: ziemię na któréj śpisz tobie dam. I będą błogosławione w tobie i w nasieniu twojém wszystkie pokolenia ziemi.*

P. Co uważasz co do téj obietnicy?

O. Uważam co do téj obietnicy, że usuwa Ezawa i wszystkie ludy pochodzące od niego i że odtąd należy szukać Messyasza w potomstwie Jakóba.

P. Co uczynił Jakób przybywszy do Mezopotamii?

O. Jakób przybywszy do Mezopotamii, prosił o związek z Rachelą, swoją kuzynką; lecz dopiéro po czternastu latach ciężkich prac, otrzymał zezwolenie Labana swojego wuja. Następnie ruszył z swoją rodziną z powrotem do ojca, któremu oddał ostatnią powinność.

P. Jakób czy jest figurą Pana naszego?

O. Jakób jest szóstą figurą Pana naszego. — Jakób przez posłuszeństwo dla ojca swojego, odchodzi w dalekie kraje dla szukania małżonki. Pan nasz przez posłuszeństwo dla ojca swojego, zstępuje z Nieba na ziemię dla zaślubienia się z Kościołem swoją małżonką. Jakób, jakkolwiek bardzo bogaty, wyrusza sam i dla złożenia głowy, ma tylko kamień

znajdujący się wśród pustyni. Pan nasz, Pan wszechrzeczy, niéma nawet kamienia dla złożenia głowy.

P. Mów daléj o téj figurze.

O. Jakób jest zmuszony pracować czas długi dla otrzymania żony. Pan nasz zmuszony jest znosić najprzykrzejsze prace dla utworzenia kościoła, swojéj małżonki. Jakób powraca do swojego ojca z swoją rodziną. Pan nasz wraca do swojego Ojca z świętymi starego prawa, i otwiéra Niebo wszystkim Chrześcianom, swoim dziatkom.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę sobie często powtarzał: Bóg jest tutaj.*

LEKCYA XXVI.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

SIÓDMA FIGURA MESSYASZA: JÓZEF. Przed J.—C. 1729—1689.

P. Czy patryarchowie posiadali wielkie dostatki?

O. Patryarchowie posiadali wielkie dostatki, składające się nadewszystko z trzód; nie budowali oni wcale domów: przemieszkiwali pod namiotami, zmieniali pobyt swój stosownie do zamożności pastwisk. Bóg tak chciał, aby nam wskazać, iż życie człowieka tu na ziemi jest tylko podróżą.

P. Jakież były celniejsze cnoty Patryarchów?

O. Celniejszemi cnotami Patryarchów były: wiara, która sprawiała iż bezustannie wzdychali za lepszą ojczyzną; litość dla bliźniego, która sprawiała iż byli gościnnymi dla obcych;

nakoniec umiarkowanie i wstrzemięźliwość, przez które długo żyli i nie ulegali słabościom.

P. Patryarcha Jakób ilu miał synów?

O. Patryarcha Jakób miał dwunastu synów, którzy są ojcami dwunastu pokoleń Izraela. Najsłynniejszym z nich jest Józef, który był jedną z najpiękniejszych figur Messyasza.

P. Objaśnij tę figurę.

O. Józef jest najukochańszym synem Jakóba, ojca swojego. Pan nasz jest także najukochańszym synem Boga, swojego ojca. Józef doznaje złego obejścia i jest zaprzedany przez braci cudzoziemskim kupcom. Pan nasz męczony od żydów, swoich braci, zdradzony przez Judasza, wydany jest Rzymianom, którzy mu śmierć zadają.

P. Ciągnij daléj tę samą odpowiedź.

O. Józef jest skazany za zbrodnię któréj nie popełnił. Pan nasz jest skazany za zbrodnie których nie popełnił. Józef znajduje się w więzieniu z dwoma łotrami; obwieszcza jednemu jego uwolnienie, a drugiemu zgon. Pan nasz umieszczony jest na krzyżu pomiędzy dwoma łotrami; przyrzeka jednemu niebo, a drugiego pozostawia w jego potępieniu.

P. Dokończ porównania Józefa i Messyasza.

O. Józef przechodzi z więzienia na tron Faraona. Pan nasz przechodzi z krzyża na tron Boga, swojego Ojca. Józefowi są posłusznymi piérwéj obcy aniżeli właśni bracia. Panu naszemu piérwéj są posłusznemi narody niewierne nim lud żydowski. Józef wybawił swych braci od śmierci gdy przybyli do niego. Pan nasz wybawi Żydów od błędów gdy przyjmą chrystyanizm.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *wygnam z serca mojego wszelkie uczucie zazdrości.*

LEKCYA XXXII.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

PIĄTA OBIETNICA. — ÓSMA FIGURA MESSYASZA. BARANEK PASCHALNY. (Przed J.—C. 1491).

P. Jakób czy długo żył w Egipcie?

O. Jakób miał sto trzydzieści lat gdy się udał do Egiptu; żył tam zaś siedmnaście, szanowany i najtkliwiéj miłowany od syna swojego Józefa.

P. Jakie było proroctwo Jakóba gdy umierał?

O. Jakób widząc zbliżający się koniec życia swojego, zgromadził w około łoża dwunastu synów, i obwieścił im co się przytrafi ich potomkom. Gdy przyszła koléj na Judę, tak rzekł: *Judo, ciebie będą chwalić bracia twoi, nie będzie odjęty sceptr od Judy, ani wódz z biódr jego, aż przyjdzie który ma być posłan, a on będzie oczekiwaniem narodów.*

P. Jakiż był sens téj obietnicy?

O. Obietnica ta zwiastowała, że władza najwyższa pozostanie w pokoleniu Judy, aż do przyjścia Messyasza, oczekiwanego przez narody. Ziściła się w czasie Pana naszego;

gdyż wówczas był Herod Idumejczyk z rodu, który, piérwszy panował w Judei. Ta obietnica wskazuje nam jeszcze, że w pokoleniu Judy, z wyłączeniem wszystkich innych, należy nam odtąd szukać Messyasza.

P. Co się przytrafiło dzieciom Jakóba po zgonie ich ojca?

O. Gdy Jakób umarł, dzieci jego rozmnożyły się nagle; Józef wkrótce za ojcem zstąpił do grobu, nowy król wstąpił na tron Egiptu, i uciskał Hebrajczyków.

P. Kogo Bóg użył dla uwolnienia ludu swojego?

O. Dla uwolnienia ludu swojego z niewoli egipskiéj, Pan użył Mojżesza i Arona jego brata. Udali się oni razem do króla Faraona, którego opór przezwyciężył Mojżesz, dotknąwszy Egipt dziesięciu wielkiemi klęskami, zwanemi dziesięciu plagami egipskiemi.

P. Przed oddaleniem się, co zrobił lud hebrajski?

O. Przed oddaleniem się, lud hebrajski zabił na ofiarę Baranka paschalnego, który jest ósmą figurą Messyasza. Ten Baranek paschalny powinien być bez plamy. Pan nasz jest prawdziwym barankiem bez plamy.

P. W jakiém usposobieniu powinni być ci, którzy jedli Baranka paschalnego?

O. Ci, którzy jedli Baranka paschalnego, powinni byli w biodrach być przepasanymi, mieć kij w ręku, obuwie na nogach, jako podróżni przygotowani do wyruszenia. Ci którzy kommunikują, powinni mieć biodra przepasane, wyobrażenie czystości; kij w ręku, wyobrażenie siły w oparciu się złemu; obuwie na nogach, jako podróżni wszystko przedsięwziąć gotowi dla dostania się do Nieba.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nic nie zaniedbam dla zasłużenia bym często kommunikował.*

LEKCYA XXVIII.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

DZIEWIĄTA FIGURA MESSYASZA: MANNA.—SZÓSTA OBIETNICA.
(Przed J.—C. 1491).

P. Jaki był piérwszy cud, który Pan zdziałał na korzyść ludu swojego gdy go wyprowadził z Egiptu?

O. Piérwszym cudem jakowy Pan zdziałał na korzyść ludu swojego, wyprowadziwszy go z Egiptu, był słup z obłoku. Słup ten świetniejący w nocy, a ciemny w dzień, kierował ludem w jego pochodzie i oznaczał miejsca w jakowych ten powinien się był zatrzymywać.

P. Cud ten jak długo trwał?

O. Cud ten trwał około lat czterdzieści; tak długo jak Izraelici byli w pustyni.

P. Jaki był drugi cud, który Pan zdziałał na korzyść ludu swojego.?

O. Drugim cudem Pana, zdziałanym na korzyść jego ludu, było przejście morza Czerwonego. Faraon pożałowawszy iż dozwolił wyjść Hebrajczykom, ruszył w pogoń za nimi z wojskiem swojém. Na głos Mojżesza, wody morza Czerwonego rozdzieliły się i pozostawiły wolne przejście dzieciom Izraela. Egipcyanie chcieli wejść, lecz na rozkaz

Mojżesza wody znów dawny pęd przybrały i pochłonęły wszystkich Egipcyan.

P. Jaki był trzeci cud Pana dla korzyści Jego ludu?

O. Trzecim cudem Pana dla korzyści Jego ludu, była manna.

P. Co to jest manna?

O. Manna była cudowném pożywieniem, które Pan spuszczał każdego poranku w około obozu Hebrajczyków. Składała się ona z małych ziarn, białych, skupionych. Zbierana każdego poranku wcześnie, miała smak wyśmienity.

P. Jaki był cel tych wszystkich cudów?

O. Celem tych wszystkich cudów, było wykazanie Izraelitom i narodom niewiernym, że Pan tylko sam był jedynym i prawdziwym Bogiem, sam jedynym Panem natury.

P. Czy manna jest figurą Messyasza?

O. Manna jest dziewiątą figurą Messyasza.—Manna była pożywieniem spadającém z Nieba. Pan nasz w Przenajświętszym Sakramencie ołtarza, jest żyjącym chlebem zesłanym z Nieba. — Manna zastępowała wszelkie pożywienia. Przenajświętszy Sakrament ołtarza, jest najwyśmienitszym chlebem, wystarczającym wszystkim potrzebom duszy naszéj.

P. Mów daléj o téj saméj figurze.

O. Manna ustała jak tylko hebrajczykowie weszli do Ziemi Obiecanéj. Przenajświętszy Sakrament ołtarza ustanie jak tylko wejdziemy do Nieba, tojest gdy ujrzymy bez zasłony Boga, którego przyjmujemy utajonego w Sakramencie.

P. Jaka jest szósta obietnica Messyasza?

O. Izraelici drżący u stóp góry Synai, zaklinali Mojżesza aby sam do nich przemawiał, a nie Pan którego majestatu

nie mogli znieść. Pan wówczas rzekł do Mojżesza: *Proroka im wzbudzę z pośród braciéj ich, podobnego tobie, i włożę słowa moje w usta jego, i będzie mówił do nich wszystko co mu przykażę.* Ów prorok pełen łagodności, to Messyasz. Święty Piotr, tak nas uczy, gdy stosuje do Pana naszego ową obietnicę uczynioną Mojżeszowi.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *szukać będę sposobności oświecęnia nieumiejętnych.*

LEKCYA XXIX.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

DZIESIĄTA I JEDENASTA FIGURY MESSYASZA: OFIARY I WĄŻ MIEDZIANY. (Przed J.—C. 1451).

P. Gdzie Bóg nadał swoje prawa Izraelitom?

O. Bóg nadał swoje prawa Izraelitom na wysokości góry Sinai. To prawo, które Bóg dał przez pośrednictwo Mojżesza, zowie się prawem pisaném. Nie było ono nowe, albowiem piérwsi ludzie wierzyli w prawdy, które ono w sobie obejmowało.

P. Jak Bóg nadał swoje prawo?

O. Dawne prawo było prawem bojaźni, Bóg go nadał wśród przerażających okoliczności. Cała góra była osłonio-

ną gęstym obłokiem, z którego wypadały błyskawice i grzmoty.

P. Co Mojżesz uczynił przyniósłszy Izraelitom prawo Pańskie?

O. Przyniósłszy Izraelitom prawo Pańskie, Mojżesz kazał go potwierdzić przez ofiary. Ofiary które Mojżesz złożył dla potwierdzenia prawa Pana, jako też wszystkie inne ofiary dawnego prawa, były figurą prawa Pana naszego.

P. Okaż nam tę prawdę.

O. Po ogłoszeniu prawa, Mojżesz rozlał krew ofiar na cały lud. Pan nasz po ogłoszeniu Ewangielii dał krew swoję najświętszą swoim Apostołom. Mojżesz rozlewając na lud krew ofiar, wyrzekł te wyrazy: *To jest krew przymierza które Pan postanowił.* — Nasz Pan zaś oddając krew swoję Apostołom swoim, wyrzekł też same wyrazy: *To jest krew moja nowego testamentu która za wielu będzie wylana.*

P. Ciągnij daléj tęż samą odpowiedź.

O. Ofiary dawnego prawa były krwawe i niekrwawe. Ofiara Pana naszego była złożoną w krwawym sposobie na Kalwaryi; a jest ofiarowaną w niekrwawym sposobie na Kalwaryi. Ofiary dawnego prawa składane były w cztérech celach: uwielbienia, dziękczynienia, błagania i zadośćuczynienia. Ofiara Pana naszego jest złożoną w tychże samych cztérech celach. Przeto ofiary dawnego prawa są prawdziwą dziesiątą figurą Pana naszego.

P. Jaka jest jedenasta?

O. Jedenastą figurą Pana naszego, jest wąż miedziany. Hebrajczykowie występni są pokąsani przez węże, które im śmierć zadają. Ród ludzki, występny w osobie Adama, był

ukąszony przez węża piekielnego, który mu śmierć zadał.— Pan kazał zrobić węża miedzianego, którego umieszczono na wzniesionėm miejscu. Pan nasz staje się człowiekiem i na krzyż wstępuje.

P. Dokończ porównania węża miedzianego z Panem naszym.

O. Ci którzy się przypatrywali wężowi miedzianemu, byli uleczonymi z ran swoich. Ci którzy oglądają Pana naszego z wiarą i miłością, są uzdrowieni z ran węża piekielnego. Tam tylko widok węża miedzianego mógł leczyć ukąszenia wężów. Tu zaś tylko wiara i miłość Pana naszego może uleczyć rany zadane przez czarta duszy naszéj.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nosić będę zawsze krzyż na sobie.*

LEKCYA XXX.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

DWUNASTA FIGURA MESSYASZA: MOJŻESZ. (Przed J.—C. 1451).

P. Dlaczego Mojżesz i Aron nie weszli do Ziemi Obiecanéj?

O. Albowiem powzięli cokolwiek nieufności co do dobroci Boga.

P. Co uczynił Mojżesz przed zgonem?

O. Przed zgonem Mojżesz zgromadził wszystkie dzieci Izraela i kazał im ponowić przymierze z Panem. Przyrzekł im ze strony Boga, że jeśli będą wiernymi Jego prawu, zleje na nich wszelkie błogosławieństwa. Przeciwnie zagroził im największemi klęskami jeśliby się stali niewiernymi.

P. Gdzie umarł Mojżesz?

O. Pożegnawszy Izraelitów, Mojżesz wstąpił na górę Nebo, a Pan rzekł do niego. Spojrzyj twym wzrokiem na Ziemię obiecaną; lecz do niéj nie wejdziesz. Na te wyrazy, święty prawodawca, mający sto dwadzieścia lat, oddał Bogu duszę.

P. Czy Mojżesz jest figurą Messyasza?

O. Mojżesz jest dwunastą figurą Messyasza. — Gdy Mojżesz się narodził, okrutny Faraon kazał zabijać dzieci męzkie Izraelitów; gdy nasz Pan się urodził, okrutny Herod kazał pozabijać dzieci w Betleem i jego okolicach. Mojżesz uszedł przed wściekłością Faraona; Pan nasz uszedł przed wściekłością Heroda. Mojżesz jest zesłany od Boga dla uwolnienia ludu z niewoli egipskiéj. Pan nasz jest zesłany od Boga dla uwolnienia wszystkich ludzi z niewoli grzéchu.

P. Mów daléj o téj saméj figurze.

O. Mojżesz robi wielkie cuda dla przekonania, że jest zesłany od Boga. Pan nasz robi wielkie cuda dla przekonania, że jest synem Boga. Mojżesz żywi lud swój chlebem spadłym z Nieba. Pan nasz żywi ludzi chlebem żyjącym, zesłanym z Nieba. Mojżesz nadaje prawo ludowi swojemu. Pan nasz nadaje prawo ludowi swojemu.

P. Dokończ tę samą figurę.

O. Mojżesz niéma pociechy wprowadzenia swojego ludu do Ziemi Obiecanéj. Pan nasz, większy od Mojżesza, otworzył wszystkim ludziom prawdziwą Ziemię Obiecaną, tojest Niebo, wprowadziwszy z sobą wszystkich sprawiedliwych dawnego prawa i przygotowując miejsca dla wiernych nowego prawa.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *wstrzymywać się będę każdego dnia od jakiéj rzeczy, abym odpokutował grzechy moje.*

LEKCYA XXXI.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

TRZYNASTA FIGURA MESSYASZA: JOZUE. (Przed J.—C. 1450—1426).

P. Kto był następcą Mojżesza?

O. Następcą Mojżesza był Jozue, który wprowadził dzieci Izraela do Ziemi Obiecanéj.

P. Jakie są rozmaite nazwy Ziemi Obiecanéj?

O. Ziemia obiecana nosiła rozmaite nazwy: 1. krainy Chanaan, albowiem była zamieszkaną przez Chanaana, wnuka Noego; 2. Ziemi Obiecanéj, albowiem Pan obiecał ją Abrahamowi, Izaakowi, Jakóbowi i ich potomstwu; 3. Judei, albowiem ci którzy przybyli w niéj osiąść po niewoli Babylońskiéj, powiększéj części pochodzili z pokolenia Judy;

4. Palestyny z powodu Palestyńczyków czyli Filistyńczyków, którzy przemieszkiwali w jednéj z jéj prowincyj; 5. Ziemi świętéj z powodu wielkich cudów, które Pan nasz w niéj zdziałał dla zbawienia naszego.

P. Jakie było piérwsze miasto, które zdobyli Hebrajczykowie.

O. Piérwszém miastem, które zdobyli Hebrajczykowie po przejściu Jordanu, było Jerycho. Na odgłos trąb i krzyków wojska Izraela, mury jego padły i wszystko wycięte zostało, z wyjątkiem Rachaba i jego rodziny.

P. Co zrobił Jozue po zdobyciu Jerycho?

O. Po zdobyciu Jerycho, Jozue ponowił przymierze z Panem.

P. Co się zdarzyło w czasie gdy Jozue pokonywał nieprzyjaciół Pana?

O. Jozue lękając się aby dzień nie upłynął przed zupełną porażką nieprzyjaciół, odwołał się do Wszechmogącego i zwracając się ku Niebu, rzekł do słońca: Wstrzymaj się! i słońce się wstrzymało; gdyż nie masz nic trudnego dla Boga: równie nic go nie kosztuje wstrzymać słońce, jak go nic nie kosztowało takowe w ruch wprawić.

P. Czy Jozue jest figurą Messyasza?

O. Tak, Jozue jest trzynastą figurą Messyasza. — Jozue znaczy Zbawiciel. — Jezus znaczy Zbawiciel. — Jozue nastąpił po Mojżeszu, który nie mógł wprowadzić Hebrajczyków do Ziemi Obiecanéj. Pan nasz następuje także po Mojżeszu, którego prawo nie mogło wprowadzić ludzi do Nieba. Jozue wprowadza Izraelitów do Ziemi Obiecanéj. Pan nasz wprowadza ludzi do Nieba.

P. Mów daléj o téj saméj figurze.

O. Po dziesięciu latach walk i zwycięztw, Jozue widzi lud swój panujący nad Ziemią Obiecaną. Po trzystu latach walk i zwycięztw, Pan nasz widzi kościół swój panujący nad światem. — Dopóki Hebrajczykowie są wiernymi przestrogom Jozuego, są szczęśliwymi. Dopóki chrześcianie są wiernymi naukom Pana naszego, są szczęśliwymi.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nigdy nic nie uczynię z powodu czysto ludzkiego.*

LEKCYA XXXII.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

CZTERNASTA FIGURA MESSYASZA: GEDEON. (Przed J.—C. 1405).

P. Któż rządził Hebrajczykami po śmierci Jozuego?

O. Po zgonie Jozuego, Hebrajczykowie byli rządzeni przez Sędziów. Sędziowie byli wybierani od Boga; oni wiedli lud do walki, wymierzali sprawiedliwość. Na raz był zawsze tylko jeden.

P. Czy Hebrajczykowie długi przeciąg czasu pozostawali wiernymi Panu?

O. Hebrajczykowie bardzo prędko zapomnieli obietnic, które tylokrotnie ponawiali. Przyszli nareszcie aż do tego,

że zapomnieli o samym Panu i oddali się bałwochwalstwu. Niewiasta i syn jéj nazwiskiem Michas, piérwsi dali z siebie ten przykład.

P. Jak Bóg skarał tę zbrodnię?

O. Bóg skarał tę zbrodnię i wszystkie inne które następstwem jéj były, zesłaniem przeciw Izraelitom narodów niewiernych, a pomiędzy innymi Madianitów, którzy kraj złupili.

P. Któż oswobodził kraj od Madianitów?

O. Hebrajczykowie zostali oswobodzeni od Madianitów przez Gedeona.

P. Jakież cuda Bóg udzielił Gedeonowi?

O. Gedeon zgromadziwszy swoje wojsko, błagał Pana o dwa cuda dla udowodnienia swojego posłannictwa: piérwszy, aby runo rozciągnięte na ziemi przez noc pokryło się rosą, gdy tymczasem by ziemia w około pozostała suchą; drugi przeciwny piérwszemu, by runo rozciągnięte na ziemi pozostało suche, gdy tymczasem ziemia do koła by zwilżona była rosą. Oba te cuda spełniły się.

P. Co następnie wyrzekł Pan do Gedeona?

O. Następnie Pan rzekł do Gedeona: *Wielki lud jest z tobą.* Jednakowoż nie było takowego więcéj jak trzydzieści dwa tysiące ludzi, a nieprzyjaciół sto trzydzieści pięć tysięcy, dodał Pan: *aby się nie chwalił Izrael i rzekł: mocą moją jestem wybawiony.* Rozkazał mu więc by nie zatrzymał przy sobie więcéj jak trzech set ludzi.

P. Jakże Gedeon odniósł zwycięztwo?

O. Gdy noc nadeszła, Gedeon z trzystu swoimi żołnierzami, uzbrojonymi tylko w trąby i pochodnie rozpalone, ukryte w dzbankach glinianych, podsunął się w milczeniu

aż ku nieprzyjaciołom. Natychmiast wszyscy zaczęli trąbić; porozbijali dzbany i wznieśli swoje pochodnie. Nieprzyjaciele ogarnieni przestrachem poszli w rozsypkę, przewracając i zabijając jedni drugich i nie mogąc się rozpoznać.

P. Gedeon byłże figurą Messyasza?

O. Gedeon jest czternastą figurą Messyasza. — Gedeon jest ostatnim z pomiędzy swych braci. Pan nasz chciał się ukazać jako ostatni z pomiędzy ludzi. — Gedeon pomimo swojéj słabości, jest wybrany dla oswobodzenia ludu swojego od ucisku Madianitów. Pan nasz pomimo swéj pozornéj słabości, jest wybranym dla oswobodzenia świata z pod ucisku czarta.

P. Mów daléj o téj figurze.

O. Dwa wielkie cuda dowodzą, że Bóg wybrał Gedeona. Daleko większe cuda dowodzą, że Pan nasz jest oswobodzicielem ludzi. — Gedeon z trzystu tylko ludźmi jedynie idzie przeciw tłumom nieprzyjaciół. Pan nasz idzie na podbicie świata z dwunastu rybakami.

P. Dokończ porównanie Gedeona i Pana naszego.

O. Żołnierze Gedeona nie mają wcale broni ale tylko trąby i pochodnie. Apostołowie Pana naszego mają tylko słowo Boże i pochodnią miłości. Gedeon i jego żołnierze tryumfują nad Madianitami. Pan nasz i jego Apostołowie tryumfują nad całym światem.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga, a na dowód téj miłości, *odmawiać sobie będę każdego dnia jakiéj rzeczy dla zmazania grzechów moich.*

LEKCYA XXXIII.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

PIĘTNASTA FIGURA MESSYASZA: SAMSON. (Przed J.-C. 1245-1117).

P. Po zgonie Gedeona, Izraelici czy długo pozostawali wiernymi Panu?

O. Po zgonie Gedeona, Izraelici wkrótce popadli w bałwochwalstwo; lecz ich niewierność ściągnęła na nich szybkie i liczne klęski. Byli uciemiężani przez Filistyńczyków. Filistyńczykowie byli ludem bałwochwalczym, zamieszkiwali oni jedną prowincyą w Ziemi Obiecanéj.

P. Przez kogo oswobodzeni zostali od poddaństwa Filistyńczyków?

O. Zostali oswobodzeni od poddaństwa Filistyńczyków przez Samsona, którego narodzenie było cudowne a siła nadzwyczajną. Przepędził on piérwsze dwadzieścia lat życia swojego u swoich rodziców, i zaślubił niewiastę u Filistyńczyków.

P. Jaki był piérwszy czyn jego?

O. Piérwszym czynem jego było zabicie lwa młodego, który szedł ku niemu dla pożarcia go.

P. Jakie były inne czyny Samsona?

O. Inne czyny Samsona nie są nam wszystkie znane. Wiemy tylko, że dla ukarania Filistyńczyków spalił ich zbiory i winnice, wypuściwszy trzysta lisów połączonych po

dwóch, do ogonów których powiązał pochodnie rozpalone; uniósł następnie bramy miasta Gaza w którém go zamknięto.

P. Jaki był koniec Samsona?

O. Samson został zdradzony przez żonę imieniem Dalila; ta bowiem obcięła mu włosy, w których cała jego siła przebywała i wydała Filistyńczykom. Ci wyłupili mu oczy, zamknęli w więzieniu, gdzie obracał kamień młyński. Lecz w czasie pewnéj uroczystości, Samson zwalił na Filistynów świątynię, w któréj byli zgromadzeni. Zabił ich około trzech tysięcy i sam poległ wraz z nimi.

P. Czy Samson jest figurą Messyasza?

O. Samson jest piętnastą figurą Messyasza. Samson zrodził się cudownym sposobem. Pan nas zrodził się także cudownym sposobem. — Samson pojmuje małżonkę pomiędzy Filistynami. — Pan nas wybiéra kościół, swoją małżonkę, pomiędzy poganami. Samson zabija lwa zbliżającego się dla pożarcia go. Pan nasz zwycięża świat pogański, który przez trzy wieki, jak lew usiłował pożréć kościoł powstający.

P. Mów daléj o téj saméj figurze.

O. Samson jest zamknięty przez swych nieprzyjaciół w mieście Gaza. Pan nasz jest zamknięty przez swych nieprzyjaciół w grobie. Samson przebudza się w nocy, porywa drzwi i zamki, i pomimo straży wychodzi z miasta, w którém zostawał zamknięty. Pan nasz, po zstąpieniu do otchłani, gdzie łamie bramy piekła i śmierci, wychodzi pełen życia z grobu pomimo straży.

P. Jakież są jeszcze inne rysy podobieństwa pomiędzy Samsonem a Panem naszym?

O. Samson jest wydany swoim nieprzyjaciołom. Nasz Pan jest wydany swoim nieprzyjaciołom. Samson umierając zabija więcéj Filistynów niż ich sprzątnął za życia. Pan nasz umierając więcéj czyni złego czartom i więcéj przyciąga uczniów niż przez całe swoje życie.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; i na dowód téj miłości, *będę starannie unikał wszelkich sposobności do grzechu.*

LEKCYA XXXIV.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

SIODMA OBIETNICA MESSYASZA. (Przed J.—C. 1116—1048).

P. Kto był sędzią Izraela po Samsonie?

O. Sędzią Izraela po Samsonie, był wielki kapłan Heli. Byłto człowiek bez żadnego zarzutu co do swych obyczai; lecz słabość poprawiania swoich dzieci ściągnęła na niego, na jego rodziców i na cały lud wielkie ukaranie.

P. Kto nastąpił po wielkim Kapłanie Heli?

O. Samuel nastąpił po wielkim Kapłanie Heli. Wielki ten człowiek przywrócił religią a zwalił bałwochwalstwo. Był on ostatnim z sędziów Izraela. Po sędziach Izraelici byli rządzeni przez Królów, z których piérwszym był Saul. Był on nieposłuszny Bogu, który wybrał na jego miejsce Króla według serca swojego.

P. Któż był tym Królem według serca Bożego?

O. Tym Królem według serca Bożego był Dawid. Dawid był z pokolenia Judy i z miasta Betleem; był synem Jessego i pasł trzody swojego ojca, gdy wysłano go szukać aby został Królem. Samuel namaścił go tajemnie z rozkazu Boga.

P. Jaki był piérwszy czyn Dawida?

O. Piérwszym czynem Dawida, było zwycięztwo nad Goliathem. Goliath byłto Filistyńczyk wzrostu i siły nadzwyczajnych; znieważał on codziennie Izraelitów i wyzywał ich do walki; Dawid pełen ufności w Bogu wystąpił do walki i jednym rzutem kamienia z procy powalił go, następnie pobiegł ku niemu i uciął mu głowę.

P. Jakie wrażenie sprawiło to zwycięztwo na sercu Saula?

O. To zwycięztwo wznieciło zazdrość Saula, który kilkakrotnie usiłował zabić Dawida; lecz Pan go ochronił. Saul nawet sam zginął w jednéj bitwie, a Dawid został uznany Królem przez lud cały.

P. Jakież były inne czyny Dawida?

O. Dawid uznany za Króla, pokonał nieprzyjaciół ludu swojego i zdobył cytadellę Sionu. Owa cytadella byłto rodzaj obwarowanego miasta, zbudowanego na górze, u spodu któréj znajdowała się Jerozolima; Dawid tam obrał swoje mieszkanie i dlategoto nazwano to miasto, miastem Dawida.

P. Jakąż obietnicę Pan uczynił Dawidowi?

O. Gdy Dawid myślał o zbudowaniu świątyni dla umieszczenia arki świętéj, Pan mu przyrzekł, że Messyasz zrodzi się z jego plemienia, mówiąc: *Wzbudzę nasienie twoje po tobie, które będzie z synów twoich i utwierdzę królestwo jego.*

Ten mi zbuduje dom i utwierdzę stolicę jego aż na wieki. Ja mu będę Ojcem a on mi będzie Synem.

P. Co uważasz w tych wyrazach?

O. Uważam w tych wyrazach, że tylko mogą się stosować do Pana naszego Jezusa-Chrystusa, gdyż On tylko sam jest synem Boga i synem Dawida zarazem; On sam ma tron nieśmiertelny: dwa charaktery i które nie przynależą wcale Salomonowi, synowi i następcy Dawida.

P. Czego nas naucza siódma obietnica?

O. Ta siódma obietnica naucza nas, że Odkupiciel będzie z rodziny Dawida, że zarazem będzie synem Boga i synem Dawida, tojest Bogiem i człowiekiem jednoczasowie.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód tej miłości, *klękać będę gdy ujrzę przechodzący Święty Sakrament.*

LEKCYA XXXV.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

SZESNASTA FIGURA MESSYASZA: DAWID. (Przed J.—C. 1022—1015).

P. Czy Dawid zawsze pozostał wierny Panu?

O. Dawid nie zawsze pozostał wierny Panu, popełnił on dwa wielkie błędy.

P. Czy Dawid długi czas zostawał w grzechu?

O. Dawid prawie rok trwał bez pojednania się z Bogiem; tak bowiem są głębokie ciemności, które grzech rozpościera w duszach nawet najświętszych. Jednak Pan ulitowawszy się nad nim, zesłał mu proroka Nathana, który mu oczy roztworzył pod względem nieszczęśliwego stanu w jakim zostawał. Dawid poznał występek swój i opłakiwał go przez resztę dni swoich.

P. Czy Pan przebaczył Dawidowi?

O. Pan przebaczył Dawidowi, lecz zesłał na niego wielkie umartwienia, aby zadość uczynić sprawiedliwości boskiéj. Absalon syn jego powstał przeciw niemu. Dawid był zmuszony uciekać i oddalić się pieszo i z płaczem z miasta Jeruzalem. Absalon został zabity w jednéj bitwie. Dawid go opłakiwał gorżko i wrócił do Jeruzalem, żył jeszcze lat wiele, poczém umarł pełen dni i zasług.

P. Czy Dawid jest figurą Messyasza?

O. Dawid jest szesnastą figurą Messyasza. — Dawid narodził się w Betleem. Pan nasz narodził się w Betleem. Dawid uzbrojony tylko kijem i procą, zabija olbrzyma Goliatha. Pan nasz, uzbrojony tylko krzyżem swoim, zwycięża czarta.

P. Mów daléj o téj saméj figurze?

O. Dawid grzeszy; dla zmazania winy swojéj, zmuszony jest wyjść z Jeruzalem. Pan nasz jest niewinny; lecz dla zmazania winy grzechu świata, którego nie popełnił, wyprowadzony zostaje poza Jeruzalem. Dawid płacząc przechodzi potok Cedron. Pan nasz, przejęty boleścią, przechodzi tenże sam potok Cedron. Dawid wchodzi gołemi nogami na górę oliwną. Pan nasz wstępuje także na górę Oliwną.

P. Dokończ to porównanie.

O. Dawidowi towarzyszy mała liczba wiernych domowników. Panu naszemu towarzyszy święta Matka, święty Jan i mała liczba dusz pobożnych. Dawid w umartwieniu swojém znieważony zostaje przez Semeja, któremu zakazuje aby co złego czyniono. Pan nasz na krzyżu znieważony przez żydów, prosi o łaskę dla nich. Dawid wraca z tryumfem i odbiera hołd swoich poddanych. Pan nasz wychodzi tryumfujący z grobu i odbiera hołd świata całego.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nigdy nie będę bezczynnym.*

LEKCYA XXXVI.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

SIEDMNASTA FIGURA MESSYASZA: SALOMON. (Przed J. — C. 1015 — 982).

P. Kto był następcą Dawida?

O. Następcą Dawida był Salomon, syn jego. Salomon był jeszcze bardzo młodym gdy wstąpił na tron. Za największą łaskę, błagał Boga o mądrość. Ta była mu udzieloną. Książę ten dorosłszy poślubił cudzoziemską księżniczkę.

P. Jakieto było wielkie dzieło Salomona?

O. Wielkiém dziełem Salomona było zbudowanie świątyni w Jerozolimie.

P. Jak długo trwało budowanie świątyni?

O. Budowanie świątyni trwało lat siedm całych, lubo przeszło sto tysięcy robotników pracowało przy niéj bez odpoczynku.

P. Opisz nam tę świątynię?

O. Swiątynia ta była jednym z cudów świata, złoto, srebro, drzewo cedrowe, najrzadsze kamienie były do niéj użyte. Miała ona cztery główne części.

P. Jaka była część piérwsza?

O. Piérwsza była *przysień Izraela*; byłto obszerny dziedziniec, otoczony budowlami i galeryami, do których wszyscy Izraelici wchodzić mogli.

P. Jaka była część druga?

O. Druga była *przysień wewnętrzna*; byłto dziedziniec mniejszy od piérwszego, lecz podobnież otoczony budowlami i galeryami, w pośrodku onego stał ołtarz ofiarny. Kapłani tylko sami zwykle mogli tam wchodzić.

P. Jaka była część trzecia?

O. Trzecia była *świętą* czyli miejscem świętém; tam był ołtarz wonności; dziesięć świeczników złotych z wielu odnogami, przy których były zawieszane lampy nocą i dniem się palące; nakoniec stoły złote do przyjmowania chleba.

P. Jaką była część czwarta?

O. Czwarta była *świętem świętych*. W téjto części najtajemniejszéj była arka przymierza. Wielki Kapłan sam tylko mógł tam wchodzić i to raz jeden corocznie.

P. Czy Pan dał jaki znak iż przyjmuje świątynię Salomona, jako przybytek na Jego cześć wystawiony?

O. Pan mile przyjął świątynię Salomona. W chwili jéj poświęcania ogień boski strawił ofiary, a majestatyczny obłok zapełnił wszystkie części budowli.

P. Czy Salomon wytrwał w cnocie aż do końca życia?

O. Salomon nie wytrwał aż do końca w cnocie, oddał się namiętnościom, i skończył na uczczeniu bożyszcz: straszliwy przykład, na wspomnienie którego drżeć powinniśmy, pomnąc na własną nieudolność naszą.

P. Salomon jestże figurą Messyasza?

O. Salomon jest siedmastą figurą Messyasza, lecz Messysza tryumfującego i w chwale będącego. Salomon użytkujący z zwycięztw i dzieł Dawida swojego ojca, wstępuje na tron i panuje w pokoju nad swoimi nieprzyjaciołmi pokonanymi. Pan nasz użytkując z prac swoich i zwycięztw, wstępuje w najwyższe niebiosa na tron ojca swojego i panuje w pokoju nad swymi pokonanymi nieprzyjaciołmi. Salomon pojmuje za małżonkę obcą Księżniczkę. Pan nasz wybiera Kościół swoją małżonkę, z pomiędzy pogan, obcych ludowi żydowskiemu i prawdziwéj Religii.

P. Mów daléj o téj saméj figurze.

O. Salomon wspaniałą buduje świątynię prawdziwemu Bogu. Pan nasz zmienia świat, który był obszerną świątynią bożyszcz, w świątynię prawdziwego Boga. Na odgłos mądrości Salomona, Królowa Saba opuszcza swoje królestwo i pozostaje w uwielbieniu. Na imię Pana naszego, królowie, królowe, narody bałwochwalcze porzuciły cześć bożyszcz i uwielbiały mądrość prawa chrześciańskiego. Królowa Saba składa bogate dary Salomonowi. Narody bałwochwalcze złożyły w ofierze Panu naszemu serca swoje i swoje bogactwa.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *przyczyniać się będę według możności mojéj do przyozdobienia kościołów.*

LEKCYA XXXVII.

MESSYASZ OBIECANY I W FIGURACH STAREGO TESTAMENTU WYOBRAŻONY.

OŚMNASTA FIGURA MESSYASZA: JONAS. (Przed J.—C. 975—825).

P. Co się stało po śmierci Salomona?

O. Po śmierci Salomona Królestwo jego było rozdzielone; przy synie jego Roboamie pozostały tylko dwa pokolenia, Judy i Beniamina. Dziesięć innych pokoleń oddało się królowi Jeroboamowi. Przybrały one nazwę *Królestwa Izraelskiego*, dwa zaś pozostałe wierne pokolenia były nazwane *Królestwem Judy.*

P. Jakaż była stolica Królestwa Izraelskiego?

O. Stolicą Królestwa Izraelskiego była Samarya.

P. Jakaż była stolica Królestwa Judzkiego?

O. Stolicą Królestwa Judzkiego była Jerozolima.

P. Czy Bóg opuścił dziesięć pokoleń?

O. Pan nie opuścił dziesięciu pokoleń. Owszem zesłał im wielką liczbę proroków dla wydobycia ich z bałwochwalstwa, w którém Jeroboam one pogrążył; lecz się nie nawróciły. Jednym z tych Proroków był Jonasz.

P. Jaki rozkaz Bóg dał Jonaszowi ?

O. Bóg rozkazał Jonaszowi by się udał obwieścić miastu Niniwie, że nieprawości jéj mieszkańców już doszły kresu, i że wkrótce ukarze one.

P. Jonasz byłże posłuszny rozkazowi Boga?

O. Jonasz nie zaraz był posłuszny rozkazowi Boga. Wiedząc jak bardzo Pan jest miłosiernym, przewidział dobrze, że gdyby Niniwitanie nawrócili się, toby otrzymali przebaczenie i jego pogróżki by się nie ziściły. Wsiadł na okręt dla popłynienia do miasta Tarsis.

P. Co się stało gdy Jonasz był na okręcie ?

O. Zaledwie Jonasz wszedł na okręt, powstała gwałtowna burza. Ludzie okrętowi pomyśleli że się znajduje na okręcie jaki wielki przestępca, który spowodował ów gniew Nieba. Rzucono losy dla poznania go, los padł na Jonasza.

P. Cóż zrobiono z Jonaszem ?

O. Rzucono go w morze; lecz Pan rozkazał ogromnéj rybie przyjąć go w swoje wnętrzności. Jonasz żył tam cudem trzy dni i trzy nocy, poczém ryba wyrzuciła go z siebie na brzeg. Prorok udał się do Niniwy, i zaczął przebiegać to miasto wołając donośnym głosem: *Jeszcze czterdzieści dni a Niniwe będzie wywrócone.*

P. Co uczynili Niniwitanie ?

O. Na głos Jonasza Niniwitanie nawrócili się, a Pan odwołał wyrok wydany. Jonasz się użalał i rzekł do Pana że dobrze przewidział co się stanie.

P. Jak Pan uspokoił Jonasza?

O. Jonasz oddalił się z miasta. Jednéj nocy Pan kazał wzrość powojowi by jego liście chroniły Proroka przeciw promieniom słońca. Nazajutrz Pan kazał zniknąć powojowi,

a Jonasz wystawiony na skwar słońca, zaczął szemrać. Wówczas Pan rzekł mu: Uskarżasz się na stratę tego powoju który cię nic nie kosztował, a chciałeś żebym kazał zginąć wielkiemu miastu które odbyło pokutę i w którém liczy się jeszcze mnóstwo dziatek niewinnych.

P. Czy Jonasz jest figurą Messyasza?

O. Jonasz jest ośmnastą figurą Messyasza. Jonasz nie słuchany wcale od Izraelitów, swych braci, wysłanym jest dla głoszenia pokuty do Niniwitów, którzy są bałwochwalcami. Pan nasz który jest wysłany dla głoszenia Ewangelii Żydom, swym braciom, nie jest od nich słuchany; wówczas rozkazuje ją głosić poganom przez swoich Apostołów. Jonasz dopuszczający się nieposłuszeństwa, staje się powodem burzy; i jest w morze wrzucony. Pan nasz niewinny, lecz obciążony wszystkiemi grzechami świata, wznieca przeciw sobie gniew Boga; i jest skazany na śmierć.

P. Mów daléj o téj saméj figurze?

O. Jonasz pozostaje trzy dni i trzy nocy w brzuchu wieloryba. Pan nasz pozostaje trzy dni i trzy nocy w łonie grobu. Jonasz uwolniony nawrócił Niniwitów. Pan nasz po zmartwychwstaniu, nawrócił niewierne narody.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nie będę upadać na duchu, pomimo błędów jakie znam do siebie.*

LEKCYA XXXVIII.

MESSYASZ PRZEPOWIEDZIANY.

PROROCTWA DAWIDA.

P. Co to jest Prorok ?

O. Prorok jestto człowiek który przepowiada przyszłość z natchnienia Bożego. Ponieważ Bóg zna wszystko, może więc objawić komu się jemu podoba znajomość przyszłości, tak jak może nadać komu się jemu podoba władzę czynienia cudów.

P. Ile jest gatunków proroków ?

O. Dwa gatunki są proroków: ci którzy nie spisywali przepowiedni, takimi są Eliasz i Elizeusz i ci którzy spisywali swoje przepowiednie. Pomiędzy tymi ostatnimi są tacy których nazywają *Wielkimi Prorokami*, albowiem mamy większą część ich pism; takimi są: Dawid, Izajasz, Jeremiasz, Ezechiel i Daniel. Są inni których nazywają *Małymi Prorokami*, albowiem posiadamy mniejszą część ich pism; jest ich dwunastu.

P. Jak żyli Prorocy?

O. Prorocy wiedli życie w ubóstwie i umartwieniu, żyli w spólności jak zakonnicy, zajęci nauką, pracą i modlitwą.

P. Okaż nam że proroctwa są pewnym dowodem Religii, na korzyść któréj były głoszone.

O. Bóg sam może tylko natchnąć proroctwa; Bóg będąc samą prawdą, nie może natchnąć proroctw dla upoważnienia

kłamstwa, przeto religia, na korzyść którĕj Bóg natchnął proroctwa, jest prawdziwą.

P. Proroctwa zwiastujące Messyasza czy są bardzo pewnemi?

O. Proroctwa zwiastujące Messyasza, a które się spełniły w Panu naszym Jezusie Chrystusie, są bardzo pewne; albowiem były one dochowane przez Żydów śmiertelnych nieprzyjaciół Chrześcian.

P. Co uważasz pod względem proroctw?

O. Uważam pod względem proroctw, że takowe zwykle zwiastują dwa wypadki: jeden który ma się spełnić wkrótce, a drugi który się spełni późniéj.

P. Dla czego Prorocy tak zwiastują dwa wypadki?

O. Prorocy zwiastują dwa wypadki, aby gdy piérwszy się spełni, nie było można powątpiewać o spełnieniu drugiego.

P. Jakie są piérwsze szczegółowe proroctwa o Messyaszu?

P. Piérwsze szczegółowe proroctwa o Messyaszu są Dawida; znajdują się one w jego hymnach zwanych *Psalmami*. Dawid żył na tysiąc lat przed Panem naszym.

P. Co on przepowiedział o Messyaszu?

O. Przepowiedział że Messyasz nie będzie uznany przez Żydów, że nawróci narody. Pan nasz nie był uznany przez Żydów i nawrócił wszystkie narody; Pan nasz jest więc Messyaszem przepowiedzianym od Dawida.

P. Co więcéj jeszcze obwieścił?

O. Obwieścił jeszcze że Messyasz będzie zdradzony przez jednego z przyjaciół swoich, że plują mu w twarz, że szydzić będą z jego boleści, że mu nogi i ręce przebiją, że o suknię jego ciągnąć będą losy, że mu octu dadzą do napicia; to wszystko się stało z Panem naszym, i tylko Jemu

się stało; Pan nasz jest więc Messyaszem przepowiedzianym przez Dawida.

P. Dokończ proroctwa Dawida?

O. Nakoniec Dawid zwiastuje, że Messyasz zmartwychwstanie nie doznawszy na ciele swojém skażenia grobowego. Pan nasz zmartwychwstał nie doznawszy skażenia grobowego na ciele i do Niegoto samego jest zastosowane proroctwo; Pan nasz jest więc Messyaszem przepowiedzianym przez Dawida.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *czytać będę ewangelią z najgłębszém uszanowaniem.*

LEKCYA XXXIX.

MESSYASZ PRZEPOWIEDZIANY.

PROROCTWA IZAJASZA. (Przed J. — C. 721).

P. Co się stało z królestwem Izraela po rozdzieleniu się?

O. Po rozdzieleniu się królestwo Izraela popadło w bałwochwalstwo z wyjątkiem małéj liczby Izraelitów, którzy wiernymi pozostali Panu. Było ono zburzone przez Salmanazara króla Assyryjskiego, który uprowadził dziesięć pokoleń w niewolę do Niniwy. Trwało ono dwieście pięćdziesiąt cztery lat.

P. Co się stało z królestwem Judy?

O. Królestwo Judy wierniejsze pozostało Panu; jednak i ono popadło w bałwochwalstwo, lecz w takowém nie trwało wcale.

P. Jakiego sposobu Pan użył dla zachowania Religii w obu tych królestwach?

O. Dla zachowania prawdziwéj Religii w obu tych królestwach, użył Pan pośrednictwa Proroków. Eliasz i Elizeusz nadewszystko nic nie zaniedbali, dla przywołania ku prawdziwemu Bogu królestwa Izraela. W królestwie Judy okazali się inni wielcy Prorocy, którzy bezustannie nakłaniali lud do pokuty i ogłaszali przyjście i charaktery Messyasza.

P. Kto był Prorok Izajasz?

O. Prorok Izajasz był z rodu królewskiego Dawida. Pan go oczyścił i wybrał już w jego dzieciństwie do głoszenia przyszłości. Żył on około na lat 700 przed Panem naszym. Został na pół przepiłowany z rozkazu Króla Manassesa, któremu wyrzucał jego bezbożności.

P. Jakie wypadki przyszłości obwieścił on?

O. Dla przekonania żydów że proroctwa jego dotyczące Odkupiciela, miały się spełnić, obwieścił im trzy najbliższe wypadki: 1. Oswobodzenie Jerozolimy oblężonéj przez dwóch nieprzyjacielskich królów. 2. Porażkę Sennacheryba. 3. Zniszczenie Jerozolimy przez Nabuchodonozora.

P. Co obwieścił dotyczącego Messyasza?

O. Obwieścił że Messyasz nawróci narody bałwochwalcze; że się narodzi z matki zawsze dziewicy; że będzie uwielbiony przez królów w swojéj kolebce i że będzie miał poprzednika, który przygotuje lud do przyjęcia go.

P. Co jeszcze obwieszcza Izajasz?

O. Izajasz obwieszcza jeszcze, że Messyasz będzie samą łagodnością, że uzdrowi cudownie tłumy chorych, że będzie

mężem boleści, że umrze pomiędzy zbrodniarzami, że nawet ust nie otworzy dla użalenia się; że odda życie, gdyż będzie tego bardzo pragnął, by zagładzić grzechy nasze.

P. Jakie są jeszcze inne proroctwa Izajasza?

O. Izajasz jeszcze przepowiedział: że w nagrodę śmierci swojéj, Messyasz będzie panował nad światem, że grób jego będzie sławnym i że kościół, jego małżonka, wyda mu niezliczone dzieci. Te rysy Messyasza, oznaczone przez Izajasza, wszystkie przystoją Panu naszemu; one przystoją tylko Jemu samemu; Pan nasz jest więc prawdziwym Messyaszem przepowiedzianym przez Izajasza.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *słuchać będę z uszanowaniem katechizmu.*

LEKCYA XI.

MESSYASZ PRZEPOWIEDZIANY.

PROROCTWA OZEASZA, MICHEUSZA, JOELA I JEREMIASZA.

(Przed J.—C. 600).

P. Kto był trzecim prorokiem Messyasza?

O. Trzecim prorokiem Messyasza był Ozeasz. Żył on za czasów Izajasza, to jest, na 700 lat przed Panem naszym. Dla dowiedzenia żydom że jego przepowiednie dotyczące Messyasza spełnią się, przepowiedział im dwa bliskie wypadki, mianowicie: zniszczenie Samaryi i zniszczenie królestwa Judy.

P. Co mówi o Messyaszu?

O. Mówi o Messyaszu: że jeszcze dzieckiem zostanie zawiedziony do Egiptu i że powróci z rozkazu Ojca; dodaje że nawróci narody, i że za nieuznanie Go, żydzi tułać się będą po całéj ziemi. To wszystko się spełniło w Panu naszym, i spełniło się tylko w nim samym. Pan nasz jest więc Messyaszem przepowiedzianym przez Ozeasza.

P. Kto był czwartym Prorokiem Messyasza?

O. Czwartym prorokiem Messyasza był Micheusz. Był on współczesnym Ozeaszowi, i dla utwierdzenia swego posłannictwa obwieścił szczegółowo nieszczęścia, które wkrótce spaść miały na królestwo Izraela i na królestwo Judy.

P. Co obwieścił dotyczącego Messyasza?

O. Obwieścił że Messyasz narodzi się w Betlehem: że będzie Bogiem i człowiekiem; że nawróci narody; że panowanie Jego będzie wieczne i że będzie naszym pośrednikiem. Wszystkie te charaktery przystają Panu naszemu i przystają Jemu tylko samemu. Pan nasz jest więc Messyaszem przepowiedzianym przez Micheusza.

P. Kto jest piątym prorokiem Messyasza?

O. Piątym prorokiem Messyasza jest Joel; żył on w jednymże czasie co i poprzedzający. Dla dowiedzenia że to co głosił o Messyaszu spełni się, przepowiedział bliski wypadek. To jest straszliwy głód, który cały kraj trapił.

P. Co obwieścił o Messyaszu?

O. Obwieścił że Messyasz zeszle Ducha Świętego swojemu kościołowi, że wierni prorokować będą, że Messyasz przyjdzie sądzić świat z wielką potęgą i z wielkim majestatem. Pan nasz zesłał Ducha Świętego kościołowi swojemu;

Apostołowie i wielka liczba Chrześcian, w piérwszych wiekach kościoła otrzymali dar proroctwa. Pan nasz przyjdzie sądzić świat z wielką potęgą i wielkim majestatem. Pan nasz jest więc Messyaszem przepowiedzianym przez Joela.

P. Kto jest szóstym prorokiem Messyasza?

O. Szóstym prorokiem Messyasza jest Jeremiasz. Bóg zesłał go w pięćdziesiąt lat po tych o których dopiéroco wspomnieliśmy. Na dowód prawdziwości swych przepowiedni co do Messyasza, obwieścił wielką liczbę wypadków, których żydzi byli świadkami, a między innemi zdobycie Jeruzalem przez Nabuchodonozora i niewolę Babilońską.

P. Co obwieścił o Messyaszu?

O. Obwieścił że przy narodzeniu Messyasza rozkazaném będzie pomordować małe niemowlęta w Betleem i jego okolicach; że matki ich będą niepocieszone; że Messyasz nawróci narody, i ustanowi nowe przymierze doskonalsze od piérwszego. To wszystko przystoi Panu naszemu i tylko Jemu samemu. Pan nasz jest więc Messyaszem przepowiedzianym przez Jeremiasza.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *często będę mówił: Bóg będzie sądził ten czyn, ten wyraz, to czytanie.*

LEKCYA XLI.

MESSYASZ PRZEPOWIEDZIANY.

PROROCTWA EZECHIELA. (Przed J. — C. 580).

P. Kto był siódmym prorokiem Messyasza?

O. Siódmym prorokiem Messyasza był Ezechiel. Wszystkie przepowiednie innych proroków przeciw Jerozolimie spełniły się. Gród ten zburzony został a jego mieszkańcy wprowadzeni w niewolę do Babilonu. Wówczas Bóg zbudził Ezechiela dla upomnienia ludu swojego, zachęcenia go i pocieszenia.

P. Jakie bliskie wypadki obwieszcza Ezechiel?

O. Na dowód prawdziwości swych przepowiedni dotyczących Messyasza, Ezechiel obwieszcza żydom że będą wyswobodzeni z swojéj niewoli i że świątynia w Jeruzalem odbudowaną zostanie; co w kilka lat późniéj nastąpiło.

P. Nie obwieszcza on innego wypadku?

O. Obwieszcza także, że od chwili jego przepowiedni Egipt nie będzie już miał na przyszłość władzy z krwi swojéj, i od dwóch tysięcy trzechset lat Egipt ciągle pochyla swe czoło pod berłami obcemi. Najwięksi bezbożnicy naszych czasów uznali sami spełnienie téj wyroczni.

P. Co mówi Ezechiel dotyczącego się Messyasza?

O. Ezechiel mówi: że Messyasz będzie z plemienia Dawida, że będzie jednym pasterzem który połączy żydów i pogan w jednéj owczarni; że ustanowi nowe prawo do-

skonalsze od dawnego i że takowe trwać będzie zawsze. Pan nasz Jezus-Chrystus sam sprawdził wszystkie te cechy; jest więc Messyaszem przepowiedzianym przez Ezechiela.

P. Czy okazał się jaki inny prorok w czasie niewoli Babilońskiéj?

O. W czasie niewoli Babilońskiéj okazał się inny wielki Prorok, a tym był Daniel.

P. Gdzie Daniel był wychowany?

O. Daniel z trzema młodzieńcami Izraelskimi, zwanymi: Ananiasz, Mizael i Azaryasz, był wychowany na dworze Nabuchodonozora, króla Babilońskiego. Wśród bałwochwalców pozostali oni wiernymi swojéj religii, odmówili jedzenia mięs ze stołu Nabuchodonozora, by nie narazić sumienia swojego.

P. Jak Pan wynagrodził ich wierność?

O. Pan wynagrodził ich wierność nadaniem im wielkiéj naukowości i czyniąc ich miłymi Nabuchodonozorowi.

P. Co się przytrafiło temu monarsze?

O. Przytrafiło się temu monarsze, iż miał sen tajemniczy, który go bardzo uniespokoił i którego zapomniał. Chciał jednak przynajmniéj by mu go wytłumaczono. Daniel natchniony od Boga zaspokoił żądanie króla. Ów sen znaczył iż cztery wielkie monarchie, to jest: Babilończyków, Persów, Greków i Rzymian, następować będą po sobie a po nich przyjdzie królestwo Pana naszego, to jest Kościół.

P. Co potém uczynił Nabuchodonozor?

O. Nabuchodonozor polecił zrobić posąg wielkiéj wysokości i rozkazał wszystkim by takowemu cześć oddawali. Młodzi Hebrajczycy nie chcieli być posłusznymi. Nabucho-

donozor rozkazał Ananiasza, Mizaela i Azaryasza wrzucić w piec gorejący, gdzie ich Pan cudownie ocalił.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nigdy nie będę przyjmował zakazanego pożywienia w dni postne.*

LEKCYA XLII.

MESSYASZ PRZEPOWIEDZIANY.

PROROCTWA DANIELA. (Przed J.—C. 551—538).

P. Co uczynił Daniel po cudzie gorejącego pieca?

O. Po cudzie gorejącego pieca Daniel żył zdala od zgiełku dworu Nabuchodonozora, z żarliwością modląc się o wyzwolenie żydów.

P. Jakim sposobem Pan wydobył Daniela z jego ustronia?

O. Baltazar, wnuk i następca Nabuchodonozora, znieważał wśród uczty złote naczynia świątyni Jerozolimskiéj, gdy w tém ręka ukazała się na murze kreśląca trzy tajemnicze wyrazy, które przejęły monarchę trwogą.

P. Cóż uczynił Baltazar?

O. Baltazar rozkazał przywołać Daniela, który mu wytłumaczył trzy wyrazy wyryte na murze. Piérwszy znaczył: *Przeliczył Bóg królestwo twoje i dokonał go*; drugi: *Zważonyś na wadze i znalezionyś mniéj mającym;* trzeci: *Podzielone jest królestwo twoje i dano je Medom i Persom.* Téjże saméj nocy

wyrok ten był dokonany. Cyrus opanował Babilon a Baltazar został zabity.

P. Daniel czy pozyskał względy nowych zdobywców?

O. Daniel pozyskał względy nowych zdobywców, i dlategoto stał się celem zazdrości panów chaldejskich.

P. Cóż takiego zrobili by go zgubić?

O. By go zgubić wmówili królowi, aby zakazał wszystkim poddanym, iżby przez cały miesiąc nie modlili się do żadnego bóstwa. Daniel dlatego jednak ciągle błagał Pana. Nieprzyjaciele zaskarzyli go przed królem, ten rozkazał go wrzucić w jamę lwów; lecz te zwierzęta nic mu złego nie zrobiły.

P. Powiedz proroctwa Daniela?

O. Na dowód swoich przepowiedni dotyczących Messyasza, obwieszcza on: 1, następstwo czterech wielkich państw; 2, stanowczą epokę w której miasto Jeruzalem zburzone przez Nabuchodonozora, przywrócone zostanie.

P. Co obwieszcza dotyczącego Messyasza?

O. Daniel przepowiedział że Messyasz przybędzie za 490 lat; że przywróci panowanie cnoty na ziemi; że będzie zaprzeczony od żydów; że będzie skazany na śmierć, poczém świątynia i miasto Jeruzalem zburzone zostaną, i że żydzi będą w stanie rozproszenia, który trwać będzie aż do końca czasów.

P. Co dowodzi to proroctwo?

O. To proroctwo dowodzi: 1, że Messyasz przyszedł; albowiem zburzenie Jerozolimy i świątyni, które zajść miało po przyjściu Messyasza, nastąpiło już temu przeszło 1800 lat.

P. Co dowodzi jeszcze to proroctwo?

O. To proroctwo dowodzi: 2, że Pan nasz jest prawdziwie Messyaszem przepowiedzianym przez Daniela, albowiem przyszedł w chwili przepowiedzianéj przez Proroka, przywiódł panowanie prawdziwego Boga na ziemi; był zaprzeczony od żydów i skazany na śmierć przez żydów, którzy od tego czasu są rozproszeni.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę się modlił o nawrócenie żydów.*

LEKCYA XLIII.

MESSYASZ PRZEPOWIEDZIANY.

PROROCTWA AGGEUSZA, ZACHARYASZA I MALACHIASZA.

(Przed J.—C. 538—454).

P. Przez kogo żydzi uwolnieni zostali z niewoli Babilońskiéj?

O. Żydzi uwolnieni zostali z niewoli Babilońskiéj przez Cyrusa. Na prośby Daniela ten wielki władca dozwolił żydom wrócić do ich rodzinnéj ziemi i odbudować świątynię w Jeruzalem.

P. Co było ich piérwszém staraniem po powrocie do rodzinnéj ziemi?

O. Piérwszém ich staraniem po powrocie do rodzinnéj ziemi, było zajęcie się budową nowéj świątyni; lecz starcy którzy przed siedmdziesięciu laty piérwéj widzieli świątynię

Salomona, nie mogli się wstrzymać od łez ujrzawszy o ile nowa była niższą od dawnéj.

P. Co Pan uczynił dla pocieszenia ich?

O. Dla pocieszenia ich Pan zesłał im proroka Aggeusza, który im obwieścił że sława téj nowéj świątyni nieskończenie przewyższy wziętość dawnéj; albowiem Messyasz do niéj wejdzie osobiście i w niéj objawi pojednanie wszystkich ludzi z Bogiem.

P. Co dowodzi to proroctwo?

O. To proroctwo dowodzi, że Messyasz przyszedł oddawna, albowiem prorok obwieszcza że Messyasz wejdzie dò drugiéj świątyni, która została zburzoną 70 roku ery chrześciańskiéj.

P. Co dowodzi jeszcze?

O. Dowodzi że nasz Zbawiciel jest prawdziwie Messyaszem przepowiedzianym; albowiem Messyasz przepowiedziany przez Aggeusza będzie pośrednikiem pojednania ludzi z Bogiem i że sam Pan nasz Jezus-Chrystus pojednał ludzi z Bogiem, przez zmazanie grzechów naszych na krzyżu i przez wydobycie nas z bałwochwalstwa. Takie jest dziewiąte proroctwo o Odkupicielu.

P. Jaki bliski wypadek obwieścił prorok Aggeusz?

O. Dla okazania żydom iż mówił prawdę, mówiąc o Messyaszu, prorok Aggeusz obwieścił im bliski wypadek, tojest: ustanie suszy i nieurodzaju trwającego blisko od dziesięciu lat.

P. Jakie jest dziesiąte proroctwo o Odkupicielu?

O. Dziesiąte proroctwo o Odkupicielu jest Zacharyasza. Ten prorok był współczesnym Aggeuszowi. Obwieścił że Messyasz będzie królem pełnym sprawiedliwości, łagodności

i pokory; iż wejdzie do Jeruzalem wśród okrzyków, jadąc na oślicy, przy któréj iść będzie jéj oślątko; że będzie sprzedany za trzydzieści sztuk srébra, że to srébro będzie odniesione do kościoła i dane garncarzowi; że będzie miał ręce przebite; że nawróci narody. Pan nasz sam tylko sprawdził wszystkie rysy tego proroctwa. On więc jest Messyaszem przepowiedzianym przez Zacharyasza.

P. Jaki był bliski wypadek przepowiedziany przez Zacharyasza?

O. Dla upoważnienia swoich przepowiedni dotyczących Messyasza, Zacharyasz przepowiedział bliski wypadek a wówczas bardzo nie podobny, to jest, że Jeruzalem stanie się miastem bardzo kwitnącém.

P. Jaka jest jedenasta przepowiednia o Odkupicielu?

O. Jedenasta przepowiednia o Odkupicielu jest Malachiasza. Druga osada żydów powróciła z Babilonu pod wodzą Ezdrasza, który ostatecznie ukończył budowę świątyni. Wówczas to Pan rozkazał przemawiać Malachiaszowi.

P. Co powiedział ów Prorok?

O. Powiedział żydom że ofiary, które znów rozpoczęto składać w nowéj świątyni wkrótce przestaną być miłemi Panu, i że zastąpione zostaną jedyną ofiarą świętą składaną w całym świecie od Wschodu do Zachodu, która wielkiém uczyni imię Pana, zwiastuje także że Messyasz mieć będzie przedsłannika obdarzonego duchem i cnotą Eliasza, dla powołania żydów do Wiary Abrahama, Izaaka i Jakóba i przygotowania ich do słuchania Pożądanego od Narodów.

P. Co dowodzi to proroctwo?

O. To proroctwo dowodzi: 1, że ofiarą przepowiedzianą przez Malachiasza, mającą zastąpić wszystkie dawne ofiary,

jest ofiara naszych ołtarzy, albowiem ta ofiara jest sama świętą, sama powszechną, sama zdolną uczcić Pana, któremu sam Bóg ofiarował się na ofiarę.

P. Co jeszcze dowodzi?

O. Dowodzi: 2, iż ustanowiciel téj ofiary, to jest Messyasz, jest prawdziwie Panem naszym Jezusem - Chrystusem, albowiem On to ustanowił tę ofiarę; że był poprzedzony przez Jana Chrzciciela obdarzonego duchem i cnotą Eliasza, dla uczynienia żydów baczniejszymi na jego przyjście i jego nauki.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *obecnym będę z wielką pobożnością świętéj ofierze mszy.*

LEKCYA XLIV.

TREŚĆ OGÓLNA I ZASTOSOWANIE OBIETNIC, FIGUR I PROROCTW CO DO PANA NASZEGO JEZUSA-CHRYSTUSA.

P. Dla czego Bóg przyobiecał Odkupiciela człowiekowi od początku świata?

O. Bóg obiecał Odkupiciela człowiekowi od początku świata: 1, aby go wstrzymać od zniechęcenia i poddania się rozpaczy; 2, dla nauczenia go jak ma uświęcać swoje postępki i modlitwy połączając one z modłami Odkupiciela przyszłego, a tym sposobem zapewnienia sobie zbawienia.

P. Komu była uczynioną piérwsza obietnica Odkupiciela?

O. Piérwsza obietnica Odkupiciela była uczynioną Adamowi, gdy Pan nasz wyrzekł do węża: *Położę nieprzyjaźń między tobą a między niewiastą, ona zetrze głowę twoją.*

P. Komu była uczynioną druga obietnica Odkupiciela?

O. Druga obietnica była uczynioną Abrahamowi: *Błogosławione będą w nasieniu twojém wszystkie narody ziemi,* rzekł mu Pan. Ta obietnica zwraca nas do potomstwa Abrahama.

P. Trzecia?

O. Trzecia obietnica uczynioną była Izaakowi; ona usuwa wszystkie inne dzieci Abrahama.

P. Czwarta?

O. Czwarta jest uczynioną Jakóbowi; ona odsuwa Ezawa i jego następców.

P. Piąta?

O. Piąta obietnica była uczynioną Judzie przez usta umierającego Jakóba. A więc tylko w samém pokoleniu Judy powinniśmy szukać Messyasza.

P. Komu jest uczyniona ostatnia obietnica?

O. Ostatnia obietnica była uczynioną Dawidowi; ona nas uczy, że to w rodzinie tego świętego króla narodzi się Odkupiciel świata.

P. Mów daléj o tym samym przedmiocie?

O. Tak przeprowadziwszy nas stopniami, jakby wiodąc za rękę aż do rodziny Dawida, Bóg wstrzymuje się. Tu kończą się obietnice Odkupiciela. Lecz Bóg nie poprzestaje na przyrzeczeniu nam Oswobodziciela. Skreślił nam jeszcze jego

portret, abyśmy go mogli rozpoznać pomiędzy wszystkiemi dziećmi Dawida.

P. Dla czego było potrzeba aby Bóg poprzednio skreślił portret Messyasza?

O. Było potrzeba aby Bóg poprzednio skreślił portret Messyasza, aby człowiek nie był narażony na niepoznanie go gdy przyjdzie, lub uznanie za Messyasza piérwszego lepszego oszusta, któryby się za niego udawał.

P. Jak nam Bóg skreślił portret czyli rysy Messyasza?

O. Bóg nam skreślił portret czyli rysy Messyasza dwoma sposobami: 1, przez figury; 2, przez proroków. Przez figury: w Adamie, Messyasz jest nam przedstawiony jako ojciec świata nowego; w Ablu, narażony na śmierć przez braci swoich; w Izaaku, poświęcony na ofiarę na Kalwaryi ręką swojego własnego ojca; w Baranku Wielkanocnym i mannie, jako ocalający ludzi od Anioła Wytępiciela i karmiący ich żywnością zesłaną z nieba; w wężu miedzianym, wzniesiony na krzyżu i gojący rany nasze od węża.

P. Ciągnij daléj tę samą odpowiedź.

O. W Dawidzie, gromiącym olbrzyma pomimo nierówności sił, prześladowanym od wyrodnego syna, i przechodzącym boso i płacząc górę oliwną; w Jonasie, głoszącym żydom pokutę, którzy go nie słuchają; pozostającym trzy dni i trzy nocy w łonie morza, a następnie wychodzącym pełnym życia i przemawiającym do pogan którzy się nawracają.

P. Jaki jest drugi sposób którym Bóg nam skreślił rysy Messyasza?

O. Drugi sposób którym Bóg nam skreślił rysy Messyasza, są proroctwa. One rozpraszają wszelkie chmury i uwydatniają to, co figury zaledwie tylko naszkicowały.

P. Co mówią prorocy?

O. Prorocy mówiąc o Messyaszu tak go malują: „Narodzi się on w Betleem, z matki zawsze dziewicy, gdy berło Dawida przejdzie w ręce obcego władcy; będzie on uczczony w kolebce przez królów, którzy mu złożą w podarunku złoto i wonności. Z powodu jego narodzenia, każą wymordować małe dzieciątka w Betleem; oddali się on do Egiptu; będzie samą słodyczą; uzdrowi chorych a umarłych wskrzesi; wejdzie tryumfalnie do Jerozolimy jadąc na oślicy za którą iść będzie jéj oślątko; wejdzie w drugą świątynię; żydzi go nie uznają.

P. Co jeszcze mówią?

O. Mowią jeszcze: „Messyasz zostanie zdradzony przez tych, którzy jedli przy jego stole; będzie sprzedany za trzydzieści sztuk srebra; pieniądz ten będzie przyniesiony do świątyni i oddany garncarzowi; będzie znieważony, opluty; przebiją mu nogi i ręce, a nawet ust nie otworzy dla użalenia się; umieszczą go pomiędzy łotrami; podadzą ocet do picia; rozdzielą się jego ubiorem a o suknię ciągnąć będą losy.

P. Mów daléj jeszcze w tym samym przedmiocie.

O. Będzie wydany na śmierć a to, jak powiedział Daniel, zdarzy się za czterysta dziewięćdziesiąt lat. Trzy dni będzie zostawał w grobie; wyjdzie z niego pełen życia, wejdzie do nieba i ześle ducha świętego uczniom swoim; nakoniec nawróci wszystkie narody. Co do żydów, za karę iż mu śmierć zadali, ich świątynia i miasto będą zburzone, a oni sami wygnani, tułaczami zostaną po całéj ziemi aż do końca świata.

P. Któż jest więc Messyasz?

O. Opis skreślony przez proroków wprost nas wiedzie do Betleem i uznajemy za Messyasza Jezusa syna Maryi, w którym wszystkie te rysy i cechy Messyasza znajdujemy, a które do nikogo innego zastosować się nie dadzą.

P. Komu Bóg powierzył dochowanie tych wszystkich zadziwiających proroctw?

O. Właśnie żydom zaprzysiężonym nieprzyjaciołom Jezusa-Chrystusa Bóg powierzył dochowanie proroctw dowodzących, że Jezus-Chrystus jest Messyaszem którego odrzucili. I cudem niepojętym żydzi dochowują religijnie te proroctwa i miłują one, bronią i noszą z sobą po całéj ziemi.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *wymawiać będę z uszanowaniem uwielbione imię Pana naszego Jezusa-Chrystusa.*

LEKCYA XLV.

MESSYASZ PRZYGOTOWANY.

MONARCHIA ASSYRYJCZYKÓW I PERSÓW. (Przed J.—C. 900—460).

P. Co rozumiesz przez to gdy mówisz że Messyasz był przygotowany?

O. Gdy mówię że Messyasz był przygotowany, rozumiem że Opatrzność zwróciła wszystkie wypadki świata, aby się przyczyniły do chwały Messyasza i do wprowadzenia jego panowania które jest Ewangielią.

P. Jak dowiedziesz téj prawdy?

O. By dowieść téj prawdy, należy sobie przypomnieć że od wieków Bóg postanowił: 1, że obietnica i Religia Messyasza, to jest prawdziwa Religia, przechowają się pomiędzy ludem żydowskim aż do przyjścia Pana naszego; 2, że Messyasz narodzi się z ludu żydowskiego, z pokolenia Judy i z rodziny Dawida, w małém miasteczku Betleem; 3, że panowanie Messyasza, to jest Ewangelia, ugruntuje się z szybkością od jednego krańca świata do drugiego.

P. Co należy następnie uczynić?

O. Należy następnie wykazać, że wszystkie wypadki które zaszły u ludu żydowskiego lub u narodów niewiernych przyczyniły się do spełnienia tego wielkiego zamiaru.

P. Wykaż nam jak wielkie wypadki, które zaszły u żydów i innych narodów niewiernych, przyczyniły się do zachowania u ludu żydowskiego obietnicy i Religii Messyasza, to jest prawdziwéj Religii?

O. Dla przechowaniato wiecznéj pamiątki Messyasza u żydów Bóg tak często ponawiał obietnicę, że ją przedstawiał tysiącznemi sposobami i że nie poprzestał kreślić jéj charakterów przez organ proroków.

P. Ciągnij daléj tę samą odpowiedź.

O. Dla przechowania Religii Messyasza, to jest czci prawdziwego Boga u żydów, Mojżesz ustanowił tyle urządzeń i obrzędów przeznaczonych do wstrzymywania owego ludu od wpadania w bałwochwalstwo; a gdy w takowe popadli, Bóg ich zmusza publicznemi karami do porzucenia bożyszcz i wrócenia do Niego. Nakoniec dlategoto Bóg nieopodal Judei utworzył wielką monarchią Assyryjczyków.

P. Jak dowiedziesz że wielka monarchia Assyryjczyków czyli Babilońska była utworzoną dla przechowania czci prawdziwego Boga u żydów.

O. Dowiodę że wielka monarchia Assyryjczyków czyli Babilońska była utworzoną dla przechowania czci prawdziwego Boga u żydów wyrazami samego proroka Izajasza. Mówi on iż Assyryjczykowie są rózgą któréj Bóg używa dla poprawienia ludu ilekroć ten popada w bałwochwalstwo, i zniewolenia go aby się wrócił do czci prawdziwego Boga.

P. To proroctwo czy się spełniło?

O. Tak, to proroctwo spełniło się co do każdego punktu. Assyryjczykowie tak poprawili lud żydowski z jego pociągu do bałwochwalstwa, że od niewoli Babilońskiéj już więcéj nie popadł w takowe. Wówczas, ponieważ państwo Assyryjskie już nie było potrzebne, przeto Bóg przeprowadził one w ręce Persów.

P. Okaż nam jak wypadki nastąpione u żydów i w innych niewiernych narodach, wpływały na urodzenie się Messyasza w pokoleniu Judy i z rodziny Dawida, w małéj mieścinie Betleem.

O. Dlategoto, aby Messyasz narodził się w Betleem, na dwa tysiące lat przed tym wypadkiem Bóg powołuje Abrahama do Judei, obiecuje mu nadać tę ziemię jego potomkom: porusza Niebo i Ziemię dla wydobycia żydów z Egiptu, sprowadzenia ich do krainy, w któréj jest Betleem, i tam ich utrzymania pomimo narodów sąsiednich.

P. Ciągnij daléj tę samą odpowiedź.

O. Dlategoto wśród tylu miast ważnych, spalonych i zburzonych, Bóg utrzymuje miasteczko Betleem; dlatego ta mie-

ścina dostaje się w podziale pokoleniu Judy, a późniéj jest dziedzictwem i pobytem rodziny Dawida. Nakoniec dlatego ustanawia monarchią Persów, drugie z czterech wielkich mocarstw przepowiedzianych od Daniela.

P. Jak dowiedziesz że wielka monarchia Persów była ustanowioną ażeby się Messyasz narodził w Judei?

O. Dowiodę wyrazami samego proroka Izajasza. Nazywa on Cyrusa po jego imieniu na dwieście lat przed narodzeniem się tego władcy i mówi: że Pan uczyni go zwycięzcą wszystkich jego nieprzyjaciół dla wyzwolenia ludu żydowskiego z niewoli Babilońskiéj, odprowadzenia go do Judei, gdzie się znajdowało miasteczko Betleem, ojczyzna rodziny Dawida.

P. Przepowiednia ta czy się spełniła?

O. Przepowiednia ta spełniła się co do litery. Cyrus i jego nastąpcy wyzwolili żydów od niewoli Babylońskiéj, dali im wolność powrócenia do Judei i utrzymali pomimo usiłowań ich nieprzyjaciół, tak że się pozostali aż po narodzeniu Messyasza.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *poddam się bez szemrania wyrokom Opatrzności.*

LEKCYA XLVI.

MESSYASZ PRZYGOTOWANY.

HISTORYA JUDYTY. (Przed J.—C. 810).

P. Czego nas naucza historya Judyty?

O. Historya Judyty naucza nas że Bóg stale czuwał nad składem wielkiéj obietnicy Wybawiciela, powierzonéj ludowi żydowskiemu. Assyryjczykowie przeznaczeni dla karania go skoro tylko popadał w bałwochwalstwo, chcieli powielokrotnie razy go zniszczyć: lecz Pan najwyższy, który ich zesłał, umiał także powściągnąć ich zaciekłość.

P. Wykaż nam tę prawdę.

O. Nabuchodonozor I. dumny z wycięztw swoich, chciał zagarnąć pod swoje panowanie wszystkie ludu Wschodu, zniszczyć ich religią, tak aby on tylko jeden był czczony. Wysłał przeto ogromne wojska pod wodzą Holofernesa dla shołdowania wszystkich narodów. Holofernes odniósł wielkie zwycięztwa i przybył aż nad granice Judei.

P. Cóż żydzi uczynili?

O. Żydzi zwrócili się ku Panu przez modlitwy, pokutę i posty. Piérwszém miejscem na które miano uderzyć było miasteczko Betulia.

P. Któż to była Judyta?

O. Judyta byłato święta wdowa, która pędziła życie na modlitwie, poście i dobrych uczynkach. Mieszkańcy Betulii widząc iż są oblężonymi, umyślili poddać się za dni pięć,

jeśli przed upływem tego czasu Pan ich nie oswobodzi. Judyta zachęciła aby modły swoje podwoili i wyszedłszy z miasta, udała się do obozu Assyryjczyków.

P. Gdzie była zaprowadzoną?

O. Była zaprowadzoną przez żołnierzy do namiotu Holofernęsa. Wódz ten wybadawszy ją, kazał pomieścić w namiocie z poleceniem, aby miano dla niéj wszelkie należne względy.

P. Co się daléj stało?

O. W cztery dni po przybyciu Judyty, Holofernes wyprawił wielką ucztę dla wszystkich swoich podwładnych. Pił tak nadzwyczajnie, że musiano go przenieść na łoże w bokim śnie pogrążonego; Judyta tylko przy nim pozostała ze swoją służącą.

P. Cóż zrobiła Judyta?

O. Judyta sama pozostawszy z swoją służącą, poleciwszy się Bogu, przystąpiła do łoża Holofernesa i ucięłą mu głowę. Tę oddała służącéj, która ją ukryła w worku; i tak dostały się do bram Betulii. Wszedłszy już powiedziała ludowi, aby błogosławił Pana i okazała mu głowę Holofernesa.

P. Co zrobili Izraelici?

O. Izraelici wyszli, a Assyryjczykowie ujrzawszy iż wódz ich zabity, pierzchli z pospiechem. Wielką rzeź pomiędzy nimi zrobiono; przez trzydzieści dni zajmowano się zbieraniem po nich łupów. Judyta, figurą Najświętszéj Panny, następnie znów wróciła do życia spędzanego na modlitwach i pokucie.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *polecać się będę Bogu we wszystkich moich niebezpieczeństwach.*

LEKCYA XLVII.

MESSYASZ PRZYGOTOWANY.

HISTORYA TOBIASZA. (Przed J.—C. 611).

P. Jaki był zamiar Boga w przeniesieniu Izraelitów do Niniwy.

O. Zamiarem Boga w przeniesieniu oddzielonych dziesięciu pokoleń do Niniwy, było: 1, ukarać za ich niewierność; 2, rozszerzyć pomiędzy niewiernymi znajomość prawdziwéj wiary, a następnie obietnicy Messyasza, która była piérwszym jéj artykułem.

P. Wykaż nam tę prawdę.

O. Święty człowiek Tobiasz, uprowadzony w niewolę do Niniwy, rzekł z natchnienia Pana: *Wyznawajcie Pana synowie Izraela; a w oczach narodów chwalcie go; albowiem was dlatego rozproszył między narody, abyście opowiadali dziwy jego i przywiedli je do wiadomości, że niemasz inszego Boga Wszechmocnego oprócz Niego.*

P. Opowiedz nam historyą Tobiasza.

O. Tobiasz, jak i inni jeńcy, obowiązany był głosić prawdę i przygotować drogę Ewangielii, był on z pokolenia Neftali. Spędził lata dziecinne i wiek młodzieńczy w doskonałéj nie-

winności i został uprowadzony w niewolę Niniwy z żoną swoją i synem.

P. Czém się zajmował?

O. Zajmował się on ciągle czynieniem dobrze Izraelitom równie jak on będącym w niewoli. Dzielił z nimi szczupłe dostatki które mu pozostały; grzebał tych których król Niniwy pomordować kazał. Pewnego dnia, po spełnieniu tego miłosiernego uczynku, usnął, a odchód spadły z gniazda jaskułczego na jego oczy, pozbawił go wzroku.

P. Cóż wówczas uczynił?

O. Wówczas sądząc się bliskim zgonu, przywołał do siebie syna swojego, młodego Tobiasza i jak ojciec chrześcianin, polecił mu aby się bał Boga i był litościwym dla ubogich.

P. Gdzie wysłał swojego syna?

O. Wysłał syna swojego do Rages, miasta w Medyi, dla odebrania summy pieniędzy, które był pożyczył jednemu z krewnych swoich imieniem Gabelus. Młody Tobiasz w towarzystwie anioła wyruszył. Zaślubił Sarę, córkę Raguela, blizkiego krewnego ojca swojego.

P. Co następnie młody Tobiasz uczynił?

O. Zawsze wiedziony przez anioła powrócił z swoją małżonką i wielkiemi bogactwami do ojca swojego i matki. Przywrócił wzrok ojcu przez potarcie oczu żółcią rybią. Święty ten starzec miał tę pociechę, iż widział że syn jego naśladuje dobre przykłady i mądre nauki jakie mu udzielił. Jego wnuki także postępowały całe życie swoje drogą cnoty.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę miał największe uszanowanie dla moich rodziców.*

LEKCYA XLVIII.

MESSYASZ PRZYGOTOWANY.

HISTORYA ESTERY. (Przed J.—C. 460).

P. Czego nas naucza historya Estery?

O. Historya Estery naucza nas, że Bóg wybrał monarchię Perską dla przygotowania Messyasza, udzielając opieki żydom, przeprowadzając ich do Judei, i wspierając przeciw wszelkim nieprzyjaciołom; nakoniec że Pan nasz narodził się w Betleem według wyroczni proroków.

P. Okaż nam tę prawdę.

O. Ponieważ Assyryjczykowie chcieli zniszczyć lud żydowski, który tylko powinni byli poprawić, utracili swoją władzę i państwo ich przeszło w ręce Persów. Ci okazali się łaskawszymi dla żydów, a wszyscy którzy się opierali ich dobrym zamiarom dla ludu Bożego, padli ofiarą swojéj złośliwości. Z tych liczby był Aman.

P. Opowiedz nam jego historyą.

O. Aman był ulubieńcem Assuerusa króla Persyi. Był on tak dumnym że wymagał aby wszyscy gdy przechodził padali na kolana i cześć mu oddawali. Mardocheusz żyd z rodu, nie chciał być posłusznym; albowiem sumienie jego nie pozwalało aby oddawał jednemu człowiekowi honory powinne tylko samemu Bogu. Aman postanowił zemścić się i wyniszczyć cały lud żydowski.

P. Któż ten lud ocalił?

O. Estera, małżonka Assuerusa, ocaliła ten lud. Była ona synowicą Mardocheusza; o czém Aman nie wiedział. Ta

uprosiła że król przybył do niéj wraz z Amanem na ucztę którą przygotowąła. Przy końcu biesiady, król zapytał królowéj czegoby od niego żądała. Ester prosiła aby jeszcze nazajutrz przybył z Amanem na ucztę.

P. I cóż się stało?

O. Assuerus znowu zapytał Estery czegoby od niego żądała. *Abyś téż prosiła pół królestwa mego*, rzekł do niéj, *uprosisz*. Ester wtenczas odpowiedziała: *Daruj mię duszą moją o którą proszę, i ludem moim za którym się przyczyniam. Albowiem wydani jesteśmy ja i lud mój abyśmy byli skruszeni, wybici i abyśmy zginęli.* Assuerus zdziwiony, zapytał kto się odważył na rzecz podobną. Estera odpowiedziała: *Ten jest Aman.*

P. Cóż uczynił Assuerus?

O. Assuerus rozkazał aby go powieszono na téj saméj szubienicy, którą kazał przygotować dla Mardocheusza. Rozkaz króla wykonano. Mardocheusz został piérwszym ministrem Assuerusa; a wszyscy żydzi byli ocaleni. Obchodzą oni wiecznie dzień swojego oswobodzenia przez modlitwy, niewinne uroczystości i udzielanie jałmużny ubogim. Tak i my powinniśmy także okazywać wdzięczność naszą Panu.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; i na dowód téj miłości, powtarzać będę często tę modlitwę: *Jezu cichy i pokornego serca zlituj się nademną.*

LEKCYA XLIX.

MESSYASZ PRZYGOTOWANY.

MONARCHIA GREKÓW I RZYMIAN. (Przed J.—C. 336—170).

P. Jakim sposobem wielka monarchia Greków przyczyniła się do chwały Messyasza i wprowadzenia jego panowania, które jest Ewangielią?

O. Bóg postanowił od wieków że panowanie Messyasza, tojest Ewangielii, wprowadzone z szybkością zostanie z jednego końca świata na drugi. Wielka monarchia Greków, założona przez Alexandra, została ustaloną dla współdziałania w tym zamiarze, przez przygotowanie dróg dla Ewangielii.

P. Ilu sposobami monarchia Greków przygotowała drogi dla Ewangielii?

O. Monarchia Grecka przygotowała drogi dla Ewangielii trzema sposobami.

P. Jaki jest piérwszy?

O. Piérwszy: przez rozprzestrzenienie się w większéj części świata, uczyniła popularnym język grecki, w którym Ewangielia powinna była być opowiadaną żywym głosem, a nadewszystko przez pismo.

P. Jaki jest drugi?

O. Drugi: ściągnęła żydów w większą część świata. Nowi missyonarze, owi żydzi dali poznać prawdziwego Boga rozmaitym narodom, przez co przygotowali takowe do przyjęcia światła Ewangielii.

P. Jaki był trzeci?

O. Nastręczyła wszystkim ludom sposobność poznania ksiąg świętych.

P. Jak się to stało?

O. Jeden z następców Alexandra, zwany Kolomeusz, król Egiptu, założył w Alexandryi, stolicy swojego królestwa, zamożną bibliotekę, która wkrótce stała się schadzką uczonych wszystkich krajów. Ów władca dowiedziawszy się, że żydzi mają księgę obejmującą prawo Mojżesza i historyą tego ludu, postanowił kazać ją przetłumaczyć z hebrajskiego na greckie, a to dla zbogacenia swojéj biblioteki.

P. Do kogo się zgłosił?

O. Zgłosił się do wielkiego kapłana Eleazara, który mu przesłał kopią ksiąg świętych, przepisaną złotemi literami, wraz z siedmdziesięciu dwoma starcami nader uczonymi, aby ci dokonali ich tłumaczenie. Została ona złożoną w bibliotece Alexandryjskiéj; i to właśnie nazywa się przekładem siedmdziesięciu.

P. Jak czwarta monarchia przepowiedziana przez Daniela, tojest monarchia Rzymian, przyczyniła się do chwały Messyasza i wprowadzenia jego panowania, które jest Ewangelią.

O. Gdy monarchia Greków spełniła swoje posłannictwo przygotowaniem umysłów do opowiadania Ewangielii, Bóg przeniósł one w ręce Rzymian; Rzymianie byli przeznaczonymi od Opatrzności, by ułatwili opowiadaczom Ewangielii komunikacye od jednego krańca świata do drugiego.

P. Co było potrzeba do spełnienia tego?

O. Potrzeba było zwalić mury rozdzielające jeszcze rozmaite ludy; ze wszystkich narodów utworzenia tylko jednego

państwa i wprowadzenia powszechnego pokoju. To téż było dziełem państwa rzymskiego. Daniel przepowiedział że to państwo będzie podobne do straszliwego zwierza, mającego zęby żelazne przerażającéj wielkości, które wszystko pożrze, wszystko poszarpie i wszystko stratuje nogami co nie rozszarpie.

P. Jak się państwo rzymskie przyczyniło jeszcze do chwały Messyasza?

O. Państwo rzymskie przyczyniło się jeszcze do chwały Messyasza, nastręczając spełnienie sławnego proroctwa Jakóba, które zwiastowało przyjście Messyasza wówczas, gdy cudzoziemiec zasiędzie na tronie Judy. Senat rzymski mianował królem żydowskim Heroda, Idumejczyka z rodu, i Messyasz przyszedł na świat.

P. Jaką uwagę nastręcza następstwo czterech wielkich monarchij.

O. Tę uwagę nastręcza następstwo czterech wielkich monarchij, że Bóg z wysokości Niebios rządzi wszystkiemi państwami ziemskiemi i wszystkiemi wypadkami, i że przed Jezusem-Chrystusem użył ich do spełnienia swojego wielkiego zamiaru, zbawienia człowieka przez wprowadzenie panowania Messyasza; i że od przyjścia Jezusa-Chrystusa używał ich jeszcze do spełnienia swojego wielkiego zamiaru, ocalenia człowieka przez zachowanie i rozszerzenie panowania Messyasza.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga, a na dowód téj miłości, *czcić będę Opatrzność we wszystkich wypadkach.*

LEKCYA L.

MESSYASZ PRZYGOTOWANY.

HISTORYA MACHABEUSZÓW. (Przed J.—C. 170).

P. Coto jest historya Machabeuszów?

O. Historya Machabeuszów jest historyą Żydów w ostatnich czasach, które poprzedziły przyjście Messyasza. Ponieważ rodzina Machabeuszów odgrywała piérwszą rolę w owych dniach, przeto nadała swoję nazwę historyi tego ludu.

P. Co nas naucza ta historya?

O. Ta historya naucza nas, że Bóg i na chwilę nie przestał przygotowywać Pogan i Żydów do przyjścia Odkupiciela. Rozproszenie żydów, ich długi pobyt w Niniwie i Babilonie, ich wędrówki po Wschodzie i Zachodzie od czasów podbojów Alexandra, rozpostarły wszędzie poznanie ich religii i oczekiwanie Messyasza, który był głównym onéj artykułem. Lecz w obawie aby to podanie nie osłabło, Opatrzność dozwoliła by przez ciąg trzech ostatnich wieków, które poprzedziły przyjście jéj syna, poganie zostawali w ciągłych stosunkach z żydami, i aby byli świadkami cudów zdolnych dać im poznać prawdziwego Boga.

P. Wymień nam jeden z tych cudów.

O. Seleukus, król Syryi, chciał zagarnąć skarby świątyni jerozolimskiéj. Wysłał przeto Heliodora, podskarbiego swojego, aby one zabrał. Świętokradca ten wszedł do świątyni, gdy wtém dwaj Aniołowie, pod postacią dwóch rycerzy, pokonali straże Heliodora i zmusili one do ucieczki.

P. Co się stało z Heliodorem?

O. Heliodor powalony na ziemię i zsieczony rózgami, ocalenie życia swojego winien był modłom wielkiego kapłana Oniasza.

P. Jaki był skutek owego cudu?

O. Taki był skutek owego cudu, że poznano i szanowano coraz bardziéj Boga Izraela. Heliodor zawstydzony i poprawiony, wrócił, wszędzie rozgłaszając Wszechmocność prawdziwego Boga.

P. Jak Bóg przygotował samychże żydów do przyszłego przyjścia Messyasza?

O. Bóg przygotował samychże żydów do przyszłego przyjścia Messyasza, oczyszczając ich ciągłemi próbami; ponieważ cierpienie nas nawraca, upokarza, poświęca i tym sposobem sprawia łaskę poznania prawdy i zamiłowania jéj.

P. Jakieto były próby?

O. Próbami temi były ciągłe wojny jakowe z narodem świętym wiedli królowie Syryjscy, a następnie Rzymianie. Żydzi jednakowoż byli wiernymi Bogu bardziéj niż kiedykolwiek. Była nawet pomiędzy nimi wielka liczba męczenników za Antyocha, który przedsięwziął był zwalić religią w Judei.

P. Którzy z nich byli główniejsi?

O. Główniejsi byli Eleazar i siedmiu braci Machabeuszów z swoją matką.

P. Co spowodowała krew tych męczenników?

O. Krew tych męczenników spowodowała pomiędzy żydami usunienie się od niewiernych, zamiłowanie swojéj religii i wiarę z każdym dniem coraz żywszą. I gdyby Faryzeuszowie nie byli ich oszukali, rozkazując im oczekiwać Messyasza zdobywcy, byliby oni uznali Pana naszego i nie-

ściągnęli na siebie ukarania, które ich przywala od tysiąca ośmiuset pięćdziesięciu lat.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę miał największe uszanowanie dla rzeczy świętych.*

LEKCYA LI.

JEDNOŚĆ RELIGII I KOŚCIOŁA.

P. Jaki wniosek wyprowadzić należy z téj piérwszéj części Katechizmu?

O. Należy wyprowadzić ten wniosek z téj piérwszéj części Katechizmu, że religia, któréj my dziećmi jesteśmy, sięga początków świata i że była zawsze jedną i tąż samą, jakkolwiek nie zawsze miała tenże sam stopień rozwinięcia.

P. Okaż nam w kilku wyrazach, że religia była zawsze jedną i tąż samą.

O. Religia była zawsze jedną i tąż samą w *Twórcy* swoim, który jest Messyaszem. Oczekiwany czy przybyły, Jezus-Chrystus był zawsze podstawą religii, a zbawienie wieczne nigdy nie było możliwém tylko przez Niego.

P. Byłaż ona zawsze jedną i tąż samą w swoim dogmacie?

O. Była ona zawsze jedną i tąż samą w swoim dogmacie. O *Bogu*, wierzyła zawsze i nauczała od początku świata, że niéma tylko jeden Bóg nieskończenie doskonały, stwórca i zachowawca wszech rzeczy; że Odkupiciel, i że duch Pana

uświęci nas przez łaskę swoją. Tylko te prawdy są znane Chrześcianom wyraźniéj niż Żydom.

P. W co ona wierzyła i nauczała o człowieku?

O. O *człowieku* Religia zawsze wierzyła i nauczała że jest stworzony na obraz Boga, złożony z ciała i duszy duchowéj, wolnéj, nieśmiertelnéj; że podupadł przez błąd swój; że wszyscy ludzie rodzą się w stanie grzechu i poniżenia; że zmartwychwstaną, i że będą dla sprawiedliwych wieczne nagrody, a dla złych wieczne męczarnie.

P. Co do świata, w co ona zawsze wierzyła i nauczała?

O. Co do *świata*, zawsze wierzyła i nauczała, że był z nicości wydobyty, że jest rządzony przez Wszechmogącego Boga, nieskończenie mądrego i nieskończenie dobrego; że kiedyś spłonie ogniem; a wówczas będą nowe niebiosa i nowa ziemia.

P. Religia byłaż zawsze taż sama co do swojéj moralności i swojéj czci zewnętrznéj?

O. Tak, religia była zawsze taż sama co do swojéj *moralności* i swojéj *czci zewnętrznéj*. Zawsze ona uznawała różnicę pomiędzy dobrem a złem, nakazywała też same cnoty, a wzbraniała tychże samych występków. W swojéj czci zewnętrznéj zawsze dopełniała dwóch głównych aktów, na których istota czci polega, tojest: modlitwy i ofiary.

P. A w swoim przedmiocie?

O. W swoim *przedmiocie*, ma zawsze za cel oczyścić świat z grzechów i wieść ludzi do szczęścia.

P. W swych środkach?

O. W swych *środkach* zawsze wierzyła, że człowiek potrzebuje łaski dla ocalenia siebie; zawsze mu wskazywała sposób i nastręczała środki otrzymania takowéj. Tylko reli-

gia chrześciańska, tojest religia rozwinięta przez Pana naszego, jest doskonalszą i o wiele bogatszą w łaski niż religia przed przyjściem Messyasza.

P. Czy można powiedzieć że Kościoł był zawsze jeden i ten sam?

O. Tak, można także powiedzieć, że Kościół był zawsze jeden i tenże sam. Potrzeba było pewnéj społeczności, oddzielnéj, widzialnéj i wiecznéj dla strzeżenia czystości religii i wpajania jéj ludziom; tą społecznością jest Kościół. Zaczął on z religią i z nią się rozwinął.

P. Wytłumacz nam tę prawdę.

O. Znajdujemy Kościół od początków świata. Pod patryarchami jest on zamknięty, jak i religia wewnątrz rodziny; pod Mojżeszem rozwija się i równie jak religia, przechodzi w stan narodowości; nakoniec za Ewangieli, rozpościera się jak religia do wszystkich narodów, z których tworzy jedną tylko rodzinę.

P. Wykaż nam że jak religia, tak Kościół po Jezusie-Chrystusie jest ten sam, jak przed przyjściem Messyasza.

O. Kościół po Jezusie-Chrystusie jest ten sam jak przed przyjściem Messyasza: naprzód w swoim założycielu, którym jest Bóg; w swoim przedmiocie, którym jest przechowanie i nauczanie religii; uznaje on też same księgi święte; ma on trybunał dla wykładu ich, władzę, najwyższego kapłana i rozmaite stopnie kapłanów; ma swój dzień wypoczynku poświęcony Bogu; ma swoje wielkie uroczystości i swoje święta.

P. Mów daléj o tym samym przedmiocie.

O. Po Jezusie-Chrystusie jak i piérwéj, Kościół jest zawsze napastowany, jużto przez obcych, to znów przez wła-

sne dzieci; lecz wszystkie te dolegliwości zwróciły się na jego chwałę. Wszystkie wypadki, które niegdyś wiodły go do osiągnienia jego celu, tojest ustalenia Ewangielii, dziś współubiegają się do utrzymania go i rozszerzenia; i jak niegdyś nic go nie mogło zniszczyć, tak samo i dziś ani piekło ani świat nie zwyciężą go.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *często się modlić będę za Kościół.*

LEKCYA LII.

WPŁYW RELIGII.

P. Jakie były skutki religii u Izraelitów?

O. Skutki religii u Izraelitów były: że ta czyniła ów lud oświeceńszym, cnotliwszym i szczęśliwszym niż inne starożytne ludy. Łatwo to poznać badając stan rodziny, społeczeństwa i religii w narodzie świętym.

P. Jaki był stan rodziny u żydów?

O. Rodzina jest podstawą królestw, dobry porządek rodziny zależy od władzy rodziców, która była nader wielką i bardzo szanowaną u żydów.

P. Jakie było wychowanie?

O. Wychowanie było proste ale gruntowne. Rodzice nauczali dzieci wszystkiego co było im potrzebne w życiu, jako téż historyi swojego narodu. Każdy Izraelita powinien był

umieć na pamięć hymny Mojżesza i proroków, przypominające cuda Pana.

P. Jaki był stan społeczeński u żydów?

O. Stan społeczeński u żydów był daleko wyższym od stanu społeczeńskiego u pogan. Żydzi mieli doskonałe prawa potępiające wszelkie bezrządy, walczące przeciw dumie, i wzbraniające jednym zbogacania się kosztem drugich; inaczéj było wcale u pogan.

P. Jaki był stan religii?

O. Religia żydów, będąc prawdziwą religią, była o wiele doskonalszą od religii innych narodów. Jéj dogmat był prawdziwy, jéj moralność czystą, jéj cześć zewnętrzna świętą i wspaniałą.

P. Jakie były główniejsze święta u żydów?

O. Główniejsze święta u żydów były: Pascha, Zielone świątki i święto Kuczek. W drugim dniu święta Paschy składano Panu, jako jedynemu władcy wszystkich rzeczy, pierwiastki żniwa. Po zbiorze owoców, Izraelici także składali Panu ich pierwiastki w świątyni jerozolimskiéj.

P. Jakie były ich posty?

O. Żydzi mieli jeden dzień ogólnego postu: byłoto święto Oczyszczenia z grzechów. W tym dniu tylko mógł wielkikapłan wchodzić do miejscą Świętego-Świętych. Zarzynano jednego kozła, a drugiego wyganiano w pustynię, rzuciwszy na niego przekleństwo za wszystkie grzechy ludu. Ten ostatni zwany był kozłem wysłańcem. Wyobrażał on Pana naszego obarczonego grzechami świata i wyprowadzonego poza Jerozolimę dla poniesienia śmierci. Były także dni postów nadzwyczajnych w chwili klęsk publicznych, lub dolegliwości prywatnych.

P. Jakie korzyści osiągasz z téj piérwszéj części Katechizmu?

O. Można wiele korzyści osiągnąć z téj piérwszéj części Katechizmu: 1, żarliwą wiarę iż Bóg nie przestał pracować nad zbawieniem naszém; 2, że religia jest największém z dobrodziejstw; 3, żeśmy ją kochać powinni, jako dziecię dobrze wychowane kocha swoją matkę; 4, zachowywać jéj przykazania wiernie.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę miał największe uszanowanie dla obrządków kościelnych.*

CZĘŚĆ DRUGA

Obejmująca Historyą i Wykład Religii od Narodzenia Messyasza aż do Jego Wniebowstąpienia.

LEKCYA I.

STAN ŚWIATA PRZY PRZYJŚCIU MESSYASZA.

P. Jaki był stan narodów przy przyjściu Messyasza?

O. Według proroctwa Daniela, państwo rzymskie zhołdowało wszystkie ludy pod swoje prawa. Cezar August panował w pokoju nad światem; lecz wszystkie narody były pogrążone w ciemnościach bałwochwalstwa.

P. Coto było bałwochwalstwo?

O. Bałwochwalstwo byłato cześć fałszywych bóstw. Poganie nietylko czcili słońce, księżyc i ziemię, lecz i najnikczemniejsze twory, przyznawali oni bóstwom swoim wszelkie namiętności.

P. Jaki był stan żydów przy przyjściu Messyasza?

O. Prawda konająca pomiędzy narodami pogańskiemi, zagrażała także zniknieniem u żydów. Mieli oni w Judei

cztery główne sekty, które ją psuły i zacierały jéj panowanie nad umysłami.

P. Jakieto były owe rozmaite sekty.

O. Rozmaite sekty panujące u żydów przy przyjściu Messyasza, były: Faryzeuszów, Sadduceuszów, Esseńczyków i Herodyanów.

P. Kto byli Faryzeusze?

O. Faryzeusze, byłato sekta która przydała do praw Mojżesza mnóstwo podań i praktyk zabobonnych i śmiesznych. Byli oni dumnymi, chciwymi, pysznymi, obłudnie pobożnymi i zaprzysiężonymi nieprzyjaciołmi Pana naszego.

P. Kto byli Sadduceusze?

O. Sadduceusze byli ludzie zaprzeczający podaniu starożytnych, nieśmiertelności duszy i zmartwychwstaniu ciała. Nie tak liczni jak Faryzeusze, mieli jednak wielki wpływ, albowiem byli pierwszymi w narodzie.

P. Kto byli Esseńczykowie?

O. Esseńczykowie bylito sektarze odrzucający wszystkie podania, zaprzeczający zmartwychwstaniu ciała i duchowności duszy. Żyli oni w oddaleniu od wielkich miast i poddawali się wielkiéj surowości obyczajów.

P. Kto byli Herodyanie?

O. Herodyanie bylito ludzie należący do dworu Heroda; wyznawali oni moralność nader niebezpieczną.

P. Jak się dzieliła Palestyna przy przyjściu Messyasza?

O. Przy przyjściu Messyasza, Palestyna dzieliła się na trzy części: Samaryą, któréj mieszkańcy zwali się Samarytanami; bylito bałwochwalcy nawróceni do religii żydowskiéj, lecz z ktorą mieszali wiele błędów.

P. Jakieto były te błędy?

O. 1, z całego pisma świętego uznawali tylko pięć ksiąg Mojżesza; 2, odrzucali podania doktorów żydowskich; 3, utrzymywali iż należy czcić Boga na górze Garizim a nie w Jeruzalem. Żydzi brzydzili się nimi.

P. Jaka była druga część Palestyny?

O. Drugą częścią Palestyny była Galilea, któréj mieszkańcy zwali się Galilejczykami. Bylito Izraelici dziesięciu pokoleń, którzy po powrocie z niewoli w Niniwie, odbudowali część miast starodawnego królestwa Izraela. Wyznawali oni tę samą religią co żydzi.

P. Jaka była trzecia część Palestyny?

O. Trzecią częścią Palestyny była właściwie zwana Judea, a stolicą jéj Jerozolima. Tę część Palestyny zajmowały pokolenia Judy i Beniamina, które po powrocie z niewoli babilońskiéj odbudowały Jerozolimę i jéj świątynię.

P. Od kogo zależeli żydzi przy narodzeniu Messyasza?

O. Przy narodzeniu Messyasza żydzi zależeli od Rzymian; oni im nakładali haracz i odjęli prawo karania śmiercią zbrodniarzy. Byłoto oznaką, że najwyższa władza wyszła z ich rąk i że Messyasz był już bliskim.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *przyłożę się z największą starannością do uczenia się téj drugiéj części Katechizmu.*

LEKCYA II.

NARÓDZENIE MESSYASZA.

P. Czy wszystkie ludy oczekiwały Messyasza, gdy Pan nasz Jezus - Chrystus przyszedł na świat?

O. Tak, gdy Pan nasz narodził się, wszystkie ludy oczekiwały nadzwyczajnéj osoby, która miała panować nad światem i wprowadzić panowanie sprawiedliwości i cnoty. Naprzód żydzi wiedzieli z proroctw, że przyjście Messyasza było bliskie; lecz oślepieni przez Faryzeuszów, oczekiwali Messyasza zdobywcy, któryby ich wyswobodził zpod jarzma Rzymian. W téjto nawet nadziei przedsięwzieli, pomimo swéj słabości, popierać wojnę przeciw całéj potędze państwa Rzymskiego.

P. A poganie?

O. Gruntując się na dawnych podaniach, poganie także oczekiwali w owym czasie przyjścia jakiéj nadzwyczajnéj osoby. *Powszechne było przekonanie*, mówi Tacyt, *że starożytne Księgi Kapłanów zwiastowały iż w owéj epoce Wschód się wzniesie i że z Judei wyjdzie Pan świata.*

P. Czy ten wypadek jest pewny?

O. Ten wypadek tak jest pewny, że najwięksi nieprzyjaciele religii są zmuszeni nań się zgodzić.

P. Co tu uważasz?

O. Uważam że od przyjścia Jezusa - Chrystusa wszystkie ludy przestały oczekiwać Messyasza. Z tego należy wypro-

wadzić wniosek; że albo wszystkie ludy się pomyliły oczekując jakiegoś Messyasza i uznając za takowego Jezusa-Chrystusa; lub że Pan nasz Jezus-Chrystus jest rzeczywiście Messyaszem obiecanym przez Proroków, a oczekiwanym od narodów.

P. Opowiédz nam historyą Messyasza?

O. Gdy czasy oznaczone przez proroków spełniły się, Bóg zesłał archanioła Gabryela do Najświętszéj Panny, która przemieszkiwała w mieście Nazaret; Anioł rzekł do niéj: *Bądź pozdrowiona łaski pełna: Pan z tobą. Oto poczniesz w żywocie i porodzisz syna: Ten będzie wielki, a będzie zwan synem Najwyższego.*

P. Co odpowiedziała Najświętsza Panna?

O. Najświętsza Panna odpowiedziała: *Oto ja służebnica Pańska, niechaj mi się stanie według słowa twego.* Wówczas anioł znikł, a Człowiek-Bóg począł się działaniem Ducha-Świętego w czystém łonie Maryi. Postanowienie cesarza Augusta skłoniło Najświętszą Pannę i świętego Józefa udać się do Betleem, gdzie się miał narodzić Messyasz.

P. Jak urodzenie jego zostało obwieszczone?

O. Urodzenie jego zostało obwieszczone przez Aniołów; którzy głosili hymn, będący skróceniem wszystkich dzieł Messyasza: *Chwała na wysokości Bogu Niebios, a na ziemi pokój ludziom dobréj woli.*

P. Przez kogo Messyasz narodzony był uczczony?

O. Messyasz narodzony był naprzód uczczony przez Najświętszą Pannę i świętego Józefa, i pasterzy którzy z pospiechem obwieścili wszędzie cuda jakowych byli świadkami.

P. Przy jakiéj okoliczności Pan nasz otrzymał nazwę Jezusa?

O. Pan nasz otrzymał nazwę Jezusa przy okoliczności obrzezania.

P. Co znaczy nazwa Jezus ?

O. Jezus znaczy Zbawiciel. Pan nasz tak jest nazywany, albowiem zbawił wszystkich ludzi od niewoli namiętności, szatana i grzechu.

P. Czy Bóg tylko żydów uwiadomił o narodzeniu Messyasza?

O. Bóg jeszcze uwiadomił i Pogan o narodzeniu Messyasza. Wkrótce cudowna gwiazda okazała się na Niebie. Magowie, tojest uczeni Wschodu, spostrzegłszy ją, przybyli uczcić Pana, złożyć mu podarunki złota, wonności i myrry.

P. Dlaczego Messyasz zrodził się w ubóstwie, upokorzeniach i cierpieniach ?

O. Messyasz narodził się, żył i umarł w ubóstwie, upokorzeniach i cierpieniach: 1, dla zmazania grzechu; 2, dla uleczenia nas z następstw takowego; 3, aby dla nas być wzorem.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę naśladować łagodność i pokorę narodzonego Jezusa.*

LEKCYA III.

SKRYTE ŻYCIE PANA NASZEGO JEZUSA-CHRYSTUSA.

P. Co uczynili Najświętsza Panna i święty Józef po obrzezaniu?

O. Po obrzezaniu święty Józef i Najświętsza Panna pozostali w Betleem aż do oddania czci przez Magów. Następnie udali się przedstawić dziecię w świątyni Jerozolimskiéj.

P. Dlaczego oni przedstawili Dzieciątko Jezus w świątyni Jerozolimskiéj?

O. Przedstawili Dzieciątko Jezus w świątyni Jerozolimskiéj dla spełnienia artykułu prawa Mojżeszowego, nakazującego wszystkim niewiastom po rozwiązaniu stawiać się dla oczyszczenia przed Panem. Najświętsza Panna i Pan nasz, jakkolwiek nie byli obowiązani poddać się temu prawu, jednak chcieli go spełnić dla nauczenia nas pokory i posłuszeństwa.

P. Co się zdarzyło podówczas w świątyni?

O. Podczas gdy byli w świątyni, zdarzyło się iż starzec imieniem Symeon tam przybył także; a wziąwszy w swoje ręce Dzieciątko Jezus, obwieścił przyszłą wielkość Messyasza i boleści Najświętszéj Panny.

P. Gdzie się nastepnie udali Najświętsza Panna i święty Józef?

O. Najświętsza Panna i święty Józef udali się następnie do Egiptu. Herod widząc iż Magowie nie powracają, wysłał by wymordowano wszystkie niemowlęta w Betleem i okolicach, lat dwa i mniéj mające, mniemając iż w téj rzezi objętym będzie nowy król Żydowski; lecz święty Józef, uwiadomiony przez Anioła, uszedł do Egiptu z dzieciątkiem i jego matką.

P. Co uczynił święty Józef po zgonie Heroda?

O. Po zgonie Heroda, święty Józef powrócił do Palestyny i zamieszkał w mieście Nazaret w Galilei. Nie śmiał bowiem przemieszkiwać w Judei właściwéj, albowiem Ar-

chelaus syn Heroda w niéj panował. Jednak corocznie udawał się do Jeruzalem dla obchodzenia świąt Wielkanocnych.

P. Co się zdarzyło w jednéj z takowych podróży?

O. Zdarzyło się w jednéj z takowych podróży, że Pan nasz, mający wówczas lat dwanaście, odłączył się od świętego Józefa i Najświętszéj Panny. Pozostał on w świątyni pomiędzy doktorami, których zdumiewał mądrością swoich pytań i odpowiedzi. Tutajto jego rodzice znaleźli go po upływie trzech dni.

P. Co mu powiedziała Najświętsza Panna?

O. Najświętsza Panna zapytała go dlaczego ich opuścił, odpowiedział wówczas w wyrazach pełnych nauki: *Nie wiedzieliście, iż w tych rzeczach które są Ojca mego potrzeba żebym był.* Wskazuje on nam przez to żeśmy nadwszystko powinni przekładać wolę Boga. Powrócił następnie do Nazaretu z świętym Józefem i Najświętszą Panną, *a był im poddany.*

P. Co uważasz w tych ostatnich wyrazach?

O. Uważam w tych ostatnich wyrazach, że obejmują całe życie Pana naszego aż do lat trzydziestu. Pan nas żył posłuszny tym dwom stworzeniom, dła nauczenia nas téj cnoty i na zawsze upokorzenia dumy naszéj.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę naśladować posłuszeństwo Dzieciątka Jezus.*

LEKCYA IV.

ŻYCIE PUBLICZNE MESSYASZA.

P. Co rozumiesz przez życie publiczne Messyasza?

O. Rozumiem przez życie publiczne Messyasza czas w którym Pan nasz ogłaszał swoją naukę w Judei, czas ten trwał około lat trzech.

P. Jak Pan nasz rozpoczął życie swoje publiczne?

O. Pan nasz rozpoczął życie swoje publiczne przyjęciem chrztu od świętego Jana Chrzciciela. Nie byłto wcale sakrament chrztu, lecz tylko znak pokuty, jakowy udzielał ów poprzednik tym, ktőrzy chcieli się nawrócić i przygotować do przyjęcia Messyasza.

P. Co się zdarzyło w chwili chrztu Pana naszego?

O. W chwili chrztu Pana naszego, Duch Święty w kształcie gołębicy zstąpił na niego i usłyszano głos z nieba, który mówił: *Ten jest syn mój miły! w którymem upodobał sobie.*

P. Co następnie uczynił Pan nasz?

O. Pan nas otrzymawszy chrzest od Jana Chrzciciela, który był publiczném wyznaniem pokuty, poddał się zupełnie jéj surowości. Udał się na puszczę, przepędził tam dni czterdzieści bez żadnego pożywienia i chciał być kuszonym przez czarta.

P. Dlaczego Pan nasz chciał być kuszonym przez czarta?

O. Pan nasz chciał być kuszonym przez czarta dla zwyciężenia go i nauczenia nas sposobu tryumfowania z jego pokus.

P. Gdzie się Pan nasz udał wyszedłszy z pustyni?

O. Wyszedłszy z pustyni Pan nasz wrócił nad brzegi Jordanu, gdzie zobowiązał sobie swoich piérwszych uczniów.

Bylito Andrzéj i Szymon-Piotr, brat jego, z Filipem, wszyscy trzéj z miasta Betsaidy. Pan nasz udał się z nimi do Kana w Galilei.

P. Jaki cud Pan nasz zrobił w tém mieście?

O. Pan nasz przybywszy do miasta Kana, był zaproszony, jak i Najświętsza Panna i jego uczniowie na biesiadę weselną. Na prośbę swojéj boskiéj matki, zmienił on wodę w wino, przezco dał poznać, że Najświętsza Panna jest wszechmogącą u niego, i że nawet dba o nasze potrzeby doczesne.

P. Co było jeszcze skutkiem owego cudu?

O. Skutkiem owego cudu było jeszcze utwierdzenie w wierze uczniów Pana naszego i przywiązanie się innych; a w szczególności, Jakóba i Jana, synów Zebedeusza, wszystkich rybaków z rzemiosła; udali się oni za Zbawicielem do Jerozolimy, gdzie szedł dla obchodzenia święta Paschy.

P. Co zrobił w Jerozolimie?

O. Pan nasz udał się do świątyni, z któréj wypędził handlarzy.

P. Jakim sposobam?

O. Porwał za bicz i wywrócił ich stoliki, mówiąc: *Wynieście to ztąd, a nie czyńcie domu Ojca mego domem kupiectwa.* Nikt nie śmiał się mu opierać; takieto wrażenie czynił wpływ bóztwa na bezbożnikach. Święty Hieronim uważa ten postępek za jeden z największych cudów zdziałanych przez Zbawiciela.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę się szybko opierać pokusom.*

LEKCYA V.

ŻYCIE PUBLICZNE PANA NASZEGO.

P. Gdzie się udał Jezus-Chrystus wypędziwszy handlarzy z świątyni Jerozolimskiéj?

O. Wypędziwszy handlarzy z świątyni Jerozolimskiéj, Jezus-Chrystus wyruszył do Galilei przechodząc przez Samaryę.

P. Co się mu przytrafiło w téj podróży?

O. W téj podróży nawrócił Samarytankę. Zbawiciel powiedziawszy téj kobiecie wszystko co tylko zrobiła, uwiadomił ją iż jest Messyaszem. Uwierzyła ona jego wyrazom i pobiegła do miasta opowiedzieć co się jéj przytrafiło. Mieszkańcy natychmiast pospieszyli dla wyszukania Zbawiciela, który wszedł do miasta i wielką liczbę ich nawrócił.

P. Jaki cud zdziałał w Kafarnaum?

O. Zbawiciel udawszy się do Galilei do miasta Kafarnaum, uwolnił opętanego od czarta w obecności wielu ludzi. Gdy nagle czart zawołał przez usta opętanego: *Niechaj, co nam i tobie Jezusie Nazareński, przyszedłeś zatracić nas. Znam cię, ktoś jest, święty Boży.* Jezus przybrawszy groźny ton, rzekł do złego ducha: *Zamilknij a wynidź z niego.*

P. Jaki inny jeszcze cud wykonał?

O. Wiadomość o wyzdrowieniu opętanego wkrótce rozeszła się w całym kraju. Zewsząd przybywano dla widzenia i słyszenia wielkiego proroka. Pewnego dnia zgromadziło się tylu ludzi przed domem w którym się znajdował, że niepodobna było przebić się przez tłumy; wówczas czteréj ludzie niosący paralityka w łóżku, weszli na dach domu i zrobi-

wszy wielki otwór przez takowy spuścili chorego w jego łóżku do stóp Jezusa-Chrystusa w obec zgromadzenia.

P. Jak Zbawiciel rozpoczął jego uzdrowienie?

O. Zbawiciel widząc wiarę tego człowieka, rzekł do niego: *Człowiecze odpuszczają się tobie grzechy twoje*. Pisarze i Faryzeuszowie znajdujący się w zgromadzeniu mówili w sobie: *Któż jest ten co mówi bluźnierstwa? Któż może odpuścić grzechy, jedno sam Bóg*.

P. Cóż im odpowiedział Zbawiciel?

O. Zbawiciel znając ich myśli zapytał: *Cóż jest łacniejszego rzec: Odpuszczają się tobie grzechy; czyli módz rzec: Wstań a chodź? Lecz abyście wiedzieli, iż Syn człowieczy ma władzę na ziemi odpuszczać grzechy,* rzekł więc do paralityka: *Tobie mówię, wstań a weź łóżko twoje, a idź do domu twego*. Paralityk wstał, zabrał łóżko na ramie i odszedł głosząc chwałę Boga.

P. Co następnie zrobił Zbawiciel?

O. Po dokonaniu tego cudu, tak wyraźnie dowodzącego jego bóztwo, Zbawiciel wyszedł z miasta; wszedł następnie na górę na któréj noc spędził na modlitwach; a z rana wybrał swoich dwunastu uczniów, których nazwał Apostołami, co się znaczy wysłańcami.

P. Jakie są imiona tych dwunastu Apostołów?

O. Oto są imiona dwunastu Apostołów: Piotr, Jakób i Jan, synowie Zebedeusza; Andrzéj, Filip, Bartłomiéj, Mateusz, Tomasz, Jakób i Judasz synowie Alfeusza; Szymon i Judasz Iskaryot który go zdradził.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chę się dziś modlić za grzeszników i chorych*.

LEKCYA VI.

ŻYCIE PUBLICZNE PANA NASZEGO.

ROK PIERWSZY.

P. Co Pan zrobił po wybraniu swoich Apostołów?

O. Po wybraniu swoich Apostołów, Zbawiciel miał do uczniów swoich i niezmiernego tłumu ludu zachwycającą przemowę, zwaną *Kazaniem na górze.*

P. Jak dzielisz tę przemowę?

O. Tę przemowę można podzielić na dwie części. Piérwsza zwróconą jest szczególniéj do Apostołów i wszystkich nauczycieli Ewangielii; druga zaś dotycze wiernych.

P. Czego naucza Zbawiciel w piérwszéj części?

O. W piérwszéj części Zbawiciel naucza na czém się zasadza szczęście; zmienia wszystkie ideje jakie człowiek potworzył sobie w tym względzie od grzechu pierworodnego, mówiąc że ono nie istnieje ani w bogactwach, ani w zaszczytach, ani też w rozkoszach; lecz przeciwnie w oderwaniu się od tych wszystkich rzeczy i w żarliwéj chęci, oraz w wierném wykonywaniu cnót chrześciańskich.

P. Co powiedział następnie?

O. Następnie rzekł do Apostołów, obowiązanych kiedyś ogłaszać te prawdy, że powinni być bardzo świętymi, albowiem są światłem świata i solą ziemi.

P. Czego Zbawiciel naucza w drugiéj części?

O. Naucza on że prawo nowe jest daleko doskonalsze od prawa dawnego; że tym sposobem Chrześcianie winni być

świętszymi od żydów; a zaleciwszy wielką naukę miłosierdzia i miłość nieprzyjaciół, zakończył mówiąc: *Bądźcież wy tedy doskonali jako i Ojciec wasz niebieski doskonałym jest.*

P. Jaki jest piérwszy środek, który nam Zbawiciel podaje, osiągnienia téj doskonałości.

O. Piérwszy środek jaki Zbawiciel nam podaje osiągnienia téj doskonałości, jest modlitwa: *Proście*, mówi On, *a będzie wam dano: jeżeli wy tedy będąc złemi umiecie datki dobre dawać synom waszym: jakoż więc Ojciec wasz, który jest w Niebiesiech, da rzeczy dobre tym którzy proszą. Gdy się modlicie, mówcie: Ojcze nasz* i t. d.

P. Jaki jest drugi?

O. Drugim środkiem jest post: *Ale ty kiedy pościsz*, mówił On, *namaż głowę twoję i umyj oblicze twoje, abyś się nie okazał ludziom iż pościsz, a Ojciec twój który widzi w skrytości odda tobie.*

P. Jaki jest trzeci?

O. Trzecim środkiem jest jałmużna; mówi Zbawiciel: *Nie skarbcie sobie skarbów na ziemi, gdzie rdza i mól psuje i gdzie złodzieje wykopywają i kradną; ale skarbcie sobie skarby w Niebie, gdzie ani rdza ani mól nie psuje i gdzie złodzieje nie wykopują, ani kradną.*

P. Co uważasz pod względem tych trzech środków?

O. Uważam co do tych trzech środków, że są przeciwne trzem wielkim namiętnościom naszego serca, a które są przyczyną wszystkich naszych grzechów i wszystkich nieszczęść świata.

P. Co jeszcze nadmienia Zbawiciel?

O. Zbawiciel nadmienia jeszcze, iż nie należy zbytnie się troszczyć o pożywienie i odzienie. Zaleca nam pracę; lecz wzbrania nieufności co do starań Opatrzności.

P. Co z tego wynika?

O. Wynika z tego że Pan nasz zwala jednym zamachem niepowściągnione zamiłowanie bogactw, zaszczytów i rozkoszy, smutne owoce grzechu, i że powołując człowieka do pierwotnéj doskonałości, zapewnia jego szczęście nawet w tém życiu i okazuje się prawdziwym jego Zbawicielem.

P. Co Zbawiciel uczynił po przemowie na górze?

O. Po przemowie na górze, Zbawiciel chciał stwierdzić naukę swoję cudami i uzdrowił trędowatego i służącego setnika który był paralitykiem.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę się modlić za tych którzy mi złe wyrządzą.*

LEKCYA VII.

ŻYCIE PUBLICZNE PANA NASZEGO.

ROK DRUGI.

P. Co Zbawiciel uczynił po uzdrowieniu służącego setnika?

O. Po uzdrowieniu służącego setnika, Zbawiciel dokonał wiele innych cudów. Uzdrowił niewiastę, którą krew od kilku lat uchodziła; przywrócił do życia dziewczynkę dwunastoletnią i dał ludowi wielką liczbę rad zbawiennych.

P. Co jeszcze uczynił?

O. Dla założenia fundamentów hierarchii duchownéj, powołał do siebie pewną liczbę uczniów, którzy kiedyś mieli pracować nad opowiadaniem Ewangielii pod Apostołami nareszcie dla ukształcenia ich do tego powołania, zapragnął aby byli współpracownikami i świadkami cudów jego.

P. Jakie cuda wykonał w ich obecności?

O. Wiele cudów wykonał w ich obecności; pomiędzy innemi wskrzesił syna wdowy z Naim. Niesiono go do ziemi, właśnie gdy Pan nasz przybył do bramy miasta. Przystąpił do trumny i rzekł do zmarłego: *Młodzieńcze, tobie mówię wstań.* W téj chwili zmarły powstał i zaczął mówić. Jezus powrócił go matce, a cały lud zawołał: *Wielki Prorok powstał pomiędzy nami, i Bóg nawidził lud swój.* Te wyrażenia oznaczały przyjście Messyasza.

P. Do czego ów cud posłużył?

O. Cud ten posłużył Zbawicielowi, iż dowiódł bóstwa swojego uczniom Jana Chrzciciela i oddał pochwałę poprzedzicielowi swojemu. Ten wielki święty zostawał wówczas w więzieniu i był na śmierć skazany z rozkazu występnego Heroda.

P. Dokąd się następnie udał Zbawiciel?

O. Zbawiciel następnie udał się do Kafarnaum, potém na pustynię przyległą temu miastu.

P. Jaki cud tam uczynił?

O. Zbawiciel nakarmił tam cudownie pięć tysięcy ludzi pięciu bochenkami chleba i dwoma rybami; ów cud, jakkolwiek wielki, był tylko zwiastunem daleko znakomitszego jeszcze.

P. Jakiż to cud?

O. Tym cudem jest rozmnożenie ciała i krwi Zbawiciela w Przenajświętszym Sakramencie ołtarza. Powróciwszy z Kafarnaum, Pan nasz obwieścił ludowi ustanowienie Najświętszego Sakramentu ołtarza, mówiąc: *Jam jest chléb żywota. Albowiem ciało moje prawdziwie jest pokarm; a krew moja prawdziwie jest napój. A chléb który ja dam jest ciało moje za żywot świata.*

P. Jaką obietnicę Zbawiciel uczynił świętemu Piotrowi?

O. Po swéj przemowie o Przenajświętszym Sakramencie ołtarza, Zbawiciel przebiegał rozmaite strony Galilei, i przyrzekł świętemu Piotrowi, że go ustanowi naczelnikiem swojego kościoła, mówiąc do niego: *Tyś jest opoka, a na téj opoce zbuduję Kościół mój, a bramy piekielne nigdy nie zwyciężą go.*

P. Co mu następnie obwieścił?

O. Zbawiciel następnie obwieścił świętemu Piotrowi i innym swoim uczniom mękę i zgon swój i zabezpieczył ich przeciw zgorszeniu z jego poniżenia.

P. Co zrobił w tym celu?

O. W tym celu zabrał z sobą Piotra, Jakóba i Jana, synów Zebedeusza, tych samych którzy mieli być świadkami jego konania w ogrójcu. Wszedł z nimi na wysoką górę i przemienił się w obec nich. Oblicze jego stało się jasne jak słońce, a jego szaty bielsze od śniegu. Mojżesz i Eliasz okazali się i rozmawiali z nim. Świetny obłok otoczył ich. Apostołowie przestraszeni padli twarzami na ziemię. W tymże czasie słyszano głos mówiący z Nieba: *To jest Syn mój miły, w którymem sobie dobrze upodobał, jego słuchajcie.* Następnie Zbawiciel zszedł z góry.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nic nie chcę zaniedbać by się przygotować do świętéj Komunii.*

LEKCYA VIII.

ŻYCIE PUBLICZNE PANA NASZEGO.

ROK DRUGI.

P. Jaki cud Zbawiciel uczynił schodząc z góry?

O. Schodząc z góry Zbawiciel uzdrowił dziécię opętane od czarta.

P. Jaką naukę dał Zbawiciel swoim Apostołom przy téj okoliczności?

O. Przy téj okoliczności dał naukę o potrzebie i mocy postu i modlitwy.

P. Jaką jeszcze inną dał im naukę?

O. Zbawiciel znów rozpocząwszy podróż swoję w Galilei, dał do zrozumienia swoim Apostołom i wszystkim swoim uczniom potrzebę przebaczania, a niecność postępowania tego, ktŏry nie chce zapomnieć krzywd sobie wyrządzonych.

P. Jakiego sposobu do tego użył?

O. Do tego użył przypowieści. Jeden służący, rzekł On, był dłużnym dziesięć tysięcy talentów swojemu panu. Nie miał czém go zaspokoić, Pan rozkazał go pochwyćić i sprzedać żonę jego i dzieci, a otrzymaną ceną spłacić należność. Służący zaklinał go, aby miał litość nad nim i był cierpliwy.

Pan wzruszony litością darował mu cały dług. Wyszedłszy ów służący spotkał jednego z swoich towarzyszów, który był mu dłużny małą sumkę stu denarów. Schwyciwszy go za szyję i dusząc, rzekł do niego: Zapłać coś winien. Biedak mu odpowiedział: Miéj litość, oddam ci wszystko. Drugi nie chciał i natychmiast kazał go wziąść do więzienia.

P. Ciągnij daléj tę przypowieść?

O. Pan dowiedziawszy się o tém barbarzyńskiem postępowaniu, kazał przywołać owego niegodziwego służącego i rzekł do niego: Ja ulitowałem się nad tobą i cały twój dług ci darowałem; czyś nie powinien był mieć litości dla twojego towarzysza? I rozkazał go osadzić w więzieniu aż dopóki nie zapłaci wszystkiego co był dłużny. *Tak téż*, przydał Zbawiciel *i mój Ojciec Niebieski uczyni wam, jeśli wy* którym on przebaczył, którym przebacza tyle grzechów, *nie odpuścicie każdy bratu swemu z serc waszych.*

P. Co nastąpiło po téj nauce?

O. Po téj nauce nastąpił wypadek, który nastręczył Zbawicielowi okazyą wskazania jak duch łagodności powinien ożywiać jego uczniów. Mieszkańcy pewnego miasteczka w Samaryi nie chcieli go przyjąć, dwaj z jego Apostołów błagali o pozwolenie spuszczenia ognia z Nieba na to występne miasto. Zbawiciel im odpowiedział: *Nie wiecie jakiego ducha jesteście; Syn człowieczy nie przyszedł tracić dusze, ale zachować.* Zniósł ubliżenie sobie wyrządzone bez użalania, i gdzie indziéj się udał dla wyszukania schronienia.

P. Co jeszcze się mu przytrafiło w téj podróży?

O. W téj podróży Zbawiciel ogłaszał znowu wielką naukę miłości Boga i bliźniego; tak przybył do małego miaste-

czka Betanii. Mieszkał w domu Łazarza i dwóch siostr jego Marty i Maryi.

P. Dokąd się następnie udał?

O. Ztamtąd udał się do Jeruzalem dla obchodzenia świąt Kuczek; tam nieprzyjaciele jego byli zmuszeni powiedzieć jak i lud: *Nigdy człowiek nie przemawiał jak ten człowiek.*

P. Czy nawrócili się?

O. Nie nawrócili się. Dla wzruszenia ich Zbawiciel uczynił jeden z najgłówniejszych swych cudów; uzdrowił niewidomego z urodzenia, cud jakowego żaden prorok nie zrobił i jakiego nigdy jeszcze nie widziano od początku świata.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę z dobrego serca przebaczyć tym którzy mnie obrazili.*

LEKCYA IX.

ŻYCIE PUBLICZNE PANA NASZEGO.

ROK TRZECI.

P. Jaki był cel wszystkich wyrazów, wszystkich cudów, wszystkich starań Zbawiciela?

O. Celem wszystkich wyrazów, wszystkich cudów, wszystkich starań Zbawiciela, było zbawienie człowieka. Zstąpił On na ziemię dla zmazania grzechu i unieważnienia wszystkich onego następstw. Wyrazami swojemi rozpraszał niewiadomość; cudami stwierdzał swoją naukę: a wszystkie jego starania dążyły do ulżenia nędzom człowieka.

P. Jaki jeszcze inny cel zamierzył sobie?

O. Zbawiciel zamierzył jeszcze usunąć nadzwyczajną bojaźń Boga jaką człowiek miał. Chciał on aby prawo łaski, i miłosierdzia zastąpiło prawo obawy. Chciał wstrzymać rozpacz człowieka po grzechu.

P. Co czynił by tego dopiąć?

O. Zawsze się okazywał dobrym, przystępnym, litościwym względem wszystkich, a dla odmalowania swéj dobroci, i miłosierdzia, opowiedział mnóstwo powieści, mianowicie o synu marnotrawnym i owieczce zaginionéj.

P. Opowiédz nam powieść o owieczce zaginionéj.

O. Pasterz, rzekł Zbawiciel, ma trzodę z stu owiec złożoną. Wszystkie kocha, bacznie dozoruje. Jednak pomimo jego czujności, jedna z nich zbłąkała się. Zaledwie to postrzegł, pozostawia dziewięćdziesiąt dziewięć, a biegnie za tą która się oddaliła? Szuka ją wszędzie i dopóty nie chce użyć spoczynku aż ją znajdzie.

P. Ciągnij daléj toż samo porównanie.

O. Gdy ją znalazł nie bije jéj; lecz zwolna bierze na swoje plecy i sam odnosi do owczarni, aby się nie zmęczyła powrotem. Przybywszy do domu, zgromadza swoich przyjaciół i sąsiadów: Powinszujcie mi, rzecze do nich, znalazłem moją owieczkę, która mi była zaginęła. Oto jest, rzecze Zbawiciel, obraz waszego Ojca niebieskiego. *Powiadam wam, że podobne będzie wesele w Niebie nad jednym grzesznikiem nawróconym, więcéj niż nad dziewięćdziesięciu dziewięciu którzy nie potrzebują pokuty.*

P. Co uczynił Zbawiciel po tém wzruszającém porównaniu?

O. Po skończeniu tego wzruszającego porównania, Zbawiciel spełnił czyn wykrywający całą dobroć jego boskiego serca.

P. Cóż to za czyn?

O. Wielka liczba ojców i matek przybyła przedstawić mu swoje dzieci, zaklinając by one pobłogosławił. Zbawiciel wziął w swoje objęcia wszystkie te małe dziatki, ucałował one, położył na nich ręce i pobłogosławił.

P. Co jeszcze uczynił?

O. Dla ochronienia ich niewinności i życia, oświadczył że wolałby być wrzucony w morze z młyńskim kamieniem u szyi, niż zgorszyć małe dziecię i to co uczynimy najmniejszemu z tych maleńkich którzy są jego braćmi, uważać będzie jak gdybyśmy jemu samemu to uczynili.

P. Co następnie obwieścił swoim Apostołom?

O. Następnie Zbawiciel obwieścił swoim Apostołom, że śmierć jego i męka już są bliskiemi; że będzie ukrzyżowany, lecz że w trzy dni późniéj zmartwychwstanie. Krótki czas pozostający mu użył na udzielanie nauk i czynienie świetniejszych niż kiedykolwiek cudów.

P. Jakieto były te cuda?

O. Główniejsze były nawrócenie Zacheusza, i wskrzeszenia Łazarza, zmarłego od czterech dni. Cud ten spełniony został przy samych bramach Jerozolimy w obec wielkiego tłumu żydów.

P. Jakie były onego skutki?

O. Wielka liczba żydów nawróciła się i uwierzyła w Pana naszego; lecz kapłani i Faryzeusze, zazdrośni postanowili śmierć jego.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę unikać wszystkiego coby mogło tylko zgorszyć dzieci.*

LEKCYA X.

ŻYCIE PUBLICZNE PANA NASZEGO.

ROK TRZECI.

P. Ponieważ starszyzna w Jerozolimie postanowiła śmierć Zbawiciela, byłżeto powód dla ludu do nieuznania Go za syna Boga?

O. Chociaż starszyzna w Jerozolimie postanowiła śmierć Zbawiciela, nie byłto jednak powód dla ludu do nieuznania Go za syna Boga. Cuda Jezusa głośniéj przemawiały niż zawiść Synagogi.

P. Czy Zbawiciel pominął co takiego, co było potrzebne do wykazania, że był istotnie Messyaszem?

O. Pan nie pominął nic takiego co było potrzebne do wykazania, że istotnie był Messyaszem. Przyszedł na świat w czasie właściwym, w którym Messyasz był oczekiwany. Urodził się w Betleem, ze krwi Dawida, był uczczony przez królów, według przepowiedni proroków. Od trzydziestu dwóch lat przeszło nic więcéj nie czynił, tylko wydoskonalał w swéj osobie obraz zupełny Chrystusa, swoją nauką, swoją świętobliwością, swojemi cudami, i literalném spełnieniem proroctw go dotyczących.

P. Co jeszcze mu pozostało do uczynienia?

O. Pozostało mu jeszcze spełnienie dowodu jego boskiego posłannictwa.

P. Jakto?

O. Przez śmierć; gdyż stanowczym rysem Messyasza była śmierć jego na krzyżu, nakazana przez Synagogę, wycierpiana z rąk obcych, a po niéj w trzy dni nastąpione Jego zaszczytne Zmartwychwstanie, uwieńczone Wniebowstąpieniem.

P. Zbawiciel czy był przerażony zamiarami Synagogi?

O. Zbawiciel nie był przerażony zamiarami Synagogi; chciał nawet okazać swoim nieprzyjaciołom, że jeśli się oddał w ich ręce, to dlatego że tak chciał.

P. By to dokonać co uczynił?

O. Postanowił ukazać się publicznie w Jeruzalem, jadąc na oślątku z matką swoją; gdyż prorok Zacharyasz przepowiedział, że Messyasz w tym sposobie wjazd swój odbędzie. Cały lud wyszedł na jego spotkanie z gałązkami oliwnemi w ręku i wołając: *Hosana synowi Dawidowemu! Błogosławiony który idzie w Imie Pańskie.*

P. Co uczynił Zbawiciel wśród swojego tryumfu?

O. Wśród swojego tryumfu Zbawiciel płakał nad Jerozolimą i przepowiedział klęski, jakie się miały wkrótce na nią zwalić. Udał się do świątyni, gdzie głos z Nieba dał się słyszeć, który mówił że Bóg będzie uwielbiony przez Jezusa.

P. Co się zdarzyło gdy był w świątyni?

O. Gdy był w świątyni, biedna wdowa przyłożyła grosz do skarbony, a Zbawiciel powiedział iż ona więcéj włożyła niż bogaci, a to by nas nauczyć jaka jest wartość szczeréj intencyi.

P. Gdzie się udał wyszedłszy z świątyni?

O. Wyszedłszy z świątyni Zbawiciel oddalił się na pochyłość góry Oliwnéj, zkąd obwieścił swoim Apostołom zburzenie Jerozolimy i świątyni; jakoteż koniec świata i okoliczności Ostatecznego Sądu.

P. Co następnie uczynił?

O. Następnie wrócił do Betanii, do Szymona trędowatego, gdzie niewiasta wylała na głowę Jego kosztowny balsam. Ten postępek tak dalece rozjątrzył chciwego Judasza, że powziął zamysł, sprzedania swojego Pana. Poszedł więc dla wyszukania naczelników kapłanów i rzekł do nich: *Co wy mnie dacie? a ja Go wam wydam.* Przyrzekli mu trzydzieści srébrnych. Byłato cena niewolnika. Judasz wrócił do Zbawiciela czyhając na sposobność wydania Go.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *wszystkie moje postępki chcę spełniać z największą czystością chęci.*

LEKCYA XI.

ŻYCIE PUBLICZNE PANA NASZEGO.

ROK TRZECI.

P. Co uczynił Zbawiciel w ostatnich chwilach swoich?

O. W ostatnich chwilach Zbawiciel obchodził Paschę z uczniami swoimi. Około trzeciéj godziny z południa, wysłał dwóch z swoich Apostołów do Jeruzalem, aby przygo-

towali wszystko co było potrzebne do Wielkiéj nocy; rzekł im: *Idźcie do miasta, a gdy napotkacie człowieka ze dzbanem wody, idźcież za nim, a gdy wnijdzie, powiédzcie gospodarzowi domu, iż Nauczyciel mówi: gdzie jest miejsce abym jadł Baranka Wielkanocnego z uczniami memi? a on ukaże wam wieczernik wielki uprzątniony; tamże nam nagotujcie.*

P. Czego nas nauczają te wyrazy?

O. One nauczają nas, że Pan znał przyszłość i że jest panem serc.

P. Co uczynili Apostołowie?

O. Apostołowie uczynili co im Zbawiciel nakazał, i wszystko tak znaleźli jak On przepowiedział. Zbawiciel przybył wieczorem, zasiadł do stołu z uczniami swymi dla zjedzenia Baranka Wielkanocnego. Wówczasto im powiedział: *Zaprawdę powiadam wam, iż jeden z was mię wyda. Synci człowieczy idzie; ale biada temu, przez którego wydany będzie; lepiéjby mu było aby się był nie rodził.* Apostołowie mniemali, że Zbawiciel oddali się do swojego królestwa, i zaczęli z sobą sprzeczkę by wiedzieć którzy z nich zajmą najpiérwsze miejsca.

P. Co wówczas uczynił Zbawiciel?

O. Zbawiciel litował się nad ich słabością i powiedział im, że królestwo do którego się udaje i do którego oni sami się udadzą, nie jest jak królestwa ziemskie; że pokora i czystość serca mogą tylko same do niego doprowadzić. Wówczas wstał od stołu, umył im nogi i rzekł do nich: *Wy mnie nazywacie Nauczycielem i Panem, i dobrze mówicie, bo nim jestem; a przetoż jeślim ja Pan i Nauczyciel umył nogi wasze, tedy i wy powinniście jedni drugim umywać nogi; albo-*

wiem dałem wam przykład abyście, jakom ja wam uczynił, podobnie i wy czynili.

P. Co nastąpiło po umyciu nóg?

O. Po umyciu nóg nastąpiło ustanowienie Najświętszego Sakramentu, przeznaczonego do zastąpienia wszystkich ofiar dawnego prawa.

P. Jak Zbawiciel ustanowił Najświętszy Sakrament?

O. Zbawiciel wziął chléb, pobłogosławił go, rozłamał, i rozdał swoim Apostołom, mówiąc: *Bierzcie i jédzcie, to jest ciało moje, które ma być wydane za was.* Wziął następnie kielich z winem, pobłogosławił i oddał Apostołom, mówiąc: *Weźcie i pijcie z niego wszyscy, tojest krew moja, która za wielu będzie wylana.* Nadał im następnie władzę poświęcania ciała i krwi swojéj mówiąc: *Czyńcie tak na pamiątkę moję.*

P. Co Zbawiciel rzekł do Judasza?

O. Zbawiciel po komunii, zatrwożył się spojrzawszy na Judasza i chcąc mu dać ostatnie uwiadomienie, rzekł do niego: *Co masz czynić, czyń prędzéj.* Judasz pozostał niewzruszony i wyszedł.

P. Co Zbawiciel uczynił po wyjściu Judasza?

O. Po odejściu Judasza Zbawiciel oddał się uniesieniom czułości przy pożegnaniu z Apostołami. Dopełnił nareszcie dziękczynnych modłów po wieczerzy i udał się z uczniami swoimi na górę Oliwną.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę się przygotować z największą starannością do świętéj komunii.*

LEKCYA XII.

MĘKA PANA NASZEGO.

P. Opowiédz nam mękę Pana Naszego.

O. Zbawiciel w towarzystwie jedenastu swoich Apostołów udał się do ogrodu Getsemani. Judasz wiedział że tam Jezus miał zwyczaj udawać się na modlitwę. Zbawiciel rzekł do Apostołów: Pozostańcie tu gdy ja modlić się będę; módlcie się także, abyście w pokusę nie wpadli. Następnie zostawiwszy innych, wziął z sobą Piotra, Jakóba i Jana i rzekł im: Smutna jest dusza moja aż do śmierci; czekajcie tu na mnie i czuwajcie ze mną. I posunąwszy się nieco naprzód, oddalił się od nich na odległość rzutu kamienia, a ukląkłszy, zaczął się modlić: Ojcze, jeźli można oddal odemnie ten kielich męki mojéj, wszakże nie jako ja chcę, ale jako Ty.

Po modlitwie powstał, przyszedł do uczniów, a znalazłszy wszystkich trzech uśpionych. Rzekł do Piotra: Szymonie, ty śpisz, nie mogliście i jednéj godziny czuwać ze mną? Czuwajcież a módlcie się byście nie weszli w pokuszenie; duch wprawdzie ochotny, ale ciało mdłe.

Usunął się po raz drugi i uczynił tę samę modlitwę. Powrócił do uczniów swoich i znalazł ich znowu śpiących; znów się oddalił po raz trzeci i modlił się. Wówczas ogarnęły Go mdłości konania i oblał się potém krwawym, który kroplami zbiegał po Nim na ziemię; i w téj chwili ukazał się mu Anioł z nieba posilając Go. Przystąpił następnie ku uczniom swoim i rzekł im: Śpijcie już i spoczywajcie; oto się

zbliża ten który mnie wyda: powstańcie i pójdźmy na jego spotkanie.

Mówił jeszcze, gdy Judasz przybył otoczony rotą żołnierzy i sług wysłanych przez kapłanów i starszych ludu, jedni uzbrojeni byli kijami, drudzy nieśli latarnie i pochodnie. Wszystko się działo dla spełnienia wyroczni Proroka, który powiedział mówiąc o Messyaszu: *Będą się z nim obchodzić jak z zbrodniarzami i złoczyńcami.* Judasz dał im znak mówiąc: Kogo pocałuję, tenci jest, imajcie go i wiedźcie ostróżnie. A po zbliżeniu się natychmiast przystąpiwszy Judasz ku Jezusowi rzekł: Bądź pozdrowiony Nauczycielu; i pocałował go. A Jezus mu rzekł: Przyjacielu! pocoś przyszedł? Judaszu pocałowaniem wydawasz Syna człowieczego! Potém przystąpiwszy ku gromadzie, rzekł im: Kogo szukacie? Oni mu odpowiedzieli: Jezusa Nazareńskiego. Jezus im powiedział: Jam jest. Natychmiast wszyscy poszli nazad i padli na ziemię. Jezus który ich powalił, dozwolił by się podnieśli i pojmali Go.

Wówczas Szymon-Piotr mając kord, dobył go i uderzył sługę Najwyższego Kapłana i uciął prawe ucho jego. A Jezus odpowiedziawszy rzekł: *Zaniechajcie aż póty: Włóż twój kord w pochwy, albowiem wszyscy którzy miecz biorą, mieczem poginą;* a dotknąwszy się ucha jego uzdrowił go. Wszyscy Apostołowie opuściwszy Go pouciekali. Żydzi uprowadzili Jezusa. Powiedli go naprzód do Anasza, teścia Kaifasza, Najwyższego Kapłana. Ztamtąd powiedli Go do Kaifasza Najwyższego Kapłana, gdzie wszyscy kapłani, pisarze i starsi byli zgromadzeni. Jednak Szymon-Piotr szedł za Jezusem zdaleka i wszedł na dziedziniec Wielkiego Kapłana.

Tedy Kaifasz spytał Jezusa o jego uczniach i jego nauce. Jezus mu odpowiedział: Jam jawnie mówił światu. Pytaj tych którzy słuchali com im mówił, a gdy to wyrzekł: jeden z służebników dał policzek Jezusowi, mówiąc: Jak odpowiadasz Najwyższemu Kapłanowi? Kazali przyjść dwom fałszywym świadkom; lecz świadectwa ich nie były zgodne. Przedniejszy kapłan rzekł więc do Jezusa: Poprzysięgam cię przez Boga żywego, powiédz nam jeśliś ty jest Chrystus syn Boży? Jezus mu odpowiedział: Tak, jestem nim. Wówczas Wielki kapłan rozdarł swoje szaty i rzekł: zbluźnił, cóż nam już więcéj po świadkach. Jak się wam zdaje? a oni odpowiedzieli: Winien jest śmierci. I odszedłszy pozostawili Jezusa pod strażą żołnierzy i służebników, którzy wszelkie zniewagi mu wyrządzali.

I przyszła jedna z służebnic Najwyższego Kapłana, a widząc że się Piotr grzeje przy ognisku, pojrzawszy nań rzekła: I tyś był z Jezusem z Nazaretu? Piotr zaprzał się Go po trzykroć w obec wszystkich. A Pan obejrzawszy się spojrzał na Piotra, a kogut zapiał po raz drugi. Piotr wspomniał na słowo pańskie jako był powiedział: Iż piérwéj niż kur zapieje, trzykroć mnie się zaprzesz. A wyszedłszy z dworu gorzko płakał.

A gdy było rano, weszli w radę wszyscy przedniejsi kapłani i starsi ludu i doktorowie przeciwko Jezusowi, aby Go o śmierć przyprawili. Przywiedli Go do rady swojéj mówiąc: Jeśliś Ty jest Chrystus, powiedz nam: Tak, jestem nim, odpowiedział im. Skazali go więc na śmierć i powiedli do starosty Poncyusza Piłata, dla otrzymania od niego pozwolenia do zamordowania Jezusa. Tedy ujrzawszy Judasz który Go

wydał, iż był skazan, żalem zdjęty odniósł trzydzieści srébrnych kapłanom i starszym, mówiąc: zgrzeszyłem wydawszy krew sprawiedliwą. A oni rzekli: co nam do tego, ty się patrz. A porzuciwszy srebrniki w kościele, odszedł i poszedłszy, obwiesił się. Oni zaś za te pieniądze kupili rolę garncarzową na pogrzeb pielgrzymów. Tedy się wypełniło co jest powiedziano przez Jeremiasza proroka, mówiącego i wzięli 30 srébrnych zapłatę oszacowanego, którego oszacowali z synów Izraelskich. I dali je na rolą garncarzową, jako mi postanowił Pan.

O Boże mój, który jesteś całą moją miłością, teraz dopiéro widzę jak mnie kochałeś; *a na dowód téj miłości, postanawiam miłować Cię z całego mojego serca.*

LEKCYA XIII.

MĘKA PANA NASZEGO.

(DALSZY CIĄG).

P. Opowiédz dalej historyą męki Pańskiéj.

O. Żydzi przybywszy z Jezusem przed dom Piłata, nie chcieli wejść do środka mieszkania pogańskiego w obawie, iż się zmażą bytnością ową i nie będą godnymi święcić paschę. Piłat więc wyszedł do nich na dwór i rzekł: Co za skargę przynosicie przeciw człowiekowi temu? Oni mu odpowiedzieli: By ten nie był złoczyńcą, nie podalibyśmy Go tobie. Rzekł im tedy Piłat: Weźcie Go wy, a według zakonu waszego

osądźcie Go. Rzekli mu tedy żydowie: Nam się nie godzi nikogo zabijać.

Piłat badał więc Jezusa i rzekł do Niego: Tyś jest król Żydowski? Jezus odpowiedział że jest królem, lecz że Jego królestwo nie jest z tego świata. Piłat rzekł do żydów: Żadnéj nie znajduję w tym człowieku winy. Lecz oni zaczęli krzyczeć: On lud podburza. Piłat odezwał się do Zbawiciela: Czy słyszysz o jakie zbrodnie Cię obwiniają? Lecz On nic nie odpowiedział. Piłat dowiedziawszy się, że Jezus był z Galilei, odesłał go do Heroda. Herod bardzo pragnął widziéć Zbawiciela, spodziewając się, iż ten w jego obecności cud jakowy uczyni. Lecz jego próżna ciekawość została zawiedzioną. Pogardził więc Zbawicielem z całym dworem swoim; i kazał oblec go w białą szatę, jako szaleńca, i tak znowu odesłał do Piłata.

Ten rzekł do żydów: Przywiedliście mi tego człowieka jakoby lud zwodzącego; a oto ja się pytając przed wami nie znalazłem w tym człowieku żadnéj winy z tych o któreście Go skarzyli; ani Herod do któregom was z nim odsyłał, nie uznał Go być godnym śmierci: wypuszczę go więc, poprzednio kazawszy osmagać. Jednak w obawie że ten środek nie zdoła ocalić Jezusa, chwycił się innego. Było wówczas zwyczajem, że w święto Paschy gubernator udzielał ludowi uwolnienie jednego więźnia. Otoż znajdował się w więzieniu sławny zbrodzień zwany Barabbasz. Byłto złodziéj, buntownik, morderca. Piłat rzekł do ludu: Którego z dwóch chcecie abym wam uwolnił, Barabbaszę czy Jezusa zwanego Chrystusem? Kapłani wmówili w lud aby prosił za Barabbaszą, a zgubił Jezusa. I dlategoto gdy Piłat powiedział do nich: którego z dwóch chcecie, ażebym wam uwolnił; wszy-

scy razem krzyknęli: Nie chcemy Jezusa, daj nam Barabbaszę. Piłat rzekł im: Cóż tedy chcecie uczynię Jezusowi, którego zowią Chrystusem, królowi żydowskiemu? a oni wołali mówiąc: ukrzyżuj, ukrzyżuj go! a on po trzecie rzekł do nich: Cóż wzdy złego ten uczynił? żadnejem przyczyny śmierci w nim nie nalazł, przeto ukarawszy go wypuszczę; a oni nalegali głosy wielkiemi: żądając aby był ukrzyżowan. Wówczas Piłat kazał przynieść sobie wody i umywając ręce w obec ludu, rzekł: Jestem niewinny krwi tego sprawiedliwego; co do was, zastanówcie się dobrze. Lecz cały lud odpowiedział: Niech krew jego padnie na nas i na dzieci nasze. Wówczas Piłat kazał chłostać Zbawiciela, a żołnierze, zdjąwszy z niego odzież, wdziali mu na ramiona płaszcz purpurowy, koronę czerniową na głowę i w rękę dali mu trzcinę; poczém przystępując do niego i zginając kolana mówili przez szyderstwo: Królu Żydowski pozdrawiamy cię; i mówiąc to, zagłębiali bardziéj czernie w głowę, uderzając silnie trzciną, pluli mu w twarz i dawali policzki.

W tym stanie Piłat kazał stawić przed sobą Zbawiciela i okazując ludowi, rzekł: *Oto człowiek.* Natychmiast arcykapłani zawołali: Ukrzyżuj go! ukrzyżuj go! Jeśli go puścisz, nie jesteś przyjacielem Cezara. Tym wyrazem Piłat pomieszany wydał im Jezusa, by z nim zrobili co chcieli.

Zaledwie został skazany, a żołnierze rzuciwszy się na Jezusa, zdarłszy z niego ów płaszcz purpurowy, wdzieli nań jego własne odzienie, i poprowadzili poza miasto dla ukrzyżowania. Jezus więc wyszedł dźwigając krzyż, szedł na Kalwaryą. Wkrótce uległ pod ciężarem. Zatrzymali obcego imieniem Szymona Cyrenejczyka i przymusili aby pomógł nieść krzyż Jezusowi. Zbawiciel był otoczony tłumem ludu

i niewiast które płakały: Odwrócił się więc i rzekł do nich: Córy Jerozolimskie, nie płaczcie nademną, ale raczéj same nad sobą i nad dziećmi waszemi. Przybywszy na Kalwaryą ukrzyżowali go i obu złoczyńców po jednemu z każdéj jego strony. Zaledwie Zbawiciel został wzniesiony na krzyżu, błagał o łaskę dla swoich katów. Ojcze, rzekł on, odpuść im, bo oni nie wiedzą co czynią.

Żołnierze podzielili się jego odzieniem, a o suknię losowali. Żydzi bluźnili mówiąc: Jeśli on jest królem żydowskim, niech zstąpi z krzyża, a my uwierzymy w niego. Gdyby Zbawiciel zszedł z krzyża, nie byłby był Messyaszem, albowiem prorocy obwieścili że Messyasz umrze na krzyżu. Zbawiciel nawrócił dobrego łotra. Następnie spostrzegł swoją świętą Matkę z uczniem ukochanym, rzekł do Najświętszéj Panny: Niewiasto oto syn twój; a do Jana: Oto matka twoja. Marya przysposobiła Jana za syna swojego, a w jego osobie wszystkich chrześcian.

Wówczas pomroka zaległa całą ziemię i słońce zaciemniało. Zbawiciel zawołał donośnym głosem: Boże mój! Boże mój! czemuś mnie opuścił. Następnie rzekł: Pragnę. Było tam naczynie napełnione octem. W téjże chwili jeden z żołnierzy pobiegł po gąbkę, umaczał ją w occie a przywiązawszy przy końcu trzciny, podał mu by się napił. Było-to dla spełnienia proroctwa Dawida: *W pragnieniu mojém, napoili mnie octem.*

Jezus napiwszy się octu, rzekł: *Wykonało się*, a upewniwszy się że nic nie brakuje, ani do jego ofiary, ani téż do ziszczenia wszystkich proroctw, ani dla jego miłości ku ludziom, zawołał donośnym głosem: Ojcze! w ręce twoje po-

lecam ducha mojego i wyrzekłszy te wyrazy i skłoniwszy głowę, ducha oddał i skonał. (Łuk. 23-46).

O Boże mój, który jesteś całą miłością, płacząc u stóp krzyża twojego ponawiam z całego serca mojego postanowienie *miłowania Cię nad wszystko*, *a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Twojéj.*

LEKCYA XIV.

POGRZEB I ZMARTWYCHWSTANIE PANA NASZEGO.

P. Jakie cuda się działy podczas śmierci Zbawiciela?

O. W chwili gdy Zbawiciel skonał, ciemności zalegające całą ziemię zniknęły. Zasłona świątyni przedarła się w całéj swojéj długości, ziemia się trzęsła, skały rozpadały się, groby roztworzyły się i zmarli zmartwychwstali.

P. Jaki skutek wywarły owe cuda?

O. Setnik pilnujący Zbawiciela nawrócił się mówiąc: *Prawdziwie ten człowiek był Synem Bożym.* Żołnierze którzy go ukrzyżowali, zawołali z kolei: *Prawdziwie ten człowiek był Synem Bożym.* Nakoniec mnóstwo innych osób, świadków tylu cudów, nawróciło się uderzając w piersi.

P. Co zrobili naczelnicy Synagogi?

O. Naczelnicy Synagogi udali się do Piłata z prośbą, aby kazał połamać golenie trzem ukrzyżowanym. Piłat wysłał żołnierzy, aby to zrobili, o co się żydzi domagali.

P. Co zrobili żołnierze?

O. Żołnierze połamali golenie obu złodziei; lecz widząc że Jezus już umarł, nie połamali mu goleni. Jeden z żołnie-

rzy otworzył bok Jego włócznią, a natychmiast wyszła krew i woda.

P. Co wtém uważasz?

O. Uważam, że wszystko było boskie w tych wypadkach. Jakkolwiek Zbawiciel już umarł, żołnierze jednak mogli mu połamać golenie, lecz trzeba było, aby się pismo spełniło. Bóg albowiem powiedział, mówiąc o baranku paschalnym: *Kości nie złamiecie z niego.* A figura ta musiała się spełnić w Zbawicielu, prawdziwym Baranku paschalnym. Nawet byłoto przeciw rozkazowi a przynajmniéj bez rozkazu oficerów, że jeden z żołnierzy otworzył bok Jezusa włócznią swoją; lecz i tu potrzeba było, aby się inna przepowiednia spełniła: *Ujrzą kogo przebodli.*

P. Którzyto byli co pogrzebali Zbawiciela?

O. Ci którzy pogrzebali Zbawiciela byli: Józef z Arymatei i Nikodem. Obwinęli oni go w prześcieradło z wonnościami; złożyli w grobie całkiem nowym wykutym w skale, w którym nikt jeszcze nie był złożony; potém zatoczywszy ogromny kamień, zaparli nim wejście i oddalili się.

P. Jakie ostróżności przedsięwzięli naczelnicy synagogi?

O. Otrzymali od Piłata straż, którą postawili przy grobie; opieczętowali kamień zapierający wejście pieczęcią publiczną; lecz to wszystko tylko posłużyło do wykazania ich niedołężności i oczywistości zmartwychwstania Pana naszego.

P. Kiedy zmartwychwstał?

O. Zmartwychwstał z rana trzeciego dnia. Wkrótce potém Marya Magdalena i inne święte niewiasty, przyniosły wonne maście i przybyły do grobu. Weszły w niego, lecz nie znalazły już Zbawiciela.

P. Komu najpierwéj pokazał się Zbawiciel?

O. Zbawiciel najpierwéj pokazał się Maryi Magdalenie, a następnie innym niewiastom i powiedział im, aby doniosły o Jego zmartwychwstaniu Piotrowi i jego uczniom.

P. Co straże uczyniły?

O. Straże z swéj strony pospieszyły donieść naczelnikom synagogi wszystko co się wydarzyło. Natychmiast arcy kapłan i starszyzna zgromadzili się i dali wielką summę pieniędzy, mówiąc im: Powiadajcie, iż uczniowie jego nocą przyszedłszy, wzięli go potajemnie gdyście spali.

P. Coto było wszystko?

O. To wszystko było tylko najbrudniejszą baśnią dla oszukania ludu; albowiem sami naczelnicy synagogi nie wierzyli jéj i prześladowali i mordowali Apostołów, nie dlatego iżby unieśli ciało swojego nauczyciela z grobu lub że fałszywie ogłaszali Jego zmartwychwstanie, lecz że to ogłaszali wbrew ich zakazowi.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę być przytomnym mszy świętéj, jakbym był przytomny na górze Kalwaryi przy śmierci Pana naszego.*

LEKCYA XV.

UWIELBIONE ŻYCIE PANA NASZEGO.

P. Jak Pan nasz dowiódł żydom swojego zmartwychwstania?

O. Pan dowiódł żydom swojego zmartwychwstania, usunieniem ciała swojego z ich rąk. Żydzi byli panami grobu

Pana naszego. Obowiązkiem ich więc było trzeciego dnia to ciało przedstawić, lub powinni byli uznać iż zmartwychwstał.

P. Dlaczego Zbawiciel nie ukazał się żydom po swojém zmartwychwstaniu?

O. Zbawiciel nie ukazał się żydom po zmartwychwstaniu: 1, ponieważ byłato łaska, któréj nie był im obowiązany uczynić; 2, ponieważ oni, mówi święty Chryzostom, byliby nadużyli téj łaski jak tylu innych.

P. Co każe tak wierzyć?

O. Ich postępowanie tak każe wierzyć; oni się nie nawrócili ani na widok Łazarza wskrzeszonego, ani na widok cudów dokonanych przez Apostołów dla udowodnienia zmartwychwstania ich nauczyciela; przeciwnie stali się złośliwszymi. Nie na dowodach im zbywało, ale na dobréj woli.

P. Jak Zbawiciel udowodnił zwoje zmartwychwstanie uczniom swoim?

O. Zbawiciel udowodnił swoje zmartwychwstanie uczniom swoim przez ukazanie się im, przemawiając do nich, jedząc z nimi, i pozwalając się im dotykać.

P. Czy wielokrotnie ukazał się im po swojém zmartwychwstaniu?

O. Zbawiciel ukazywał się im wielokrotnie po swojém zmartwychwstaniu. Naprzód świętemu Piotrowi, potém świętemu Jakóbowi, następnie dwóm uczniom idącym do Emaus i Apostołom zgromadzonym; nakoniec przeszło pięciuset uczniom od razu.

P. Apostołowie czy z łatwością wierzyli w zmartwychwstanie Zbawiciela?

O. Apostołowie nie z łatwością uwierzyli w zmartwychwstanie Zbawiciela; Święty Tomasz tak dalece, iż powiedział: jeśli nie ujrzę w ręku jego przebicia gwoździ i nie włożę palców moich na miejsce gwoździ do ran a ręki w bok jego, póty nie uwierzę. W ośm dni po zmartwychwstaniu, gdy uczniowie byli wszyscy zgromadzeni, Zbawiciel się ukazał i rzekł do Tomasza: *Sciągnij sam palec twój i oglądaj ręce moje, i włóż rękę twą w bok mój, a nie bądź niewiernym ale wiernym.* Tomasz zawołał: *Pan mój i Bóg mój!*

P. Czém się zajmował Zbawiciel przez dni czterdzieści, które spędził na ziemi po swojém zmartwychwstaniu?

O. Zbawiciel zajmował się przez dni czterdzieści, które spędził na ziemi po swojém zmartwychwstaniu, zupełném przekonaniem swoich Apostołów że istotnie zmartwychwstał, dokładném objaśnieniem im swojéj nauki. Chciał on nas nauczyć jak żyć powinniśmy, kiedyśmy zmartwychwstali z grzechu do łaski.

P. Dlaczego Zbawiciel z taką starannością usiłował udowodnić swoje zmartwychwstanie?

O. Zbawiciel usiłował z taką starannością udowodnić swoje zmartwychwstanie; albowiem ten cud jest podstawą całéj religii.

P. Co to jest cud?

O. Cud jestto wypadek przeciwny prawom natury, a który tylko sam Bóg dokonać może. Naprzykład, przywrócić mowę, lub tylko za prostém dotknięciem wzrok z urodzenia niewidomemu, życie umarłym.

P. Bóg czy może czynić cuda?

O. Jestto samo co pytać czy Bóg może zawiesić prawa, które ustanowił. Odpowiadać na to, byłoby, mówi jeden

bezbożnik, zbyt wiele zaszczytu dla tego, któryby twierdził że Bóg nie może czynić cudów, dostateczną byłoby odpowiedzią zamknąć takiego do czubków.

P. Bóg czy czynił cuda na korzyść religii chrześciańskiéj.

O. Tak, czynił cuda na korzyść religii chrześciańskiéj i jesteśmy więcéj o nich zapewnieni, niż o wypadkach najsłynniejszych w starożytności, o których nikt nie wątpi, jak naprzykład o istnieniu Alexandra i Cezara. Miliony męczenników poniosło śmierć dla poświadczenia prawdziwości cudów Pana naszego i Apostołów.

P. Czy cuda dowodzą prawdziwości religii?

O. Tak, cuda dowodzą prawdziwości religii. Bóg sam może czynić cuda, a Bóg będąc samą prawdą, nie może czynić cudów dla uprawnienia kłamstwa; przeto religia chrześciańska, na korzyść któréj Bóg tyle cudów wykonał, jest sama tylko prawdziwą religią; i aby zostać zbawionym, trzeba w nią wierzyć i wykonywać.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *unikać chcę wszelkich złych towarzystw.*

LEKCYA XVI.

PAN NASZ ZBAWICIEL ŚWIATA.

P. Dlaczego Messyasz powinien był przyjść na ziemię?

O. Podług proroków, Messyasz powinien był przyjść na ziemię dla zgładzenia grzechów świata.

P. Jakto?

O. To jest: 1, dla zgładzenia grzechu; 2, dla naprawienia skutków onego; 3, dla nastręczenia środków niepopełnienia go i osiągnienia szczęścia wiecznego.

P. Czy Pan nasz zgładził grzech względem Boga?

O. Tak, Pan nasz zgładził grzech względem Boga: grzesząc, człowiek powstał przeciw Bogu, a Pan nasz uniżył się przed Bogiem aż do wyniszczenia. Grzesząc człowiek obraził sprawiedliwość nieskończoną. Pan nasz wycierpiał wszystko co człowiek wycierpieć może, i to w posób nieskończonéj zasługi, albowiem jest Bogiem i człowiekiem.

P. Czy Pan nasz naprawił następstwa grzechu?

O. Tak, pan nasz naprawił następstwa grzechu?

P. Jakież one są?

O. Piérwsze następstwo grzechu względem człowieka, jest niewiadomość. Przed grzechem człowiek znał Boga, znał siebie samego, znał stworzenia jak znać one był powinien; grzesząc utracił on powiększéj części te kosztowne wiadomości. Ztądto powstało bałwochwalstwo i wszystkie błędy, jakie się tylko okazały na ziemi. W osobie Pana naszego, człowiek odzyskał te wszystkie wiadomości.

P. Objaśnij tę odpowiedź.

O. Tojest że Pan nasz jako człowiek posiadał wszystkie wiadomości piérwszego Adama, a nawet i rozleglejsze.

P. Jakie jest drugie następstwo grzechu?

O. Drugie następstwo grzechu jest pożądliwość, czyli pociąg do złego i nieporządna miłość nas samych i stworzeń. Przed grzechem człowiek kochał to wszystko co powinien

był kochać i nic jako to co powinien był kochać. Grzech sprawił zamieszanie we wszystkich jego uczuciach.

P. Pan nasz czy naprawił to drugie następstwo grzechu?

O. Pan nasz naprawił to drugie następstwo grzechu; tojest że o tyle jako człowiek, był zupełnie wolnym od pożądliwości.

P. Jakie jest trzecie następstwo grzechu?

O. Trzeciém następstwem grzechu jest śmierć, choroby, wszystkie nieszczęścia doczesne. Przedstawiony w osobie Pana naszego, człowiek był od nich wolny.

P. Jak to?

O. Tojest że Pan nasz dźwigając nasze słabości i śmierć wycierpiawszy, został o tyle jako człowiek, nieśmiertelnym, wolnym od cierpień, uwielbionym, tryumfującym przez całą wieczność.

P. Pan nasz czy zgładził grzech względem Boga i względem człowieka razem?

O. Tak, Pan nasz zgładził grzech względem Boga i względem człowieka razem, ponieważ Bóg i człowiek, rozdzieleni przez grzech, połączyli się w osobie Pana naszego najściślejszym sposobem.

P. Pan nasz czy zgładził grzech co do stworzeń?

O. Pan nasz zgładził grzech co do stworzeń. Grzesząc człowiek odwrócił wszystkie stworzenia od ich końca, aby służyły nieprawości. W osobie Pana naszego, wszystkie stworzenia znów przywiedzione zostały do końca swojego, albowiem Pan nasz wszystkim kazał służyć na chwałę Boga.

P. Pan nasz czy nam nastręczył środki niepopełniania już grzechu i osiągnięcia szczęścia wiecznego?

O. Tak, Pan nasz nastręczył nam środki niepopełniania już grzechu i osiągnienia szczęścia wiecznego, jak tego dowodem przykład świętych we wszystkich czasach, państwach i krajach.

P. Jak możemy korzystać z środków zbawienia, które Zbawiciel nam nastręczył i mieć udział w dobrodziejstwie odkupienia?

O. Warunkiem do korzystania z środków zbawienia, które Zbawiciel nam nastręczył, i mienia udziału w dobrodziejstwie odkupienia, jest nasze z nim się połączenie.

P. Wytłumacz to?

O. Nasze zjednoczenie z piérwszym Adamem uczyniło nas winnymi i nieszczęśliwymi, a nasze połączenie z Panem naszym, który jest drugim Adamem, uczyni nas sprawiedliwymi i szczęśliwymi.

P. Czy możemy w zupełności używać téj sprawiedliwości i tego szczęścia przez czas naszego pobytu na ziemi?

O. Nie możemy używać w zupełności téj sprawiedliwości i tego szczęścia przez czas pobytu naszego na ziemi, albowiem tylko jedynie Odkupienie Pana naszego wyda wszystkie swoje owoce.

P. Jaki wniosek z tego wszystkiego uczynić należy?

O. Z tego wszystkiego ten wniosek uczynić należy: 1, że Pan nasz wszystko uczynił co Messyasz powinien był uczynić, tojest zmazać grzechy świata; 2, że powinniśmy wszelkie usiłowania zwrócić dla połączenia się z nowym Adàmem, byśmy się stali sprawiedliwymi i szczęśliwymi przez nasze połączenie z piérwszym Adamem.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę wszystkie moje postępki wykonywać w połączeniu z Panem naszym.*

LEKCYA XVII.

PAN NASZ NOWY ADAM.

P. Jaki jest cel naszego zjednoczenia z Panem naszym nowym Adamem?

O. Cel naszego połączenia z Panem naszym nowym Adamem, jest wyzwolenie od złego, szczęście nasze i chwała Boża w doczesności i w wieczności.

P. Jak się dzieje to połączenie?

O. To połączenie dzieje się przez wiarę, miłość i nadzieję, a nadewszystko przez świętą Kommunią: połączenie nasze z Panem naszym jest celem całej religii.

P. Dlaczego te trzy rodzaje połączenia są potrzebne?

O. Te trzy rodzaje połączenia są potrzebne; albowiem Pan nasz powiedział: *Kto nie wierzy będzie potępion. Kto nie miłuje trwa w śmierci. Jeślibyście nie jedli ciała Syna człowieczego i nie pili krwie jego, nie będziecie mieli żywota w sobie.*

P. Jak umysł nas połącza się z drugim Adamem?

O. Umysł nasz połącza się z drugim Adamem przez wiarę.

P. Coto jest wiara?

O. Wiara jestto cnota nadprzyrodzona, przez którą wierzymy niezachwianie w to wszystko co Bóg objawił swojemu

Kościołowi, albowiem ten jest samą prawdą. Ten kto wierzy, poddaje swój umysł, połącza go z umysłem Pana naszego i wyzwala się z ciemnoty.

P. Wiara w Jezusa-Chrystusa jestże rozsądną?

O. Tak, wiara nasza w Jezusa-Chrystusa jest rozsądną; albowiem wspiéra się na trwałéj podstawie. Tą podstawą jest słowo Boże stwierdzone cudami niezaprzeczonemi, przypieczętowanemi krwią wielu milionów męczenników, przyjęte przez cały świat od początku wieków.

P. Jakie są główniejsze cechy Wiary?

O. Główniejszemi cechami Wiary są: 1, powszechność, tojest: że Wiara nasza powinna się rozciągać do wszystkich prawd objawionych od Boga i nauczonych przez Kościół; 2, prostota, tojest: że powinniśmy wierzyć bez rozumowania, bez roztrząsania; gdy Bóg mówił, rozum nasz winien milczéć i poddać się.

P. Jakie są korzyści Wiary?

O. Korzyści Wiary są: 1, połącza nas z nowym Adamem i czyni uczęstnikami Jego odkupienia; 2, rozprasza pomrokę i niewiadomości, w jakich grzech piérwszego Adama nas pogrążył; 3 wylecza umysł nasz z pychy.

P. Co jest przedmiotem Wiary?

O. Przedmiotem Wiary są wszystkie prawdy objawione od Boga i określone przez Kościół. Pomiędzy temi prawdami są takie co przewyższają nasz rozum, a których pojąć i zrozumieć nie możemy; zowią się one tajemnicami.

P. Dlaczego rozsądną jest rzeczą wierzyć tajemnicom?

O. Rozsądną jest rzeczą wierzyć tajemnicom: 1, albowiem sam nasz rozum nakazuje nam przypuszczenie mnóstwa

prawd których nie pojmuje, a jednak istnienie ich jest dla niego niezaprzeczone; 2, albowiem gdyby nie było tajemnic w Religii, nie pochodziłaby ona od Boga, i byłaby fałszywą.

P. Jakie są główniejsze korzyści tajemnic Religii?

O. Oto główniejsze korzyści tajemnic Religii: 1, Są wędzidłem dla ciekawości naszego umysłu i czynią nietykalnemi prawdy będące podstawą Religii i społeczeństwa; 2, są one zasadą wszelkich cnót; niéma ani jednéj któraby nie wzbudzała wdzięczności ku Bogu, miłości ku braciom naszym i świętobliwości ku nam samym.

P. Jakie są grzechy przeciwne Wierze?

O. Grzechy przeciwne Wierze, tojest przeszkadzające lub rozrywające połączenie umysłu naszego z drugim Adamem, są: niedowiarstwo, odstępstwo, kacerstwo, wątpliwość dobrowolna i ciemnota.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chę często czynić akty wiary.*

LEKCYA XVIII.

POŁĄCZENIE UMYSŁU NASZEGO Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ WIARĘ.

PIÉRWSZY I DRUGI ARTYKUŁ SKŁADU APOSTOLSKIEGO WIARY.

P. Gdzie są zawarte prawdy będące przedmiotem Wiary naszéj.

O. Prawdy będące przedmiotem Wiary naszéj są zawarte w skróceniu w Składzie Apostolskim Wiary. Przed rozej-

ściem się dla głoszenia Ewangielii, Apostołowie zrobili skrót nauki ich Nauczyciela, aby wszyscy chrześcianie mieli jednę i tę samę wiarę, i aby się nauczyli naprzód najważniejszych prawd Religii. Skrócenie to zowie się Składem Apostolskim.

P. Czego nas naucza skład wiary Apostolski?

O. Skład Apostolski wiary, naucza nas w skróceniu wszystkiego co powinniśmy wierzyć o Bogu, człowieku i świecie.

P. Co powinniśmy wierzyć o Bogu?

O. Powinniśmy wierzyć że Bóg jest, że jest tylko jeden, że jest Bóg jeden w trzech osobach, z których każda jest Bogiem, lecz które razem są tylko jednym Bogiem, ponieważ mają tęż samę naturę.

P. Co powinniśmy jeszcze wierzyć?

O. Winniśmy jeszcze wierzyć: że Ojciec rodzi Syna sobie równego od wieków; że Syn stał się człowiekiem dla odkupienia nas; że w Synu, który stał się człowiekiem, nazywanym Jezusem-Chrystusem, są dwie natury, natura boska i natura ludzka; a w skutku tego dwie wole, wola boska i wola ludzka; lecz jedna tylko osoba, osoba boska; nakoniec winniśmy wierzyć, że Duch-Święty równy we wszystkiém Ojcu i Synowi, pochodzi od jednego i od drugiego.

P. Co winniśmy wierzyć o człowieku?

O. Winniśmy wierzyć o człowieku: że był stworzony od Boga, że ma duszę duchową, wolną, nieśmiertelną; że zgrzeszył, że był odkupiony; że kiedyś zmartwychwstanie, aby był sądzony i otrzymał według spraw swoich szczęście lub nieszczęście wieczne.

P. Co winniśmy wierzyć o świecie?

O. Winniśmy wierzyć o świecie: że był stworzony, że Opatrzność go utrzymuje i nim rządzi, i że koniec mieć będzie.

P. Ile jest części w Składzie Apostolskim?

O. Trzy są części w Składzie Apostolskim: *piérwsza* dotycze Boga Ojca, jestto dzieło stworzenia; *druga* dotycze Syna Bożego, jestto dzieło odkupienia; *trzecia* dotycze Ducha Świętego, jestto dzieło poświęcenia. Trzy te części dzielą się na dwanaście artykułów.

P. Który jest piérwszy?

O. Oto jest piérwszy artykuł Składu Apostolskiego: *Wierzę w Boga Ojca Wszechmogącego, stworzyciela Nieba i Ziemi.*

P. Jak się to rozumie *Wierzę w Boga?*

O. *Wierzę w Boga* rozumie się, że uznaję za prawdziwe, za pewne, za wyższe nad wszelką wątpliwość istnienie jednego Boga, Jego dobroć, Jego mądrość, Jego prawdę i Jego wszystkie doskonałości, albowiem nam one objawił. Co większa, powierzam się Jemu zupełnie i całkowicie.

P. Dlaczego nadajemy Bogu nazwę *Ojca?*

O. Nadajemy Bogu nazwę *Ojca*: 1, ponieważ od wieków rodzi syna swojego i że jest początkiem wszystkiego co istnieje; 2, ponieważ nas stworzył; 3, ponieważ nas przysposobił w Panu naszym za dzieci swoje.

P. Dlaczego nazywamy Go *Wszechmogącym?*

O. Nazywamy Go *Wszechmogącym* ponieważ nie masz nic niepodobnego dla Boga. Ta piérwsza prawda rodzi w nas ufność, pokorę i wdzięczność.

P. Dlaczego mówimy *Stworzyciela Nieba i Ziemi*?

O. Mówimy *Stworzyciela Nieba i Ziemi*, ponieważ Bóg jest początkiem wszystkiego; albo mówimy że Ojciec stworzył niebo i ziemię, to trzeba rozumieć, że dzieło stworzenia jest wspólne trzem osobom świętéj i nierozdzielnéj Trójcy.

P. Który jest drugi artykuł Składu Apostolskiego?

O. Oto jest drugi artykuł Składu Apostolskiego: *I w Jezusa Chrystusa, Syna jego jedynego, Pana naszego.*

P. Co znaczy imie *Jezus?*

O. Imie *Jezus* znaczy Zbawiciel, ponieważ Syn Boga, stawszy się człowiekiem, zbawił nas od grzechu i śmierci wiecznéj.

P. Co znaczy wyraz *Chrystus?*

O. Wyraz *Chrystus* znaczy pomazańca czyli poświęconego. Pan nasz nazywany jest *Chrystus*, ponieważ u Hebrajczyków poświęcano przez namaszczenie święte na Kapłanów, Królów i Proroków, i że Pan nasz jest Królem, Kapłanem i Prorokiem. Namaszczenie przez które Pan nasz był poświęcony nie jest jakiémkolwiek uczęstnictwem łaski bożéj, lecz jest pełnością Bóstwa które mieszka w Nim.

P. Co znaczą te wyrazy: *Syna jego jedynego, Pana naszego?*

O. Te wyrazy *Syna jego jedynego*, *Pana naszego*, znaczą: 1, że Pan nasz jest jedynym Synem Boga przez naturę: my zaś jesteśmy tylko przez przysposobienie; 2, że Pan nasz Jezus-Chrystus jest *Panem naszym* czyli Mistrzem, ponieważ nas stworzył i ponieważ nas odkupił.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *słuchać będę z uwagą nauk Katechizmu.*

LEKCYA XIX.

POŁĄCZENIE UMYSŁU NASZEGO Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ WIARĘ.

TRZECI, CZWARTY I PIĄTY ARTYKUŁY SKŁADU APOSTOLSKIEGO.

P. Który jest trzeci artykuł Składu Apostolskiego?

O. Oto jest trzeci artykuł Składu Apostolskiego: *Który się począł z Ducha Świętego, narodził się z Maryi Panny.* Ten artykuł naucza nas, że Jezus-Chrystus, jedyny Syn Boga od wieków, stał się w czasie Synem Maryi.

P. Jak się zowie tajemnica, w któréj Syn Boga staje się człowiekiem?

O. Tajemnica, w któréj Syn Boga staje się człowiekiem, zowie się Wcieleniem. Ciało Pana naszego było utworzone z najczystszéj krwi Maryi Panny, przez działanie Ducha Świętego, a Marya zachowała dziewictwo wieczne i nienaruszone.

P. Który jest czwarty artykuł Składu Apostolskiego?

O. Oto jest czwarty artykuł Składu Apostolskiego wiary: *Umęczony pod Pontskim Piłatem, ukrzyżowan, umarł i pogrzebion.* Dla nader słusznych powodów Apostołowie wymienili gubernatora rzymskiego, który skazał Zbawiciela na śmierć.

P. Któreżto są?

O. Piérwszy dla dania dowodu swojéj szczerości. Gdyby to jemu niesłusznie przyznali, byliby nastręczyli całemu światu sposobność przekonania ich o kłamstwo; dla dopięcia tego

dostateczną byłoby rzeczą wykazać że Poncyusz Piłat, gubernator Judei, nie skazał na śmierć żadnego człowieka imieniem Jezus z Nazaretu.

P. Jaki jest drugi?

O. Drugi jest, dla dania całemu światu niezawodności śmierci Zbawiciela, przez wskazanie środków do otrzymania tego dowodu; gdyż Piłat przesłał cesarzowi Tyberyuszowi opis życia i śmierci Pana naszego, a to opisanie było zachowane w archiwach cesarstwa.

P. Jak to wiemy.

O. 1. Wiemy że Pan nasz był skazany na śmierć pod panowaniem Tyberyusza, wówczas gdy Poncyusz Piłat rządził Judeą, z świadectwa Tacyta historyka pogańskiego; z świadectwa świętego Justyna męczennika, który żył w sto lat późniéj; Tertuliana, Euzebiusza i innych Autorów.

P. Za kogo Pan nasz umarł?

O. Pan nasz umarł za wszystkich ludzi bez wyjątku; On im wszystkim bez wyjątku wysłużył łaski potrzebne do dostąpienia zbawienia; lecz aby mieć udział w tych łaskach, należy się nam połączyć z nowym Adamem.

P. Jak brzmi piąty artykuł Składu Apostolskiego wiary?

O. Piąty artykuł Składu Apostolskiego wiary brzmi w tych wyrazach: *Zstąpił do piekieł, trzeciego dnia zmartwychwstał.* Pan nasz poniósłszy śmierć za wszystkich ludzi, chciał dać uczuć wszystkim skutki swojego odkupienia; i dlatego zstąpił do piekieł. Bo chociaż przez ten czas dusza Zbawiciela była rzeczywiście oddzieloną od Jego ciała, to bóstwo jednak nigdy nie było oddzielone ani od ciała ani od duszy.

P. Co rozumiesz przez piekła?

O. Wyraz piekło ma wiele znaczeń: 1, oznacza on czarne i ciemne więzienie, gdzie dusze potępionych są męczone dzień i noc z czartami ogniem nigdy nieugaszonym; 2, oznacza czyściec; 3 miejsce w którém przebywały dusze świętych przed przyjściem Pana naszego.

P. Jak się zowie to ostatnie miejsce?

O. To miejsce pospolicie zowie się otchłanią, a Pismo one nazywa *łonem Abrahama.* Tamto znajdowały się dusze które Pan nasz odwiedził, dla nauczenia Ewangielii, a póżniéj wprowadził z sobą do Nieba.

P. Co uważasz co do Zmartwychwstania Pana naszego?

O. Uważam co do Zmartwychwstania Pana naszego, że się odróżnia od zmartwychwstania innych zmarłych: 1 wtém, że Pan nasz zmartwychwstał własną mocą; 2, że raz zmartwychwstawszy już nie podlegał śmierci, jak ci którzy byli zmartwychwstali piérwéj; 3, że jest przyczyną i zasadą zmartwychwstania ludzi.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nigdy wstydzić się nie będę mojéj Religii.*

LEKCYA XX.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ WIARĘ.

CZYŚCIEC.

P. Co to jest Czyściec?

O. Czyściec jest miejsce albo stan w którém dusze sprawiedliwych, z szedłszy z tego świata niezupełnie jeszcze za-

dość uczyniwszy sprawiedliwości boskiéj za grzechy swoje, dokonywają swoje oczyszczenie piérwéj nim przypuszczone zostaną do Nieba.

P. Co wierzyć powinniśmy o Czyscu?

O. Winniśmy wierzyć o Czyscu: 1, że jest czyściec; 2, że dusze w nim cierpią; że Święta Ofiara mszy, modlitwy i dobre uczynki żyjących mogą im pomódz.

P. Jaki dowód mamy że jest Czyściec?

O. Mamy wiele dowodów że Czyściec istnieje. Piérwszy jest wyjęty z Starego Testamentu. Jest bowiem napisano, że Judasz Machabeusz wysłał summę pieniędzy do Jeruzalem, aby się modlono za żołnierzy poległych na polu bitwy, aby byli uwolnieni od grzechów swoich. *Bo*, przydaje pismo święte, *zbawienna jestto myśl modlić się za umarłych*.

P. Jaki jest drugi dowód Czysca?

O. Drugi dowód Czysca jest wyjęty z Nowego Testamentu. Tu Pan nasz mówi w Ewangielii: *że grzech przeciw Duchowi Swiętemu ani tu ani w przyszłém życiu nie będzie odpuszczony*. Są więc grzechy, które są odpuszczane na drugim świecie, w miejscu które nie jest ani Niebem ani Piekłem, a które my zowiemy Czyscem.

P. Jaki jest trzeci?

O. Trzecim dowodem bytności Czysca, jest podanie Kościoła katolickiego. Od Apostołów nie zaprzestał modlić się i składać świętéj ofiary za zmarłe dzieci swoje. Tertulian, święty Augustyn i wszyscy inni ojcowie Kościoła świadczą o tym zwyczaju; mówią że pochodzi od Apostołów, a tém samém od Pana naszego Jezusa-Chrystusa.

P. Jaki jest czwarty?

O. Czwarty dowód Czysca jest podanie starożytnych sekt odłączonych od Kościoła. Owe sekty rozpostarte na Wschodzie zachowują dotąd zwyczaj modlenia się za zmarłych. A takowego nie przejęły od Kościoła po swojém oddzieleniu się; otrzymały go więc od Apostołów i Pana naszego.

P. Jaki jest piąty?

O. Piątym dowodem Czysca, jest nawet podanie pogańskie. Widzimy w ich historyi, że oni składali ofiary za zmarłych, że się za nich modlili, zwyczaj ten jest nawet u dzikich.

P. Jakie powody mamy modlić się za umarłych?

O. Mamy cztery główne powody modlić się za zmarłych: 1, chwałę Boga, któremu przyczyniamy wielbicieli doskonałych, przyczyniając się do wejścia w Niebo dusz z Czysca; 2, miłość; zmarli do nas należą, ponieważ są braćmi naszymi w Jezusie Chrystusie; naszymi krewnymi, bliźniemi i naszymi przyjaciołmi według ciała; 3, sprawiedliwość; bo może pomiędzy niemi się znajdują tacy, którzy cierpią z naszéj przyczyny; 4, nasz interes osobisty, bo gdy owe dusze zostaną wyzwolone przez nasze modły, wstawiać się będą za nas do Boga, i pomogą nam kiedyś samym wyjść z Czysca.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę odmawiać codziennie modlitwę za dusze w Czyscu.*

LEKCYA XXI.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ WIARĘ.

SZÓSTY I SIÓDMY ARTYKUŁY SKŁADU APOSTOLSKIEGO WIARY.

P. Powtórz szósty artykuł Składu Apostolskiego wiary.

O. *Wstąpił na Niebiosa, siedzi na prawicy Boga Ojca Wszechmogącego.* Ten artykuł naucza nas, że Pan nasz wstąpił w Niebo jako człowiek z duszą i z ciałem; bo jako Bóg nigdy tam nie przestał być; albowiem przez bóstwo swoje jest wszędzie i zapełnia wszystkie miejsca.

P. Co znaczą te wyrazy: *Siedzi na prawicy Boga Ojca Wszechmogącego?*

O. Te wyrazy: *Siedzi na prawicy Boga Ojca Wszechmogącego*, znaczą że Pan nasz jest w Niebie jako w miejscu swojego spoczynku, i że jest w téj saméj chwale jak Ojciec Wszechmogący i Duch święty.

P. Dlaczego te wyrazy, *na prawicy Ojca Wszechmogącego?*

O. Ponieważ zwyczajem jest pomiędzy ludźmi dawać prawą stronę temu, którego uszanować chcemy, mówi się przeto że Jezus-Chrystus siedzi na prawicy Ojca Wszechmogącego, dla oznaczenia nieskończonéj chwały jakową nabył, a która go jako człowieka wywyższa ponad wszystkie stworzenia.

P. Dlaczego Pan nasz wstąpił do Nieba?

O. Pan nasz wstąpił do Nieba dla otworzenia nam bram i zajęcia go w posiadanie dla siebie i dla nas.

P. Co z tego wynika?

O. Z tego wynika że natura nasza jest dziś przywróconą do wszystkich praw swoich, albowiem jest w osobie Zbawiciela, w posiadaniu Nieba przez całą wieczność.

P. Dlaczego jeszcze wstąpił do Nieba?

O. Zbawiciel jeszcze dlatego wstąpił do Nieba, aby *strzegł* miejsca nasze, broniąc sprawy naszéj: dla podniecania w nas chęci tam pójścia; albowiem naturalną jest rzeczą, że dzieci dobrze wychowane pragną być połączone z swym ojcem; nakoniec Pan nasz wstąpił do Nieba, że ciało Jego stawszy się nieśmiertelném i uwielbioném przez swoje zmartwychwstanie, wymagało innego siedliska niż na téj ziemi nędzy i wygnania.

P. Który jest siódmy artykuł Składu Apostolskiego wiary?

O. Oto jest siódmy artykuł Składu Apostolskiego wiary: *Ztamtąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych.* Potrzebną jest rzeczą aby wszyscy ludzie byli sądzeni, tojest: by zdawali rachunek Bogu z życia i łaski jakie im były udzielone. Bo gdyby inaczéj było, Bóg nie byłby sprawiedliwym, gdyż zarównoby się obchodził z dobrymi jak złymi.

P. Ile jest sądów?

O. Dwa są sądy: piérwszy zaraz odbywa się po śmierci, i ten zowie się szczególnym; drugi nastąpi przy końcu świata; ten zowią sądem ostatecznym czyli powszechnym; albowiem odbytym zostanie dla potwierdzenia piérwszego i w obec wszystkich zgromadzonych narodów.

P. Dlaczego ma być sąd powszechny?

O. Potrzeba by się odbył sąd powszechny dla stwierdzenia chwały Pana naszego, dla usprawiedliwienia sprawiedliwych a zawstydzenia złych i pomszczenia Opatrzności.

P. Co znaczą te wyrazy: *żywych i umarłych?*

O. Przez te wyrazy: *żywych i umarłych*, rozumiemy naprzód wszystkich ludzi; następnie przez *żywych* tych wszystkich którzy wyjdą z tego świata w łasce Boga; a przez *umarłych*, tych wszystkich którzy skonali w grzechu śmiertelnym.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga, a na dowód téj miłości, *chcę szanować ubogich i pomagać im o ile będę w możności.*

LEKCYA XXII.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ WIARĘ.

ÓSMY, DZIEWIĄTY, DZIESIĄTY I JEDENASTY ARTYKUŁ SKŁADU APOSTOLSKIEGO WIARY.

P. Jaki jest ósmy artykuł Składu Apostolskiego wiary?

O. Oto jest ósmy artykuł Składu Apostolskiego wiary: *Wierzę w Ducha Swiętego*. Już widzieliśmy w co wierzyć powinniśmy dla połączenia się przez wiarę z dwiema osobami Trójcy świętéj; ósmy artykuł Składu Apostolskiego wiary zawiéra w sobie w co powinniśmy wierzyć dla połączenia naszego z trzecią osobą boską.

P. Co nas naucza ósmy artykuł Składu Apostolskiego wiary?

O. Osmy artykuł Składu Apostolskiego wiary naucza nas, że powinniśmy wierzyć w Ducha świętego i to co uczynił

dla naszego poświęcenia. Duch święty jest trzecią osobą Trójcy świętéj; pochodzi On od Ojca i Syna, jest Bogiem jak Ojciec i Syn, tojest że ma tę samę naturę, tę samę wieczność i tę samę moc.

P. Dlaczego zowią go *Duchem Świętym?*

O. Zowią go *Duchem Świętym*, ponieważ jest samą świętością i źródłem wszelkiéj świętości.

P. Jakie dzieło przyznajemy Duchowi Świętemu?

O. Duchowi Świętemu przyznajemy dzieło poświęcenia, gdyż jest istotną miłością Ojca i Syna, i że wszystkie łaski i wszystkie dary, które Bóg nam udziela, są skutkiem Jego miłości.

P. Co rozumiesz przed dary Ducha Świętego?

O. Przez dary Ducha Świętego rozumiem pewne przymioty nadprzyrodzone, jakowe udziela duszom naszym ku pomocy w zbawieniu.

P. Wiele ich liczą?

O. Liczą ich siedm, są one wskazane przez proroka Izajasza: dar *mądrości*, który sprawia iż lubujemy sobie w Bogu i w rzeczach boskich; dar *rozumu*, który sprawia iż wierzymy i pojmujemy prawdy religii, o tyle o ile ograniczony umysł do tego jest zdolnym; dar *rady* sprawiający, iż we wszystkich rzeczach dobieramy najlepszych środków dla zbawienia naszego; dar *męztwa*, sprawiający iż przezwyciężamy zawady przeszkadzające naszemu uświętobliwieniu.

P. Ciągnij daléj tę samę odpowiedź.

O. Dar *umiejętności*, sprawiający iż odróżniamy dobre od złego i dający nam wielkie wyobrażenie o Bogu i duszy naszéj; dar *pobożności*, pobudza nas do wykonywania chętnego według przepisów religii wszystkich naszych obowiąz-

ków; dar *bojaźni Boga*, wraża w duszy naszéj wielkie uszanowanie dla Boga ([1]).

P. Jaki jest jedenasty artykuł Składu Apostolskiego wiary?

O. Jedenasty artykuł Składu Apostolskiego wiary jest: *Wierzę w ciała Zmartwychwstanie.* Ten artykuł uczy nas że wszyscy zmartwychwstaniem.

P. Bóg czy może nas wskrzesić?

O. Tak, Bóg może nas wskrzesić, bo może wszystko. Mógł nam dać życie gdyśmy go nie mieli; nietrudno więc będzie dla Niego wrócić go nam gdy go mieć nie będziemy.

P. Czy Pan Bóg chce nas wskrzesić?

O. Tak, Bóg chce nas wskrzesić, ponieważ to przyobiecał i że człowiek musi być sądzonym, nagrodzony lub ukarany według spraw swoich; lecz człowiek nie jestto dusza oddzielona od ciała, ani téż ciało oddzielone od duszy, ale jestto połączenie jednego z drugiém. A więc sprawiedliwość Boga wymaga, aby człowiek zmartwychwstał.

P. W jakim stanie zmartwychwstaniemy?

O. Zmartwychwstaniemy z tém samém ciałem, jakie mamy na ziemi; jedni dla chwały, drudzy dla hańby, a dobrzy i źli zmartwychwstaną by już więcéj nie umierać.

P. Jakie są przymioty ciał uwielbionych?

O. Ciała świętych po zmartwychwstaniu mieć będą cztery przymioty główne: *niecierpiętliwość*, która im nie dozwoli podlegać niewygodom i cierpieniom; *jasność*, która ich uczyni tak świetnemi jak słońce; owa jasność będzie większą lub mniejszą, a to stosownie do zasług błogosławionych; *szyb-*

([1]) Wytłómaczymy, mówiąc o Kościele, dziewiąty i dziesiąty artykuł Składu Apostolskiego wiary.

kość, która uwolni ciało od ciężaru, który go przywala i dozwoli duszy unosić się z nim wszędzie gdzie zechce z równą łatwością jak i szybkością; nakoniec *subtelność*, która uczyni te ciała zupełnie podległemi duszy.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; i na dowód téj miłości, *błagać będę codziennie o łaskę dobréj śmierci.*

LEKCYA XXIII.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ WIARĘ.

DWUNASTY ARTYKUŁ SKŁADU APOSTOLSKIEGO WIARY. — ZNAK KRZYŻA.

P. Jaki jest dwunasty artykuł Składu Apostolskiego wiary?

O. Oto jest dwunasty artykuł Składu Apostolskiego wiary: *Wierzę w żywot wieczny.* Te wyrazy znaczą iż po zmartwychwstaniu powszechném, ludzie już nie umrą więcéj; że źli ukarani zostaną wiecznemi mękami, gdy dobrzy używać będą wiecznego szczęścia.

P. Jak się nazywa wieczność nieszczęśliwa?

O. Wieczność nieszczęśliwa zowie się piekłem. Piekło jest miejsce, w którém sprawiedliwość boska karze i karać będzie przez całą wieczność tych, którzy pomarli w grzechu śmiertelnym.

P. Co nas wiara naucza co do téj prawdy?

O. Wiara naucza nas co do téj prawdy: 1, że jest piekło; 2, że to piekło jest wieczne; 3, że źli będą w niém męczeni z czartami.

P. Jakie będą główniejsze męczarnie potępionych?

O. Główniejsze męczarnie potępionych będą: Kara odrzucenia i kara zmysłów. Kara odrzucenia jestto żal z utraty Boga; jestto największa kara jakiéj doznawać może istota rozumna.

P. Zbawiciel czy mówił o téj karze?

O. Zbawiciel mówił o téj karze, gdy mówi w Ewangielii: *A robak ich nigdy nie umrze;* owym robakiem jest sumienie, a sumienie potępionych są to ich wspomnienia. Można one zebrać w cztérech zdaniach, które mieć będą bezprzestannie obecne w umyśle. Utraciłem Boga; utraciłem Go przez moją winę; utraciłem Go dla drobnostki; utraciłem Go na wieki.

P. Jaka jest druga kara potępionych?

O. Drugą karą potępionych, jest kara zmysłów czyli boleść zrządzona przez ogień, który pali ciało bez strawienia go i który nie zgaśnie nigdy?

P. Czy Zbawiciel wskazał ją?

O. Zbawiciel wyraźnie ją wskazuje gdy mówi: *Idźcie potępieni w ogień wieczny, a ogień ich nie zgaśnie nigdy.* Te dwie kary są zupełnie sprawiedliwe; albowiem są odpowiednie dwóm występkom zawartym w grzechu: wzgardzie Boga i nieporządnéj miłości rzeczy stworzonych. Istnienie piekła wiecznego było wiarą u wszystkich ludów; tylko namiętności zaciemniły tę wiarę; i dlategoto Pan nasz ogłosił i potwierdził ją na nowo.

P. Coto jest wieczność błogosławiona?

O. Wieczność błogosławiona, jestto niebo, które zowie się także życiem wiecznêm.

P. Dlaczego?

O. Aby nietylko dać nam pojąć wieczność świętych, lecz jeszcze wielkość i wieczność ich szczęścia.

P. Dlaczego Apostołowie umieścili ten artykuł na końcu składu wiary?

O. Apostołowie wskazali życie wieczne jako zamknięcie składu wiary, ponieważ szczęście niebieskie powinno być nagrodą dobrych postępków życia naszego i przedmiotem wszystkich naszych życzeń.

P. Czy dosyć jest wierzyć wewnętrznie, aby zostać zbawionym?

O. Nie, niedosyć jest wierzyć wewnętrznie; aby zostać zbawionym, trzeba jeszcze czynić zewnętrzne wyznanie wiary.

P. Jaki jest znak przez który wskazujemy naszą wiarę?

O. Znak przez który wskazujemy naszą wiarę, jest znak krzyża. Czyniąc go, wyznajemy trzy główniejsze tajemnice chrystyanizmu: Trójcy świętéj, Wcielenia i Odkupienia.

P. Znak krzyża czy jest bardzo dawnym w Kościele?

O. Znak krzyża jest tak dawnym jak Kościoł. Zwyczaj robienia go odnosi się do Apostołów i Pana naszego. Piérwsi Chrześcianie czynili go prawie ciągle.

P. Jestże on mocnym?

O. Znak krzyża jest wszechmocnym dla wypędzania czarta; oddalenia pokus i zbawienia nas od niebezpieczeństw duszy i ciała. Ponieważ czart zepsuł wszystkie istoty, których używa na pokuszenie człowieka; przeto piérwsi Chrześcianie nigdy nie zaniedbywali czynić znaku gdy chcieli użyć

jakiegoś stworzenia. Nadewszystko byli wiernymi w czynieniu go przed i po braniu posiłku.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę czynić znak krzyża z największą pobożnością.*

LEKCYA XXIV.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ MIŁOŚĆ.

NADZIEJA I MIŁOŚĆ

P. Czy dostateczną jest dla nas rzeczą zjednoczyć się z Panem naszym przez wiarę, aby być zbawionymi?

O. Nie, niedostateczną jest rzeczą dla nas połączyć się z Panem naszym przez wiarę, aby być zbawionymi; gdyż przez wiarę połączenie nasze z nowym Adamem nie jest zupełne.

P. Jakiż więc jest drugi sposób, którym winniśmy się połączyć z Panem naszym?

O. Drugi sposób, którym winniśmy połączyć się z Panem naszym, jest miłość. To się znaczy, że powinniśmy połączyć wolę naszę z wolą Pana naszego, poddając się wszystkim jego przykazaniom; lecz by dojść z wiary do miłości, należy przejść przez nadzieję.

P. Coto jest nadzieja?

O. Nadzieja jest dar Boga, cnota nadprzyrodzona przez

którą oczekujemy z ufnością wszystkiego co Bóg nam przyobiecał.

P. Jaka jest podstawa naszéj nadziei?

O. Podstawą naszéj nadziei, jest: 1, Wszechmocność, wierność, dobroć Boga; 2, niezliczone zasługi Pana naszego.

P. Jaki jest przedmiot naszéj nadziei?

O. Przedmiotem naszéj nadziei jest sam Bóg, który przyobiecał oddać się nam przez całą wieczność; następnie wszelkie środki duchowe i doczesne potrzebne dla osiągnienia Nieba; jedném słowem, łaska Boga na tym świecie, a Jego chwała na drugim, oto jest przedmiot nadziei chrześciańskiéj.

P. Które są grzechy przeciwne nadziei?

O. Grzechy przeciwne nadziei są: zbytnia ufność i rozpacz. Grzeszy się zbytnią ufnością, gdy sobie pochlebiamy, że dojdziemy do Nieba, nie przedsiębiorąc potrzebnych środków; naprzykład, bez wiernego zachowywania przykazań Boga i Kościoła.

P. Który jest drugi grzech przeciwny nadziei?

O. Drugim grzechem przeciwnym nadziei, jest rozpacz. Grzeszymy przez rozpacz, uważając błędy nasze za zbyt wielkie, aby otrzymać za nie przebaczenie, swoje namiętności jako zbyt silne, by można one powściągnąć; nakoniec gdy się dozwalamy owładnąć zbyt wielkiéj niespokojności o rzeczy potrzebne do życia.

P. Coto jest miłość?

O. Miłość jest dar Boga, cnota nadprzyrodzona, przez którą miłujemy Boga nad wszystko, ponieważ nieskończenie jest godzien miłości; a naszego bliźniego jak siebie samych

dla miłości Boga. Przez miłośćto serce nasze łączy się z sercem nowego Adama i wyzwoli się od pożądliwości.

P. Jak nazywasz te trzy cnoty: Wiarę, nadzieję i miłość?

O. Nazywamy Wiarę, Nadzieję i Miłość, trzema cnotami teologicznemi czyli Boskiemi; albowiem one mają Samego Boga za przedmiot. Są one przeciwne trzem wielkim namiętnościom serca naszego: Wiara, pysze; nadzieja, skąpstwu; miłość, chciwości.

P. Jaki jest główny przedmiot miłości?

O. Głównym przedmiotem miłości jest Bóg; przedmiotem podrzędnym jest bliźni. Podając sercu naszemu ów podwójny posiłek, Pan nasz wznosi go i wyzwala od skłonności zwierzęcych, jakowemi było napełnione od upadku piérwszego Adama.

P. Jak powinniśmy kochać Boga?

O. Powinniśmy kochać Boga nad wszystko; albowiem Bóg, będąc najgodniejszym miłości, słusznie więc abyśmy go kochali bardziéj niż wszystkie rzeczy i byśmy wszystkie nasze uczucia ku Niemu kierowali.

P. Jakie są powody naszéj miłości względem Boga?

O. Powody naszéj miłości względem Boga są: 1, Jego doskonałości nieograniczone; 2, Jego dobrodziejstwa; 3, Jego obietnice; 4, Jego przykazanie.

P. Jakie powinny być przymioty naszéj miłości ku Bogu?

O. Powinniśmy kochać Boga jak On nas kocha, miłością szlachetną, stałą i świętą, czyli nadprzyrodzoną.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *często będę czynił akt miłości doskonałéj.*

LEKCYA XXV.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ MIŁOŚĆ.

MIŁOŚC. — DZIESIĘCIORO PRZYKAZANIA.

P. Jaki jest drugi przedmiot miłości?

O. Drugim przedmiotem miłości jest bliźni: tojest wszyscy ludzie bez wyjątku, chrześcianie, żydzi, bałwochwalcy, a nawet nasi nieprzyjaciele.

P. Dlaczego powinniśmy kochać naszego bliźniego?

O. Powinniśmy kochać naszego bliźniego, ponieważ Bóg tak chcé; a Bóg tak chce: 1, ponieważ wszyscy ludzie są stworzeni na obraz Jego; 2, ponieważ wszyscy ludzie są naszymi braćmi w piérwszym i drugim Adamie; 3, ponieważ wszyscy ludzie są odkupieni jak my przez krew Jezusa-Chrystusa i przeznaczeni do jednakowego szczęścia; 4, ponieważ celem Religii jest zastąpić samolubstwo, które owładło serce człowieka po grzechu piérworodnym, przez miłość powszechną czyniącą ze wszystkich ludzi jeden lud braci.

P. Jak powinniśmy miłować bliźniego?

O. Powinniśmy miłować bliźniego jak Bóg miłuje, miłością powszechną, wspaniałomyślną, stałą i świętą czyli nadprzyrodzoną.

P. Co znaczą wyrazy: *Kochaj bliźniego twego dla miłości Boga?*

O. Te wyrazy: *Kochaj bliźniego twego dla miłości Boga*, znaczą że powinniśmy kochać bliźnich przez uwagę na ich wieczne

zbawienie; znaczą one jeszcze, że powinniśmy ich kochać dla posłuszeństwa i przypodobania się Bogu.

P. Co tu uważasz?

O. Uważam że niepodobna nadać miłości naszéj gruntowniejszéj podstawy. Ponieważ Bóg jest nieskończenie dobry i nie wydziedzicza nas z miłości swojéj; my więc miłości naszéj bliźniemu nie powinniśmy téż nigdy odmawiać, jakiekolwiek byłyby błędy jego względem nas.

P. Jaki jest przedmiot Dziesięciorga przykazania?

O. Przedmiotem Dziesięciorga przykazania jest dopomożenie nam w wykonaniu wielkiego przykazania miłości Boga i bliźniego; albowiem Pan nasz powiedział, że do tego przykazania wszystkie inne się odnoszą.

P. Czy bardzo miłować powinniśmy Dziesięcioro-przykazania?

O. Tak, powinniśmy bardzo miłować Dziesięcioro-przykazań; albowiem jestto jedna z największych oznak miłości jaką Bóg mógł dać nam, i że wiernie one zachowując, znajdziemy spokój dusz naszych.

P. Jakto?

O. Albowiem jesteśmy stworzeni dla kochania Boga, i serce nasze nie będzie miało ani spokoju ani odpoczynku, dopóki wszystkich skłonności nie zwróci do Boga. Wreszcie Dziesięcioro-przykazania nie krępuje naszéj wolnéj woli, hamuje ono tylko usterki.

P. Objaśnij nam tę prawdę?

O. Przypuśćmy że jakiś wędrowiec dąży ku miastu prześlicznemu, gdzie na niego oczekuje wraz z jego rodzina świetny majątek. Pomiędzy nim a owém miastem znajduje się bezdenna przepaść, gęste ciemności zakrywają drogę. Ów

wędrowiec jest bez przewodnika i bez pochodni; nad tą przepaścią jest tylko wązka deszczka, chwiejąca się, a koniecznie przejść ją trzeba, aby stanąć u kresu podróży.

P. Ciągnij jeszcze tę samę odpowiedź.

O. Gdyby miłosierny przewodnik ujął za rękę owego wędrowca, gdyby po każdéj stronie téj deszczki były mocne poręcze, gdyby były porozwieszane liczne światła, to wędrowiec nie mógłby paść chyba tylko samowolnie przewracając poręcze, lub zagaszając owe światła, nikt nie uważałby owego miłosiernego przewodnika za ciemiężyciela, owe poręcze za przeszkody krępujące swobodę wędrowca. Wszyscy przeciwnie, błogosławiliby owego dobroczynnego przewodnika, a poręcze uważaliby za największą przysługę, jaką można było wyświadczyć wędrowcowi. Takie téż powinny być i nasze uczucia dla Boga i prawa Jego.

P. Dlaczego?

O. Ponieważ ów wędrowiec, to my; ów miłosierny przewodnik, to Bóg; owe poręcze, to Dziesięcioro przykazania, niedozwalające nam zboczyć z drogi do Nieba, bądź na prawo, bądź na lewo. Powinniśmy więc Bogu często składać dzięki, że nam dał one.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *podziękuję Bogu, że mi dał swoje święte przykazania.*

LEKCYA XXVI.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ MIŁOŚĆ.

PIERWSZE PRZYKAZANIE.

P. Dlaczego potrzeba zachowywać Dziesięcioro-przykazania?

O. Potrzeba zachowywać Dziesięcioro-przykazania, albowiem jest największém prawem jakie Bóg dał ludziom, a zasadą i uświęceniem wszystkich innych.

P. Czy Dziesięcioro-przykazania bardzo jest dawne?

O. Dziesięcioro-przykazania jest tak dawne jak świat. Bog nadając go Mojżeszowi, tylko kazał wypisać prawo już istniejące, a Pan nasz przyszedł na ziemię dla przypomnienia człowiekowi zachowania Dziesięcioro-przykazania i dania mu przykładu.

P. Jakie jest piérwsze przykazanie?

O. Oto jest piérwsze przykazanie: *Nie będziesz miał cudzych Bogów przedemną.*

P. Do czego nas obowięzuje piérwsze przykazanie?

O. Piérwsze przykazanie obowięzuje nas do czczenia Boga i kochania Go z całego serca naszego. Czcić Boga, jestto uznawać Go za Stworzyciela, zachowawcę i najwyższego Pana wszech rzeczy i istotę nieskończenie doskonałą.

P. Jak czcimy Boga?

O. Czcimy Boga przez wiarę, albowiem uznajem Go jako samą prawdę; przez nadzieję, albowiem uznajemy Go ja-

ko samą dobroć; przez miłość, albowiem uznajemy Go za nieskończone dobro; przez cnotę religii, albowiem ona wykazuje naszą wiarę, naszą nadzieję, naszą miłość i naszą uległość zupełną.

P. Kiedy jesteśmy obowiązani czynić akty wiary, nadziei i miłości?

O. Jesteśmy obowiązani czynić akty wiary, nadziei i miłości, 1, gdy dojdziemy wieku rozumu; 2, gdy trzeba zwyciężyć pokuszenie; 3, od czasu do czasu wśród życia; 4, w godzinę śmierci.

P. Coto jest cnota religii?

O. Cnota religii jestto cnota przez którą oddajem Bogu cześć jaką Mu winni jesteśmy. Człowiek będąc złożony z ciała i duszy, winien Bogu hołd z całego swojego jestestwa; ztąd pochodzi cześć wewnętrzna i cześć zewnętrzna.

P. Które grzechy są przeciwne cnocie religii?

O. Grzechy przeciwne cnocie religii są: bezbożność, zabobonność i cześć nieprawa. Grzeszy się przez bezbożność, gdy uchybiamy uszanowania osobom, miejscom i rzeczom poświęconym Bogu. Grzeszy się przez zabobonność, oddając istotom stworzonym cześć należną Bogu, grzech ten zowie się bałwochwalstwem; lub też gdy uciekamy się do szatana, ten grzech właściwie zowie się zabobonnością.

P. Jakie są główniejsze sposoby przez które uciekamy się do czarta?

O. Główniejsze sposoby przez które uciekamy się do czarta są: Czarnoksięstwo, wieszczbiarstwo, czary i zabobony.

P. Co jest cześć nieprawa?

O. Cześć nieprawa jest ta którą oddajem Bogu inaczéj jak winniśmy. Cześć nieprawa i zabobonność są podejściem

czarta dla przeistoczenia religii i pozyskania ufności ludzi, aby ich odwieść od Boga i zgubić.

P. Czy pozwolono jest oddawać cześć aniołom, świętym, krzyżowi i obrazom.

O. Tak, pozwolone jest oddawać cześć aniołom, albowiem oni są ministrami Pana i naszymi przyjaciołmi; świętym, albowiem są naszymi opiekunami, a ciała ich były żyjącemi kościołami Ducha-Świętego; krzyżowi i obrazom, albowiem przypominają nam pamiątkę Pana naszego i świętych, a cześć którą im oddajemy odnosi się do przedmiotów jakie wyobrażają.

P. Czy cześć którą oddajem świętym nie jest tą sama jaką oddajem Bogu.

O. Nie, cześć którą oddajem świętym nie jest ta sama jaką oddajemy Bogu. Ubóstwiamy Boga, a nie ubóstwiamy świętych; błagamy Boga aby wysłuchał prośby nasze, a świętych aby się wstawili za nami.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę miał zawsze krucyfix w moim pokoju.*

ŁEKCYA XXVII.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM.

DALSZY CIĄG PIERWSZEGO PRZYKAZANIA. — DRUGIE PRZYKAZANIE.

P. Jakie są główniejsze uczynki, przez które okazujem naszą miłość dla bliźniego?

O. Uczynki przez które okazujemy naszą miłość dla bliźniego są względne do jego duszy i jego ciała. Piérwsze zowią się uczynkami miłosierdzia co do duszy.

P. Ile ich liczysz?

O. Liczy się ich siedm, a te są: 1, grzeszących napominać; 2, nieumiejętnych nauczać; 3, wątpliwym dobrze radzić; 4, smutnych cieszyć; 5, krzywdy cierpliwie znosić; 6, urazy chętnie darować; 7, za żywych i umarłych się modlić.

P. Coto jest grzeszących napominać?

O. Grzeszących napominać jestto akt miłości przez który ganiemy tych co źle czynią.

P. Jak powinniśmy dawać i odbierać napomnienia?

O. Powinniśmy napominać bliźniego naszego tak, jakbyśmy chcieli być sami napominanymi, to jest z roztropnością i miłością. Powinniśmy przyjmować przestrogi z pokorą i wdzięcznością, gdyż to jest największa oznaka przyjaźni jaką dać nam można.

P. Na czem się zasadza chętne darowanie uraz?

O. Darowanie chętne uraz zasadza się: 1, aby nie przechowywać w sercu naszém żadnego uczucia nienawiści, żadnego pragnienia zemsty, żadnéj urazy przeciw tym, którzy nas obrazili, lecz kochać ich jak braci dla miłości Boga; 2, na okazywaniu im zewnętrzném pospolitych oznak miłości i miłosierdzia, i wyświadczaniu usług, jeśli takowych potrzebują. Dla spełnienia tego obowiązku należy pomyśleć, że Bóg przebaczy nam jak my przebaczamy.

P. Jakie są uczynki miłosierdzia co do ciała?

O. Uczynków miłosierdzia co do ciała jest siedm, mianowicie: 1, łaknącego nakarmić; 2, pragnącego napoić; 3, na-

giego przyodziać; 4, podróżnego w domu przyjąć; 5, chorych nawiedzać; 6, więźniów wykupywać; 7, umarłych grzebać.

P. Czy obowiązani jesteśmy dawać jałmużnę?

O. Tak, obowiązani jesteśmy dawać jałmużnę. Bóg to nakazuje, a nasze jałmużny powinny być stosowne do naszych zasobów i potrzeb ubogich.

P. Jak trzeba udzielać jałmużnę?

O. Aby była użyteczną i zasłużoną, jałmużna powinna być czynioną z zasady nadprzyrodzonéj, dobrowolnie i bez chełpliwości.

P. Jakie są korzyści z piérwszego przykazania?

O. Oto są korzyści z piérwszego przykazania: 1, uwolniło ono świat od bałwochwalstwa; 2, nadało sercu naszemu godne jego uczucie; 3, natchnęło piękne ofiary których przedmiotem jest nieść ulgę nędzom ludzkim.

P. Powtórz drugie przykazanie?

O. *Nie będziesz brał imienia Pana Boga twego nadaremno.*

P. Co zabrania to przykazanie?

O. Drugie przykazanie zabrania nam, nadaremnie wzywać imienia Boga. Wzywa się nadaremno imienia Boga, gdy się go używa bez uszanowania, gdy się go hańbi krzywoprzysięztwem lub bluźnierstwem. Przeciwnie czcimy je gdy błogosławimy w modlitwach lub dobremi uczynkami; gdy przysięgamy z prawdą, z namysłem i sprawiedliwie.

P. Coto jest przysięgać?

O. Przysięgać jestto brać Boga za świadka tego, o czém zapominamy.

P. Coto jest bluźnierstwo?

O. Bluźnierstwo, jest wyraz zelżywy przeciw Bogu, świętym lub religii. Bluźnierstwo i krzywoprzysięztwo, są dwa wielkie grzechy, któremi bardzo powinniśmy się brzydzić. Gdy słyszymy bluźnienie, należy wewnętrznie błogosławić imie Boga i modlić się za bluźniercę.

P. Coto są przekleństwa?

O. Przekleństwa, sąto wyrazy w których życzymy złego drugim lub sobie samym.

P. Jakie są korzyści z drugiego przykazania?

O. Oto są niektóre korzyści drugiego przykazania: 1, zniewala nas do szanowania Boga, podnieca w nas miłość ku Niemu, albowiem wkrótce przestajemy to miłować czém możemy bezkarnie gardzić; 2, poręcza umowy i dobrą wiarę pomiędzy ludźmi; co jest podstawą spółeczeństwa.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nigdy nie wymówię nadaremnie imienia Boga.*

LEKCYA XXVIII.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ MIŁOŚĆ.

DALSZY CIĄG DRUGIEGO PRZYKAZANIA. — TRZECIE PRZYKAZANIE.

P. Co jest ślub?

O. Ślub jest obietnica uczyniona Bogu, przez którą zobowiązujemy się pod karą grzechu wykonać jaki dobry uczy-

nek. Obowiązani jesteśmy spełnić śluby i spełnić je w sposobie i czasie oznaczonym. Bardzo roztropną jest rzeczą nie czynić ślubu bez poradzenia się swojego spowiednika.

P. Jakie jest trzecie przykazanie?

O. Trzecie przykazanie jest: *Pamiętaj abyś dzień święty święcił.*

P. Do czego nas obowięzuje trzecie przykazanie?

O. Trzecie przykazanie obowięzuje nas do oddawania Bogu czci zewnętrznéj, tak jak piérwsze obowięzuje do oddawania mu czci wewnętrznéj. Ciało nasze i dusza pochodząc od Boga, winne są w swoim sposobie czcić swojego Stwórcę.

P. Dla czego Bóg oznaczył dzień w tygodniu do składania Mu hołdów?

O. Bóg oznaczył jeden dzień w tygodniu dla składania Mu naszych hołdów: 1, aby zachować porządek i jedność w czci jaką mu winni jesteśmy; 2, dla przypominania nam tego obowiązku; 3, dla utrzymania czci wewnętrznéj. U chrześcian tym dniem jest niedziela.

P. Dla czego Niedziela?

O. Dla wielu bardzo słusznych przyczyn: 1, dla okazania że wszystkie obrzędy żydowskie są zwalone; 2, dla uczczenia największych tajemnic religii; gdyż niedziela odpowiada zarazem piérwszemu dniu świata i dniu Zmartwychwstania Pana naszego i Zesłania Ducha Świętego na Apostołów.

P. Czego zabrania trzecie przykazanie?

O. Trzecie przykazanie zabrania wszystkiego co może być przeszkodą do święcenia dnia poświęconego Panu, to jest wykonywania robót zwanych służebniczemi, które się bardziéj wykonywają ciałem niż umysłem, jak np. uprawa roli, szycie, i t. d.

P. Dla czego one zowią służebniczemi?

O. Zowią one *służebniczemi*, gdyż zwykle służebnicy one wykonywają. Nie godzi się niemi zajmować w dzień święty, choćbyśmy zysku nie mieli na celu.

P. Co nam nakazuje trzecie przykazanie?

O. Trzecie przykazanie nakazuje nam w ogólności pełnić dobre uczynki dla uświęcenia godnego niedzieli; lecz Kościół przepisuje w szczególności jeden, pod zagrożeniem popełnienia grzechu śmiertelnego, to jest aby być obecnym przy mszy świętéj.

P. Jakie są warunki do dobrego wysłuchania mszy?

O. Cztery są warunki do dobrego wysłuchania mszy: uszanowanie, uwaga, pobożność i wytrwałość.

P. Na czém się zasadza uszanowanie?

O. *Uszanowanie* zasadza się na zachowaniu podczas mszy w skromnéj postawie; na okazaniu w przyzwoitém ubraniu; na unikaniu spojrzeń, rozmów, wszystkiego zgoła coby mogło zgorszyć wiernych.

P. Na czém się zasadza uwaga?

O. *Uwaga* zasadza się na zajęciu tém co się dzieje na ołtarzu. Aby być uważnym, trzeba o ile to być może, wybierać miejsce dogodne do zebrania myśli, używać książki z modlitwami i uważać na kapłana.

P. Na czém się zasadza pobożność i wytrwałość?

O. *Pobożność* zasadza się na poświęceniu z Panem naszym, pragnąc z szczerością naśladować Jego przykłady, i żyć według Ewangielii. *Wytrwałość*, zasadza się na wysłuchaniu mszy całéj.

P. Jakie są korzyści trzeciego przykazania?

O. Trzecie przykazanie zawiera w sobie wielkie dla nas korzyści: 1, nie dozwala nam zapomnieć o naszym ostatecznym końcu, i poniżyć serce nasze przez wyłączne zamiłowanie bogactw ziemskich; ubogim i robotnikom udziela czas do wzmocnienia sił ich ciała przerwą pracy, a sił ich duszy modlitwą, słowem Bożém i częstém używaniem Sakramentów.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *obecnym będę codziennie na mszy umysłem i ciałem.*

LEKCYA XXIX.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ MIŁOŚĆ.

CZWARTE PRZYKAZANIE.

P. Powtórz czwarte przykazanie.

O. *Czcij ojca twego i matkę twoję.*

P. Co jest przedmiotem czwartego przykazania?

O. Przedmiotem czwartego przykazania są obowiązki względem rodziców, i obowiązki rodziców względem ich dzieci; określa ono także obowiązki przełożonych i podwładnych. To przykazanie jest piérwsze z dotyczących bliźniego.

P. Co nam ono nakazuje?

O. Nakazuje nam ono czcić ojców i matki i naszych przełożonych. Owa cześć wymaga uszanowania, miłości, posłuszeństwa i usługi.

P. Na czém się zasadza miłość którą dzieci winne mieć dla swoich ojców i matek?

O. Miłość którą dzieci winne są mieć dla swoich ojców i matek, zasadza się na życzeniu i czynieniu im wszelkiego dobra duchownego i doczesnego, jakiego Bóg wymaga. Powinną być nadprzyrodzoną i stałą.

P. Jakie być winno posłuszeństwo dzieci dla swoich ojców i matek?

O. Posłuszeństwo dzieci dla swoich ojców i matek, winno być proste, prędkie i powszechne. Dzieci winne być posłuszne swoim rodzicom we wszystkiém, co tylko nie jest przeciwnego przykazaniom Boga i Kościoła.

P. Jaką pomoc dzieci są winne swoim ojcom i matkom?

O. Dzieci winne są swoim ojcom i matkom pomoc cielesną i duchowną. Przez cielesną winne wspierać swoich rodziców w ich ubóstwie, słabościach i starości: przez duchowną, winne są modlić się za nich gdy są chorzy, baczyć by przyjmowali święte sakramenta; a gdy pomrą, modlić się i kazać się modlić za pokój ich duszy.

P. Jaką nagrodę Bóg przyobiecuje tym którzy wykonywają to przykazanie?

O. Bóg przyobiecuje tym którzy wykonywają to przykazanie, życie długie i szczęśliwe.

P. Jakie są obowiązki ojców i matek względem swych dzieci?

O. Obowiązki ojców i matek względem swych dzieci są: wyżywienie, nauka, poprawa, dobry przykład i czujność. Niewolno niesłusznie opierać się ich powołaniu, albowiem przed należeniem do nich, dzieci ich należą do Boga.

P. Którzy jeszcze są nasi przełożeni?

O. Naszymi jeszcze przełożonymi są: papież, biskupi i wszyscy pasterze kościoła, chrzestni, chrzestne, król, książęta, urzędnicy, panowie i panie, oraz starcy. Winniśmy ich szanować, kochać, być im posłusznymi, gdyż są ustanowieni od Boga dla rozkazywania lub przewodniczenia nam.

P. Jakie są obowiązki przełożonych w ogólności?

O. Przełożeni otrzymawszy władzę od Boga, winni jéj zupełnie używać dla dobra duchownego, doczesnego swoich podwładnych.

P. Do czego są w szczególności obowiązani panowie i panie?

O. W szczególności panowie i panie są obowiązani oświecać swoich domowników; kazać zachowywać im przykazania boskie i kościelne; baczyć nad ich postępowaniem, napominać, i wiernie płacić zasługi.

P. Jakie są korzyści czwartego przykazania?

O. Oto są niektóre korzyści czwartego przykazania: 1, ustala ono pokój państw i rodzin, czyniąc przełożonych szanownymi; 2, czyni posłuszeństwo miłém, dziecięcém i stałém, nauczając podwładnego, że Bogu jest posłusznym w osobie swoich przełożonych; 3, sprawia, iż wszyscy żyjemy jedni dla drugich.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *po chrześciańsku posłusznym będę wszystkim moim przełożonym.*

LEKCYA XXX.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ MIŁOŚĆ.

PIĄTE, SZÓSTE I DZIEWIĄTE PRZYKAZANIE.

P. Jakie jest piąte przykazanie?

O. Piąte przykazanie jest: *Nie zabijaj*. Zapewniwszy szczęście świata czwartém przykazaniem, przez zobowiązanie, by wszyscy ludzie żyli jedni dla drugich, Bóg znów w tém zabrania wszystkiego co tylko mogłoby zakłócić to szczęście.

P. Co nam zabrania piąte przykazanie?

O. Piąte przykazanie zabrania nam robić źle bliźniemu naszemu, tak co do ciała jak i duszy jego. Nietylko zabójstwo jest wzbronione, ale jeszcze i wszystko co do niego przywieść może, jak nienawiść, gniéw, wyrazy obelżywe i t. d.

P. Co jeszcze zabrania to przykazanie?

O. To przykazanie wzbrania jeszcze pojedynku i samobójstwa. Pojedynku, ponieważ nie należy do osób prywatnych, samym sobie wymierzać sprawiedliwość; samobójstwa, ponieważ nie jesteśmy panami życia naszego, ono należy do Boga.

P. Coto jest zgorszenie?

O. Zgorszenie jestto wyraz lub czyn, który niéma prawości jakową mieć powinien, a przez to podaje innym sposobność do obrażania Boga; zgorszenie jest daleko większym grzechem niż zabójstwo, albowiem zadaje śmierć duszy.

P. Jak się należy z niego spowiadać?

O. Spowiadając się, należy powiedziéć ile osób się zgorszyło, i jakie się zgorszenie dało. Następnie trzeba naprawić zgorszenie.

P. Jakie są korzyści piątego przykazania?

O. Oto są niektóre korzyści piątego przykazania: 1, opiekuje się piérwszém dobrem naturalném, którém jest życie ciała; 2, opiekuje się najdroższém z skarbów nadprzyrodzonych, jakim jest życie duszy.

P. Powtórz szóste i dziewiąte przykazanie.

O. *Nie cudzołóż. — Nie pożądaj żony bliźniego twego.*

P. Co nam zakazuje szóste i dziewiąte przykazanie.

O. Szóste i dziewiąte przykazanie zakazuje nam wszelkich myśli, wyrazów, chęci, spojrzeń i czynów przeciwnych czystości. Spowiadając się, należy z największą dokładnością powiedziéć wszystko co się zrobiło przeciw tym dwom przykazaniom.

P. Co czynić należy aby uniknąć grzechu zakazanego przez szóste i dziewiąte przykazanie?

O. Dla uniknienia grzechu zakazanego przez szóste i dziewiąte przykazanie, należy starannie unikać wszelkich do tego sposobności; jakiemi są: złe książki, złe piosnki, tańce nieprzyzwoite, bale i widowiska, styczności z osobami przeciwnéj płci, próżniactwo, ciekawość i stroje.

P. Co czynić należy znajdując się w sposobności do tego grzechu?

O Znajdując się w sposobności do tego grzechu, należy jak najspieszniéj o ile można oddalić się.

P. Jakie są środki na ten grzech?

O. Środki na ten grzech są dwojakiego gatunku: jedne wewnętrzne, drugie zewnętrzne.

P. Jakie są środki wewnętrzne?

O. Środki wewnętrzne są: 1, zastanowienie się nad ogromem tego grzechu, czyniącego nas podobnymi do zwierząt; 2, pomyślenie o karach, jakiemi Bóg za niego dotykał, jak potop, i t. d.; 3, pokora, czujność i modlitwa.

P. Jakie są środki zewnętrzne?

O. Środki zewnętrzne są: 1, unikanie wszystkiego co tylko zbyt schlebia zmysłom naszym; 2, umartwienie; 3, nabożeństwo do Najświętszéj Panny; 4, częste używanie sakramentów.

P. Co nam nakazują szóste i dziewiąte przykazania?

O. Szóste i dziewiąte przykazania nakazują nam, zachować w czystości duszę i ciało. Cnota czystości jest najmilszą z cnót, i czyni człowieka podobnym aniołom.

P. Jakie są korzyści z szóstego i dziewiątego przykazania?

O. Oto są niektóre korzyści z szóstego i dziewiątego przykazania: 1, opiekują się one spokojnością i honorem rodzin; 2, ochraniają zdrowie nasze i niewinność przeciw obcym i naszym własnym namiętnościom; 3, zrządzają nam rozkoszny pokój życia i wielkie zaufanie w chwili zgonu.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *starać się będę nie dać z siebie nigdy zgorszenia.*

LEKCYA XXXI.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM.

SIÓDME I DZIESIĄTE PRZYKAZANIE.

P. Powiédz siódme i dziesiąte przykazanie.

O. *Nie kradnij. — Ani będziesz pragnął domu jego, ani sługi, ani służebnicy, ani wołu, ani osła, ani żadnéj rzeczy, która jego jest.*

P. Co nam zakazuje siódme przykazanie.

O. Siódme przykazanie zakazuje nam przywłaszczać sobie dobro bliźniego, lub mu zrządzać szkodę. Kraść, jestto brać lub zatrzymywać niesłusznie dobro drugiego wbrew jego woli, gdy on ma słuszność nie chcieć aby go pozbawiano onego.

P. Jakie są główniejsze rodzaje złodziejstwa?

O. Główniejsze rodzaje złodziejstwa są: kradzież, łupieztwo i oszukaństwo.

P. Coto jest kradzież.

O. Kradzież jest, gdy bierzemy dobro drugiego, a on tego nie spostrzega. Robotnicy którzy nie pracują jak powinni, a wymagają jednak całkowitéj zapłaty; krawcy zatrzymujący cząstkę materyi powierzonéj im do zrobienia sukni; służący biorący coś swoim panom, dla wynagrodzenia sobie małéj płacy, i t. d., popełniają kradzież.

P. Jaki jest drugi rodzaj złodziejstwa.

O. Drugi rodzaj złodziejstwa zowie się łupieztwo albo zdzierstwo; popełnia się go, biorąc dobro bliźniego otwarcie i gwałtem. Panowie niepłacący zasług umówionych swoim robotnikom i służącym, popełniają zdzierstwo.

P. Jaki jest trzeci rodzaj?

O. Trzeci rodzaj złodziejstwa zowie się oszukaństwem. Popełniamy go oszukując bliźniego, sprzedając mu lub kupując od niego, dając za dobre towary, zepsute; używając fałszywych wag, miar; zawierając umowy lichwiarskie i t. d.

P. Wziąwszy rzecz bliźniego, czy dość jest żałować, aby to było przebaczone?

O. Wziąwszy rzecz bliźniego, niedość jest żałować, aby to było przebaczone; należy ją zwrócić.

P. Jacy są ci, którzy są obowiązani do zwrotu?

O. Obowiązani do zwrotu są: 1, złodziéj; 2, nakazujący popełnienie kradzieży; 3, doradzający takową; 4, zachęcający złodzieja swojemi pochlebstwami; 5, dający swoje przyzwolenie na spełnienie kradzieży, bez którego takowa nie byłaby dokonaną; 6, przechowywacze rzeczy skradzionych; 7, mający udział w zyskach kradzieży; 8, ci którzy są obowiązani przez sprawiedliwość przeszkadzać spełnieniu kradzieży lub szkody, a nie przeszkadzają onéj.

P. Komu należy takową zwrócić?

O. Należy zwrócić poszkodowanemu lub jego dziedzicom, i to o ile można najprędzéj.

P. Co nam zakazuje dziesiąte przykazanie.

O. Dziesiąte przykazanie zakazuje nam żądzy niesłusznego przywłaszczenia sobie dobra drugiego, a w ogólności wszelkiego nieumiarkowanego przywiązania do bogactw.

P. Jakie są główniejsze korzyści siódmego i dziesiątego przykazania?

O. Główniejsze korzyści siódmego i dziesiątego przykazania są: 1, opiekują się majątkiem naszym przeciw niesprawiedliwości złośliwych; 2, przytłumiają w sercu naszém żądzę nieumiarkowaną do rzeczy ziemskich, będącą źródłem niesprawiedliwości i nierządów; 3, wykazują nieskończoną dobroć Boga i świętość religii.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę dawał jałmużnę za każdym razem, gdy będę mógł.*

LEKCYA XXXII

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ MIŁOŚĆ.

ÓSME PRZYKAZANIE.

P. Jakie jest ósme przykazanie, i co ono zakazuje?

O. Oto jest ósme przykazanie: *Nie mów przeciw bliźniemu twemu fałszywego świadectwa.* Zakazuje ono fałszywego świadczenia, kłamstwa, obmowy, potwarzy, lekkomyślnych sądów.

P. Coto jest fałszywe świadczenie?

O. Fałszywe świadczenie jestto zeznanie uczynione w sprawie jakiéj wbrew prawdzie, po złożeniu naprzód przysięgi zwykle wymaganéj od świadków. Będący winnym tego jest obowiązany naprawić krzywdę jaką zrządził bliźniemu.

P. Coto jest kłamstwo?

O. Kłamstwo jest grzech który popełnia mówiący przeciw swojéj myśli w zamiarze oszukania bliźniego.

P. Ile jest rodzai kłamstwa?

O. Trzy są rodzaje kłamstwa: *Żartobliwe*, które się mówi dla rozrywki; *obowiązkowe*, które się mówi dla wyświadczenia przysługi; *szkodliwe*, które szkodzi bliźniemu. Wszystkie te rodzaje kłamstwa są grzechem, gdyż wszelkie kłamstwo jest przeciwne Bogu, który jest samą prawdą, i celowi mowy, która nam daną została tylko dla udzielania myśli naszych, a nie dla oszukiwania drugich.

P. Coto jest obmowa?

O. Obmowa jestto niesprawiedliwe oszkalowanie bliźniego.

P. Jak stajemy się winnymi obmowy?

O. Stajemy się winnymi obmowy: 1 wyrazami, gdy wykrywamy bez słusznego i potrzebnego powodu skryte wady i błędy jakiéj osoby tym którzy nic o nich nie wiedzieli; 2 milczeniem, gdy się wstrzymujem od chwalenia dobrych postępków bliźniego, gdy właśnie powinniśmy to zrobić; 3 znakami, gdy okazujemy niecierpliwość słysząc jak kogoś wychwalają, lub gdy się złośliwie uśmiechamy, lub gdy robimy jakowe inne poruszenie wskazujące iż nie potwierdzamy tego co mówią.

P. Coto jest potwarz?

O. Potwarz jest grzechem który popełnia ten co przypisuje niewinnemu bliźniemu jakieś złe.

P. Co jesteśmy obowiązani czynić obmówiwszy lub spotwarzywszy kogoś.

O. Obmówiwszy należy czynić wszystko co tylko można dla usunienia złego mniemania jakie spowodowaliśmy. Jeśliśmy spotwarzyli, należy to odwołać; co więcéj, należy wynagrodzić inne szkody zrządzone przez obmowę lub potwarz.

P. Co należy czynić słysząc jak obmawiają i spotwarzają?

O. Słysząc jak obmawiają lub spotwarzają, należy nakazać milczenie, lub zmienić rozmowę, lub bronić bliźniego, a przynajmniéj okazać postawą naszą, że obmowa i potwarz są nam niemiłe.

P. Co rozumiesz przez lekkomyślne zdanie?

O. Przez lekkomyślne zdanie, rozumiemy sąd niekorzystny o bliźnim, nieuzasadniony na żadnéj prawnéj i dostatecznéj przyczynie.

P. Jakie są główniejsze korzyści ósmego przykazania?

O. Główniejsze korzyści ósmego przykazania są: 1, opiekuje się naszą wziętością; 2, utrzymuje pokój i zaufanie wzajemne pomiędzy ludźmi.

P. Powiedz w krótkości główniejsze korzyści Dziesięciorga przykazania.

O. Oto są główniejsze korzyści Dziesięciorga przykazania: 1 trzy piérwsze przykazania stanowią nasze obowiązki względem Boga, wyzwoliły świat z bałwochwalstwa, i zachowują od bezbożności, która jest źródłem wszystkich występków doczesnych; 2, czwarte ustanawia obowiązki przełożonych i podwładnych co do wzajemnéj miłości: jest ono podstawą rodziny i społeczeństwa; 3, wszystkie inne opiekują się równie dobrami naszemi jak i życiem naszém, cnotą, majątkiem, wziętością, przeciw namiętnościom złośliwych. Niezaprzeczoną więc jest prawdą, że Dziesięcioro przykazania jest wielkiém dobrodziejstwem, że nic go nie może zastąpić,

i że bylibyśmy nader godnymi pożałowania, gdybyśmy go nie byli otrzymali od Boga.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nigdy nic złego o nikim nie będę mówił.*

LEKCYA XXXIII.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O SAKRAMENTACH.

P. Jak się dokonywa zjednoczenie nasze z nowym Adamem?

O. Zjednoczenie nasze z nowym Adamem, zaczęte przez wiarę, udoskonalone przez miłość, dokonywa się przez Najświętszy Sakrament.

P. Do czego się odnoszą wszystkie Sakramenta?

O. Wszystkie Sakramenta jak i cała religia odnoszą się do Najświętszego Sakramentu Ciała i Krwi Pańskiéj.

P. Jakim sposobem Sakramenta odnoszą się do Najświętszego Sakramentu Ciała i Krwi Pańskiéj?

O. Sakramenta odnoszą się do Sakramentu Ciała i Krwi Pańskiéj, każdy w swoim sposobie: Chrzest czyni nas zdolnymi do zjednoczenia które się w nim działa; bierzmowanie utrzymuje to zjednoczenie lub czyni godniejszymi onego; pokuta usposabia nas gdy toż zjednoczenie zrywamy przez

grzech; ostatnie namaszczenie dopomaga do przyjęcia go w chwili zgonu; kapłaństwo i małżeńswo uwieczniają go uwieczniając Kościół.

P. Coto są Sakramenta?

O. Sakramenta sąto znaki widzialne, ustanowione przez Pana naszego Jezusa-Chrystusa dla uświętobliwienia naszego.

P. Kto ustanowił Sakramenta?

O. Pan nasz Jezus-Chrystus ustanowił wszystkie Sakramenta. Nikt oprócz niego nie mógł ich ustanowić, albowiem Bóg sam tylko może nadać rzeczom dotykalnym władzę udzielania łaski.

P. Dlaczego Pan nasz ustanowił Sakramenta?

O. Pan nasz ustanowił Sakramenta: 1, by nam udzielić łask swoich; 2, by nam dopomódz sposobem rzeczy dotykalnych, do zrozumienia rzeczy duchownych; 3, by nam okazać swoją nieograniczoną władzę przez użycie małych rzeczy do zdziałania wielkich; 4, by nas ciągle nauczać że wszyscy jesteśmy braćmi.

P. Jakie są skutki Sakramentów?

O. Skutki Sakramentów są, iż nas uświętobliwiają bądź dając łaskę, bądź takową pomnażając.

P. Które są Sakramenta udzielające łaskę?

O. Sakramenta udzielające łaskę, tojest z nas grzeszników czyniące sprawiedliwych, są: chrzest i pokuta; i dlatego to nazywają one *Sakramentami umarłych.*

P. Które są Sakramenta pomnażające łaskę?

O. Wszystkie inne pomnażają łaskę którą już mamy, i dlatego nazywają się *Sakramentami żyjących.*

P. Jakie są prócz tego skutki chrztu, bierzmowania i kapłaństwa?

O. Chrzest, bierzmowanie i kapłaństwo wyrażają jeszcze w nas niezatarty charakter, usposabiający do czynienia lub przyjmowania pewnych rzeczy w porządku religijnym; dla tego téż nie można ich przyjmować jak tylko raz. Wszystkie Sakramenta sprawiają swój skutek przez własną moc swoją.

P. Co rozumiesz przez żywioły Sakramentów?

O. Przez żywioły Sakramentów rozumie się rzeczy z jakowych się one składają. Jest ich trzy: materya, forma i minister.

P. Jakto wiemy że Pan nasz ustanowił siedm Sakramentów?

O. Wiemy że Pan nasz ustanowił siedm Sakramentów z Pisma Świętego i podania?

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę wzbudzać w sobie wielkie pożądanie dobrego komunikowania.*

LEKCYA XXXIV.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O CHRZCIE.

P. Ile jest Sakramentów?

O. Siedm jest Sakramentów: chrzest, bierzmowanie, Ciało i Krew Pańska, pokuta, ostatnie namaszczenie, kapłaństwo i małżeństwo. Pan nasz ustanowił Siedm Sakramentów, ponieważ są one potrzebne do naszego życia duchowego?

P. Jakto?

O. Chrzest rodzi nas w Jezusie Chrystusie; bierzmowanie utwierdza nas; Przenajświętszy Sakrament ciała i krwi żywi; pokuta leczy; ostatnie namaszczenie odnawia siły duszy naszéj w chwili zgonu; kapłaństwo uwiecznia ministrów Sakramentów, a małżeństwo wiernych, którzy powinni one przyjmować.

P. Coto jest chrzest?

O. Chrzest jestto Sakrament ustanowiony przez Pana naszego Jezusa-Chrystusa dla odpuszczenia grzechu pierworodnego i uczynienia nas dziećmi Boga i Kościoła.

P. Jaka jest materya Sakramentu chrztu?

O. Materyą Sakramentu chrztu jest woda; woda morska, rzeczna, z bagien, zgoła wszelki gatunek wody naturalnej.

P. Jaka jest forma Sakramentu chrztu?

O. Formą Sakramentu chrztu są wyrazy, które kapłan wymawia wylewając wodę na głowę ochrzconego: Ja ciebie chrzcę w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego. Te wyrazy powinny być wymówione ani naprzód ani po polaniu, lecz w czasie gdy się to wykonywa.

P. Ilorakim sposobem chrzest może być udzielony.

O. Chrzest może być udzielony trzema sposobami: przez *zanurzenie*, przez *polanie*, albo przez *pokropienie*.

P. Ile odróżniamy rodzajów chrztu?

O. Odróżniamy trzy rodzaje chrztu: chrzest *wody*, jestto Sakrament chrztu; chrzest *krwi*, jestto męczeństwo; i chrzest *pragnienia*, jestto żądza otrzymania chrztu. Drugi i trzeci nie są Sakramentami; lecz zastępują chrzest gdy go otrzymać nie można.

P. Którzy są ministrami Sakramentu chrztu?

O. Ministrami Sakramentu chrztu są biskupi i kapłani. W razie potrzeby każda osoba chrzcić może, lecz bez obrzędów: i dlatego każdy umieć chrzcić powinien.

P. Kiedy Pan nasz ustanowił chrzest?

O. Pan nasz ustanowił chrzest wówczas, gdy sam został ochrzczony przez świętego Jana w Jordanie.

P. Odkąd ludzie byli obowiązani przyjmować chrzest, aby zostać zbawionymi?

O. Ludzie byli obowiązani do przyjęcia chrztu aby zostać zbawionymi, odkąd Pan nasz wyrzekł do swoich Apostołów: *Idąc tedy nauczajcie wszystkie narody, chrzcąc je w imię Ojca, i Syna, i Ducha Świętego.*

P. Czy jest obowiązkiem chrzcić dzieci natychmiast po ich urodzeniu?

O. Tak, jest obowiązkiem chrzcić dzieci natychmiast po ich urodzeniu: Kościół słusznie to nakazuje.

P. Jakie są obowiązki ojców i matek chrzestnych?

O. Obowiązkiem ojców i matek chrzestnych jest czuwać nad tém, aby ich dziecię chrzestne wiernie wypełniało obietnice przy chrzcie uczynione.

P. Jakie są skutki chrztu?

O. 1, Chrzest gładzi grzech piérworodny i wszystkie grzechy popełnione dobrowolnie przed otrzymaniem onego; 2, odpuszcza wszystkie kary z grzechu powstałe.

P. Ciągnij daléj tę samę odpowiedź.

O. 3, Czyni nas dziećmi Boga i dziedzicami Nieba; 4, czyni nas dziećmi Kościoła i nadaje nam prawo do wszystkich dóbr jego; 5, wyraża na duszy naszéj niezatarte piętno odróżniające nas od wszystkich niebędących Chrześcianami.

P. Jakie są obowiązki chrztu?

O. Chrzest obowiązuje nas: 1, do pozostania na zawsze przywiązanymi do Jezusa-Chrystusa; 2, do pozostania połączonymi z Kościołem; 3, do wyrzeczenia się wszystkiego co jest tylko przeciwnego życiu jakowe wieść powinny dzieci Boga.

P. Dlaczego Chrzest jest potrzebniejszym od innych Sakramentów?

O. Chrzest jest najpotrzebniejszym ze wszystkich Sakramentów, albowiem bez chrztu nie można być zbawionym.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę każdego roku obchodzić dzień mojego chrztu.*

LEKCYA XXXV.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O CHRZCIE. (Dalszy ciąg).

P. Opowiedz nam historyą chrztu.

O. W piérwszych wiekach Kościoła, nie przypuszczano zaraz do chrztu tych którzy go żądali; oświecano ich, doświadczano zwykle przez dwa lata. Zwano ich Katechumenami, tojest uczącymi się Katechizmu. Gdy chrzest już nadchodził, examinowano ich w zgromadzeniach.

P. Kiedy chrzest dawano?

O. Dawano chrzest wśród nocy poprzedzającéj święto Wielko-nocy i Zielonych Świątek, albowiem piérwsze z tych

świąt przypomina przejście morza Czerwonego przez Hebrajczyków, a drugie przejście do Nowego Prawa.

P. Co czyniono po chrzcie?

O. Po chrzcie ubierano biało nowo ochrzconych dla oznaczenia niewinności i wolności duchownéj, jakowe oni odzyskali. Następnie udzielano im bierzmowanie i komunią; poczém podawano do jedzenia mleko i miód dla okazania, że weszli do prawdziwéj ziemi obiecanéj.

P. Jak długo nowo ochrzceni nosili białą suknię?

O. Nowo ochrzceni nosili suknię białą przez ośm dni, które były dniami uroczystości, modlitwy, nauk i wszelkich dobrych uczynków.

P. Czy piérwsi chrześcianie wiernie zachowywali pamięć chrztu swojego?

O. Piérwsi chrześcianie wiernie zachowywali pamięć chrztu swojego; corocznie obchodzili rocznicę onego z coraz większą żarliwością.

P. Kiedy zaprzestano dawać bierzmowanie i Przenajświętszy Sakrament nowo ochrzconym?

O. Zaprzestano dawać bierzmowanie nowo ochrzconym, gdy niepodobieństwem już było biskupom udzielać chrzest osobiście; a komunią, gdy Kościoł zakazał dla nader mądrych przyczyn, udzielać ją laikom pod dwiema postaciami; zaszło to w początkach piętnastego wieku na Koncylium Konstancyeńskiém.

P. Czy obrzędy przy udzielaniu chrztu są bardzo godne naszego uszanowania?

O. Nic niemasz bardziéj szacowniejszego nad obrzędy przy udzielaniu chrztu; odnoszą się one do piérwszych wie-

ków Kościoła i przedstawiają doskonale wielkość i skutki Sakramentu chrztu.

P. Jakie są doczesne skutki chrztu?

O. Korzyści doczesne chrztu są: 1, ma on opiekę nad życiem dziecięcia; 2, opiekuje się jego niewinnością; 3, rodziców przejmuje natchnieniem wielkiego szacunku i troskliwości dla niego; 4, dozwala im chętnie dźwigać kłopoty pierwotnego wychowania.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę miał zawsze wielkie uszanowanie dla obrzędów Kościoła.*

LEKCYA XXXVI.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O BIERZMOWANIU.

P. Coto jest bierzmowanie?

O. Bierzmowanie jestto Sakrament udzielający nam Ducha Świętego z wszystkiemi Jego darami, czyni on nas doskonałymi chrześcianami.

P. Jaka jest materya Sakramentu bierzmowania?

O. Materyą Sakramentu bierzmowania, jest chryzmo święte. Chryzmo święte jestto kompozycya z oliwy i balsamu, poświęcona przez biskupa w Wielki Czwartek. Oliwa oznacza łagodność i siłę, jakowe nam udziela Duch Święty,

a balsam wdzięczną woń cnót, jakowe powinni rozpościerać ci którzy otrzymali bierzmowanie.

P. Jaka jest forma Sakramentu bierzmowania?

O. Forma Sakramentu bierzmowania zasadza się na tych wyrazach, które biskup wymawia namaszczając chryzmem świętém: *Znaczę cię znakiem krzyża i umacniam cię Chryzmem zbawienia w imię Ojca i Syna i Ducha świętego.* Położenie rąk i modlitwa towarzysząca temu, są także głównym obrządkiem odnoszącym się aż do Pana naszego Jezusa-Chrystusa

P. Jaki Duchowny udziela bierzmowanie?

O. Duchownym udzielającym bierzmowanie jest biskup, następca Apostołów; on sam ma tylko prawo bierzmowania, albowiem to prawo należy tylko do Apostołów.

P. Dlaczego biskup daje namaszczenie chryzmem świętém na czole?

O. Biskup daje namaszczenie chryzmem świętém na czole, dla nauczenia nas byśmy się nie rumienili wiary naszéj.

P. Dlaczego biskup z lekka uderza w policzek tego którego bierzmował?

O. Biskup dlatego z lekka uderza w policzek tego którego bierzmuje, aby go nauczyć że powinien być przygotowanym do wycierpienia wszelkich przeciwieństw dla Jezusa-Chrystusa.

P. Jakie są usposobienia do przyjęcia bierzmowania?

O. Usposobienia do przyjęcia bierzmowania są dwojakie: jedne dotyczą ciała, a drugie duszy; usposobienia ciała są: 1, być na czczo jeśli można; 2, być w skromném ubraniu i w całéj powierzchowności; 3, mieć twarz czystą, nadewszystko czoło, na którém biskup daje namaszczenie święte.

P. Jakie są usposobienia duszy?

O. Usposobienia duszy są: 1, być ochrzconym; 2, znać zasady wiary, mianowicie dotyczące Sakramentu bierzmowania; 3, być w stanie łaski.

P. Do czego jest potrzebne przyjęcie bierzmowania?

O. Przyjęcie bierzmowania potrzebne jest dla wzmocnienia w nas sił do wiernego wykonywania religii. Ten który przez niedbałość lub wzgardę nie przyjmuje bierzmowania, staje się bardzo winny przed Bogiem popełniając grzech wielki.

P. Jakie są skutki bierzmowania?

O. 1, Bierzmowanie udoskonala w nas łaskę chrztu; 2, przejmuje nas odwagą do wyznawania religii wśród prześladowań; 3, wyciska w nas piętno niezatarte. W piérwszych wiekach Kościoła udzielało ono dar cudów, języków i prorokowania; te nadzwyczajne dary trwały dopóki były potrzebne do ustalenia Kościoła.

P. Powiedz nam kilka korzyści bierzmowania.

O. Sakrament ten przejmuje nas wielką myślą o nas samych; 2, naucza nas dobrze znać życie; 3, udziela nam oręż potrzebny do mężnego walczenia, i uniknienia wstydnych porażek, któreby nas nieszczęśliwymi uczyniły nawet na tym świecie.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nigdy się nie będę rumienił okazać się Chrześcianinem.*

LEKCYA XXXVII.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O PRZENAJŚWIĘTSZYM SAKRAMENCIE.

P. Coto jest Przenajświętszy Sakrament?

O. Przenajświętszy Sakrament jestto prawdziwe, rzetelne, istotne ciało i krew z duszą i bóstwem Pana naszego Jezusa-Chrystusa pod postacią chleba i wina. Ojcowie Kościoła zowią ten Sakrament rozwinięciem tajemnicy wcielenia, albowiem Pan nasz w niejakim względzie w niéj ponawia dla każdego z nas cuda swojego wcielenia.

P. Jaką nazwę nadają temu uwielbionemu Sakramentowi?

O. W piérwszych wiekach nadawano temu uwielbionemu Sakramentowi wiele nazw, jakoto *łamanie chleba; Eucharystya* albo *dziękczynienie; komunią;* albowiem przez nią łączymy się z Panem naszym w najściśléjszym sposobie; *wiatykiem*, albowiem jestto pożywienie człowieka podróżującego.

P. Jaka jest materya Przenajświętszego Sakramentu?

O. Materyą Przenajświętszego Sakramentu jest chléb i wino; gdyż dla poświęcenia ciała swojego i krwi swojéj, Pan nasz wziął chléb i pobłogosławił go, mówiąc: *To jest ciało moje;* wziął następnie wino i pobłogosławił je, mówiąc: *To jest kielich krwi mojéj.*

P. Dlaczego Pan nasz wybrał chléb i wino za materyą Przenajświętszego Sakramentu?

O. Pan nasz wybrał chléb i wino za materyą Przenajświętszego Sakramentu, aby nas nauczył: 1, że jego ciało

i krew winny być pożywieniem duszy naszéj, tak jak chléb i wino są pożywieniem ciała naszego; 2, że celem tego Sakramentu jest ścisłe połączenie się nasze z nim i braćmi naszymi.

P. Jaka jest forma Przenajświętszego Sakramentu?

O. Formą Przenajświętszego Sakramentu, są wyrazy konsekracyi, jakie kapłan wymawia przy mszy.

P. Co się dzieje w chwili konsekracyi?

O. W chwili konsekracyi, chleb i wino istotnie i zupełnie przemieniają się w ciało i krew Pana naszego. Ta zmiana zowie się Transsubstancyacyą, czyli przeistoczeniem. Co następnie wydaje się zmysłom naszym jako kolor, kształt i smak, są to tylko przymioty.

P. Pan nasz, czy jest całkowicie pod każdą postacią w Przenajświętszym Sakramencie?

O. Tak, Pan nasz jest całkowicie pod każdą postacią w Przenajświętszym Sakramencie, to jest jako Bóg i jako człowiek, ponieważ nasz Zbawiciel będąc żywym w Przenajświętszym Sakramencie, nie może być podzielony.

P. Jakie są skutki Przenajświętszego Sakramentu?

O. Przenajświętszy Sakrament daje nam życie nowego Adamą. *Kto*, mówi nam Zbawiciel, *pożywa ciała mojego, i pije krew moję, ma żywot wieczny*; 2, łączy nas cielesnie i duchownie z Panem naszym, ale połączeniem tak ścisłém, że jeden ojciec kościoła porównywa je do dwóch kawałków wosku stopionych razem; 3, osłabia on zapał żądzy, umacnia duszę naszą, i jest dla ciała naszego zadatkiem chwalebnego zmartwychwstania.

P. Jakie są usposobienia do dobrego komunikowania?

O. Usposobienia do dobrego komunikowania dotyczą ciała i duszy. Usposobienia ciała są, post i skromność; duszy zaś, stan łaski tak potrzebny, aby nie popełnić świętokradztwa, i by komunikować z większą korzyścią, należy z żywą wiarą i wielkiém upragnieniem stać się lepszym.

P. Jaki grzech popełniłby ten, ktoby komunikował z grzechem śmiertelnym w sumieniu?

O. Popełniłby najstraszliwsze świętokradztwo. Najlepszym środkiem uniknienia tego nieszczęścia, jest dobrze się wyspowiadać; a środkiem przygotowania do komunikowania z pobożnością, jest rozmyślanie tych trzech pytań: Kto jest ten, co do nas przychodzi? Do kogo On przychodzi? Dlaczego On przychodzi? A po komunii złożyć dzięki w wielkiém zebraniu ducha.

P. Czy potrzebną jest rzeczą często komunikować?

O. Potrzebna jest często komunikować, albowiem Pan nasz i Kościół to nam przykazują.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nigdy nie pominę przyklęknąć, gdy będę widział niesiony Przenajświętszy Sakrament do chorych.*

LEKCYA XXXVIII.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O PRZENAJŚWIĘTSZYM SAKRAMENCIE (ciąg dalszy).

P. Przez kogo dawniéj ofiarowany bywał chléb i wino, które poświęcano na ołtarzu?

O. Niegdyś, chléb i wino poświęcone na ołtarzu; ofiarowane były przez wiernych, którzy sami przygotowywali chléb do swojéj komunii. Cesarze i cesarzowe nawet zastosowywali się do tego zwyczaju.

P. Jak komunikowali piérwsi Chrześcianie?

O. Piérwsi Chrześcianie komunikowali stojący, naśladując dzieci Izraela, którzy tak jedli baranka wielkanocnego, będącego wyobrażeniem Przenajświętszego Sakramentu.

P. Czy komunikowali pod dwiema postaciami?

O. Komunikowali pod dwiema postaciami. Zwyczaj ten ustał z powodu niebezpieczeństwa rozlania kosztownéj krwi, i trudności nabycia wina w krajach północnych, które się późniéj nawróciły do wiary.

P. Jak przyjmowali pod postacią chleba?

O. Przyjmowali pod postacią, mężczyzni na gołéj ręce, a niewiasty na ręce prawéj, osłonionéj cienkiém i białém płótnem. Następnie nieśli do ust święte ciało Zbawiciela i pili najdroższą krew Jego, z kielicha wspólnego, obnoszonego przez kapłanów.

P. Czy komunikowali niekiedy pod jedną postacią.

O. Tak, komunikowali oni niekiedy pod jedną postacią, naprzykład w Wielki-Piątek.

P. Czy dawano komunią tým, którzy nie mogli być obecnymi przy świętéj ofierze.

O. Tym, którzy nie mogli być obecnymi przy świętéj ofierne, przesyłano przez dyakonów; gdyż piérwsi Chrześcianie nie sądzili, iżby mogli wytrwać w cnocie bez owego wzmacniającego chleba.

P. Czy było im wolno odnosić Przenajświętszy Sakrament do domów?

O. Tak, było im wolno odnosić Przenajświętszy Sakrament do domów, i komunikować samym. Działo się to zwłaszcza przy grożącém prześladowaniu, iż się zaopatrywali w zapas tego ożywiającego pożywienia.

P. Jak przechowywano Przenajświętszy Sakrament po kościołach?

O. Przechowywano Przenajświętszy Sakrament w tabernaculum, zrobioném w kształcie wieży lub gołębia zawieszonego ponad ołtarzem. Wieża wyraża siłę tego Sakramentu; a gołąb, łagodność, niewinność, czystość, jakowe udziela duszom naszym.

P. Jakie są pożytki doczesne z świętéj komunii?

O. Oto są niektóre z pożytków doczesnych z świętéj komunii: 1, zachowuje świętobliwość, i wstrzymuje od mnóstwa występków, któreby nas mogły uczynić nieszczęśliwymi; 2, zachęca do wypełniania wielu cnót, z jakich osiągamy pożytki doczesne; 3, przezeń odbieramy natchnienie do uczynków miłosiernych i poświęcenia się tak potrzebnego dla dobra społeczeństwa.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *ponawiać będę co rok rocznicę mojéj piérwszéj komunii.*

LEKCYA XXXIX.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O POKUCIE.

P. Coto jest Sakrament pokuty?

O. Pokuta jest Sakramentem ustanowionym przez Pana naszego Jezusa-Chrystusa, dla odpuszczenia wszystkich grzechów, popełnionych po chrzcie. Niémasz żadnego grzechu, jakkolwiekby on był wielki, któryby nie mógł zostać odpuszczonym przez sakrament pokuty dobrze przyjętéj.

P. Jaka jest materya sakramentu pokuty?

O. Materyą sakramentu pokuty jest skrucha, spowiedź i zadość uczynienie; lecz by żałować za grzechy swoje, należy znać one, i dlatego należy dobrze czynić rachunek sumienia.

P. Coto jest rachunek sumienia?

O. Rachunek sumienia jestto pilne wyszukanie grzechów, jakie popełniliśmy od swojéj ostatniéj dobrze odbytéj spowiedzi.

P. Jakie są przymioty rachunku sumienia?

O. Rachunek sumienia powinién być: 1, dokładnie należy sobie przypomnićć wszystkie grzechy, jakowe mogliśmy myślami, wyrazami i uczynkami, czyli przez zapomnienie popełnić; 2, bezstronny; należy się badać sumienie nasze bez pochlebiania sobie, tak jakbyśmy badali cudze.

P. Jakie są sposoby do dobrego rachunku sumienia?

O. Sposobami do dobrego rachunku sumienia są: modlitwa, żywa wiara, zebranie ducha, i zwyczaj czynienia co wieczór rachunku sumienia.

P. Coto jest skrucha?

O. Skrucha, jestto boleść duszy i znienawidzenie grzechów popełnionych, z stałém postanowieniem niepopełniania ich więcéj. Dwa są rodzaje skruchy, skrucha doskonała i skrucha mniéj doskonała.

P. Coto jest skrucha doskonała?

O. Skrucha doskonała, jestto boleść, iż się obraziło Boga, dlatego że On jest nieskończenie dobry, i że grzech się Mu nie podoba. Skrucha doskonała, połączona z postanowieniem pokuty, dostateczną jest do odpuszczenia grzechów.

P. Co jest skrucha mniéj doskonała?

O. Skrucha mniéj doskonała, jestto boleść, iż się obraziło Boga, dlatego, że grzech zasługuje na piekło, że pozbawia nas nieba, i wielką szpetność w sobie zawiera; skrucha ta mieści już w sobie początek miłości Boga, i dla odpuszczenia grzechów, trzeba aby była połączoną z sakramentem pokuty.

P. Jakie są przymioty skruchy?

O. Skrucha powinna być wewnętrzną, najwyższą, nadprzyrodzoną, powszechną; wewnętrzną, tojest, że powinna być w sercu a nietylko na ustach i w wyobraźni; najwyższą, to jest, że grzechem śmiertelnym winniśmy się brzydzić bardziéj niż wszystkiém inném złem, gdyż on pozbawia nas największego dobra, jakiém jest Bóg; nadprzyrodzoną, albowiem winna pochodzić z łaski Ducha Świętego, gruntować się na pobudkach pochodzących z wiary; powszechną, winna bowiem się rozciągać bez wyjątku do wszystkich grzechów śmiertelnych.

P. Coto jest mocne przedsięwzięcie?

O. Mocne przedsięwzięcie, jestto stałe postanowienie, skuteczne, nieobrażania już Boga; winno ono mieć te same przymioty co skrucha.

P. Co to jest spowiedź?

O. Spowiedź jestto oskarżenie swoich grzechów, uczynione upoważnionemu duchownemu, dla otrzymania za nie rozgrzeszenia.

P. Jakie są przymioty spowiedzi?

O. Spowiedź powina być: 1, prostą; należy jasno powiedzieć wszystko, co tylko potrzebném jest, aby się dokładnie dać poznać spowiednikowi; 2, pokorną, gdyż jestto oskarżenie przeciw samemu sobie; 3, czystą, należy się spowiadać w zamiarze zostania lepszym; 4, szczerą, należy powiedzieć grzechy swoje jakiemi są, nie zmniejszając ich, ani osłaniając, ani ukrywając; 5, zupełną, trzeba wyznać wszystkie grzechy śmiertelne, które tylko przypomnieć sobie możemy po dostateczném wybadaniu, a przynajmniéj okoliczności zmieniające ich rodzaj.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę zawsze wiernie często się spowiadał.*

LEKCYA XL.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O POKUCIE (ciąg dalszy).

P. Co uważasz w tych wyrazach Pana naszego: *Weźmijcie Ducha Świętego; którym odpuścicie grzechy, będą im odpuszczone; a którym zatrzymacie, będą zatrzymane.*

O. Uważam w tych wyrazach, iż podwójna władza jest powierzoną Apostołom i ich następcom; władza odpuszczania grzechów i władza ich zatrzymania. Lecz nie mogą ich

odpuścić ni téż zatrzymać, nie znając ich, a nie mogą ich znać jeśli pokutujący się nie spowiadają.

P. Cóż z tego wynika?

O. Z tego wynika, że spowiedź jest nieodzownie potrzebną, i że jéj ustanowienie jest boskie.

P. Czy spowiedź jedynym jest środkiem ustanowionym przez Jezusa-Chrystusa, do odpuszczenia grzechów?

O. Spowiedź jest jedynym środkiem, ustanowionym przez Jezusa-Chrystusa do odpuszczania grzechów, ponieważ 1, Pan nasz wcale nie wskazuje innego; 2, kościół nie zna innego; 3, gdyby był inny, władza odpuszczania i zatrzymania grzechów powierzona Apostołom, byłaby próżną i nieużyteczną.

P. Dlaczego.

O. Albowiem żadna osoba by się nie spowiedała; każdy wybierałby środek najłatwiejszy otrzymania przebaczenia za swoje grzechy.

P. Czy spowiedź była zawsze używaną od czasów Apostołów aż do nas?

O. Tak, spowiedź była zawsze używaną od czasu Apostołów aż do nas. W piérwszych wiekach kościoła, były nawet dwa rodzaje spowiedzi: spowiedź uszna czyli tajemna i spowiedź publiczna. Piérwsza jest spowiedzią sakrametalną, ustanowioną przez Pana naszego, gdy tymczasem spowiedź publiczna była ustanowioną przez Kościół.

P. Czy jedna i druga były zarówno potrzebnemi?

O. Jedna i druga nie były zarówno potrzebnemi. Spowiedź sakramentalna zawsze była; nie tak się rzecz ma z spowiedzią publiczną, która trwała pięćset czy sześćset lat.

P. Okaż nam, że spowiedź uszna odnosi się aż do czasów Apostołów.

O. Bezbożni ośmielili się powiedziéć, że spowiedź nie dochodzi poza wiek trzynasty. Jestto błąd, albowiem mamy świadków spowiedzi od trzynastego wieku aż do Apostołów. Co do dwunastego wieku, świętego Bernarda; co do jedenastego, świętego Piotra Damiana; co do dziesiątego, Reginiona opata Trewirskiego; co do dziewiątego, Koncylium w Paryżu.

P. Ciągnij daléj tę odpowiedź?

O. Co do ósmego, świętego Bonifacego arcy-biskupa Mogunckiego; co do siódmego, świętego Grzegorza Wielkiego; co do szóstego, świętego Leona; co do piątego, świętego Augustyna; co do czwartego, świętego Chryzostoma; co do trzeciego, świętego Bazylego; co do drugiego, Origenesa.

P. Kończ tę odpowiedź.

O. Co do piérwszego, świętego Klemensa ucznia świętego Piotra, a z pomiędzy Apostołów, świętego Jana, świętego Jakóba i świętego Łukasza; nakoniec Pana naszego Jezusa-Chrystusa, który powiedział: *I tobie dam klucze królestwa niebieskiego. A cokolwiek zwiążesz na ziemi, będzie związano w niebie; a cokolwiek rozwiążesz na ziemi, będzie rozwiązano i w Niebie.*

P. Jaka jest trzecia część Sakramentu pokuty?

O. Zadośćuczynienie jest trzecią częścią Sakramentu pokuty. Po odpuszczeniu wiecznéj kary, pozostaje zwykle jeszcze kara czasowa do poniesienia, a pokuta jest jéj częścią.

P. Jaka jest forma Sakramentu pokuty?

O. Formą Sakramentu pokuty są wyrazy i rozgrzeszenie

Aby rozgrzeszenie było ważne, powinno być dane przez upoważnionego duchownego przez właściwego biskupa.

P. Którzy są ministrami Sakramentu pokuty?

O. Ministrami Sakramentu pokuty, są biskupi i kapłani.

P. Kto ustanowił Sakrament pokuty?

O: Pan nasz ustanowił Sakrament pokuty, gdy wyrzekł do swoich Apostołów, tchnąwszy na nich: *Weźmijcie Ducha Świętego; którym odpuścicie grzechy, będą im odpuszczone; a którym zatrzymacie, będą zatrzymane.*

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę odbywał każdą spowiedź, jak gdyby ona miała być ostatnią.*

LEKCYA XLI.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O POKUCIE (dalszy ciąg).

P. Jakie są skutki Sakramentu pokuty?

O. Skutki Sakramentu pokuty są: 1, odpuszcza wszystkie grzechy popełnione po chrzcie; 2, odpuszcza karę wieczną, będącą skutkiem grzechów, a niekiedy karą doczesną; 3, odżywia zasługę dobrych uczynków.

P. Jakie są istotne usposobienia, do przyjęcia Sakramentu pokuty?

O. Istotnemi usposobieniami Sakramentu pokuty są: skrucha, spowiedź i zadośćuczynienie. Aby go przyjąć z większą jeszcze korzyścią, należy przydawać żywą wiarę, wielką ufność, głęboką pokorę i szczerą wdzięczność.

P. Sakrament pokuty jestże potrzebny?

O. Sakrament pokuty jest także potrzebny dla tych, którzy wpadają w grzech śmiertelny po chrzcie, tak jak chrzest tym, którzy nie są jeszcze ochrzceni.

P. Jakie modlitwy i obrzędy towarzyszą spowiedzi?

O. Przystępując do konfensyonału, pokutujący przyklęka, robi znak krzyża świętego, dla przypomnienia sobie, że Syn Boga umarł za niego; następnie mówi: *Pobłogosław mnie mój Ojcze.*

P. Dlaczego pokutujący daje spowiednikowi nazwę Ojca?

O. Pokutujący daje spowiednikowi nazwę Ojca: 1, albowiem ten winien mu wrócić życie łaski; 2, dla przymnożenia mu uczuć politowania i miłości, jakowe spodziewa się znaleźć w nim; 3, dla okazania mu swojéj ufności i swojego posłuszeństwa.

P. Co czyni spowiednik?

O. Spowiednik prosi Boga o udzielenie pokutującemu łaski odbycia szczeréj i dobréj spowiedzi.

P. Co następnie czyni pokutujący?

O. Pokutujący odmawia Confiteor, czyli spowiedź powszechną, aż do tych wyrazów: *Moja wina.* Spowiedź powszechna jestto wyznanie, przez które pokutujący wzywa Boga i świętych, by słyszeli wyznanie jego błędów, dla upokorzenia się i wzruszenia ich.

P. Co następuje po spowiedzi powszechnéj?

O. Po spowiedzi powszechnéj następuje spowiedź dokładna wszystkich grzechów. Poczém pokutujący bije się w piersi na znak żalu i mówi: *Moja wina, moja wina, moja bardzo wielka wina.*

P. Jakie modlitwy wówczas odprawia spowiednik?

O. Spowiednik wówczas odmawia dwie modlitwy dla otrzymania dla pokutującego przebaczenia grzechów jego. Następnie wskazuje mu środki niepopadnienia w nie, nakazuje pokutę, i jeśli znajduje go usposobionym, daje mu rozgrzeszenie.

P. Sakrament pokuty jestże bardzo korzystnym dla człowieka i społeczeństwa?

O. Sakrament pokuty jest bardzo korzystnym dla człowieka; oświeca go bowiem, zachęca, pociesza i wraca mu pokój, dla towarzystwa zaś, zapobiega tłumowi zbrodni i naprawia mnóstwo bezrządów.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *pokutę moją odbywać będę z wielką żarliwością.*

LEKCYA XLII.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O ODPUSTACH I JUBILEUSZU.

P. Co to są odpusty?

O. Odpusty, sąto odpuszczenia kary doczesnéj za nasze grzechy, jakowych kościół udziela nam po Sakramencie po-

kuty, przez zastosowanie zasług Jezusa-Chrystusa i Świętych.

P. Czy Kościół ma władzę udzielania odpustów?

O. Jezus-Chrystus nadał Kościołowi władzę udzielania odpustów, kiedy rzekł do swoich Apostołów: *Wszystko co wy zwiążecie na ziemi, będzie związane w Niebie, a wszystko co wy rozwiążecie na ziemi, będzie rozwiązane w Niebie.* Te wyrazy nadają Kościołowi władzę odpuszczania grzechów, tém słuszniéj odpuszczania kary doczesnéj, zasłużonéj za grzech.

P. Czy Kościół zawsze użytkował z téj władzy?

O. Kościół zawsze użytkował z téj władzy. Święty Paweł użył odpustu względem jednego występnego Chrześcianina przez wzgląd na wiernych Koryntu. Wczasach prześladowań, Kościół często skracał pokutę grzesznikom, na żądanie wyznawców i męczenników. Bóg sam przebaczył nam, z powodu zasług Pana naszego; tak, że cały Chrystianizm jest tylko jednym wielkim odpustem.

P. Jakie jest źródło odpustów?

O. Źródłem odpustów, są obfite zasługi Pana naszego, Najświętszéj Panny i Świętych.

P. Co czynić trzeba dla otrzymania odpustu?

O. Dla otrzymania odpustu trzeba: 1, odmawiać modlitwy, i wypełniać uczynki przepisane przez Papieża *według jego intencyi*, dostateczném jest, aby ostatnie były wykonane w stanie łaski; 2, dla otrzymania odpustu wszystkich grzechów, trzeba one znienawidziéć w ogóle bez żadnego wyjątku, a nawet grzechy powszednie.

P. Co rozumiesz przez odpust zupełny?

O. Przez odpust zupełny, rozumiem odpuszczenie wszystkich kar kanonicznych, jakowe niegdyś Kościół naznaczał za wszelki rodzaj grzechu.

P. Co rozumiesz przez odpusty siedmio-letnie, i siedmio-czterdziesto-dniowe?

O. Rozumiem przez odpusty siedmio-letnie i siedmio-czterdziesto-dniowe, rozgrzeszenie siedmiu lat, siedmiu postów pokuty, którą Kościół niegdyś wkładał na pokutujących publicznie.

P. Odpust zupełny czy rozgrzesza wszelkie kary czyszcowe?

O. Tak wierzyć można; lecz Kościół jeszcze nie zdecydował. Dość wiedzieć, że pozyskujący odpust, otrzymuje odpuszczenie kar czyszcowych, stosunkowo do swéj żarliwości.

P. Coto jest Jubileusz?

O. Jubileusz jestto odpust zupełny, do którego przywiązanych jest wiele szczególnych przywilei. Wyraz jubileusz znaczy odpuszczam.

P. Coto jest wielki Jubileusz?

O. Wielki Jubileusz, jestto odpust udzielany co dwadzieścia pięć lat. Rozpoczyna się on w Rzymie od Bożego Narodzenia, i trwa rok cały, następnie rozciąga się na całe Chrześciaństwo.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *niczego nie zaniedbam dla pozyskania odpustu.*

LEKCYA XLIII.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O OSTATNIÉM NAMASZCZENIU.

P. Coto jest ostatnie namaszczenie.

O. Ostatnie namaszczenie, jestto Sakrament ustanowiony przez Pana naszego, dla ulgi duchownéj i cielesnéj chorych.

P. Jaka jest materya ostatniego namaszczenia?

O. Materyą ostatniego namaszczenia, jest oléj poświęcony od biskupa w Wielki Czwartek. Oléj dlatego się błogosławi, aby okazać, że ten nic nie działa własną mocą, ale tylko mocą Boga.

P. Jaka jest forma tego Sakramentu?

O. Formą tego Sakramentu są wyrazy, które kapłan wymawia, pomazując rozmaite narzędzia zmysłowe: *Niech ci przez to święte namaszczenie; przez swoje najsłodsze miłosierdzie, Pan Bóg odpuści, cokolwiek popełniłeś, albo widzeniem, albo słyszeniem, albo powonieniem, albo dotykaniem*, i t. d.

P. Dlaczego pomazanie dokonywa się na rozmaitych narzędziach zmysłów?

O. Pomazanie dokonywa się na rozmaitych narzędziach zmysłów, dla oczyszczenia ich i zmazania tych grzechów, jakie za pomocą którego ze zmysłów były popełnione.

P. Kto jest Ministrem tego Sakramentu?

O. Ministrem tego Sakramentu jest Kapłan.

P. Jakie są skutki ostatniego namaszczenia?

O. Skutki ostatniego namaszczenia są: 1, przywrócenie zdrowia, gdyż tojest pożyteczném do zbawienia; 2, zgładzenie grzechów nieznanych i zapomnianych; 3, usunienie skutków grzechowych, równie jako i boleści przeszkadzających duszy wznieść się do Boga, i wzmocnienie chorego, tak, że cierpliwiéj znosi cierpienia choroby.

P. Jakie są usposobienia do przyjęcia tego Sakramentu?

O. Usposobienia do przyjęcia tego Sakramentu są: 1, należy być w stanie łaski; 2, czynić, odbierając go, akty wiary nadziei, miłości i skruchy; 3, przyjąć go z wiedzą. W tym względzie dobrze jest zobowiązać sobie jaką osobę chrześciańską, by nas uprzedziła, gdy będziemy w niebezpieczeństwie życia.

P. Jaki grzech popełniłby ten, ktoby zaniedbał przez wzgardę otrzymać ostatnie namaszczenie?

O. Ten, ktoby przez wzgardę zaniedbał otrzymać ostatnie namaszczenie, popełniłby wielki grzech.

P. Jak niegdyś otrzymywano ten Sakrament?

O. Niegdyś otrzymywano ten Sakrament w kościele, lub klęcząc w domu, co wskazuje, że nie czekano tak jak dzisiaj ostatniéj chwili. Następnie składano chorego na popiele i włosiennicy, dla naśladowania w niejakim względzie Pana Naszego umierającego na krzyżu.

P. W jakim stanie powinien być pokój chorego?

O. Trzeba, aby pokój chorego był czysty, łóżko jego pokryte białą bielizną; aby się w nim znajdował stół nakryty białą serwetą, na którym stać powinien krucyfix, dwie świece rozpalone, woda święcona, półmisek, na którym siedm

lub ośm zwitków bawełny i ośródka chleba, dla otarcia palcy Kapłana, i woda dla obmycia ich.

P. Jaki jest cel modlitw Kapłana udzielającego ów Sakrament?

O. Celem modlitw odmawianych przez Kapłana, udzielającego ów Sakrament, jest otrzymanie dla chorego miłosierdzia Boga, uleczenie i zastosowanie się do woli Boga.

P. Jaki jest cel modlitw polecających duszę?

O. Celem modlitw polecających duszę, jest dopomożenie choremu do dobrego zgonu i otrzymania, gdy umrze, wybawienia go z czysca.

P. Jakie są korzyści ostatniego pomazania?

O. Oto są jeszcze inne korzyści Sakramentu ostatniego namaszczenia: 1, pociesza, iż straciwszy krewnych, przyjaciół, w nadziei, że ich ujrzymy w lepszém życiu; 2, głośno obwieszcza dogmat nieśmiertelności, która jest hamulcem wszystkich namiętności trapiących świat.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *odmawiać będę w ostatnim dniu każdego miesiąca modlitwy konających.*

LEKCYA XLIV.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O SAKRAMENCIE KAPŁAŃSTWA.

P. Dlaczego Pan nasz postanowił pięć piérwszych Sakramentów.

O. Pan nasz ustanowił pięć piérwszych Sakramentów dla przygotowania, dopełnienia, odnowienia i utrwalenia zjednoczenia, jakowe z Nim zawarliśmy przez świętą Komunią.

P. Dlaczego postanowił Sakrament Kapłaństwa?

O. Postanowił Sakrament kapłaństwa, aby wszyscy ludzie mogli komunikować aż do końca świata, jak również dla zachowania i kierowania swoim Kościołem, dał mu Kapłanów.

P. Coto jest kapłaństwo?

O. Kapłaństwo, jestto Sakrament ustanowiony przez Pana naszego Jezusa-Chrystusa, który mu nadaje władzę pełnienia czynności duchownych, i łaskę wykonywania ich świętobliwie.

P. Jaka jest materya Sakramentu kapłaństwa?

O. Materyą Sakramentu kapłaństwa, jest położenie rąk, dotykanie się naczyń świętych. Ona oznacza władzę, jaka jest nadaną duchownym w rzeczach świętych.

P. Jaka jest forma i Minister?

O. Formą tego Sakramentu, są wyrazy biskupa poświęcającego, a Ministrem jest tenże sam biskup.

P. Kiedy Pan nasz ustanowił ten Sakrament?

O. Pan nasz ustanowił ten Sakrament, gdy wyrzekł do swoich Apostołów, po wieczerzy Wielko-Czwartkowéj: *Czyńcie to na pamiątkę moją.*

P. Jakie są skutki Sakramentu kapłaństwa?

O. Skutki Sakramentu kapłaństwa są: łaska jaką udziela, niestarty charakter jaki wyciska, i władza jaką nadaje wykonywania obowiązków duchownych.

P. Jakie są te obowiązki?

O. Z pomiędzy tych obowiązków, jedne dotyczą ciała naturalnego Pana naszego, drugie dotyczą Jego ciała mistycznego, tojest Kościoła. Kapłaństwo nadaje duchownym władzę poświęcania ciała Pana naszego, rozdawania go wiernym; nadaje im także władzę chrzcenia, głoszenia słowa Bożego, i odpuszczania grzechów.

P. Dlaczego obowiązani jesteśmy szanować Kapłanów?

O. Jesteśmy obowiązani szanować Kapłanów: 1, ponieważ ich godność przewyższa Aniołów i ludzi; 2, ponieważ Jezus-Chrystus powiedział do Kapłanów: *Kto was słucha, mnie słucha; kto wami gardzi, mną gardzi.*

P. Dlaczego winniśmy mieć wdzięczność Kapłanom?

O. Powinniśmy mieć wielką wdzięczność Kapłanom, albowiem są dobroczyńcami ludzi. Modlą się za nas, oświecają nas, uświęcają; oni wydobyli świat z barbarzyństwa, i przeszkadzają znów popaść w nie; przynoszą ulgę w wszelkich dolegliwościach ludzkich.

P. Jakie są główniejsze przysposobienia do przyjęcia Sakramentu kapłaństwa?

O. Główniejsze usposobienia do przyjęcia Sakramentu kapłaństwa są: nauka, cnota, wiek i powołanie.

P. Coto jest ceremonia tonsury czyli postrzyżyn?

O. Ceremonia tonsury, była ustanowioną przez Kościół dla odłączenia od świata tych, którzy się przygotowują do kapłaństwa, i natchnienia ich cnotami tego stanu. Odnosi się ona aż do piérwszych wieków.

P. Jak mający przyjąć tonsurę, stawali przed ołtarzem?

O. Stawali z komżą na ręku i świecą w téjże. Komża w którą biskup ich ubiera, oznacza, iż się odziewają Jezu-

sem-Chrystusem, a świeca wskazuje miłość unoszącą ich, aż do poświęcenia się Bogu i Jego usługom.

P. Ile jest poświęceń kapłańskich?

O. Siedm jest poświęceń: *kapłaństwo*, *dyakonat*, *subdyakonat*, zowią się poświęceniami większemi; zaś *akolita*, *lektor*, *exorcysta i odźwierny*, zowią się poświęceniami mniejszemi. Wszystkie te stopnie odnoszą się do Sakramentu Ciała i Krwi Pańskiéj.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *modlić się często będę za kapłanów.*

LEKCYA XLV.

O POŁĄCZENIU NASZEM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O SAKRAMENCIE KAPŁAŃSTWA (dalszy ciąg).

P. Które jest piérwsze z mniejszych poświęceń?

O. Piérwszém z mniejszych poświęceń, jakie się udziela po ceremonii tonsury, jest poświęcenie na odźwiernego.

P. Jakie są jego obowiązki?

O. W piérwszych wiekach, do odźwiernych należało otwieranie kościołów, utrzymywanie w nich cichości i czystości, uwiadamianie o godzinach modlitwy i nabożeństw, co dotąd przypominają wszystkie obrzędy przy ich poświęceniu.

P. Które jest drugie z mniejszych poświęceń?

O. Drugie z mniejszych poświęceń jest na lektora. Lektorowie byli ustanowieni dla czytania ludowi w Kościele Pisma Świętego. I dlategoto biskup przy święceniu, każe im się dotykać księgi z lekcyami.

P. Które jest trzecie?

O. Trzecie z mniejszych poświęceń jest exorcysty, ustanowionego dla exorcyzmowania Katechumenów, i uwalniania od opętanych, nader licznych w początkach Kościoła, jak nauczają: Ewangielia i Ojcowie. W czasie święcenia, biskup podaje im mszał, którego się dotykają, albowiem mocą słowa Bożego mogą wypędzać diabła.

P. Które jest czwarte?

O. Czwarte z mniejszych poświęceń jest akolity, co znaczy towarzysza; albowiem akolici winni zawsze towarzyszyć biskupom i służyć im przy ołtarzu. I dlategoto, święcąc ich biskup, każe im się dotykać próżnéj ampułki, i nosić lichtarz z rozpaloną świécą.

P. Które jest piérwsze z większych poświęceń?

O. Piérwszém z większych poświęceń jest *Subdyakona.* Subdyakoni byli niegdyś sekretarzami biskupów, którzy ich używali do rozmaitych poleceń, do rozdawania jałmużny, zgoła wszelkich obowiązków dotyczących doczesności.

P. Jakie są dzisiaj ich obowiązki?

O. Dzisiaj ich obowiązki ograniczają się na służeniu dyakonowi przy ołtarzu. Przed swojém święceniem, poddyakoni kładą się twarzą do ziemi, dla okazania, iż nazawsze wyrzekają się świata, i poświęcają służbie Boga i Kościoła.

P. Które jest drugie z większych poświęceń?

O. Drugie z większych poświęceń jest dyakonat. Dyakoni byli wybrani przez samych Apostołów, dla czuwania nad

potrzebami ubogich, dla chrzcenia, nauczania i udzielania Przenajświętszego Sakramentu Ołtarza wiernym. W czasie prześladowania, ich było obowiązkiem odwiedzać wyznawców i męczenników w więzieniach, i zaopatrywać ich potrzeby.

P. Co dzisiaj robią?

O. Dzisiaj usługują kapłanom i biskupom przy ołtarzu, śpiewają Ewangelią, podają chléb i wino do poświęcenia. Przed swojém poświęceniem kładą się oni podobnie jak poddyakoni, dla okazania ponowionego wyrzeczenia się świata.

P. Który jest trzeci stopień z większych?

O. Trzeci stopień z większych, jest kapłaństwo. Obowiązkiem Kapłanów było i jest ofiarowanie Przenajświętszego Sakramentu, przewodniczenie w zgromadzeniach wiernych, opowiadanie słowa Bożego, błogosławienie ludu, chrzcenie i udzielanie Sakramentów.

P. Co czynią przed swojém poświęceniem?

O. Przed swojém święceniem, Kapłani kładą się jak dyakoni i poddyakoni. Przed zostaniem Chrześcianami, trzykrotnie wyrzekaliśmy się czarta; przed wyświęceniem, kapłani po trzy razy wyrzekają się świata, dla okazania, że zupełnie są poświęceni dla służby Jezusa-Chrystusa i wiernych.

P. Jakie są korzyści dla społeczeństwa z Sakramentu kapłaństwa?

O. Społeczeństwo, wszystko jest winne Sakramentowi kapłaństwa; gdyż niéma wcale spółeczeństwa bez religii; niémasz wcale religii bez Kapłana; niémasz Kapłana bez Sakramentu kapłaństwa.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *będę miał zawsze największe uszanowanie dla osób poświęconych Bogu.*

LEKCYA XLVI.

O POŁĄCZENIU NASZÉM Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, PRZEZ KOMUNIĄ.

O SAKRAMENCIE MAŁŻEŃSTWA.

P. Coto jest Małżeństwo?

O. Małżeństwo, jest Sakramentem ustanowionym przez Pana naszego Jezusa-Chrystusa, który udziela tym, co go otrzymują łaskę uświętobliwienia w ich stanie, wychowywania chrześciańsko swych dzieci, i który wyobraża połączenie Jezusa-Chrystusa z Kościołem.

P. Jakie skutki zrządza ten Sakrament?

O. Sakrament ten zrządza trzy skutki. Nadaje on tym którzy go godnie otrzymują: 1, łaskę uświętobliwienia; 2, wychowania chrześciańsko dzieci swoich; 3, przedstawienia połączenia Jezusa-Chrystusa z Kościołem.

P. Jak małżonkowie przedstawiają to połączenie.

O. Małżonkowie przedstawiają to połączenie przez świętość, tkliwość i wierność aż do zgonu.

P. Jakie są usposobienia do otrzymania Sakramentu małżeństwa?

O. Główniejsze usposobienia do otrzymania po chrześciańsku Sakramentu małżeństwa, są: stan łaski, nauka, powołanie i czystość chęci.

P. Coto są zapowiedzi?

O. Zapowiedzi, są ogłoszeniem mającego nastąpić małżeństwa. Ogłoszenie to bywa czynione w czasie mszy w dni niedzielne i świąteczne.

P. Dlaczego?

O. Dla dwóch głównych przyczyn: 1, dla uwiadomienia wiernych, iżby się modlili, aby Bóg błogosławił mających zawrzéć małżeństwo; 2, dla poznania przeszkód mogących tamować małżeństwo. Każdy obowiązany jest, pod zagrożeniem popełnienia wielkiego grzechu, wyjawić wiadome sobie przeszkody.

P. Coto jest przeszkoda do małżeństwa?

O. Przeszkoda do małżeństwa, jest przyczyna sprzeciwiająca się małżeństwu. Przeszkody jedne są albo zupełnie unieważniające małżeństwo, drugie zaś czyniące go niewłaściwém.

P. Jakie są główniejsze przeszkody, unieważniające małżeństwo?

O. Oto są główniejsze przeszkody unieważniające małżeństwo: 1, błąd; 2, ślub uroczysty czystości; 3, pokrewieństwo; 4, różnica religii; 5, gwałt; 6, uczciwość publiczna; 7, związek; 8, porwanie; 9, pokątność. Wszystkie te przeszkody ustanowione zostały dla dobra wiernych i pokoju rodzin.

P. Jakie są przeszkody czyniące małżeństwo niewłaściwém.

O. Przeszkód czyniących małżeństwo niewłaściwém jest trzy głównych: 1, prosty ślub czystości; 2, zaręczyny; 3, czas niewłaściwy.

P. Kiedy zachodzi przeszkoda do małżeństwa co czynić należy?

O. Kiedy zachodzi przeszkoda do małżeństwa, należy prosić o dyspensę papieża lub biskupa. Pieniądze dawane za dyspensy są używane na dobre uczynki, nadewszystko na wsparcie missyonarzy głoszących wiarę pomiędzy niewiernymi.

P. Czy przypominasz sobie niektóre ceremonie zachowywane przy obchodzie małżeństwa?

O. Wkłada się wieniec na głowę niewiasty w dzień małżeństwa, dla oznaczenia jéj cnoty i zwycięztwa odniesionego nad światem. Błogosławi się obrączka, która jest zakładem wiary i uległości; błogosławi się sztukę monety dla oznaczenia, że wszystko jest wspólne pomiędzy małżonkami. Obrzędy te odnoszą się do piérwszych wieków Kościoła.

P. Jakie korzyści osiąga społeczność z Sakramentu małżeństwa?

O. Społeczność osiąga wielkie korzyści z Sakramentu małżeństwa. Oto są niektóre z nich: 1, dobre prowadzenie się małżonków; 2, pokój w rodzinach; 3, usunienie mnóstwa bezrządów, jakie panowały u Pogan; 4, dobre wychowanie dzieci.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę często się modlić za mojego Ojca i Matkę.*

LEKCYA XLVII.

WARUNKI POŁĄCZENIA NASZEGO Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM.

O ŁASCE I MODLITWIE.

P. Jaki jest cel wszystkich Sakramentów i całéj Religii?

O. Celem wszystkich Sakramentów i całéj Religii, jest połączenie nasze z Panem naszym.

P. Czy możemy własnemi siłami połączyć się z Panem naszym?

O. Nie, nie możemy własnemi siłami połączyć się z Panem naszym, do tego potrzeba nam łaski.

P. Czy możemy mieć łaskę sami z siebie?

O. Nie możemy mieć łaski sami z siebie. Bóg chce abyśmy Go o nią błagali i udziela jeszcze łaskę że możem Go o nię błagać.

P. Jaki jest zwyczajny sposób otrzymania łaski?

O. Zwyczajny sposób otrzymania łaski jest modlitwa. Ona koniecznie jest potrzebną; Pan nasz dał nam onéj rozkaz i przykład, powiedział On: *Trzeba się zawsze modlić i nigdy nie ustawać;* sam bardzo się modlił i po wszystkie czasy święci także bardzo się modlili.

P. Co jest przedmiotem modlitwy?

O. Przedmiotem modlitwy są wszystkie dobra duchowe i cielesne, doczesne i wieczne, dla nas i bliźniego; gdyż Pan nasz powiedział nam, abyśmy go o wszystko prosili, a wszystko będzie nam udzielone.

P. W jakim czasie modlić się należy?

O. Nadewszystko trzeba się modlić rano i wieczór, przed i po braniu pokarmów i w wszelkich główniejszych czynnościach, nakoniec w chwili pokuszenia.

P. Jakie są główniejsze przymioty modlitwy?

O. Przymioty modlitwy są: wiara, pokora, pobożność, wytrwałość i jedność z Panem naszym.

P. Jakie są zawady do osiągnienia dobrego skutku modlitwy.

O. Zawady do osiągnienia dobrego skutku modlitwy są: prosić w złém usposobieniu, prosić źle, prosić o złe rzeczy.

P. Wiele jest rodzajów modlitw?

O. Dwa są rodzaje modlitw: modlitwa zewnętrzna i modlitwa wewnętrzna; jedna i druga są potrzebne. Aby modlitwę zewnętrzną łatwiejszą uczynić, Pan nasz ułożył jednę dla użytku naszego; jestto *Ojcze nasz*, zwana inaczéj, Modlitwa Pańska.

P. Wiele jest części w *Ojcze nasz?*

O. Trzy są części w *Ojcze nasz*: przygotowanie, główna modlitwa i koniec jéj. Przygotowanie składa się z tych wyrazów: *Ojcze nasz, któryś jest w Niebiesiech.*

P. Wytłumacz to?

O. Nazywamy Boga ojcem naszym, aby Go sobie zjednać przypomnieniem, że jesteśmy Jego dziećmi; mówimy że jest w Niebie, dla przypomnienia że jest szczęśliwy, bogaty i wszechmocny, gdy tymczasem my, którzy jesteśmy Jego dziećmi, jesteśmy na ziemi wygnani, ubodzy, cierpiący, narażeni na tysiączne niebezpieczeństwa.

P. Ile jest próśb w *Ojcze nasz?*

O. Siedm jest prośb w Ojcze nasz: trzy piérwsze odnoszą się do Boga i chwały Jego; cztery inne dotyczą człowieka i potrzeb jego. Te siedm prośb składających drugą część *Ojcze nasz*, są główną treścią modlitwy pańskiéj.

P. O co prosimy Boga w trzech piérwszych?

O. W trzech piérwszych prosimy Boga: aby 1, imię Jego nie było zapomniane i zelżone, ale znane i wysławiane przez wszystkich ludzi; 2, aby samowładnie panował nad nami, a nie zły duch namiętności naszych; aby Kościół rozciągał się po całéj ziemi; aby sąd ostateczny nadszedł i aby niebo było nam dane; 3, nakoniec aby wola Jego spełniła się przez ludzi tu na ziemi, tak jak się spełnia przez świętych i aniołów będących w Niebie.

P. O co prosimy w czterech ostatnich?

O. W czterech ostatnich prosimy: 1, o to co nam jest potrzebne dla ciała, jako pożywienie i odzienie; i dla duszy, o łaskę i Najświętszy Sakrament; 2, o zupełne darowanie przewinień naszych; 3, o uwolnienie czyli pokonanie pokuszeń; 4, o uwolnienie od wszelkiego złego doczesnego i wiecznego, które jest skutkiem grzechu.

P. Jakie jest zamknięcie czyli koniec *Ojcze nasz?*

O. Końcem *Ojcze nasz* jest wyraz *Amen*, który znaczy *niech tak będzie*: pragnę aby wszystkie te żądania były mi udzielone. Jestto powtórzenie całkowitéj modlitwy, którą z wielką wiarą i żarliwością należy wymawiać.

P. Coto jest rozmyślanie czyli modlitwa wewnętrzna?

O. Rozmyślanie jestto modlitwa zasadzająca się na rozważaniu jakiéj prawdy zbawienia, abyśmy z niéj utworzyli regułę postępowania naszego. Bardzo potrzebną rzeczą jest rozmyślanie; albowiem nie można otrzymać zbawienia bez

myślenia o niém. Rozmyślać jest bardzo łatwo; dość jest kochać, albowiem łatwo o tém myślimy co kochamy.

P. Z czego się składa rozmyślanie?

O. Rozmyślanie składa się z trzech części: 1, z przygotowania, tojest aktu wiary w obec Boga; 2, z aktu pokory, i wezwania o uproszenie światła Ducha Świętego; 3, z rozmyślania właściwie tak nazwanego.

P. Jak odbywać należy tę drugą część?

O. Aby rozmyślać, potrzeba rozważać prawdy wiary, roztrząsać co Pan nasz i święci nas nauczali, i jak sami to wykonywali; następnie potrzeba stosować się do nich, biorąc postanowienie poprawienia się i zostania im podobnymi.

P. Jaka jest trzecia część rozmyślania?

O. Trzecią częścią rozmyślania jest zamknięcie czyli koniec, złożony z podziękowania i ofiary; kończymy polecając Bogu potrzeby dusz zostających w czyscu i potrzeby Kościoła.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę codziennie najmniéj przez kwadrans rozmyślać.*

LEKCYA XLVIII.

CEL POŁĄCZENIA NASZEGO Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM.

P. Jaki jest cel naszego połączenia z Panem naszym, nowym Adamem?

O. Cel połączenia naszego z Panem naszym, nowym Adamem, jest ten abyśmy żyli Jego życiem; obecnie, naśladowaniem cnót jego, a w wieczności, udziałem Jego chwały.

P. Dlaczego obowiązani jesteśmy naśladować Pana naszego?

O. Obowiązani jesteśmy naśladować Pana naszego: 1, ponieważ zstąpił na ziemię abyśmy żyli Jego życiem, służąc nam za wzór; gdyż powiedział: *Dałem wam przykład, abyście jakom ja wam uczynił tak i wy czynili;* 2, ponieważ ci tylko będą zbawieni, którzy naśladowali Jego przykłady; 3; ponieważ jesteśmy Chrześcianami, a Chrześcianin winien być drugim Jezusem - Chrystusem.

P. W czém Pan nasz jest wzorem naszym?

O. Pan nasz jest wzorem naszym we wszystkich rzeczach; a naprzód jest wzorem życia wewnętrznego, tojest, myśli naszych i naszych skłonności.

P. W czém winniśmy stosować myśli nasze z myślami Pana naszego?

O. Winniśmy stosować we wszystkiém myśli nasze z myślami Pana naszego, myśląc jak On o Bogu, o nas samych i stworzeniach.

P. Jakie są myśli Pana naszego o Bogu swoim Ojcu?

O. W oczach Pana naszego, Bóg Ojciec Jego jest istotą nieskończoną, do któréj winniśmy wszystko odnosić, i którą winniśmy nad wszystko miłować, zawsze wykonywając Jéj wolę; co Pan nasz wskazał nam przykładem całego ciągu życia swojego śmiertelnego i w Przenajświętszym Sakramencie ołtarza.

P. Jakie są myśli Pana naszego o człowieku?

O. W oczach Pana naszego człowiek jest najkosztowniejszém z pomiędzy stworzeń, albowiem z Niebios zstąpił aby go odkupić i że oddał krew swoję na krzyżu i jeszcze oddaje ją w Przenajświętszym Sakramencie ołtarza.

P. A o stworzeniach?

O. W oczach Pana naszego, stworzenia są środkowe do wzniesienia nas ku Bogu. Bogactwa, zaszczyty, rozkosze, są bardzo niebezpiecznemi, co dobrze wykazał mowami i przykładami całego ciągu życia swojego śmiertelnego i w Przenajświętszym Sakramencie ołtarza.

P. Jakie były skłonności Pana naszego?

O. Pan nasz miał tylko dwie skłonności: miłość swojego Ojca i miłość ludzi. Umarł dla chwały Swojego Ojca i dla zbawienia ludzi. Toż samo czyni codziennie w Przenajświętszym Sakramencie ołtarza.

P. Jak Pan nasz miłował stworzenia?

O. Pan nasz miłował stworzenia jako będące dziełem Jego, wszystkim kazał służyć dla chwały Boga i zbawienia ludzi. Toż samo głosi nam w Przenajświętszym Sakramencie ołtarza.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, a to dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę się pytać siebie każdego poranku: Gdyby Pan nasz był dziziaj na mojém miejscu, jakby téż postąpił.*

LEKCYA XLIX.

CEL POŁĄCZENIA NASZEGO Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM.

(Ciąg dalszy).

P. Pan nasz czy także jest wzorem życia naszego zewnętrznego?

O. Pan jest także wzorem życia naszego zewnętrznego; potrzeba aby nasze sprawy tak dobrze jak nasze myśli i nasze uczucia były zgodne z Jego, aby wszystko w nas tak było wizerunkiem człowieka niebiańskiego, jak poprzednio było wizerunkiem człowieka ziemskiego.

P. Dlaczego wszyscy ludzie są obowiązani stosować postępowanie swoje do postępowania Pana naszego?

O. Albowiem On jest wzorem wszystkich ludzi, z których jedni rozkazują a drudzy są posłuszni.

P. Pan nasz czy jest wzorem przełożonych?

O. Pan nasz jest wzorem przełożonych, a życie Jego śmiertelne i eucharystyczne jest zawarte w tych wyrazach: *Przeszedł przez życie dobrze czyniąc.*

P. Pan nasz czy jest wzorem dla podwładnych?

O. Pan nasz jest także wzorem dla podwładnych, a życie Jego śmiertelne i eucharystyczne jest zawarte w tych wyrazach: *Był posłuszny.*

P. Pan nasz czy także jest wzorem ludzi co do spełnienia ich powinności względem Boga?

O. Pan nasz jest wzorem ludzi w spełnieniu ich powinności względem Boga, i całe życie Jego zawarte jest w tych wy-

razach: *Miłował Boga Ojca swojego i był Mu posłuszny aż do śmierci krzyżowéj.*

P. Pan nasz czy jest wzorem ludzi w spełnianiu ich powinności względem bliźnich?

O. Pan nasz jest wzorem w spełnianiu ich powinności względem bliźnich, i całe życie Jego zawartém jest w tych wyrazach: *Miłował ludzi i przelał za nich krew swoję.*

P. Pan nasz czy jest wzorem co do spełnienia powinności naszych względem nas samych?

O. Pan nasz jest wzorem co do spełnienia powinności naszych względem nas samych, dał nam bowiem w całém swojém życiu śmiertelném, i daje jeszcze w Przenajświętszym Sakramencie ołtarza przykład pokory, czystości i oderwania się od świata.

P. Pan nasz czy jest wzorem wszystkich wieków?

O. Pan nasz jest wzorem wszystkich wieków. W dzieciństwie swojém, poświęcił się Bogu Ojcu swojemu w świątyni jerozolimskiéj; w swojéj młodości pracował i był posłuszny; w dojrzałym wieku, modli się i zajmuje chwałą Ojca swojego; przed zgonem daje ostatnie nauki swoim Apostołom i oddaje swą duszę w ręce Ojca swojego.

P. Pan nasz czy jest także wzorem rozmaitych stanów i kondycyj?

O. Pan nasz jest także wzorem rozmaitych stanów i kondycyj. Ponieważ każde z stworzeń przedstawia jakąś z doskonałości Boga, chce przeto by każdy stan przedstawiał jakowyś z Jego przymiotów i cnót.

P. Objaśnij to nam przykładami.

O. Naprzykład, chce aby kapłani przedstawiali Jego świętobliwość, królowie władzę Jego, małżonkowie Jego miłość

względem Kościoła, rodzice Jego boskie ojcostwo, ubodzy Jego ubóstwo, dziewice Jego czystość, cierpiący Jego cnoty wśród prześladowań które wycierpiał.

P. Pan nasz czy jest wzorem wszystkich naszych postępków?

O. Pan nasz jest wzorem wszystkich naszych postępków, a życie Jego zawarte jest w tych wyrazach, które każdy z nas winien powtarzać: *Wszystko dobrze uczynił.*

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *chcę dobrze wszystkie moje czynności codziennie wykonywać.*

LEKCYA L.

CO MOŻE ZERWAĆ POŁĄCZENIE NASZE Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM.

P. Co może zerwać połączenie nasze z nowym Adamem?

O. Jedna rzecz może zerwać połączenie nasze z nowym Adamem, a tą jest grzech.

P. Coto jest grzech i jak się on dzieli?

O. Grzech jest dobrowolne nieposłuszeństwo prawu boskiemu. Być nieposłusznymi naszym przełożonym w rzeczach sprawiedliwych, jest także grzech; albowiem Bog wymaga abyśmy im byli posłusznymi. Dwa są rodzaje grzechów: grzech piérworodny, jaki przynosimy z sobą rodząc się, i grzech uczynkowy, jaki popełniamy z własnéj naszéj woli.

P. Jak się dzieli grzech uczynkowy?

O. Grzech uczynkowy dzieli się na śmiertelny i powszedni. Grzech śmiertelny jest ten, który zadaje śmierć duszy naszéj i przez jakowy utracamy przyjaźń Boga.

P. Grzech śmiertelny czy jest bardzo wielkiém złem?

O. Grzech śmiertelny jest bardzo wielkiém złem, a raczéj jedyném złem; albowiem jest powstaniem i potworną niewdzięcznością względem Boga, i pozbawia nas ostatecznego końca.

P. Jakie są skutki grzechu śmiertelnego?

O. Skutki grzechu śmiertelnego są: na ziemi, utrata łaski, utrata wszystkich przeszłych zasług, wyrzuty a w wieczności utrata Nieba.

P. Jakie są kary?

O. Kary grzechu śmiertelnego są tutaj: wszystkie nieszczęścia trapiące ziemię, a w wieczności, piekło.

P. Coto jest grzech powszedni?

O. Grzech powszedni jestto grzech niezadający śmierci duszy naszéj, i nie zasługujący na piekło. Zowią go powszednim czyli przebaczalnym; albowiem jest godniejszym przebaczenia niż grzech śmiertelny.

P. Jakie są skutki grzechu powszedniego?

O. Skutki grzechu powszedniego są: osłabienie w nas łaski, zasmucenie Ducha-Świętego, pozbawienie nas niektórych szczegółowych pomocy, wciągnienie do grzechu śmiertelnego i ściągnienie surowych kar, jakto widzimy w Piśmie Świętém.

P. Coto są grzechy śmiertelne?

O. Grzechy śmiertelne sąto grzechy będące powodem do innych. Jest ich siedm: Pycha, łakomstwo, nieczystość, obżarstwo i pijaństwo, zazdrość, gniew i lenistwo.

P. Jakie są lekarstwa na te grzechy?

O. Główniejsze lekarstwa na grzechy śmiertelne są: na pychę, pokora i modlitwa; na łakomstwo, szczodrobliwość; na nieczystość, czystość, spowiedź i komunia; na obżarstwo i pijaństwo, wstrzemięźliwość; na zazdrość, miłość bliźniego; na gniéw, cierpliwość i rozmyślanie męki Pana naszego; na lenistwo, prawdziwa pobożność i myśl na krótkość czasu.

P. Zkąd pochodzą wszystkie nasze grzechy?

O. Grzechy nasze pochodzą z naszych nieumiarkowanych namiętności: są one drzewem, a grzech jest jego owocém. Trzy w nas są wielkie namiętności: zamiłowanie znaczenia, zamiłowanie bogactw, zamiłowanie uciechy.

P. Czy bardzo jest potrzebną rzeczą pokonywać swoje namiętności?

O. Tak bardzo potrzebną jest rzeczą pokonywać swoje namiętności, jak potrzebném jest zbawienie; nadewszystko w młodości należy toczyć z niemi wojnę.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *nigdy nie popełnię grzechu powszedniego z namysłem, jakkolwielk on lekkim by mi się wydawał.*

LEKCYA LI.

TO CO UWIECZNIA POŁĄCZENIE NASZE, Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM.

O KOŚCIELE.

P. Co Pan Nasz uczynił przed Wniebowstąpieniem?

O. Przed Wniebowstąpieniem, Pan Nasz dokładnie obznajomił Apostołów swoich z prawdami religii, któréj do-

chowanie na ziemi zapewnił aż do końca świata, przez ustanowienie Kościoła, zacząwszy od nadania mu naczelnika.

P. Któregoż z swoich Apostołów Pan Nasz wybrał na naczelnika Kościoła?

O. Tym, którego Pan Nasz wybrał za swojego wikarego i naczelnika Kościoła, był Święty Piotr. Nim mu powierzył ten zaszczyt, żądał od niego zapewnienia.

P. Jakiego?

O. Zapewnienia o jego miłości. Pytał go po trzy razy czy Go bardziéj miłował niż drudzy, tojest, czy był gotów poświęcić się dla zbawienia Jego owieczek. Święty Piotr Mu odpowiedział: *Tak Panie, Ty wiesz i znasz, że Cię kocham.* Wówczas Pan mu rzekł: *Paś baranki, paś owce moje.*

P Jaka jest myśl tych wyrazów?

O. Przez baranki rozumiemy wiernych, a przez owce, wszystkich Pasterzy Kościoła. Święty Piotr wywyższony został nad Apostołów; papieże, następcy Świętego Piotra, wyższymi są od biskupów, i mają zupełną władzę nauczania i rządzenia całym Kościołem.

P. Jaką władzę Pan Nasz nadał innym Apostołom?

O. Pan Nasz przypuścił innych Apostołów do zarządu Kościoła, nadał im władzę nauczania, chrzcenia, odpuszczania grzechów. Już piérwéj udzieliwszy moc poświęcania ciała i krwi Jego.

P. Co rozumiesz przez Kościół nauczający?

O. Przez Kościół nauczający, rozumiem piérwszych pasterzy, Świętego Piotra i Apostołów, papieża i biskupów ich następców. Oni sami są tylko sędziami wiary, i posiadają władzę stanowienia praw potrzebnych dla dobra wiernych.

P. Któreż są główniejsze prawa czyli przykazania Kościoła?

O. 1. Postanowione od Kościoła Bożego dni święte święcić.

2. Mszy świętéj i kazania lub nauki w Niedzielę i dni święte z uczciwością i nabożeństwem słuchać.

3. Nakazane w pewne dni posty, i od niektórych pokarmów wstrzemięźliwość zachować.

4. Przynajmniéj raz w rok około Wielkiéj-nocy spowiadać się i komunikować we własnéj parafii lub innéj, za pozwoleniem własnego pasterza.

5. Dziesięciny kościelne wiernie pasterzom swoim oddawać.

P. Wytłumacz nam czwarte przykazanie kościelne.

O. Czwarte przykazanie kościelne tak brzmi: *Przynajmniéj raz w rok około Wielkiéj-nocy spowiadać się* i t. d. Ustanawiając Sakrament pokuty, Pan Nasz, zobowiązał nas, abyśmy się spowiadali; i nasze własne potrzeby wkładają na nas powinność częstego spowiadania się. Lecz dla zabezpieczenia nas przeciw własnemu niedbalstwu, Kościół naznaczył czas, którego nie powinniśmy pominąć bez spowiedzi.

P. Czy dostateczném jest spowiadać się raz na rok?

O. Aby się nie narazić na klątwę, dostateczném jest spowiadać się raz na rok; lecz by dobrze korzystać z Sakramentów, i prowadzić życie prawdziwie chrześciańskie, to nie jest dostateczném.

P. Wytłumacz daléj to przykazanie?

O. Daléj to przykazanie mówi: *i komunikować we własnéj parafii, lub innéj za pozwoleniem własnego pasterza.* Pan Nasz, ustanawiając Przenajświętszy Sakrament ołtarza, zo-

bowiązał nas do komunikowania, gdyż powiedział: *Jeślibyście nie jedli ciała Syna człowieczego, i nie pili krwie Jego, nie będziecie mieć żywota w sobie*, i dla położenia zapory rozprzężeniu, Kościół nakazał pod karą grzechu śmiertelnego, komunikować przynajmniéj raz w rok około Wielkiéj-nocy. Powiedziano *przynajmniéj* dla wskazania, iż pragnąłby abyśmy to częściej czynili.

P. Co nam Kościół w piątém przykazaniu nakazuje? ([1])

O. Kościół w piątém przykazaniu nakazuje: *Dziesięciny kościelne wiernie pasterzom swoim oddawać*. Kościół tu rozumie, aby nietylko dziesięciny, ale wszystko co się Kościołowi należy, wiernie bez sporu i oszukania pasterzom swoim oddawać.

P. Co uważasz co do przykazań Kościelnych?

O. Uważam co do przykazań kościelnych: 1, iż są dowodem wielkiéj mądrości Kościoła i jego tkliwéj staranności o dziatki swoje; 2, iż są nader korzystne dla społeczeństwa, gdyż nam dopomagają do wykonywania przykazań Boga, i obowiązują nas corocznie do rozpoczęcia nowego życia; 3, że są bardzo korzystne dla każdego z nas, gdyż nas obowięzują do umartwienia namiętności naszych i wyjścia z stanu grzechu.

P. Kościół nauczający jestże nieomylnym?

O. Kościół nauczający jest nieomylnym, tojest, że się ani sam mylić może, ani téż nas mylić, gdy nas naucza prawd religijnych.

P. Jak tego dowiedziesz?

([1]) Nie mówimy tu o innych przykazaniach kościelnych; są one na inném miejscu wyłożone.

O. Dowiodę w szczególności wyrazami Pana Naszego, iż przyrzekł, że będzie z Kościołem po wszystkie dni aż do końca świata, i że sam będzie przemawiał przez jego usta.

P. Jakiemi uczuciami natchnąć powinna nas nieomylność Kościoła?

O. Nieomylność Kościoła winna nas natchnąć: 1, wielką ufnością: słuchając bowiem Kościoła, jesteśmy pewni, że nie błądzimy; 2, wielką wdzięcznością wiodącą nas do dziękowania Panu naszemu, iż udzielił taką nieomylność swojemu Kościołowi; 3, wielkiém posłuszeństwem; powinniśmy bowiem być posłusznymi Kościołowi tak, jakby samemu Panu Naszemu.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego dla miłości Boga; a na dowód téj miłości, *modlić się często będę za pasterzy Kościoła.*

LEKCYA LII.

O TÉM CO UWIECZNIA POŁĄCZENIE NASZE Z PANEM NASZYM, NOWYM ADAMEM, CZYLI O KOŚCIELE.

(Ciąg dalszy).

P. Coto jest Kościół?

O. Kościół, jestto społeczność wszystkich wiernych połączonych wyznaniem jednéj wiary, udziałem jednychże Sakramentów, i uległością prawnym pasterzom, a najgłówniéj naszemu ojcu świętemu papieżowi.

P. Któż są owi co nie są członkami Kościoła rzymsko-katolickiego?

O. Ci którzy nie są członkami Kościoła rzymsko-katolickiego, są: Niewierni, niedowiarki, odszczepieńcy i zbuntowani, których Kościół oddzielił wyklęciem od ciała swojego.

P. Ilu sposobami można należéć do Kościoła?

O. Można należéć do Kościoła dwoma sposobami: ciałem i duszą. Należymy ciałem do Kościoła, kiedy wyznajemy zewnętrznie wiarę Kościoła, i ulegamy jego pasterzom. Należymy duszą do Kościoła, i możemy się zbawić jeśli mamy prawdziwą miłość, kiedy pragniemy poznać prawdziwy ten Kościół, i gdy wszystko czyniemy dobrze o ile możemy.

P. Jakie są oznaki prawdziwego Kościoła?

O. Cztery jest oznak prawdziwego Kościoła, wskazanych przez samego Pana naszego: jest on jeden, święty, katolicki, apostolski.

P. Coto się znaczy gdy mówimy, że Kościół jest *jeden*?

O. Gdy mówimy, że Kościół jest jeden, rozumiemy przez to, że zawsze nauczał téjże saméj wiary, nakazywał téż same obowiązki, wykonywał téż same Sakramenta.

P. Coto się znaczy gdy mówimy że Kościół jest *święty*?

O. Gdy mówimy że Kościół jest *święty*, rozumiemy przez to, że Pan nasz, który jest jego naczelnikiem, jest świętym, że jego założyciele są świętymi, że naucza prawd i obowiązków zdolnych uczynić nas świętymi, i że Bóg czynił cuda dla udowodnienia świętości Kościoła.

P. Coto się znaczy, gdy mówimy że Kościół jest *Katolicki*?

O. Gdy mówimy że Kościół jest Katolicki, rozumiemy przez to, że naucza wszystkich prawd objawionych przez Pa-

na Naszego, nie odejmując ani zmniejszając żadnéj; że obejmuje wszystkie czasy i wszystkie miejsca.

P. Co rozumiesz gdy mówimy że jest *Apostolski?*

O. Rozumiem, że pochodzi od Apostołów, że nauka jaką On głosi, pochodzi od Apostołów, że to Apostołowie go założyli, i wysłali biskupów i pasterzy, którzy nim rządzą.

P. Powiedz dwie wielkie korzyści, jakowe znajdujemy jeszcze w Kościele.

O. Te dwie wielkie korzyści, jakowe jeszcze znajdujemy w Kościele, są: obcowanie Świętych i odpuszczenie grzechów.

P. Coto jest obcowanie Świętych?

O. Obcowanie Świętych, jestto połączenie istniejące pomiędzy wszystkimi członkami Kościoła będącymi na ziemi, w Czyscu i w Niebie, tak, że ze wszystkich dóbr duchowych Kościoła korzysta każdy wierny.

P. Coto jest odpuszczenie grzechów?

O. Odpuszczenie grzechów, jestto władza nadana Kościołowi odpuszczania grzechów. Znajduje się ona tylko w Kościele, albowiem tylko do niego samego Pan Nasz wyrzekł: *Grzechy będą odpuszczone tym, którym wy odpuścicie.*

P. Co Pan Nasz uczynił założywszy Kościoł?

O. Założywszy Kościół Pan Nasz, wstąpił do Nieba dla zesłania Ducha Świętego, jaki winien go ożywiać i wieść aż do końca świata.

Postanawiam miłować Boga nad wszystko, a bliźniego mojego jak siebie samego, dla miłości Boga.

KONIEC TOMU PIÉRWSZEGO.